

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อย 1 เรื่อง
ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
Study Guidelines for the Development of
Educational Innovation Areas

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง
การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ
Development of Buddhist Innovation Areas Learning

โดย

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2564

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
MCU RS 800764012

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อย 1 เรื่อง
ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
Study Guidelines for the Development of
Educational Innovation Areas

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง
การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ
Development of Buddhist Innovation Areas Learning

โดย

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2564

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800764012

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub - Research Report 1

Study Guidelines for the Development of
Educational Innovation Areas

Under Research plan

Development of Buddhist Innovation Areas Learning.

by

Phrakhrukittianawisit, Asst. Prof. Dr.

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2021

Research Project Funded

by Science Research and Innovation Promotion Fund

MCU RS 800764012

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย : ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
 ผู้วิจัย : พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.
 ส่วนงาน : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ปีงบประมาณ : 2564
 ทุนอุดหนุนการวิจัย : กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา นิสิต/นักศึกษา ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 40 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง มีขั้นตอนการสร้าง โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติทั้ง 6 ขั้น คือ 1 กำหนดนวัตกรรม 2 สร้างนวัตกรรมและพัฒนานวัตกรรม 3 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา 4 ขั้นตอนนวัตกรรมการไปทดลองใช้ 5 นำไปใช้ในสถานการณ์จริง และ 6 ประเมินผลการใช้นวัตกรรม

2. องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พบ Model : 6744-Model ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ ประกอบด้วย 1) การใช้หลักธรรมในการดำเนินการ 2) ปรับเปลี่ยนมุมมองหรือวิธีคิด 3) ฐานคิดในการพัฒนาสถานศึกษา 4) เชื่อมโยงวิถีชีวิต หรือวิถีชุมชน 5) บูรณาการฝึกภาคปฏิบัติ 6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มี 7 กระบวนการ คือ 1) ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง 2) มีความต่อเนื่อง 3) เกิดเป็นอัตลักษณ์ 4) วิธีการบริหารจัดการบูรณาการหลักพุทธศาสนา 5) มีหลักในการคัดเลือกบุคลากร 6) การพัฒนาศักยภาพครู 7) ใช้จิตวิทยาเชิงบวก มี 4 สร้าง 1) คุณลักษณะของจิตอาสา 2) ให้เกิดพฤติกรรมใหม่ 3) ต้นแบบที่ดี 4) คนดีคนเก่ง และมี 4 พัฒนา 1) วิถีใจที่เปี่ยมไปด้วยกรุณา 2) วิถีชีวิตที่ใช้ในครอบครัว 3) วิถีชุมชนแห่งสติ 4) วิถีชีวิตใหม่

3. การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พบว่า ต้องอาศัยองค์ประกอบที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์และการลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ดังนั้นพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธจึงประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธโดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

Research Title : Guidelines for Development of Education Sandbox
Researcher : Phrakhrukittiyawisit, Asst. Prof. Dr.
Department : Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Fiscal Year : B.E. 2564 / C.E. 2021
Research Scholarship Sponsor : Science Promotion Fund research and innovation

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) to study the state of pilot education sandbox, 2) to analyze the body of knowledge in development of education sandbox, and 3) to propose guidelines in development of education sandbox. The data were collected by interviews and discussions with 40 key-informants consisting of academics, administrators, and students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The data were analyzed by content analysis.

The results of the study revealed that:

1. The pilot education sandbox consists of 6 stages in operation: 1) To specify innovation, 2) To create innovations and develop the innovations, 3) To assess the efficiency of education innovations, 4) To test and try out the innovations, 5) To implement the innovations, and 6) To assess the outcome of innovations.

2. The body of knowledge in development of education sandbox is 6744-Model consisting of 6 factors to success: 1) Dhamma principle, 2) Adjust the mindset, 3) Thinking in educational institution development, 4) Linking ways of life or ways of community, 5) Practice integration, and 6) Network participation which consists of 7 processes: (1) Making an example, (2) Continuity, (3) Identity, (4) Administration integrated with Buddhist principles, (5) Recruitment criteria, (6) Teacher potential development, and (7) Positive psychology with 4 creations: 1) Public minded characteristics, 2) New behaviors, 3) Good model, and 4) Being good and intelligent with 4 developments: 1) Compassion, 2) Family life, 3) Mindful community, and 4) New ways of life.

3. The development of education sandbox depends on factors leading to achievement and reduction of educational inequality. The Buddhist based education sandbox consists of: 1) Buddhist based activities in using water worthily and sustainable agriculture, 2) Buddhist based activities in learning, 3) Buddhist based activities in walking for charity, and 4) Activities in transferring Buddhist based knowledge body through building network and collaboration in linking the body of knowledge and local wisdom.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” เป็นโครงการย่อยที่ 1 ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ” สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์สนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้อนุมัติทุนอุดหนุนงบประมาณการวิจัย และสร้างผลงานทางวิชาการ เพื่อนำผลงานวิจัยนั้นไปใช้พัฒนาสังคมประเทศไทย ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับงานวิจัยเล่มนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยทุกท่านที่ได้ที่ได้เมตตาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

พระครูกิตติญาณวิสิฐ,ผศ.ดร.
ธันวาคม 2564

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ, สารบัญตาราง และสารบัญภาพ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 ปัญหาการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	7
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 ความเป็นมาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	10
2.2 ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา.....	17
2.3 พื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่อง.....	31
2.4 การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	33
2.5 แนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา.....	37
2.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมเทคโนโลยี.....	51
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	70
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	71
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	71
3.2 พื้นที่การวิจัย.....	73
3.3 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	74
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	74
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
3.7 สรุปผลการศึกษาคำวิจัย.....	76
บทที่ 4 ผลการวิจัย	77
4.1 สภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง.....	77
4.2 วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา.....	82

เรื่อง	หน้า
4.3 ผลการดำเนินการ.....	118
4.4 การถอดบทเรียน.....	122
4.5 แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา.....	130
4.6 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	138
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	140
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	140
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	165
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	173
บรรณานุกรม.....	175
ภาคผนวก.....	181
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	182
ภาคผนวก ข หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย.....	192
ประวัติคณะผู้วิจัย.....	198

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	เป้าหมายที่ต้องการและมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	38
2.2	ระบบกลไกในการพัฒนาในการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน..	39
2.3	รูปแบบ วิธีการ และนวัตกรรมเด่นที่มีอยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	39
2.4	แนวทางและแผนการดำเนินงานที่สามารถดำเนินการโดยไม่ต้องรอ.....	40
2.5	แนวทางและแผนการดำเนินงาน.....	40
2.6	จำนวนโรงเรียนนำร่อง.....	44
4.1	แนวทางการจัดกิจกรรมนวัตกรรมการเรียนการสอน.....	122
4.2	นวัตกรรมทางการศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	126
5.1	นวัตกรรมทางการศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	169

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน.....	22
2.2 รูปแบบของระบบการเรียนการสอน.....	23
2.3 องค์ประกอบระบบการจัดการเรียนรู้.....	25
2.4 ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้.....	30
2.5 พื้นที่พัฒนานวัตกรรม.....	34
2.6 แผนพัฒนาและแผนการดำเนินงาน.....	42
2.7 กลไกการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	45
2.8 ช่องทางสื่อ.....	56
2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	70
4.1 นวัตกรรมการสอนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา.....	81
4.2 นวัตกรรมการเรียนการสอน.....	87
4.3 นวัตกรรมการเรียนการสอน.....	92
4.4 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	97
4.5 สัมภาษณ์ พระเมธีวีโรดม.ดร. ประธานมูลนิธิวิมุตตยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ พระอารามหลวง ณ ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน	98
4.6 จุดแข็งในด้านหน้า ณ ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน.....	99
4.7 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	101
4.8 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ.....	106
4.9 สัมมนาโครงการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ย่อย 1 โดยมีคณบดีบัณฑิต วิทยาลัย พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิองค์ความรู้จาก การวิจัย.....	128
4.10 สัมมนาโครงการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ย่อย 1 โดยมีผู้ช่วยอธิการบดีฝ่าย วิชาการ รศ.ดร.โกนิฐษ์ ศรีทอง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ.....	128
4.11 สัมมนาโครงการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ย่อย 1 โดยมีหัวหน้าทีมวิจัยเป็น ผู้นำเสนอ.....	129
4.12 สัมมนาโครงการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ย่อย 1.....	129
4.13 แสดงองค์ประกอบของการดำเนินการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	130
4.14 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	138
5.1 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	143
5.2 นวัตกรรมสอนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา.....	144
5.3 นวัตกรรมการเรียนการสอน.....	148
5.4 นวัตกรรมการเรียนการสอน 3 ชั้น.....	151

ภาพที่	หน้า
5.5 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	153
5.6 แนวคิดการพัฒนาและการเชื่อมโยงกิจกรรมชุมชน.....	155
5.7 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจุลมณีศรีสะเกษ.....	157

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้วางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นให้คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณภาพชีวิตที่อยู่ดีมีสุข ประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แนวทางในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

พระพุทธศาสนาเป็นหลักคำสอนที่ใช้เหตุผลในการเรียนรู้และเข้าใจโลกตามความเป็นจริงหรือสัจธรรมชีวิต การเรียนรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในชีวิตของมนุษย์ ทั้งในรูปแบบของการศึกษา การฝึกฝน ค้นคว้า การทำความเข้าใจในหลักธรรม และการทำความเข้าใจตนเอง หากการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความสุขย่อมส่งผลดีให้ผู้เรียนและมีประสิทธิผลในการเรียนรู้ ได้เกิดการพัฒนาหรือก้าวหน้าในวิชาความรู้หรือศาสตร์ที่กำลังเรียนรู้หรือศึกษาอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงพุทธตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบที่เน้นพัฒนาทั้งความรู้ คุณธรรม และความสุขแก่ผู้เรียน

อนึ่งสถานการณ์ด้านการศึกษาของไทยได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงทางประชากรของไทย (Demographic Shift) อัตราการเกิดของเด็กไทยลดลง จากปีละ 1 ล้านคนเมื่อ 22 ปีก่อน เหลือ 7 แสนคน ในอีก 1 ปี (2564) ไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์ (มีผู้สูงอายุร้อยละ 22 ของจำนวนประชากร) เป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย โอกาสคือเป็นจังหวะให้ถ่ายเลือดครูในระบบการศึกษาไทยครั้งใหญ่ เนื่องจากอีก 5 ปีครูรุ่น Baby Boomer กำลังจะเกษียณ 2 แสนคน ส่วนความท้าทายคือ อัตราการเกิดที่ลดลงส่งผลให้จำนวนนักเรียนใน โรงเรียนน้อยลง โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งปัจจุบันมีจำนวนราว 15,222 โรง (ร้อยละ 52 ของโรงเรียน ทั้งหมดในไทย) หลายแห่งต้องถูกยุบ เนื่องจากจำนวนนักเรียนน้อยเกินไป (ปัจจุบันบางโรงเรียนมีนักเรียนไม่ถึง 22-62 คน) นอกจากนี้ ลักษณะการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นศึกษาทางด้านตำรา ทฤษฎี และการเรียนในห้องเรียนเป็นหลัก ยังขาดกิจกรรมการเรียนที่เน้นการลงมือปฏิบัติและทดลองใช้ จึงส่งผลให้เด็กนักเรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อีกทั้งการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมามีจุดอ่อนสำคัญหลายประการ เช่น ขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านหลักสูตร สื่อการสอน การทดสอบและการประเมินผล การบริหารบุคลากรครู การเงิน และการบริหารจัดการ ขาดกลไก และกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของกฎหมาย ขาดการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ขาดกลไกให้สามารถนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปขยายผลเพื่อใช้กับสถานศึกษาอื่นได้ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ทางการศึกษาโดยการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยมีพื้นที่นำร่องด้านรูปแบบการจัดการศึกษาหรือการบริหารระบบการศึกษา มาดำเนินการปฏิบัติจะสามารถเอื้อให้เกิดการรวมพลังจัดการศึกษา ด้วยสร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์คุณภาพผู้เรียนและบริบทพื้นที่ นับได้ว่าการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาไทยได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ดังนั้นกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการทดลองจัดการศึกษา ที่มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว จะส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลาสำหรับการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ โดยการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้ รวมทั้งขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษากระจายอำนาจ และให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา มุ่งสร้างและพัฒนากิจการศึกษาร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ฉะนั้นแนวทางการกำหนดให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษา สำหรับการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยการกำหนดระยะเวลาการทดลองที่ชัดเจน เพื่อนำร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ เพื่อส่งเสริมให้มีพื้นที่นวัตกรรมศึกษามากขึ้น เช่น การนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องอย่างต่อเนื่อง การออกแบบการทดสอบผู้เรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การประเมินผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

สำหรับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นพื้นที่ทางการศึกษาที่ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลองนวัตกรรมการศึกษา โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากร และกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสม

ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาของพื้นที่¹ โดยเน้นเป้าหมายที่มุ่งให้ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่ มีการเรียนรู้และขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ไปสู่การจัดการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ² และมุ่งการทำงานเพื่อคิดค้นและขยายผลนวัตกรรมการศึกษา สร้างคุณภาพการศึกษาและส่งผลต่อผู้เรียน โดยปรับเปลี่ยนการสอนด้วยนวัตกรรมการศึกษาและพัฒนาบุคคลปรับเปลี่ยนรูปแบบงาน บูรณาการการทำงานของหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่ และเพิ่มอำนาจตัดสินใจในพื้นที่ เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมออกแบบและสร้างพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างสร้างสรรค์

ทั้งนี้ด้วย พ.ร.บ.พื้นที่นวัตกรรม พ.ศ. 2562 ที่ประกาศเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 มีการเขียนรับรองการขับเคลื่อนการทำงานและให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) คณะกรรมการนโยบาย ในการตัดสินใจระดับประเทศ, ปลดล็อกกฎระเบียบใหญ่ๆ ทำงานข้ามส่วนระหว่างหน่วยงาน และอื่นๆ 2) คณะกรรมการขับเคลื่อน เป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ในการตัดสินใจ คิดวิธีการทำงาน สร้างการมีส่วนร่วมและการรับรู้คนในพื้นที่ 3) โรงเรียนนำร่อง ตัดสินใจระดับโรงเรียน เพิ่มอิสระเรื่องวิชาการ บริหารโครงการ งบประมาณ และ 4) พื้นที่นวัตกรรม โครงการนำร่องแห่งการปฏิรูปการศึกษา ที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน เป็นอิสระ บริหารจัดการตัวเอง เป็นการร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายและชุมชน ร่วมกันออกแบบการศึกษา เพื่อทำให้ความหลากหลายของการศึกษาปรากฏตัว³ ดังเช่นตัวอย่างที่โรงเรียนแม่แจ่ม ได้มีโมเดลการบริหารเรียกว่า “ภูมิแจ่มโมเดล” โดยเน้นชุมชนสัมพันธ์ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และมีนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ระดับโรงเรียน “I Tri P MC Model : ทางเดินสายวัฒนธรรมแม่แจ่ม”⁴ ดังนี้

I (Inquiry) สืบเสาะ การจัดการการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนตั้งคำถามในประเด็นที่สนใจ หาคำตอบเกี่ยวกับชุมชน จากการสืบเสาะหาความรู้จากเอกสาร สัมภาษณ์ หรือส่งเสริมให้มีการทัศนศึกษาเก็บรวบรวมในชุมชน

P (Preserve) อนุรักษ์ การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ประสบการณ์จริงจากการลงมือปฏิบัติ โดยมีครู หรือปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้

P (Produce) สร้างสรรค์สร้าง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการหาข้อมูล ความรู้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชน

¹สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน และชุตินา ชุมพงค์, **พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา**, อ่างใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561.

²คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, **พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา**, อ่างใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562.

³พื้นที่นวัตกรรม: การศึกษาไทยแก่ได้ในชาตินี้ ให้คนในพื้นที่เป็นเจ้าของ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thepotential.org> > innovation-area-education. [15 มกราคม 2564].

⁴คณะศึกษาศาสตร์ มข. ลงพื้นที่วิเคราะห์สภาพ ปัญหาและความต้องการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.edu.cmu.ac.th> > news. [15 มกราคม 2564].

P (Publish) เผยแพร่ จัดเวทีและสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนโดยการแบ่งปันสู่ชุมชนในลักษณะของการนำเสนอ

จากโมเดลการบริหารการศึกษาจากตัวอย่างที่โรงเรียนแม่แจ่ม เห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาการศึกษาเกิดจากความร่วมมือของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สามารถจัดการรูปแบบการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้เรียน โดยอาศัยการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาร่วมกับชุมชน

ข้อมูลจากการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการ จัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา (2535-2558) พบว่ามีปัญหาสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาเพราะอิงส่วนกลางเป็นหลัก 2) การแก้ปัญหาทางการศึกษาแบบหน่วยงานส่วนกลาง 3) การบริหารบุคลากรระดับพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพราะได้คนไม่ตรงเป้าตรงเวลา ปัจจุบัน 4) การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา เพราะได้ใช้ไม่ทันการณ์ 5) ความไม่พร้อมของบุคลากรทางการศึกษาทั่วไป 6) ความไม่พร้อมของผู้บริหารการศึกษา ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานด้วยวิชาการและขาดองค์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ และ 7) ความไม่พร้อมของครูท้องถิ่นเพราะขาดแคลนครูคุณภาพ ดังนั้นรัฐบาลในปัจจุบันควรแสวงหาความเหมาะสมกับ การจัดการศึกษาเพื่อแสวงหาทางออกที่แท้จริง⁵ ฉะนั้นแล้วกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการศึกษาของไทย จึงต้องพัฒนาไปตามลำดับตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ อย่างเป็นองค์รวม เพราะปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาคือขาดการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ด้วยปัญหาของระบบการจัดการศึกษามีความสลับซับซ้อนในเชิงกระบวนการบริหารในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณและนโยบายการศึกษาของภาครัฐ ด้านหลักสูตรทางการศึกษา ด้านครู และบุคลากรทางการศึกษา ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา ด้านความกลมกลืนทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะฉะนั้นภาครัฐควรสนับสนุนใน 7 ประเด็น ดังนี้ 1) การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาในระดับจังหวัด ทุกจังหวัดให้คุณภาพเทียบเท่า 2) การกระจายอำนาจการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) การยกเลิกการประเมินผลระดับของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 4) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาดังที่พบข้อมูลจำนวนที่ระบุถึงคุณภาพ 5) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นศึกษา 6) การเพิ่มจำนวนและความสำคัญให้กับครูในพื้นที่ชนบท และ 7) การให้ความสำคัญของสถานศึกษาในระดับต้น⁶ แต่อย่างไรก็ตามแนวทางในการแก้ไขระบบการจัดการศึกษาของไทย ควรส่งเสริมให้เกิดศักยภาพโดยสอดคล้องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ใน

⁵อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2558). รายงาน: นักวิจัย สกว. ชี้ ปัญหาการบริหารการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่อุดรั้งการปฏิรูปการศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.knowledgefarm.in.th/educational-administration-problem/> [15 มกราคม 2564].

⁶พระมหาสายันต์ ธิรปัญญา (ชาญชาติ), “การจัดการศึกษา : ปัญหาและการพัฒนาระบบการศึกษาของชาติ คณะครุศาสตร์”, วารสารมจร. ตรีภุมขัยปริทรรศน์, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1, (มกราคม – มิถุนายน 2561): 50.

เป้าหมายที่ 4 : สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แผนการศึกษาขั้นพื้นฐานไทยตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปีต้องสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนตามเป้าหมาย SDGs ลำดับที่ 4 คือ “การสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ซึ่งสามารถสรุปแนวทางได้ ดังนี้ 1) ครอบคลุมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กชายและเด็กหญิงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา 2) การเข้าถึงการศึกษา ระดับเทคนิค อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่จ่ายได้ และมีคุณภาพสำหรับชายและหญิงทุกคน 3) เยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ 4) เน้นให้ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษา และการเข้าถึงการศึกษาของผู้พิการ ชนพื้นเมือง และกลุ่มเปราะบาง 5) ส่งเสริมให้เพิ่มจำนวนผู้ที่มีทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน และการเป็นผู้ประกอบการ 6) เน้นให้ทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน 7) เน้นให้มีการยกระดับอุปกรณ์ที่จำเป็นในการศึกษาให้อ่อนไหวต่อเด็ก ผู้พิการ และผู้มีเพศสภาพหลากหลาย และสร้างสภาพแวดล้อมให้ปราศจากความรุนแรงต่อกลุ่มเหล่านี้ 8) ขยายโอกาสด้านทุนการศึกษาและการฝึกอบรมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และ 9) เพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศ⁷

ด้วยทิศทางนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานไทยตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปีภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ให้มีความสำคัญกับทิศทางการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งสู่การพัฒนาเด็กไทยให้มีความพร้อมรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุและสังคมพหุวัฒนธรรม

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อความล่าช้าและล่าช้าหลังในการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติในระยะยาว ทั้งนี้แนวทางในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถครอบคลุมไปยังพื้นที่ขยายผลด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธซึ่งประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ จึงควรที่มุ่งเน้นบูรณาการด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ดังนั้น คณะผู้วิจัย มีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” เพื่อนำเสนอแนวทางหรือรูปแบบในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ให้สามารถเกื้อกูลสู่การเรียนรู้วิถีพุทธให้เกิดสุขภาวะองค์รวมในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถเกิดการขยายผลและยกระดับคุณภาพทางการศึกษาไปสู่พื้นที่อื่นๆ ชุมชน และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

⁷[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.sdgmovement.com/2016/10/06/goal-4-quality-education/>. [21 พฤษภาคม 2564].

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง
- 1.2.2 เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
- 1.2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

1.3 ปัญหาการวิจัย

- 1.3.1 สภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง มีลักษณะที่เป็นเหตุปัจจัยให้ต้องศึกษาอย่างไร
- 1.3.2 องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการศึกษา อย่างไร
- 1.3.3 แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ต้องมีองค์ประกอบใดบ้าง

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ดำเนินการศึกษาการพัฒนา รูปแบบพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ในประเด็นต่อไปนี้

1. นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง
2. การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษา “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” ใช้กรอบแนวคิด นวัตกรรมนำร่องของกระทรวงศึกษาธิการเป็นพื้นที่นวัตกรรมที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้ง พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง จำนวน 5 พื้นที่ จากพื้นที่นวัตกรรมนำร่องใน 3 ภาค ของประเทศ

1. ภาคเหนือ ได้แก่ ไร่เชิงตะวัน จังหวัดเชียงราย
2. ภาคกลาง ได้แก่ 1) โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี 2) โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร 3) โรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร

3. ภาคตะวันออก เชียงเหนือ ได้แก่ วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นข้อค้นพบจากปรากฏการณ์ในพื้นที่ ชุมชนต่างจังหวัด

1.4.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักวิชาการ 15 รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา 10 นิสิต/นักศึกษา 10 ผู้บริหารมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 5 รวมทั้งสิ้นเป็น 40 รูป/คน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การนำแนวคิด วิธีการปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับไปพัฒนาปรับปรุง หรือดัดแปลงให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการนำมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความสำเร็จสูงสุดแก่ผู้เรียน เช่น แนวคิด วิธีการ กระบวนการ สื่อการเรียนการสอน หรือการบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ทางด้านนวัตกรรมที่ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระ และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน สังคม และประเทศชาติ พร้อมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง พื้นที่ทางการศึกษาที่ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลองนวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากร และกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสม ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของพื้นที่

การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพในแต่ละพื้นที่ โดยการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ เช่น แนวคิด วิธีการ กระบวนการ สื่อการเรียนการสอนหรือการบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน และสามารถขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอื่นได้ การหาแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา การหาแนวทางในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การสร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของ การพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต่อไป

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง หมายถึง พื้นที่พิเศษด้านการศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วนรวมพลัง ร่วมจัดการศึกษา สร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและพื้นที่เป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันและสร้างองค์ความรู้เพื่อการขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง จำนวน 6 พื้นที่ ใน 6 ภูมิภาค ดังนี้ 1) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) 2) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง (ภาคตะวันออก) 3) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล (ภาคใต้) 4) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (ภาคเหนือ) 5) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (ภาคกลาง) และ 6) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ซึ่งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ใช้ในการวิจัยนี้ มีจำนวน 6 แห่ง ใน 3 ภาคจากจำนวน 6 ภาค ของประเทศ คือ 1) ภาคเหนือ ได้แก่ โรงเรียนชวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย 2) ภาคกลาง ได้แก่ (1) โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี (2) โรงเรียนรุ่งอรุณ (3) โรงเรียนวัดสุทธิวาราม กรุงเทพมหานคร 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

วิถีพอเพียงตามศาสตร์พระราช หมายถึง ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า และทดลองกระทำด้วยตนเองในการบริหารเศรษฐกิจพอเพียง และพื้นที่การจัดการให้เกิดความคุ้มค่าที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดี สามารถพึ่งพาตนเอง มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์ สุจริต เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเอง

เดินด้วยเท้า ก้าวไปด้วยบุญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องสภาพแวดล้อมของคณะครุศาสตร์ จัดการสอนระดับปริญญาตรี ถึงปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นกิจกรรมอีกหนึ่งกิจกรรมด้านการเจริญสติภาวนา หรือการปฏิบัติตนบวชและการแก้ปัญหา ฝึกสภาพจิตใจให้เข้มแข็งสามารถใช้ชีวิตในสภาพสังคมเต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาแรงงาน ปัญหาเยาวชน ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสถานะแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาขัดแย้งทางสังคมและการเมือง ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติดซึ่งปัญหาต่างๆ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติแก่นิสิต ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้ามาศึกษาในคณะครุศาสตร์ ได้รับการฝึกอบรมวิถีอย่างมีระบบแบบแผน มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ครุศาสตร์ Coaching หมายถึง การเรียนการสอนยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงจากการสอนในห้องเรียน หรือต้องพึ่งครูผู้สอนฝ่ายเดียว แต่เน้นการเรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนนอกสถานที่ และสังคมแห่งการเรียนรู้ต้องการครูที่เป็น **Coaching** สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและผันผวนมากในโลกปัจจุบัน ผู้บริหาร ครู สมัยใหม่ต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง บทบาทที่เคยแค่ทำหน้าที่บริหารจัดการและสั่งการ เพื่อให้ทีมงานดำเนินการตามเป้าหมายต้องปรับตัวเองมาเป็นผู้นำเพื่อการปฏิรูปซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กรทางการศึกษา การบริหารจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ ยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น การพัฒนาการสอนงาน (Coaching) จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างสูงในปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครุศาสตร์ปลูกปัญญา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นไปที่การเตรียมการความพร้อมของบุคลากร ความรู้ ความชำนาญ และการผลิตการสอนที่สอดคล้องกับรายวิชาที่สอน และให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยใช้หลักไตรสิกขา 3 สร้างบันไดแห่งความคิดว่า ทุกคนมีอัจฉริยภาพหรือความฉลาดที่หลากหลายและแตกต่างกัน จึงคัดสรรวิธีการปลูกปัญญาที่แตกต่าง ด้วยการให้ความรู้ ทักษะ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้สู่ศักยภาพสูงสุด มีลักษณะเฉพาะของตนเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความใฝ่รู้ และก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ด้วยความเข้มแข็งทางด้านร่างกาย และจิตใจ

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้องค์ความรู้จากการถอดบทเรียนถึงลักษณะเหตุปัจจัยของสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง

1.6.2 ได้องค์ประกอบสำหรับแนวทางในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถสร้างสรรค์ไปสู่การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

1.6.3 สามารถขยายผลการเรียนรู้จากพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง ได้อย่างมีคุณภาพเหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนรวมทั้งเพื่อดำเนินการใหม่การขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอื่น

1.6.4 ได้แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในการสร้างพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสำหรับนิสิตวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” คณะผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 2.1 ความเป็นมาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
- 2.2 ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา
- 2.3 พื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่อง
- 2.4 การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
- 2.5 แนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
- 2.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมเทคโนโลยี
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ความเป็นมาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

เมื่อการศึกษาคือรากฐานสำคัญของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลสำคัญต่อการ พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 261 กำหนดให้ มีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระเพื่อดำเนินการศึกษาและ จัดทำ ข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูป การศึกษาซึ่งปัจจุบันคือ “คณะกรรมการอิสระ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา”¹

“คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา” ได้ดำเนินการจัดทำแผนการปฏิรูป ประเทศด้านการศึกษา จำนวน 7 ประเด็นการปฏิรูปการศึกษาซึ่งหนึ่งในประเด็นที่ สำคัญในการ ปฏิรูปการศึกษาคือ ประเด็นที่ 6 การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุ เป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้กำหนดให้มี “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” ขึ้น โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้อง กับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่และมี การเรียนรู้ และขยายผลของนวัตกรรมที่ได้จากพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา สู่การจัดการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ²

---

¹สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เอกสารวิชาการ: พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox), สำนักวิชาการกลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ, (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562), หน้า 1.

²คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, อ่างใน สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร, (2562), หน้า 1.

2.1.1 ความหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox)

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ พื้นที่การศึกษาที่ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลอง นวัตกรรมการศึกษา โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษา ในการบริหารงานได้อย่างอิสระและจัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากร และกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาของพื้นที่ โดยมีหลักการสำคัญ³ ดังนี้

1. กระจายอำนาจให้โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ มีอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และการจัดการเรียนการสอนได้เอง ให้โรงเรียนและพื้นที่สร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ โดยยังสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางที่สำคัญ

2. เป็นพื้นที่สำหรับทดลองนวัตกรรมการศึกษาแบบใหม่ตามแนวทางการจัดทำพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา ดังนี้

2.1 ใช้หลักสูตรสร้างทักษะศตวรรษที่ 21 ตามบริบทพื้นที่

2.2 จัดทำสื่อการสอนรูปแบบใหม่

2.3 สร้างภาคีร่วมพัฒนาบุคลากรในพื้นที่

2.4 การสอบและการประเมินผลต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนา

2.5 การบริหารจัดการช่วยลดภาระโรงเรียน

2.1.2 เป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

เป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีดังนี้⁴

1. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต

2. ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มผลการเรียนอ่อน และยากจน

3. พัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษา ทั้งเชิงนโยบาย การจัดการเรียนรู้ และการบริหารในสถานศึกษาไปสู่นโยบายการศึกษาในระดับชาติ และพื้นที่อื่น อาทิ ด้าน หลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ การทดสอบ การประเมินสถานศึกษา บุคลากร การเงิน รวมทั้งความสอดคล้องของ การบริหารงานด้านต่างๆ

4. ร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคมในการจัดการศึกษา การพัฒนา และการขยายผลนวัตกรรมการศึกษา

³สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน และชุตินา ชุมพวงศ์, **พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา**, อ่างใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, (2561), หน้า 2.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-4.

2.1.3 ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษามีผู้จำแนกประเภทนวัตกรรมทางการศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ได้แบ่งนวัตกรรมทางการศึกษา⁵ ดังนี้

1. แบ่งตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง ได้เป็น 2 ประเภท คือ
  - 1.1 นวัตกรรมสำหรับครู เช่น แผนการสอน คู่มือครู เอกสารประกอบการสอน ชุดการสอน หนังสืออ้างอิง เครื่องมือวัดผลและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น
  - 1.2 นวัตกรรมสำหรับนักเรียน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป เอกสารประกอบการเรียน ชุดการปฏิบัติ ใบงาน หนังสือเสริมประสบการณ์ ชุดเพลง ชุดเกม และการ์ตูน เป็นต้น

2. แบ่งตามลักษณะของนวัตกรรม ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 สื่อการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ชุดสื่อการสอน บทเรียนโมดูล วิตทัศน์ สไลด์ประกอบเสียง ภาพยนตร์ เพลง เกม การ์ตูน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใบงาน แผ่นโปร่งใส บัตรคำ แผ่นพับ ภาพพลิก และแผ่นป้ายแม่เหล็ก เป็นต้น

2.2 เทคนิคและวิธีการ เช่น บทบาทสมมติ การสอนเป็นคณะ การสอนแบบศูนย์การเรียน การเรียนเพื่อรอบรู้ การสอนแบบโครงการ การสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย การสอนซ่อมเสริม การเรียนตามความสามารถ การศึกษาเป็นรายบุคคล การฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม และการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

พิชิต ฤทธิ์จรูญ ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรมหลายลักษณะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง⁶ ดังนี้

1. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามขอบข่ายของการจัดการศึกษา แบ่งออกได้ 5 ประเภท คือ

1.1 นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร เป็นการใช่วิธีใหม่ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของบุคคลให้มากขึ้น เช่น หลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรรายบุคคล หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น

1.2 นวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นการใช่วิธีการเชิงระบบในการปรับปรุงและคิดค้น พัฒนาวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ๆ ที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้มีคุณภาพขึ้น เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบ ศูนย์การเรียน การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการจัดการเรียนรู้ ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

1.3 นวัตกรรมสื่อการเรียนการสอน เป็นนวัตกรรมที่อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์เครือข่ายและเทคโนโลยีโทรคมนาคมมาใช้ในการผลิตสื่อการเรียน

⁵สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ราชภัฏมหาวิทยาลัยแห่งปวงประชา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544), หน้า 33.

⁶พิชิต ฤทธิ์จรูญ, เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559), หน้า 85.

เรียนการสอนใหม่ๆ ทั้งการเรียนด้วยตนเอง การเรียนเป็นกลุ่ม และการเรียนแบบมวลชน ตลอดจนสื่อที่ใช้เพื่อ สนับสนุนการฝึก อบรมผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มัลติมีเดีย (multimedia) ชุดการสอน (instructional module) วิดิทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (interactive video) การเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสมกับผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย

1.4 นวัตกรรมการประเมินผล เป็นนวัตกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการวิจัยทางการศึกษา การวิจัยสถาบัน

1.5 นวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษา เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษาให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น ระบบการจัดการฐานข้อมูลของหน่วยงานสถานศึกษา เกี่ยวกับฐานข้อมูลนักเรียน นักศึกษา ฐานข้อมูลครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษา ฐานข้อมูลด้านการเงิน บัญชี พัสดุ และครุภัณฑ์

2. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู เป็นรูปแบบหรือเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ และสื่ออุปกรณ์การสอนต่างๆ ที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (project based learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem-based learning)

2.2 นวัตกรรมเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นสื่อนวัตกรรมเรียนรู้สำหรับเน้นให้ผู้เรียนใช้เพื่อการเรียนรู้ของตนเอง เช่น ชุดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดฝึกการปฏิบัติ

3. การแบ่งประเภทของนวัตกรรมตามลักษณะของนวัตกรรม แบ่งออกได้ 2 ประเภท

3.1 ผลผลิตภัณฑ์ สิ่งประดิษฐ์ทางการศึกษาหรือสื่อการเรียนการสอน (product/invention) เช่น บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการสอนหนังสือ เสริมประสบการณ์ ชุดสื่อประสมวิดิทัศน์ สไลด์ประกอบเสียง เกมส์ นิทานการ์ตูนเพลง ใบบาง แบบฝึก จุดฝึก

3.2 เทคนิควิธีการสอน รูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ (instructional/model) เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการ การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้เว็บช่วยสอน (web-based instruction) การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เทคนิคการปรับพฤติกรรม เทคนิคการจัดกิจกรรมพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะ การทำงานกลุ่ม รูปแบบการสอนหรือรูปแบบการ จัดการเรียนรู้ที่นักวิจัยพัฒนาขึ้น

2.1.4 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้

มีผู้นิยามคำว่า “นวัตกรรม” มาจากภาษาอังกฤษ คำว่า Innovation เป็นคำกริยาจากคำ innovate แปลว่า ทำใหม่ เปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่

ดังนั้น นวัตกรรม จึงมีความหมายถึง การนำสิ่งใหม่ๆ อาจอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิมๆ เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเพื่อให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น นวัตกรรมที่มักได้รับความสนใจและยอมรับนำไปใช้อย่างกว้างขวางโดยทั่วไป ควรมีลักษณะ ดังนี้⁷

1. เป็นนวัตกรรมที่ไม่ซับซ้อนและยากจนเกินไป ความง่ายของนวัตกรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการยอมรับนำไปใช้
2. เป็นนวัตกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายจนเกินไป เนื่องจากผู้ใช้จำนวนมากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ
3. เป็นนวัตกรรมที่สำเร็จรูป ที่อำนวยความสะดวกในการใช้ มักได้รับการยอมรับและนำไปใช้มากกว่านวัตกรรมที่ผู้ใช้จะต้องนำไปจัดทำเพิ่มเติม
4. เป็นนวัตกรรมที่ไม่กระทบกระเทือนต่อบริบทเดิมมากนัก
5. เป็นนวัตกรรมที่มีคนเกี่ยวข้องไม่มากนัก ไม่ต้องประสานงานหลายฝ่าย การใช้ที่ขึ้นกับคนหลายฝ่ายย่อมทำให้เกิดความไม่สะดวก
6. เป็นนวัตกรรมที่ส่งผลเป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน

ดังนั้น นวัตกรรมที่มีประโยชน์จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้นวัตกรรมไปใช้สามารถ ปรับปรุง พัฒนางานได้ดีขึ้น และต้องเป็นกระบวนการที่สามารถทำได้ง่าย สำเร็จรูป และไม่กระทบต่อบริบทการจัดการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิมมากนัก

นอกจากนี้ ความหมายคำว่า “การจัดการเรียนรู้” (learning management) ริชาร์ด สมิธ (Richard Smith of Central Queensland University, Australia : 2010) นักการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชลทริล ควีนแลนด์ประเทศออสเตรเลียให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นความสามารถในการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนด⁸

นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ มีทักษะและคุณลักษณะตามเป้าหมายที่กำหนด วิวัฒนาการของกระบวนการจัดการเรียนรู้⁹ มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย จากการจัดการสอนที่ไม่มีรูปแบบมาถึงการสอนอย่างมีรูปแบบจาก “การสอน” (teaching) ซึ่งเน้นบทบาทครู ครูเป็นศูนย์กลางก้าวเข้าสู่การสอนอย่างมีแบบแผนใช้หลักวิชาค้นคว้าวิจัยมากขึ้น เปลี่ยนจากจุดเน้นที่ครูเป็น “การเรียนการสอน” (instruction) ซึ่งเน้นบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

⁷ ทัศนาศา วัฒนศิริ, ศาสตราจารย์, องค์กรความรู้เพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2547), 419-420

⁸ Smith and Lynch, Rethinking Teacher Education: Teacher education in the knowledge age (Sydney: AACLM Press, 2010)

⁹ ทัศนาศา วัฒนศิริ, ศาสตราจารย์, องค์กรความรู้เพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า 9.

ฉบับปัจจุบันในมาตราที่ 22 และมาตราที่ 24 ระบุไว้ชัดเจนว่าการจัดการเรียนการสอน ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้

มาตราที่ 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตราที่ 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างเป็นสัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดว่า ครูผู้จัดการเรียนการสอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered Approach) ให้นักเรียนได้คิด ได้ปฏิบัติงาน เผชิญสถานการณ์ต่างๆ ให้สามารถบูรณาการความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง ดังนั้น ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานในการจัดการ เรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3 ประการ คือ

1. เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน
2. เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และ
3. เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ทุกเวลา

ทิตนา แคมมณี ให้ความหมายของนวัตกรรมคือ¹⁰ การนำสิ่งใหม่ เข้ามาเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ คือการนำเอาความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ข้อคิดค้นใหม่ๆ เข้ามาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม และทิตนา

¹⁰เรื่องเดียวกัน, 418-419,421.

แวมมณี¹¹ให้ความหมายเพิ่มเติมว่าสิ่งใหม่อาจ ใหม่ทั้งหมดหรือใหม่บางส่วน เป็นสิ่งใหม่ในบริบทหนึ่ง แต่อาจเป็นของเก่าในอีกบริบทหนึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้บ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลาย คือยังไม่รู้จักกันอย่างกว้างขวางหรือเป็น สิ่งใหม่ที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบว่าจะใช้ได้ผล มากน้อยเพียงใดในบริบทนั้น

2.1.5 ประเภทของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

ภาพห้องเรียนที่มีครู เป็นผู้คอยบอกความรู้ให้นักเรียน การเรียนรู้แบบซึมซับข้อมูล (passive learning) ไม่สามารถตอบโจทย์ยาวจนที่ดำรงชีวิตอีกหลายสิบปี ความหวังจึงอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การศึกษาให้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (active learning) กิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว แต่ยึดหลักอยู่ที่การสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้กับผู้เรียน อาทิ การเรียนรู้จากโครงงาน กรณีตัวอย่าง การลงมือปฏิบัติ ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเอง เห็นความเชื่อมโยงของสิ่งรอบตัว คำนึงถึงประโยชน์ของสังคม มีทักษะที่เหมาะสมสำหรับอนาคต¹² มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

1. ประเภทสื่อการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ชนิด (1) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร ประกอบการจัดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการเรียน ชุดการสอน แบบฝึก แผ่นพับ เป็นต้น (2) สื่อโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ ภาพยนตร์ สไลด์ โทรทัศน์ เพาเวอร์พอยท์ (Power point) คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน เทป เป็นต้น

2. ประเภทเทคนิควิธีการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้แบบอุปนัย (Inductive) การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Instruction) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT การเรียนรู้โดยการสร้างเรื่อง (Storyline Method) กระบวนการเรียนการสอนของโมเดล ชิปปา (CIPPA Model) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปว่า ความเป็นมาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง แต่ละพื้นที่อันจะนำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของคนไทยให้มีคุณภาพ โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระ และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหลักการสำคัญ

1) กระจายอำนาจให้โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ มีอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และการจัดการเรียนการสอนได้เอง ให้โรงเรียนและพื้นที่สร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ 2) เป็นพื้นที่สำหรับทดลองนวัตกรรมการศึกษาแบบใหม่ตามแนวทางการจัดทำพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กำหนดเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้

¹¹เรื่องเดียวกัน หน้า 15.

¹²เรียนรู้สร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้, www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/344/เรียนรู้สร้างสรรค์-สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ [18 กันยายน 2564].

ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา พัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด พัฒนาสื่อการเรียนการสอน บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน บทเรียนโมดูล วิดีทัศน์ และเทคนิคและวิธีการ เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การเรียนเพื่อรอบรู้ การสอนแบบโครงการ และการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม และการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

2.2 ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมการทางการศึกษา

สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมไว้ 6 ขั้นตอน¹³ ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ จะพัฒนา เมื่อครูได้ศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์รายละเอียด และสาเหตุของปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนาแล้ว ก็ตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน นั่นคือ กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนอาจจะทั้งห้อง กลุ่มย่อย หรือรายบุคคล

ขั้นที่ 2 กำหนดนวัตกรรม กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจนแล้ว ครูต้องศึกษาค้นคว้าตามหลักวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและผลงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ในการพัฒนา คุณลักษณะของผู้เรียน โดยนำมาผสมผสานกับความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตน กำหนดเป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยสื่อการสอน หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เทคนิค วิธีการ กระบวนการ ฯลฯ ที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดที่ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามความต้องการ

ขั้นที่ 3 สร้างและพัฒนา เมื่อตัดสินใจแล้วว่า จะเลือกจัดทำนวัตกรรมชนิดใด ครูผู้สอนควรศึกษาวิธีการจัดทำนวัตกรรมนั้นๆ อย่างละเอียด มีลักษณะองค์ประกอบอะไรบ้าง มีวิธีดำเนินการจัดทำอย่างไร มีการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นหรือไม่อย่างไร แล้วจึงจัดทำนวัตกรรมให้สมบูรณ์ตามข้อกำหนด

ขั้นที่ 4 ทดลองใช้ เพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้ แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้จริง ถ้าทำได้ครูอาจทำการทดลองใช้นวัตกรรมเหล่านั้นกับนักเรียนกลุ่มเล็กๆ ก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง นอกจากนั้น นวัตกรรมบางประเภท เช่น บทเรียนสำเร็จรูปและชุดการสอน จะมีรูปแบบของการ ทดลองใช้ก่อน 1 คน เมื่อพบข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นให้ทดลองกับผู้เรียนกลุ่มหนึ่ง ประมาณ 9 -10 คนซึ่งประกอบด้วยผู้เรียนอ่อน ปานกลาง และเก่ง แล้วตรวจสอบคุณภาพด้วยการหาประสิทธิผลของนวัตกรรม เป็นต้น หลังจากนั้นอาจปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะนำไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ในสภาพการณ์จริง

ขั้นที่ 5 ใช้ในสถานการณ์จริง เมื่อครูดำเนินการสร้าง ทดลองใช้นวัตกรรม และปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจในคุณภาพของนวัตกรรมแล้วก็นำไปใช้จริงซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ตามแผนการสอน

¹³สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด, ราชภัฏมหาวิทยาลัยแห่งปวงประชา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน สภาพัฒนาการศึกษาระดับจังหวัด, 2544), หน้า 39-41.

ปกติที่กำหนดไว้ หรือจัดทำเป็นรูปแบบของการทดลองใช้นวัตกรรมตามกระบวนการวิจัยแบบทดลองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของครู และสถานการณ์จริงของการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้นวัตกรรมแล้ว ครูต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงผลการใช้นวัตกรรมด้วยเทคนิควิธีต่างๆซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรม และถ้าผลการใช้นวัตกรรม สามารถลดสภาพปัญหา หรือแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียน ได้ตามที่กำหนดก็สามารถรายงานผล ขยายผล และเผยแพร่ใช้นวัตกรรมต่อไป

2.2.1 การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

เพื่อค้นหาคำตอบในการพัฒนานวัตกรรมที่จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยให้ครูสามารถ ออกแบบกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยจึงศึกษาความหมาย ประเภท และการพัฒนานวัตกรรม ดังนี้

ก. ความหมายการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีกระบวนการพัฒนา ดังนี้

1. การระบุปัญหา การมองเห็นปัญหาในเรื่องนั้นและมีความต้องการจะแก้ปัญหา
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย ในการพัฒนานวัตกรรมว่านวัตกรรมที่จะพัฒนานั้นควรมีคุณสมบัติหรือประสิทธิภาพอย่างไร เพียงใด
3. การศึกษาข้อจำกัดต่างๆ ในบริบทที่จะใช้นวัตกรรมนั้นๆ
4. การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม นวัตกรรมที่สร้างขึ้นอาจเป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงปรับปรุงทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรรมอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ กัน แต่ต้องประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมนั้นให้ได้ผล
5. การทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพนวัตกรรม
6. การเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับนำไปใช้ประโยชน์ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน เรียนรู้ และพัฒนาตนเอง มีทักษะและคุณลักษณะตามเป้าหมายที่กำหนด

นอกจากนี้สุตาทภัทร จันทรประเสริฐ และคณะ (2561)17 ได้วิเคราะห์นวัตกรรมการสอนของ อาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 ที่ได้รับความนิยมเหมาะสมกับสมัยนี้ ไว้ 13 เทคนิคได้แก่

เทคนิคที่ 1 การพัฒนาทักษะผ่านรายวิชาทำได้โดยใช้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมภายในและภายนอก ห้องเรียน (Activity Base Learning)

เทคนิคที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : กรณี การใช้ Activity Base Learning เหมือนการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา (Crystal-Based Approach) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้ความคิดด้วยตนเองด้วย การรวบรวม ทำความเข้าใจ สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากการศึกษาด้วยตนเองถือเป็นเทคนิคที่สำคัญในการจูงใจและสร้างการเรียนรู้ เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

เทคนิคที่ 3 ออกแบบการสอน 360 องศา, ผู้สอนสามารถทำได้โดย การวางแผนการสอน การสอนให้ผู้เรียนรู้จัก คิด วิเคราะห์ และวิจารณ์ ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจการเรียนการสอนตลอดเวลา สื่อการสอนที่ใช้ จัดทำขึ้น ที่กระตุ้นความสนใจในการเรียน ด้วยภาพและเสียงที่ดึงดูด

ความสนใจ หรือขนาดใหญ่ และ ผูกฝนการคิด วิเคราะห์ และวิจารณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ในกรณีที่จัดการสอน ภาคปฏิบัติ จะมีการออกแบบการสอนปฏิบัติ เพื่อให้นักศึกษาทุกคนมีโอกาสในการใช้เครื่องมือที่ เป็นสื่อการสอนได้เท่าเทียมกัน

เทคนิคที่ 4 ค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจากวิชาการตอทคอม

เทคนิคที่ 5 การสอนแบบ CIPPAการจัดการเรียนการสอนด้วย นวัตกรรม

เทคนิคที่ 6 การเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา

เทคนิคที่ 7 วิธีการเสนอแนะในการสอน แบบนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง

เทคนิคที่ 8 การจัดการเรียนรู้แบบใช้ โครงการงานเป็นฐาน Project-based Learning

เทคนิคที่ 9 การจัดการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เทคนิคที่ 10 ห้องเรียนออนไลน์

เทคนิคที่ 11 การเรียนรู้แบบร่วมมือ

เทคนิคที่ 12 การเรียนรู้แบบ ห้องเรียน กลับด้าน

เทคนิคที่ 13 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี

ข. การจัดการความรู้กับการสร้างนวัตกรรม

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้ เกิดองค์ความรู้ใหม่ และก่อให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์กรต่างๆ จึงมีความจำเป็นต้องจัดการความรู้เพื่อให้องค์กรมีความรู้ที่ได้รับการต่อยอด ส่งผลให้องค์กรเจริญก้าวหน้าต่อไปไม่มีหยุดยั้ง มีนักวิชาการให้ความหมาย ดังนี้

เนาวนิตย์ สงคราม (2557) ให้ความหมายการจัดการความรู้ หมายถึง 18กระบวนการที่ทำให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาจัดกระทำอย่าง เป็นระบบโดยให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้นั้นๆ ได้ซึ่งความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) หมายถึงความรู้ที่แต่ละบุคคลมีโดยได้มาจากการ สังคม ประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือจากการปฏิบัติและการเรียนรู้ โดยยังมีได้เขียนออกมาเป็น ลายลักษณ์อักษรหรือถ่ายทอดออกมา 2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) หมายถึงความรู้ที่สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาได้อย่างชัดเจน เช่น องค์ความรู้ที่ได้รับและบันทึกไว้ในเอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ¹⁴

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548)19 ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดการความรู้ไว้ทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน เพื่อให้หน่วยงานข้าราชการของไทยได้ ดำเนินการประกอบด้วย¹⁵

¹⁴เนาวนิตย์ สงคราม, การสร้างนวัตกรรมเปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างนวัตกรรมจากงานวิจัยสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 4-5.

¹⁵สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, การจัดการ ความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานและสถาบัน เพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548).

1. **ขั้นการบ่งชี้ความรู้** คือการระบุหรือค้นหาได้ว่าหากองค์กรต้องการบรรลุเป้าหมายตาม วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรองค์กรต้องรู้อะไรบ้าง ตอนนี้มีความรู้อะไรอยู่แล้ว อยู่ในรูปแบบใด เช่นเอกสาร ฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์หรือยังอยู่ในตัวบุคคลองค์กรซึ่งต้องนำออกมาแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดโดยการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อจะสามารถระบุได้ว่าความรู้ในองค์กรที่ยังขาดและจำเป็นคืออะไร

2. **ขั้นการสร้างและการแสวงหาความรู้** คือเมื่อทราบความรู้ที่ขาดและจำเป็นสำหรับ องค์กรคืออะไรบุคคลในองค์กรจึงต้องสร้างความรู้ขึ้นมา การสร้างความรู้ใหม่มีได้หลายวิธี เช่น การ สอบถามข้อมูล การเรียนเพิ่มเติม การแลกเปลี่ยนความรู้ การเวียนงาน การเรียนรู้จากการลงมือทำ การสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ ฯลฯ รวมทั้งการแสวงหาความรู้ภายนอกองค์กร และการเก็บ รักษาความรู้ที่มีอยู่

3. **ขั้นการจัดความรู้ให้เป็นระบบ**คือการวางโครงสร้างความรู้เพื่อการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะนำมาใช้งานได้ทันที

4. **ขั้นการประมวลและกลั่นกรองความรู้**คือการปรับปรุงเอกสารให้มีมาตรฐาน ลักษณะ เดียวกัน อาจมีโปรแกรมในการสนับสนุนการจัดเก็บ มีการปรับปรุงเนื้อหาองค์ความรู้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5. **ขั้นการเข้าถึงความรู้** คือผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่าย

6. **ขั้นแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้**คือบุคคลในองค์กรสามารถนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกันได้ง่าย

7. **ขั้นการเรียนรู้**คือการที่บุคคลในองค์กรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้และนำกลับมาปรับปรุง เพื่อเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในวิจัยนี้ คือกระบวนการพัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการความรู้ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประกอบภาพยนตร์สั้น เพื่อให้ครูเรียนรู้จากสิ่งพิมพ์ถึงเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และทักษะของนักประดิษฐ์ และมีภาพยนตร์สั้นประกอบให้เห็นตัวอย่างจากแนวคิด ทฤษฎี สู่การ ปฏิบัติได้จริง เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยไม่กระทบบริบทการจัดการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิม

ค. การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน

การสอนเป็นศาสตร์และศิลป์ครูจะสอนให้ได้ผลดีนั้นจำเป็นต้องมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพ ทิศนา แชมณี (2547) 37 ให้ความหมายของศาสตร์ การ สอน (science of teaching) หมายถึงความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอนที่สังคมโลกได้สั่งสมมา ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันซึ่งผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้

ได้ตาม¹⁶เป้าหมาย จุดหมาย วัตถุประสงค์ของการสอนที่กำหนดส่วนคำว่าศิลปะการสอน (art teaching) หมายถึงความรู้และความสามารถในการนำจิตวิทยา วิธีการและเทคนิคต่างๆ ไปใช้ในการสอนเพื่อ ช่วยให้การสอนมีความน่าสนใจ สนุก มีชีวิตชีวาและช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ราบรื่น และมีความสุข กระบวนทัศน์ใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาสู่ประเทศไทย 4.0 มีเป้าหมายเพื่อผู้เรียนหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นผู้สร้างผลผลิต สิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรม นั้น จำเป็นต้องออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสร้างสรรค์ชิ้นงานสิ่งประดิษฐ์ ตามเป้าหมายสู่ประเทศไทย 4.0 ทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ ในกลุ่มพฤติกรรมนิยม (modern management theory or behavioral approach to management)ซึ่งกมลจรณ์ วงษ์จันทร์หาญ (2560:หน้า112) 38¹⁷ นักคิด ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การบริหารงานจะประสบผลสำเร็จถ้าคนในหน่วยงานร่วมมือร่วมใจสามัคคีกัน มุ่งไปสู่ วัตถุประสงค์เดียวกัน เรียกว่า การทำงานเป็นทีม และงานเหล่านั้นต้องจัดเป็นระบบ ขั้นตอน การทำงานต้องสัมพันธ์กัน มีแนวความเชื่อว่า ระบบจะดีได้ต้องพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีความสามารถพอที่จะแก้ปัญหาได้อย่างมีหลักการ เพื่อประโยชน์ใน การพัฒนาระบบงาน โครงสร้างและนโยบายของ หน่วยงานต่อไป หนึ่งในทฤษฎีในกลุ่มความคิดการจัดการสมัยใหม่ ในกลุ่มพฤติกรรมนิยม นี้คือ ทฤษฎีเชิงระบบ (system theory)ซึ่ง เบนทาแลนฟาย (Bertalanfy) นักชีววิทยาชาวออสเตรีย ผู้ที่ริเริ่มพัฒนาทฤษฎีระบบ องค์ประกอบพื้นฐานของระบบประกอบด้วยสิ่งนำเข้า (input) คือ ทรัพยากรต่างๆ เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ วิธีการ กระบวนการ (process) เป็นกิจกรรม ทางการบริหารจัดการ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การควบคุม ผลผลิต (output) คือผล ของ การปฏิบัติที่องค์การจัดขึ้น และข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เป็น ผลของการปฏิบัติและสถานะของ องค์การที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม แนวคิดเชิงระบบนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในการศึกษาไทย และสงัด อุทรานันท์ (2532)¹⁸ ได้เสนอแนะแนวการจัดการเรียนการสอนเชิงระบบคือให้ความสำคัญ กับ การบริหารจัดการที่ต้องจัดให้เป็นระบบ และขั้นตอนการทำงานต้องสัมพันธ์กัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดระบบ การเรียนการสอนจะเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครูเป็น การพัฒนาการสอนจากศิลปะให้เป็นศาสตร์ยิ่งขึ้น³⁹ การทำงานอย่างเป็นระบบที่มีความสมบูรณ์ จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน ได้แก่ 1) ตัวป้อน (input) องค์ประกอบที่เป็นตัวป้อนในระบบการเรียนการสอนได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตร และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน 2) กระบวนการดำเนินงาน (process) ได้แก่การปฏิสัมพันธ์ (interaction) ขององค์ประกอบเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

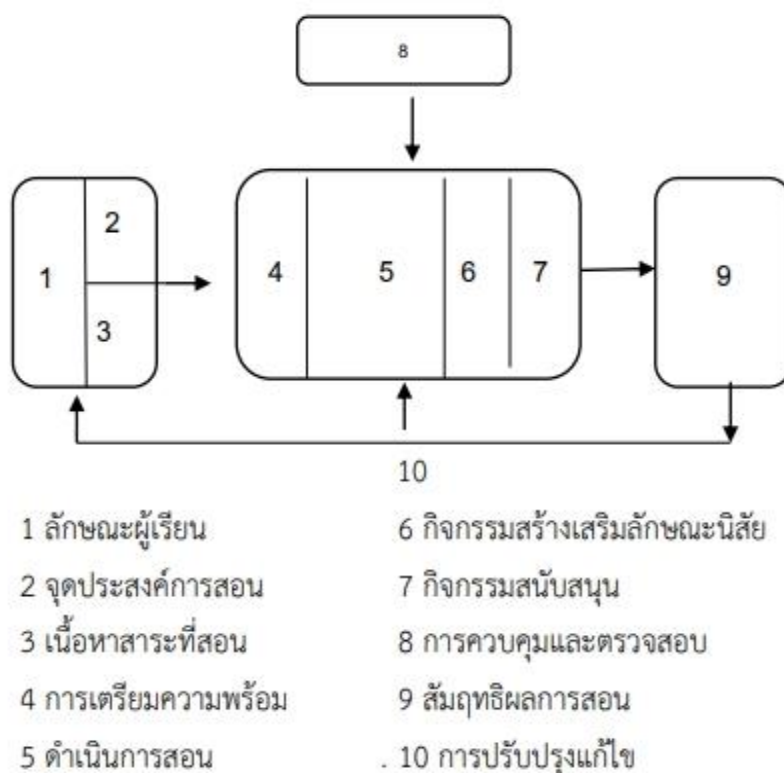
¹⁶ทีศนา แชมณี, ศาสตราจารย์, ศึกษาศาสตร์ การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

¹⁷กมลจรณ์ วงษ์จันทร์หาญ, “เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 501480 การจัดการทางการพยาบาล หัวข้อที่ 1 มโนทัศน์ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป เรื่อง “แนวคิด วิวัฒนาการทางการบริหาร,” เอกสารสอน ปรับปรุง 2560, http://elearning.nu.ac.th/pluginfile.php/46473/mod_resource/content/1/เอกสารประกอบการสอน%20%20วิวัฒนาการการบริหาร.pdf [19 กันยายน 2561].

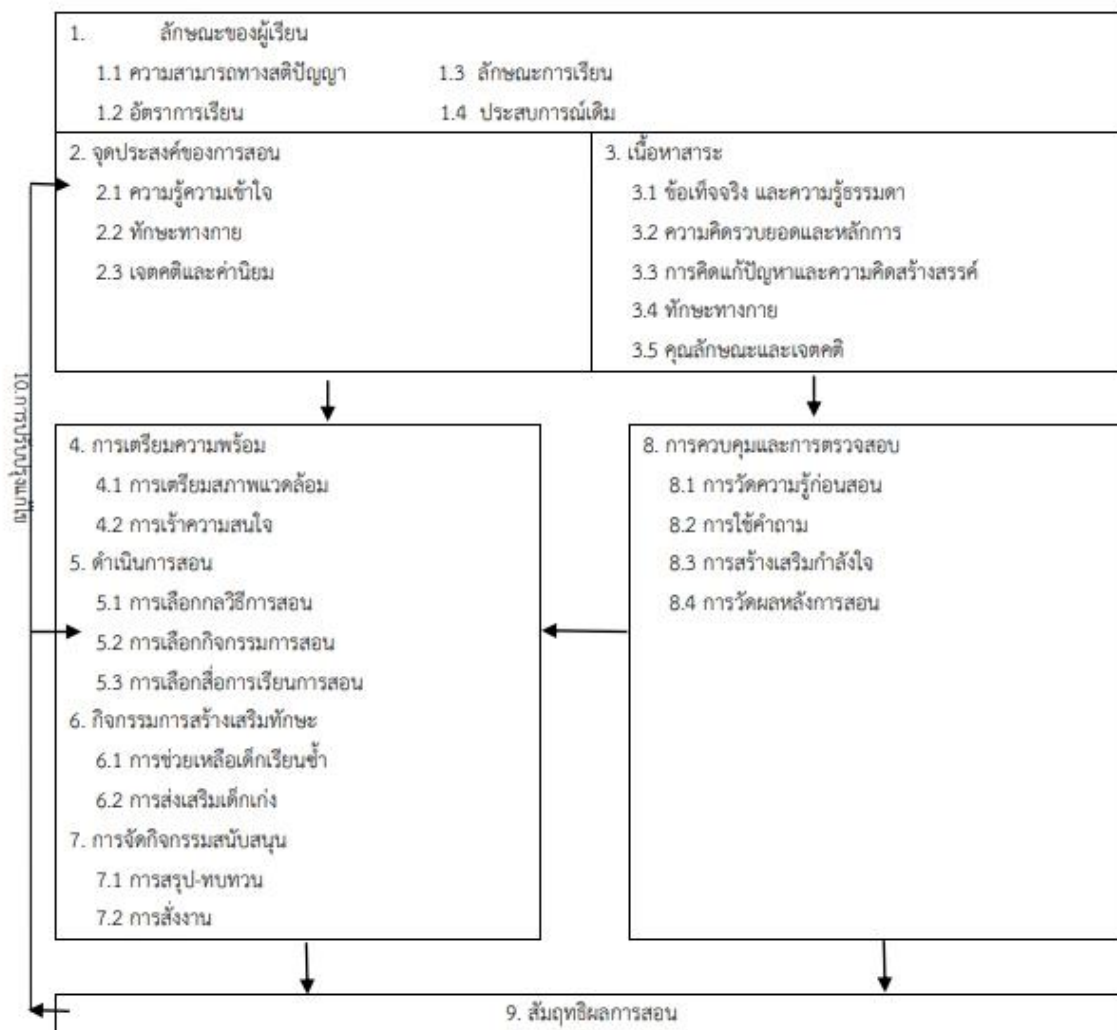
¹⁸สงัด อุทรานันท์, *เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532).

การเตรียมความพร้อม การให้เนื้อหาสาระใหม่ การสร้างเสริมทักษะ กิจกรรมสนับสนุน 3) ควบคุม (control) การควบคุมและตรวจสอบเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่การใช้คำถาม การประเมินผลเพื่อการพัฒนา (formative evaluation) การสร้างเสริมกำลังใจ 4) ผลผลิต (output) ผลลัพธ์หรือจุดหมายปลายทางของการดำเนินการ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นความรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่จะเรียนเรื่องอื่นต่อไป 5) ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ได้แก่ข้อเสนอแนะต่างๆเพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กำหนดองค์ประกอบที่จำเป็นของระบบการจัดการเรียนการสอน 10 องค์ประกอบโดยปรับองค์ประกอบตัวป้อนครูให้เป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดังแผนภาพที่ 2.1 ต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน (ที่มา สงัด อุทรานันท์ 2532)

แผนภาพที่ 2.2 รูปแบบของระบบการเรียนการสอน (ที่มา สจัด อุทรานันท์ 2532)

จากภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน ที่สำคัญ 10 ประการคือ องค์ประกอบที่เป็นตัวป้อน 3 ประเด็น 1) การรู้จักลักษณะของผู้เรียน 2) การตั้งจุดประสงค์ของการสอน 3) การจัดเนื้อหาสาระที่จะสอน องค์ประกอบกระบวนการดำเนินงานได้แก่ 4) การเตรียมความพร้อม 5) การดำเนินการสอน 6) การสร้างเสริมทักษะ 7) การจัดกิจกรรมสนับสนุน ด้านการควบคุม ได้แก่ 8) การควบคุมและตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอน ด้านผลผลิตได้แก่ 9) สัมฤทธิผลของการสอน และ ด้านการป้อนกลับ 10) การปรับปรุงแก้ไข

การออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วิจารย์ พานิช (2557) ได้เสนอให้ครูตั้งคำถาม 5 คำถาม เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนมากขึ้น ครูสอนน้อยลง ได้แก่ 1) ครูมีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นอะไรบ้าง 2) ครูต้องจัดการเรียนรู้อย่างไรเพื่อที่จะให้ได้ความรู้และทักษะที่จะเป็นเหล่านั้น 3) ครู รู้ได้อย่างไรว่าลูกศิษย์ได้ทักษะและความรู้ที่จำเป็นเหล่านั้นแล้ว กล่าวคือวิธีการประเมินผลเพื่อ รู้ว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ครูได้กำหนดไว้ และ

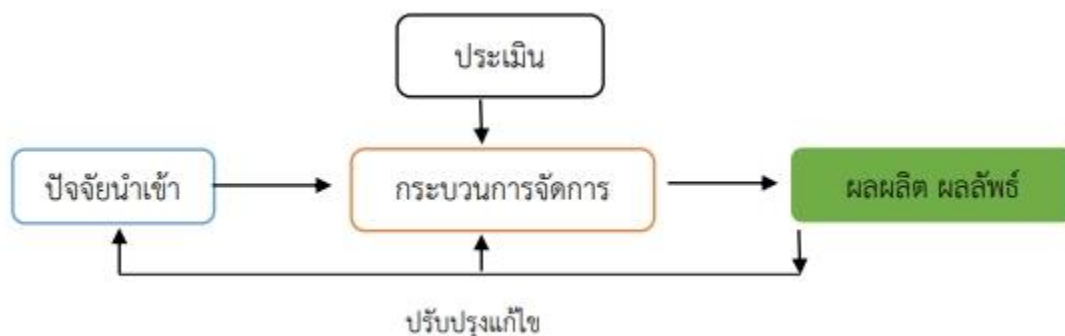
ช่วยเหลือผู้เรียน (assessment) เป็นระยะ ระหว่างทางการเรียนรู้ และประเมินภาพความสำเร็จเมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) ทำอย่างไรกับนักเรียนบางคนที่ทำไม่ได้ เรียนช้า ไม่เอาใจใส่ 5) ทำอย่างไรกับนักเรียนบางคนที่เรียนเก่งก้าวหน้าไปแล้ว เพื่อให้ครูสร้างกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

ข. การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญซึ่งต้องเปลี่ยนวิธีทัศน์ จาก ผู้บอกความรู้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ (learning facilitator) ให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นแบบอย่างในการสร้างผลงาน ให้เป็นที่ประจักษ์เป็นผู้นำที่ผลิตผลงานเชิงสร้างสรรค์ (Creative Productive Leader: CPL) เป็นผู้ประสาน ผู้อำนวยการความสะอาด ผู้ชี้แนะ ชี้แนะ ผู้จัด กิจกรรม ผู้กระตุ้น ผู้สนับสนุนส่งเสริม ผู้แสวงหาโอกาส ผู้แสวงหาความรู้ เป็นต้น ซึ่งบทบาทของครูที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” มีดังนี้

1. เป็นผู้จัดระบบการเรียนการสอน วางแผนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. เป็นผู้จัดบรรยากาศหรือสภาพการเรียนการสอน เช่น การจัดชั้นเรียน สื่อ และวัสดุ อุปกรณ์แสงสว่าง ระบบเสียง
3. เป็นผู้แนะแนวทางการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองได้เต็มศักยภาพ
4. เป็นผู้ใช้คำถาม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด พัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน
5. เป็นผู้เสริมแรงหรือสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อให้ผู้เรียนมั่นใจและพัฒนาตนเองเห็นคุณค่า และความหมายของการเรียนรู้
6. เป็นผู้ประเมินสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ได้เรียนรู้ ได้อย่างราบรื่น และ ให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เพื่อให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ของตน
7. เป็นผู้เรียนรู้ไปพร้อมกับศิษย์ ในการศึกษาความรู้เรื่องใหม่ๆ หรือพัฒนานวัตกรรม
8. เป็นผู้วิจัย ศึกษาปัญหาในชั้นเรียนและแก้ปัญหาโดยการทําวิจัยปฏิบัติการ

นอกจากนี้บทบาทครูต้องสามารถออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ดังนี้ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (process) การประเมินและการกำกับ (control) ด้านผลลัพธ์ ผลผลิต (output) ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข (feedback)

แผนภาพที่ 2.3 องค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนรู้

1. ผู้เรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดครูจะต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา อัตราการเรียนรู้ ลักษณะการเรียนรู้ ประสบการณ์เดิม
2. การตั้งจุดประสงค์ ในการจัดการเรียนการสอน แต่ละครั้งครูควรระลึกว่าผู้เรียนจะได้คิด แก้ปัญหาอะไรบ้าง ทักษะ และคุณลักษณะอะไร การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดสร้างสรรค์ในการ แก้ปัญหานั้นอย่างไร และการจะแก้ปัญหาหรือคิดสร้างสรรค์สิ่งใดได้จำเป็นจะต้องอาศัยความรู้ พื้นฐานเดิมทั้งในด้านข้อมูล ความคิดรวบยอด และหลักการ อย่างเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากว่า การ แก้ปัญหาจำเป็นต้องอาศัยความรู้ซึ่งได้รับมาจากการเรียนรู้ มาเป็นพื้นฐาน หากผู้เรียนมีพื้นฐานเดิม พอ การแก้ปัญหา ก็จะเป็นไปด้วยความสะดวก (Gagne: 1970) และสิ่งสำคัญที่ครูควรรู้เป็นอย่างดี ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นนักประดิษฐ์ ว่า “สติปัญญาไม่ได้เป็นตัวกำหนดความคิดสร้างสรรค์”¹⁹ในตัวผู้เรียนแต่อย่างใด ผู้เรียนที่มีสติปัญญาไม่ค่อยดี หรือเรียนอ่อนจะมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้ดีเช่นเดียวกับคนที่มีความสติปัญญาดี หรือเรียนเก่ง เพราะความคิดสร้างสรรค์จะเป็น การหาวิธีการแก้ปัญหาหลายอย่าง และจะมีความแตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับตัวของผู้เรียนแต่ละคน ทุกคนเป็น นักประดิษฐ์ได้ ไม่ว่าจะอายุ เท่าไร เพศ และเชื้อชาติใด²⁰
3. เนื้อหาสาระ หรือการจัดประสบการณ์ที่เป็นสื่อกลางนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่คาดหวังไว้

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (process) มี 4 องค์ประกอบ

1. การเตรียมความพร้อม ที่จะจัดการเรียนรู้อย่างไร เพื่อนักเรียนมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะตามที่กำหนดเป้าหมาย
2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทาง ปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ และมีส่วนร่วม โดยมีรูปแบบการสอนแบบเน้นโครงการ (Project-Based Instruction) หรือ การเรียนการสอนแบบเน้นผลงาน (Productivity-Based Instruction) หรือบูรณาการรูปแบบการ

¹⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

²⁰Maria de Icaza, Learn from the Past, Create the future: Invention and Patent (World Intellectual Property Organization, 2007), หน้า 36.

จัดการเรียนการสอนแบบต่างๆ โดยเน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) จัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนรู้จากการปฏิบัติ ฝึกทักษะ ปมเพาะคุณลักษณะที่ดี

3. การสร้างเสริมทักษะกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม
4. การจัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้เร็ว หรือเรียนซ้ำเรียนไม่ทัน

ด้านการประเมินและควบคุม มี 2 องค์ประกอบคือ

1. การประเมินผลเพื่อช่วยเหลือเด็ก (assessment) เพื่อดูว่าลูกศิษย์ได้ทักษะและความรู้ที่ จำเป็นเหล่านั้น ไปแล้วหรือยังรู้ ประเมินเพื่อการพัฒนาว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ครูได้ กำหนดไว้แล้วหรือยังและประเมินภาพความสำเร็จเมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการเรียนรู้

2. อำนวยความสะดวก ส่งเสริม และช่วยเหลือผู้เรียน เป็นระยะ ระหว่างทางการเรียนรู้

ด้าน ผลลัพธ์ ผลผลิต คือ สัมฤทธิผลการจัดการเรียนการสอน ความรู้ใหม่ และหรือสิ่งประดิษฐ์

ด้าน ข้อมูลย้อนกลับ การปรับปรุงแก้ไข (Feedback) คือ การวิเคราะห์ข้อมูล คิดวิธีการ ปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนการสอนต่อไป ผู้เรียนอาจจะยังมีพื้นฐานความรู้เดิมไม่เพียงพอ การจัดการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ สื่อการเรียนการสอนไม่ดีพอ นักเรียนไม่มีความสุข เป็นต้น

ทิตินา แชมมณี ได้กล่าวถึงการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนโดยทั่วไปนี้มีกระบวนการหลักๆ ที่คล้ายคลึงกัน²¹ ดังนี้

1. การระบุปัญหา (problem) ความคิดในการพัฒนาวัตกรรมการส่วนใหญ่จะเริ่มต้นที่ การมองเห็นปัญหาในเรื่องนั้น และมีความต้องการจะแก้ไขปัญหานั้นเพื่อให้เกิดสภาพการณ์หรือผลที่ดีขึ้น

2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (objective) เมื่อระบุปัญหาได้ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาวัตกรรมการว่า วัตกรรมการที่จะพัฒนานั้นควรมีคุณสมบัติหรือประสิทธิภาพอย่างไรและเพียงใด

3. การศึกษาข้อจำกัดต่างๆ (constraints) ก่อนที่จะมีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมต่างๆ ขึ้นมา ผู้พัฒนาจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ในบริบทที่จะใช้นวัตกรรมนั้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาวัตกรรมการให้สามารถใช้ได้จริงโดยสะดวกในบริบทนี้

4. การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม (innovation) ได้แก่ การแสวงหาทางเลือก ในการแก้ปัญหาซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล และความคิดสร้างสรรค์ของ ผู้ประดิษฐ์คิดค้น นวัตกรรมที่สร้างขึ้นอาจเป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงหรือปรับปรุง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นหรืออาจเป็นการคิดค้นใหม่ทั้งหมดก็ได้ นวัตกรรมอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ กัน แล้วแต่ลักษณะของปัญหาและวัตถุประสงค์ของนวัตกรรมนั้น เช่น อาจมีลักษณะเป็น แนวความคิด หลักการ แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการเทคนิค หรือสิ่งประดิษฐ์ และ

²¹ทิตินา แชมมณี, *ปลูกโลกการสอนให้มีชีวิต ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่*, (กรุงเทพมหานคร: สหพิมพ์รีนติ้งจำกัด, 2559), หน้า 421.

เทคโนโลยี เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด นวัตกรรมจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และรายละเอียดในการใช้นวัตกรรมนั้นให้ได้ผล

5. การทดลองใช้ (experimentation) เมื่อคิดค้นหรือประดิษฐ์นวัตกรรมได้แล้ว ขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นมากก็คือ การทดลองใช้นวัตกรรมนั้นซึ่งประกอบด้วย การทดลองใช้ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข การทดลองใช้เป็นการศึกษาเพื่อดูว่านวัตกรรมนั้น สามารถนำไปใช้ได้จริง และได้ผลเพียงใด ผลการทดลองใช้จะช่วยให้ผู้พัฒนา รู้จุดที่ควรปรับปรุง และหาทางแก้ไขเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ การทดลองใช้ในขั้นนี้ หากสามารถดำเนินการก่อนนำออกเผยแพร่หลายครั้ง จนแน่ใจว่านวัตกรรมนั้นสามารถใช้ได้ผลจริง จะช่วยให้ นวัตกรรมนั้นประสบความสำเร็จมากขึ้น

6. การเผยแพร่ (dissemination) เมื่อแน่ใจแล้วว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ต้องการ นวัตกรรมนั้น ก็พร้อมที่จะได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่ รู้จักและยอมรับนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย

พิชิต ฤทธิจรรยา ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ²² ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้อ การจัดการเรียนรู้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดหมายของหลักสูตรซึ่งเป็นสภาพที่หลักสูตรคาดหวังให้เกิดขึ้น แต่ในสภาพที่เป็นจริงผู้เรียนไม่ได้เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง คือ ยังไม่บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร หรืออาจกล่าวได้ว่า สภาพที่เกิดขึ้นจริงไม่ สอดคล้องกับสภาพที่คาดหวังหรือมีความแตกต่าง สภาพการณ์เช่นนี้เรียกว่า เกิดปัญหาการเรียนรู้อย่างนี้ ปัญหาการเรียนรู้อ ถ้าพิจารณาในระดับหลักสูตรคือ สภาพของความไม่สอดคล้องกันระหว่างผล การจัดการศึกษากับจุดหมายของหลักสูตร ถ้าพิจารณาในระดับชั้นเรียนก็คือ สภาพของความไม่ สอดคล้องกันระหว่างผลการเรียนรู้ของผู้เรียนกับมาตรฐานการเรียนรู้อ ตัวชี้วัด หรือจุดประสงค์การ เรียนรู้อ

2. การศึกษาและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อ หลังจากวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้อในขั้นตอนที่ 1 จะทำให้ครุณักวิจัยทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ชัดเจนขึ้น ขั้นตอนต่อไปครูจึงควรศึกษานวัตกรรมจัดการเรียนรู้อให้หลากหลายจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะทำให้ครุณักวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเลือก นวัตกรรมที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาการเรียนรู้อนั้นให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนมากที่สุด

3. การออกแบบนวัตกรรม เมื่อครุณักวิจัยได้ศึกษานวัตกรรมและเลือกนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อได้ เหมาะสมแล้วครุณักวิจัยควรออกแบบนวัตกรรมซึ่งเป็นการกำหนดขอบข่าย เนื้อสาระ องค์ประกอบ รูปแบบของนวัตกรรมว่าควรมีลักษณะอย่างไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง มีกระบวนการ กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้อเพื่อปัญหาการเรียนรู้ออย่างไร เช่น ถ้าครุณักวิจัยเลือกใช้ นวัตกรรมประเภทชุด กิจกรรมพัฒนาอาจจะมีส่วนประกอบ ดังนี้

1) ชื่อชุดกิจกรรมพัฒนา

²²พิชิต ฤทธิจรรยา, เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559), หน้า 96-100.

- 2) จุดประสงค์
- 3) คำชี้แจง
- 4) เวลาที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรม
- 5) กิจกรรมที่ปฏิบัติ
- 6) คำถามหรือข้อทดสอบ
- 7) แบบประเมินหรือแบบ บันทึกผลการใช้
- 8) แบบฝึกหัด

4. การสร้างนวัตกรรม เป็นขั้นตอนที่ครุศึกษากำหนดนวัตกรรมตามทีออกแบบไว้ให้ครบถ้วนตามองค์ประกอบของ นวัตกรรมที่กำหนดไว้ ถ้าเป็นนวัตกรรมประเภทสื่อ เอกสาร เช่น แบบฝึกหัด ชุดกิจกรรมพัฒนาชุดการสอน ครุศึกษาก็ต้องลงมือเขียนสาระ รายละเอียดตามลักษณะ และรูปแบบของนวัตกรรมทีออกแบบไว้ กรณีที่เป็นนวัตกรรมประเภทเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ครุศึกษากำหนด ต้องจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทีสะท้อนให้เห็นขั้นตอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนวัตกรรมนั้นๆ

5. การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมทีสำคัญคือ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ว่านวัตกรรมนั้นมีความถูกต้องเหมาะสม หรือสอดคล้องกับปัญหาการเรียนรู้อุประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งวัยของผู้เรียนหรือไม่ วิธีการตรวจสอบทำได้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มประสบการณ์สูงในเรื่องนั้นๆ อย่างน้อย 3 คนได้อ่านหรือตรวจสอบว่านวัตกรรมนั้นมคุณภาพ และเหมาะสมนำไปใช้ได้หรือไม่ โดย นวัตกรรมทีสร้างขึ้นพร้อมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยามศัพท์ เฉพาะและแบบตรวจสอบคุณภาพนวัตกรรมเสนอผู้เชี่ยวชาญ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ ตามเกณฑ์ประเมินให้ด้านความสอดคล้องกับสภาพปัญหาการเรียนรู้อุประสงค์ของการวิจัย ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ความชัดเจน ความสมบูรณ์ครบถ้วนในด้านเนื้อหาสาระ ภาพหรือเสียง ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และความเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาการเรียนรู้อุประสงค์ของผู้เรียน ในกรณีทีผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ หรือผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไข ก็ควรปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้วัตกรมมมีคุณภาพดีขึ้น

6. การตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยการทดลองใช้ การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมบางประเภท เมื่อผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วจะต้องนำไปทดลองใช้กับนักเรียนทีเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มทีศึกษาวิจัย แล้วตรวจสอบประสิทธิภาพตาม “เกณฑ์ประสิทธิภาพ” ทีกำหนดไว้

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึงตัวบ่งชี้ทีแสดงถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามเกณฑ์ทีกำหนด ประกอบด้วยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เกณฑ์ประสิทธิภาพเป็นการกำหนดอัตราส่วนร้อยละระหว่าง E1/E2 โดยอาจกำหนดเป็น 75/75 หรือ 80/80 หรือ 90/90 การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับลักษณะหรือธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ถ้าเนื้อหาประเภทความรู้ความจำ ควรกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 หรือ 90/90 ถ้าเนื้อหาประเภททักษะหรือเจตคติควรกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 โดยเกณฑ์ประสิทธิภาพมีความหมายดังนี้

E 1 หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทุกคนในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนรวมทุกกิจกรรมของนวัตกรรมซึ่งเป็นคะแนนของกระบวนการเรียนหรือกระบวนการทำงานของนักเรียน

E2 หมายถึง คะแนนเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนทุกคนเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของนวัตกรรมซึ่งเป็นคะแนนของผลสำเร็จหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

ขั้นตอนการตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรม ดำเนินการดังนี้

1) ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เรียกว่า แบบเดี่ยว (1 คน) หรือ 1: 1 หมายถึง ทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียนที่มีทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อนอย่างละ 1 คน รวม 3 คน คำนวณค่า E1/E2 แล้วนำ นวัตกรรมมาปรับปรุงแก้ไข

2) ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เรียกว่า แบบกลุ่มหรือ 1 : 10 หมายถึง ทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียนประมาณ 5-10 คนที่มีทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกันไปในจำนวนเท่าๆ กัน ค่า นวนหาค่า E1/E2 แล้วนำนวัตกรรมมาปรับปรุงแก้ไข

3) ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มใหญ่ที่เรียกว่า การทดลองภาคสนามหรือ 1 ห้องเรียน หมายถึงทดลองใช้นวัตกรรมกับนักเรียน 1 ห้องเรียน คำนวณค่า E1/E2 แล้วนำผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ ถ้าต่ำกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ ยอมรับได้ว่านวัตกรรมนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

สูตรการหาค่าประสิทธิภาพของนวัตกรรม E₁/E₂ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2537: 540)
กำหนดดังนี้

$$E_1 = \frac{\sum X/N \times 100}{A}$$

เมื่อ E ₁	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนที่ได้จากการวัดระหว่างเรียน
A	แทน	คะแนนเต็มจากการวัดระหว่างเรียน
N	แทน	จำนวนนักเรียน

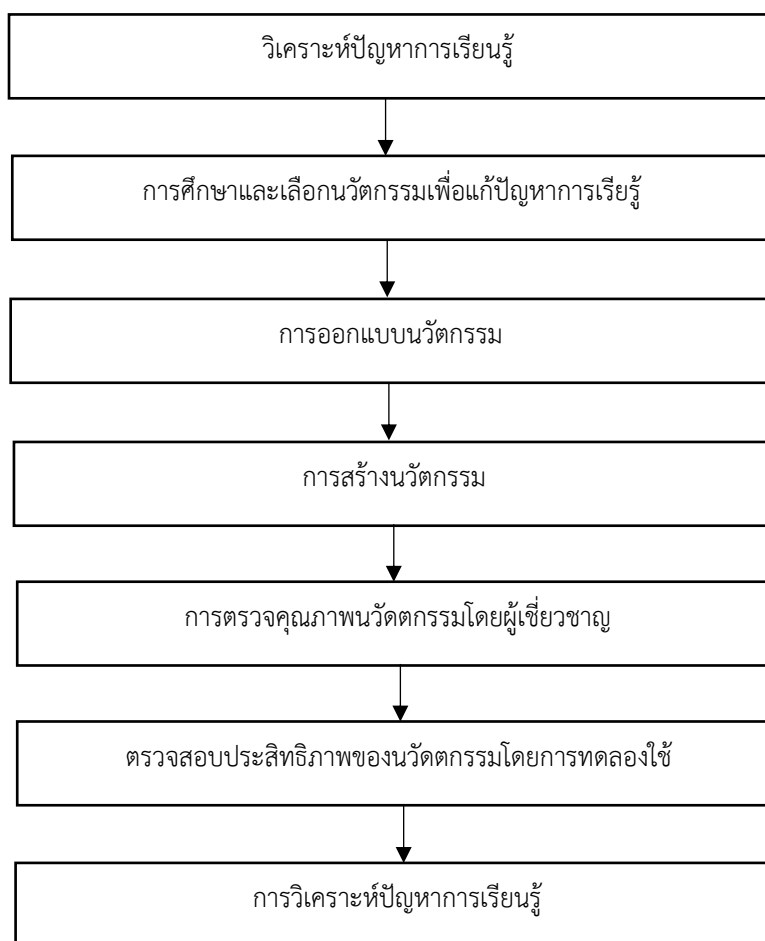
$$E_2 = \frac{\sum F/N \times 100}{B}$$

เมื่อ E ₂	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
$\sum F$	แทน	ผลรวมของคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน
B	แทน	คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียน
N	แทน	จำนวนนักเรียน

7. การรายงานผลการพัฒนานวัตกรรม การรายงานผลการพัฒนานวัตกรรม อาจใช้รูปแบบเดียวกันกับรูปแบบการรายงาน ผลการวิจัยแบบเป็นทางการซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ ชื่อเรื่อง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัยขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย/ผลการพัฒนานวัตกรรม สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้

แผนภาพที่ 2.4 ขั้นตอนการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนรู้
ที่มา พิชิต ฤทธิ์จรูญ 2559 : 100

กล่าวโดยสรุปว่า ขั้นตอนการสร้างวัตกรรมการทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้เหมาะสมแล้วครุณักวิจัยควรออกแบบนวัตกรรมซึ่งเป็นการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระ องค์ประกอบ รูปแบบของนวัตกรรมว่าควรมีลักษณะอย่างไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง มีกระบวนการ กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อปัญหาการเรียนรู้อย่างไร เช่น ถ้าครุณักวิจัยเลือกใช้นวัตกรรมประเภทชุดกิจกรรมพัฒนาอาจจะมีส่วนประกอบดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่จะพัฒนา ขั้นที่ 2 กำหนดนวัตกรรม ขั้นที่ 3 สร้างและพัฒนา ขั้นที่ 4 ทดลองใช้ ขั้นที่ 5 ใช้ในสถานการณ์จริง ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้งาน สามารถใช้ได้และมีประสิทธิภาพมากแค่ไหนนั้น เมื่อนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้แล้ว ย่อมจะประสบปัญหา จึงต้องมีหลักการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ โดยศึกษาและเลือกนวัตกรรมการแก้ปัญหาการเรียนรู้ และการออกแบบนวัตกรรม ได้แก่ 1) ชื่อชุดกิจกรรมพัฒนา 2) จุดประสงค์ 3) คำชี้แจง 4) เวลาที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรม 5) กิจกรรมที่ปฏิบัติ 6) คำถามหรือข้อทดสอบ 7) แบบประเมินหรือแบบ บันทึกผลการใช้ 8) แบบฝึกหัด และขั้นตอนสุดท้ายคือ การรายงานผลการพัฒนานวัตกรรม อาจใช้รูปแบบเดียวกันกับรูปแบบการรายงาน ผลการวิจัยแบบเป็นทางการซึ่งประกอบด้วย

ส่วนสำคัญความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์เฉพาะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วยประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ด้วย

2.3 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง คือ พื้นที่พิเศษด้านการศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วนรวมพลัง ร่วมจัดการศึกษา สร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ตบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและพื้นที่เป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันและสร้างองค์ความรู้เพื่อการขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลงซึ่งปัจจุบันกระทรวง ศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง จำนวน 6 พื้นที่ใน 6 ภูมิภาค ดังนี้

1. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) มีนวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญ เช่น

- 1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning หรือ PBL) และ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC)
- 1.2 นวัตกรรมจิตศึกษา
- 1.2 การเรียนการสอนตามแนวคิด Montessori
- 1.3 โครงการเพาะพันธุ์ปัญญา
- 1.4 โครงการ (Project Approach) ระดับปฐมวัย
- 1.5 การเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning: RBL)
- 1.6 ห้องเรียนหุ่นยนต์

2. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง (ภาคตะวันออก) โดยมีนวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญ เช่น

- 2.1 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
- 2.2 การจัดตั้งสถาบันการสอนและการเรียนรู้จังหวัดระยอง (Rayong Teaching and learning Academy)
- 2.3 โครงการผลิตนักเรียนทุนครูศึกษาจังหวัดระยอง
- 2.4 หลักสูตรระยอง หรือ Rayong MARCO

3. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล (ภาคใต้) มีนวัตกรรมที่สำคัญ เช่น

- 3.1 การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงานฐานวิจัย (research based learning: RBL)
- 3.2 การเรียนรู้แก่ครูสามเฝ้าที่ประกอบด้วย ครูโรงเรียน ครูชุมชน ครูผู้ปกครอง
- 3.3 การเรียนรู้ภูมิสังคม
- 3.4 การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ
- 3.5 หลักสูตรแกนกลาง
- 3.6 หลักสูตร Geo Park (อุทยานธรณี)

4. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (ภาคเหนือ) มีนวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญ เช่น

4.1 แนวทางการสอนภาษาไทยโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์
(ทวิ/พหุภาษา)

4.2 นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนแบบ Montessori

4.3 การจัดการศึกษากลุ่มโรงเรียนบนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร อย่างขางโมเดล
(Angkhang Model)

4.4 สะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเชิงพาณิชย์

4.5 การบริหารจัดการการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Narong Model: Nurse Adjustment Relax Organization Normal และ Goal) สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

5. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (ภาคกลาง) มีนวัตกรรมการศึกษา
ที่สำคัญ เช่น

5.1 การส่งเสริมทักษะอาชีพ

5.2 การจัดการเรียนรู้แบบพหุศึกษา

6. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส
มีนวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญ เช่น

6.1 Active Learning

6.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

6.3 Lesson Study & Open Approach

กล่าวโดยสรุปว่า พื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่อง เป็นพื้นที่พิเศษที่ถูกพัฒนาขึ้นเอื้อต่อ
การศึกษาให้คนทุกภาคส่วนได้ศึกษา ประกอบด้วย สร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ตอบโจทย์
คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและพื้นที่เป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันและสร้างองค์ความรู้เพื่อการขยายผลสู่
การเปลี่ยนแปลงซึ่งปัจจุบันกระทรวง ศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่อง 6
ภูมิภาคคือ

1. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
มีนวัตกรรมการศึกษา

2. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง (ภาคตะวันออก) โดยมีนวัตกรรม
การศึกษาที่สำคัญ

3. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล (ภาคใต้) มีนวัตกรรมที่สำคัญ

4. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (ภาคเหนือ) มีนวัตกรรมการศึกษา
ที่สำคัญ

5. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (ภาคกลาง) มีนวัตกรรมการศึกษา
ที่สำคัญ

6. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส มีนวัตกรรม
การศึกษา

2.4 การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

เป็นที่ทราบกันดีว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างเร่งด่วนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในศตวรรษที่ 21 ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้พยายามอย่างเต็มที่ในการดำเนินการและส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนาในองค์ประกอบต่างๆ ของระบบ การศึกษาไทย แต่การปฏิรูปการศึกษาไทยที่ผ่านมามีอุปสรรคอยู่มากในการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาทั้งแบบบนลงล่าง (top-down) และแบบล่างขึ้นบน (bottom-up) ที่จะมุ่งไปสู่องค์ ประกอบของระบบการศึกษาเช่นเดียวกับประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษา นั่นคือ มีวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง มีการตั้งมาตรฐานระดับสูง มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การได้มาและการคงไว้ซึ่งครูและผู้บริหารโรงเรียน ที่มีคุณภาพ ความร่วมมือในการทำงานของทุกภาคส่วน ที่สอดคล้องกัน

การบริหารและการจัดการที่ดีและมีความรับผิดชอบ การสร้างแรง จูงใจในการเรียนแก่นักเรียน และการมุ่ง เน้นพัฒนาเพื่ออนาคตในระดับโลก ขณะเดียวกัน มี โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และต่างสังกัดอีกจำนวนไม่น้อย ที่สามารถจัดการเรียนรู้ ตามปรัชญาแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับศักยภาพ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และบริบทชุมชนสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ โรงเรียนเหล่านี้ใช้รูปแบบ เทคนิค วิธีการ กระบวนการ บริหารจัดการและจัดการเรียนรู้ หรือ “นวัตกรรมการศึกษา” จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนมี พัฒนาการที่ดีขึ้น ไม่เฉพาะความรู้ที่สำคัญจำเป็นที่ ผู้เรียนทุกคนต้องมีตามหลักสูตร ยังหมายรวมถึงทักษะ สมรรถนะและเจตคติด้วย แต่ก็พบว่านวัตกรรมการศึกษาที่โรงเรียนเหล่านี้ใช้อยู่ ไม่สามารถขยายผลไปยัง โรงเรียนอื่นๆ ได้ หรือขยายผลได้ในวงแคบและอยู่ในวงจำกัดมาก²³

จากสภาวะการณ์ของการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการโดยสภาการศึกษา ในคราวประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ 2/2561 เมื่อวันที่ 9 พ.ค.2561 ได้มีมติเห็นชอบในหลักการให้ดำเนิน การเรื่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษา จะต้องเน้นการมีส่วนร่วมแท้จริงจาก ทุกภาคส่วน และต้องมีการสนับสนุน การคิดค้นพัฒนาและขยายผล นวัตกรรมการศึกษา ทั้งนวัตกรรม เชิงนโยบาย นวัตกรรมการเรียนการสอน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อเพิ่มคุณภาพผู้เรียนในทุกมิติ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ขยายผลนวัตกรรมการศึกษาสู่การ พัฒนาทั้งประเทศ

การพัฒนาจะเริ่มดำเนิน การพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาใน 2 พื้นที่ คือ จังหวัดระยองและศรีสะเกษ ตามที่ ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ประธาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย (TDRI) และผู้แทนภาคี เพื่อการศึกษาไทย (Thailand Education Partnership: TEP) เป็นผู้นำเสนอนอกจากนั้น สภาการศึกษา ได้มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาดำเนินการเรื่องพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา เป็นโครงการตามนโยบาย กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ของ

²³สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, หลักการและแนวคิดการพัฒนา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้, (บริษัท ไอเดียนาส มีเดีย โซลูชั่น, 2562), หน้า 32.

กระทรวงศึกษาธิการยุทธศาสตร์ชาติ และนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อความ ยั่งยืนด้วย ขณะเดียวกัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูป การศึกษา และภาคีเพื่อ การศึกษาไทย ได้ผลักดันร่างพระราชบัญญัติพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา เข้าสู่ คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการกฤษฎีกา และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ควบคู่ ไปกับการขับเคลื่อนพื้นที่ นวัตกรรม การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 พื้นที่พัฒนานวัตกรรม

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและดำเนินงานพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษามี 4 ประการ คือ

1. คิดค้นและ พัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนรวมทั้งเพื่อดำเนินการใหม่การขยายผล ไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น
2. ลด ความเหลื่อมล้ำในการศึกษา
3. กระจายอำนาจและให้ อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่อง ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวใน การบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ
4. สร้างและพัฒนาภาคีในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคมในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา นวัตกรรมการศึกษาใน ส่วนนี้หมายถึง แนวคิด วิธีการ กระบวนการ สื่อการเรียนการสอนหรือการบริหารจัดการ ในรูปแบบ ใหม่ซึ่งได้มีการทดลองและพัฒนาจนเป็นที่น่าเชื่อถือถือว่า สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการ จัดการศึกษา และหมายความรวมถึง การนำสิ่งดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา ด้วย

การดำเนินการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา จะครอบคลุมนวัตกรรม การศึกษา 2 ประเภท คือ²⁴

²⁴สำนักงานบริหารพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา, หลักการและแนวคิดการพัฒนา พื้นที่ นวัตกรรม การศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 36.

1. นวัตกรรมเชิงนโยบาย เป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง นโยบาย กฎระเบียบ เพื่อให้ หน่วยงานทางการศึกษาและ สถานศึกษานำร่องในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา บริหาร และจัดการศึกษาได้อย่าง คล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. นวัตกรรมการเรียนการสอนและการบริหารจัดการใน สถานศึกษา เป็นนวัตกรรม เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งจะเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การบริหารจัดการ โดยสถานศึกษา สามารถเลือกสรรนวัตกรรมการเรียนการสอน และการบริหารจัดการที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วทั้งในและต่างประเทศ ว่าสามารถสร้างคุณภาพผู้เรียนและ โรงเรียนได้จริงมาใช้พัฒนาต่อยอดได้

หลังจากที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานรับเรื่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มาพิจารณา ดำเนินการเป็นโครงการตาม นโยบาย ได้วิเคราะห์หลักการและ เหตุผลของการจัดตั้ง พื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาที่มุ่งหมายให้ เป็นพื้นที่ปฏิรูประบบการบริหาร จัดการ การจัดการเรียน การสอน และการสนับสนุนการสร้าง นวัตกรรมการศึกษาของประเทศ มุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนคนไทย ให้มีคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน เน้นการเพิ่ม ประสิทธิภาพในการกระจายอำนาจ ที่ ควบคู่ความรับผิดชอบไปยังพื้นที่ เพิ่มความเป็นอิสระและความ คล่องตัวในการบริหารจัดการของ หน่วยงานทางการศึกษาและสถาน ศึกษา นำร่องในพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา รวมทั้งการขยายผล นวัตกรรมการศึกษาและวิธีปฏิบัติที่ดีสู่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา ในพื้นที่อื่นทั่ว ประเทศ จึงมอบหมายให้สำนักพัฒนา นวัตกรรมจัดการศึกษาขับเคลื่อนการดำเนินงานพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาจากนั้นเป็นต้นมา

2.4.1 ผลลัพธ์จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ผลลัพธ์ที่คาดหวังในการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมศึกษามี 3 ประการ คือ²⁵

1. ผู้เรียน มีทักษะศตวรรษที่ 21 และได้รับการการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อโจทย์ ชีวิตในอนาคต

2. โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงในการนำนวัตกรรมการศึกษาไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาซึ่งหมายถึงพัฒนาการของ ผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ สมรรถนะ ทักษะ และเจตคติ ครูมีอิสระในการจัดการเรียนการสอนลดภาระ งานนอกเหนือจากงานสอนมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการเพิ่มมากขึ้นครูและผู้บริหารได้รับการเพิ่มขีดความสามารถเชิงวิชาการ และ

3. ประเทศมีการปฏิรูปการศึกษาที่ได้ผลซึ่งได้มาจากข้อค้นพบและหลักฐานยืนยัน จากผลการวิจัย

ผลการสนับสนุนการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของผู้เกี่ยวข้องภาคนโยบายทั้ง รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ภาคประชาสังคม ภาคปฏิบัติในพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา ในพื้นที่ได้เกิดรูปแบบ ของการดำเนินงานที่ชัดเจนขึ้นมีพื้นที่นำร่อง สถานศึกษานำร่องและที่สำคัญได้มี

²⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 38-39.

การตราพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นไป เป็นเวลา 7 ปี ต่ออายุไม่เกินเจ็ดปี เป็นหลักประกันให้เกิดเสถียรภาพเชิงนโยบาย ส่งเสริมการปฏิบัติในการทำงานต่อพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ไม่เพียงสร้าง ความมั่นใจในการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามระยะเวลาที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดไว้ เท่านั้นหากแต่ยังถือว่าเป็นกฎหมายหลักและเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงระเบียบ ข้อกำหนด ที่เป็นอุปสรรคในการปฏิรูปการศึกษา และเอื้อให้หน่วยงานการศึกษา สถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในพื้นดำเนินการนำร่อง สร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นพื้นที่นำรูปแบบการจัด การศึกษาหรือการบริหารระบบการศึกษาที่มีหลักฐานทางวิชาการว่าได้ผลดี มาดำเนินการปฏิบัติเพื่อ เรียนรู้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งเรียนรู้ปัญหาและอุปสรรค ที่อาจจะเกิดขึ้น ก่อนขยายผล ไปทั่วประเทศ สมกับการเป็นสนามปฏิบัติการเพื่อสร้างนวัตกรรม การศึกษาเป็นพื้นที่พิเศษด้าน การศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วนร่วมพลังจัดการศึกษาสร้างนวัตกรรมการศึกษาและการ เรียนรู้ เพื่อตอบโจทย์คุณภาพผู้เรียนและบริบทพื้นที่ซึ่งถือว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นความหวัง ครั้งใหม่ของการปฏิรูปการศึกษาไทยอย่างแท้จริง

2.4.2 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา : พื้นที่จังหวัดปฏิบัติการที่โรงเรียน เปลี่ยนปัญหา เป็นปัญญาและความเจริญงอกงามของชีวิตผู้เรียน

อัมพร พิณะสา รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในงาน All for Rayong Education 2019 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ในวันที่ 27 สิงหาคม 2562 ณ โรงแรมโกลเด้นซิตี จังหวัดระยองซึ่งรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้แนวคิด เพื่อการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ 6 ประเด็นสำคัญ ดังนี้²⁶

1. เป้าหมายการจัดการศึกษา การแสวงหานวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในการจัดการก็ มุ่งหวังและต้องการคนดี คนเก่ง มีงานทำ และมีความสุขซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างคนให้มีคุณภาพ คำว่าการศึกษา ไม่ใช่เพียงได้ใบประกาศนียบัตร หรือปริญญาบัตร หรือระดับการศึกษา แต่การศึกษา ต้องสร้างคุณค่าและความเจริญงอกงามของชีวิตให้ขึ้นมากกว่าเดิม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสร้างคนเพื่อให้คนสร้างชาติ

2. กระบวนการเรียนรู้ในการศึกษา เพื่อสร้างคนต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว

3. สังคมคาดหวังให้โรงเรียน หล่อหลอมคนดีมีชีวิตคุณภาพ

4. การจัดการศึกษาของพื้นที่ ต้องคิดเอง ทำเอง ไม่ One-size-fits-all

5. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ต้องแก้ปัญห และพัฒนาจากสิ่งที่มีให้ดีขึ้น

6. ปลดล็อกโรงเรียนด้วยการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน และเป็นหน้าที่หลัก ของ คณะกรรมการขับเคลื่อน

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จะสำเร็จได้ ด้วยการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อสร้างคนดี คนเก่ง และ มีความสุข ตรงตามความต้องการ ของผู้ปกครองและชุมชน ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งครูคนเดิม

²⁶อัมพร พิณะสา, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: พื้นที่จังหวัดปฏิบัติการที่โรงเรียน เปลี่ยนปัญหาเป็น ปัญญาและความเจริญงอกงามของชีวิตผู้เรียน, อ้างใน สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, หน้า 41-42.

งบประมาณที่มีอยู่เดิม แต่สิ่งที่ต้องเปลี่ยนคือ เปลี่ยนความคิด “แค่เปลี่ยนความคิดชีวิตยังเปลี่ยนหาก เปลี่ยนการกระทำจะมีผลต่อชีวิตเรามากเพียงใด” อย่างไรก็ตามเมื่อลงมือทำในสิ่งใหม่ที่ไม่คุ้นเคย มักจะเกิด ความรู้สึกขัดแย้งหรืออยากจะหนีปัญหานั้นๆ หากเรา เปลี่ยนความคิด มองเห็นว่าปัญหา คือบ่อเกิดของปัญญา คราวนี้เมื่อประสบกับปัญหาก็จะคิดว่า เมื่อเจอกับปัญหา มาก ก็ได้ใช้ปัญญามาก “การที่บุคคลได้ใช้ปัญญาจึงถือเป็นการศึกษาที่แท้จริง”

พื้นที่ นวัตกรรมกาจกัหวัดระยอง มีการดำเนินการกันเองมาก่อนที่ยังไม่มี พระราชบัญญัติ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 เมื่อมี พ.ร.บ. แล โรงเรียนามารถนำสิ่งที่เป็น อุปสรรคปัญหาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัต กรรมการศึกษา ใช้ “ปลดล็อก” ได้ เช่น ไม่ต้องการทำโครงการที่ผลเสียต่อการเรียนของนักเรียน ก็ สามารถเสนอ ขอยกเลิกได้ หรือมีโครงการใหม่เข้ามาต้องให้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ ขับเคลื่อน เพื่อให้การอนุญาตทำรับโครงการที่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน หรือไม่เป็นภาระ อุปสรรค ก็ามารถรับเข้ามาดำเนินการในโรงเรียนนำร่องได้ หากต้องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวใหม่ก็ต้องปรับตารางเรียน/ตารางสอนแบบใหม่ก็สามารถทำได้ ต้องปรับเปลี่ยนเวลาเรียน/การ เปิดเทอม ปิดเทอม แบบใหม่ แก้ไขปัญหาเด็กและผู้ปกครองในพื้นที่ ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนต่างๆ ต้อง อยู่บนพื้นฐาน การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ โรงเรียนบ้านน้ำกร่อย ตั้งอยู่ไกลเขา มีช่าง เน้น พลังงานสะอาด จัดหลักสูตรและการเรียนการสอน เป็นหน่วยการเรียนรู้ ใช้ครูในชุมชน และหน่วยงาน ราชการที่เกี่ยวข้อง มาช่วยสอน จะเห็นได้ว่า โรงเรียนจะต้องเปิดกว้าง เปิดรับภาคีทุกภาคส่วนเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนจะต้องระบุปัญหา สาเหตุและวิธีการแก้ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ คือ “นวัตกรรม”

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ควรสร้างภาคีการบริหารและการ จัดการที่ดีและมีความรับผิดชอบ การสร้างแรง จูงใจในการเรียนแก่นักเรียน และการมุ่ง เน้นพัฒนา โรงเรียนและผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ตามปรัชญาแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับศักยภาพความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และบริบทชุมชนสังคมของโรงเรียนตั้งอยู่ ด้วยเทคนิค วิธีการ กระบวนการ บริหารจัดการและจัดการเรียนรู้ “นวัตกรรมการศึกษา” จึงจะเกิด ผลลัพธ์จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่จังหวัดปฏิบัติการที่โรงเรียน เปลี่ยนปัญหาเป็นปัญญาและความเจริญงอกงามของชีวิตผู้เรียน ความเจริญงอกงามของชีวิตให้ขึ้น มากกว่าเดิม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ และการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสร้างคนเพื่อให้คนสร้างชาติ

2.5 แนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

2.5.1 ความเป็นมา

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานของการพัฒนา คนไทยให้มีคุณภาพ มีความใฝ่รู้ มีความ คิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอยู่และร่วมทำงานกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่าง หลากหลายได้ มีความเท่าทันโลก มีทักษะในการประกอบอาชีพตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนและ ให้รัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและ ประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง จึงได้ ประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัต

กรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 ให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาขึ้น เพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา เพื่อเป็นการนำร่องในการกระจายอำนาจ และให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งมีการขยายผลนวัตกรรมการศึกษา และวิธีการปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษาอื่น พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส²⁷

2.5.2 เป้าหมาย การพัฒนา และกลไกในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ศูนย์ประสานงานและบริการจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้จัดประชุมขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 6-7 กุมภาพันธ์ 2562 ณ โรงแรมซี.เอ. ปัตตานี จังหวัดปัตตานี ได้ระดมความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้วิเคราะห์ผลการระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและคณะทำงานของจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ในประเด็น 4 ประเด็น ได้แก่

1. เป้าหมาย ที่ต้องการและมุ่งให้เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
3. ระบบกลไกในการประสานความร่วมมือ ในการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. รูปแบบ วิธีการ และนวัตกรรมเด่นที่มีอยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
4. แนวทางและแผนการดำเนินงานที่สามารถดำเนินการโดยไม่ต้องรอ ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบไปพร้อมๆ กัน รวมทั้งในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม โดยศูนย์ประสานงานการศึกษาจังหวัดในฐานะหน่วยงานกลางในการขับเคลื่อนควรมีแผนการดำเนินงานและสื่อสู่โรงเรียน อย่างชัดเจน ด้วยผลการวิเคราะห์จากผลการระดมความคิดเห็น ดังนี้²⁸

เป้าหมายที่ต้องการและมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ตารางที่ 2.1 เป้าหมายที่ต้องการและมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
ด้านนักเรียน			
1. มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในความแตกต่าง			/
2. นักเรียนมีทักษะ 3R 8C มีคุณลักษณะตามทักษะในศตวรรษที่ 21	/		/
3. มีทักษะด้านอาชีพติดตัวเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ		/	/
4. มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด		/	/
5. เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข		/	/
6. มีทักษะด้านภาษา		/	/
7. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น อ่านออก เขียนได้		/	/
8. มีความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้		/	

²⁷สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, หลักการและแนวคิดการพัฒนา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 39.

²⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

ตารางที่ 2.2 ระบบกลไกในการพัฒนาในการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน

	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
ด้านโรงเรียน			
1. มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้	/	/	/
2. เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ		/	/
3. เป็นห้องเรียนคุณภาพ			/
4. มีบุคลากรที่มีคุณภาพ			/
5. มีห้องปฏิบัติการที่เอื้อต่อการเรียนรู้	/		
6. เป็นที่ยอมรับของชุมชนและได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน	/		
7. เป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืนทุกมิติ		/	
ด้านระบบการบริหารจัดการ			
1. หลักสูตรและโครงสร้างเวลาเรียนยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น			/
2. มีอิสระในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป			/
3. เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	/	/	
4. บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	/		
5. มีแผนกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน	/		
6. ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (เครือข่ายผู้ปกครอง)	/		

ตารางที่ 2.3 รูปแบบ วิธีการ และนวัตกรรมเด่นที่มีอยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
1. สร้างการรับรู้			/
2. ร่วมกันวางแผน กำหนดบทบาทในการดำเนินงาน			/
3. กำหนดแนวทางการปฏิบัติ			/
4. ขับเคลื่อนการดำเนินงาน			/
5. มีรูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน	/		/
6. รายงานและขยายผลในรูปแบบเครือข่าย / คู่พัฒนา			/
7. สร้างภาคีเครือข่ายสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและชุมชน	/		/
8. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาในชุมชนและต่างพื้นที่	/		
9. วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา รูปแบบการแก้ปัญหา	/		/
10. ทหารูปแบบการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่	/		/
11. ดำเนินการแก้ปัญหาอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง	/		/
12. รายงานผลการดำเนินงาน	/		/
13. ออกแบบระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการ		/	
14. ประสานความร่วมมือจากวิทยากรในท้องถิ่น		/	
15. ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีภาคีเครือข่าย ร่วมพัฒนา		/	

ตารางที่ 2.4 แนวทางและแผนการดำเนินงานที่สามารถดำเนินการโดยไม่ต้องรอ

	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
1. การพัฒนา Literacy			/
2. ศาสตร์พระราชา			/
3. Open Approach	/		/
4. การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning	/		/
5. การจัดการเรียนการสอนแบบ Project-Based Learning	/		/
6. โครงการ/โครงการคุณธรรม			/
7. ชุดฝึกเสริมทักษะการอ่านเขียน			/
8. Professional Learning Community (PLC) ในสถานศึกษา	/		
9. Lesson Study	/		
10. การสร้างศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียน		/	
11. การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ		/	
12. ริสোর্ตการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้		/	
13. การจัดทำคู่มือด้านต่าง ๆ ในรูปแบบออนไลน์		/	
14. การสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย		/	

ตารางที่ 2.5 แนวทางและแผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ปฏิทินการดำเนินงาน	จังหวัด		
				ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
1. จัดอบรม PLC, Active Learning, Project-based Learning, Lesson Study, Open Approach และจัด PLC แลกเปลี่ยนเรียนรู้	สพท., อปท., สข., ศธจ., สศศ., สถานศึกษา	ครูได้พัฒนาตนเองให้มีทักษะการสอน	ช่วงปิดเทอม	/		/
2. ดำเนินการ Lesson Study, Open Approach และ PLC ในสถานศึกษา	สถานศึกษา	ครูได้พัฒนาต่อเนื่องตามบริบทจริง และสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของชุมชน	ช่วงเปิดเทอม	/		
3. จัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning, Project-based Learning	สถานศึกษา	นักเรียนได้พัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21	ช่วงเปิดเทอม	/		

แผนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ปฏิทินการดำเนินงาน	จังหวัด		
				ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
4. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล	สพท., อปท., สข., ศธจ., สถานศึกษา, สศศ.	สถานศึกษาได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุน ตามเป้าหมาย	ช่วงเปิดเทอม	/		/
5. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างขวัญกำลังใจ สะท้อนผล และพัฒนาปรับปรุง	ศปบ.จขต., สพท., อปท., สข., ศธจ., สถานศึกษา, สศศ.	ครูและบุคลากร ได้เรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน	กันยายน – ตุลาคม	/		/
6. จัดทำคู่มือออนไลน์เกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจและ แนวทางการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน	บุคลากร ทุกเครือข่าย ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความรู้ความ เข้าใจในแนวทาง พัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน	ตลอดปี การศึกษา		/	
7. สร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของเครือข่าย	บุคลากร ทุกเครือข่าย ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง	บุคลากรทุกคนรู้ เข้าใจ และร่วม สร้างนวัตกรรม การศึกษาได้	ตลอดปี การศึกษา		/	

2.5.3 ความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐานได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สรุปผลการดำเนินงานและเตรียมการก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติ พื้นที่นวัตกรรมศึกษาระหว่างวันที่ 20-22 กุมภาพันธ์ 2562 ณ โรงแรมบียอนด์ สวีท กรุงเทพมหานคร โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จ.ปัตตานี จ.ยะลา และ จ.นราธิวาส) มาร่วมสะท้อนภาพและสรุปผลการขับเคลื่อน พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ดังนี้²⁹

1. บูรณาการหน่วยงานการศึกษาตอวัตถุประสงค์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

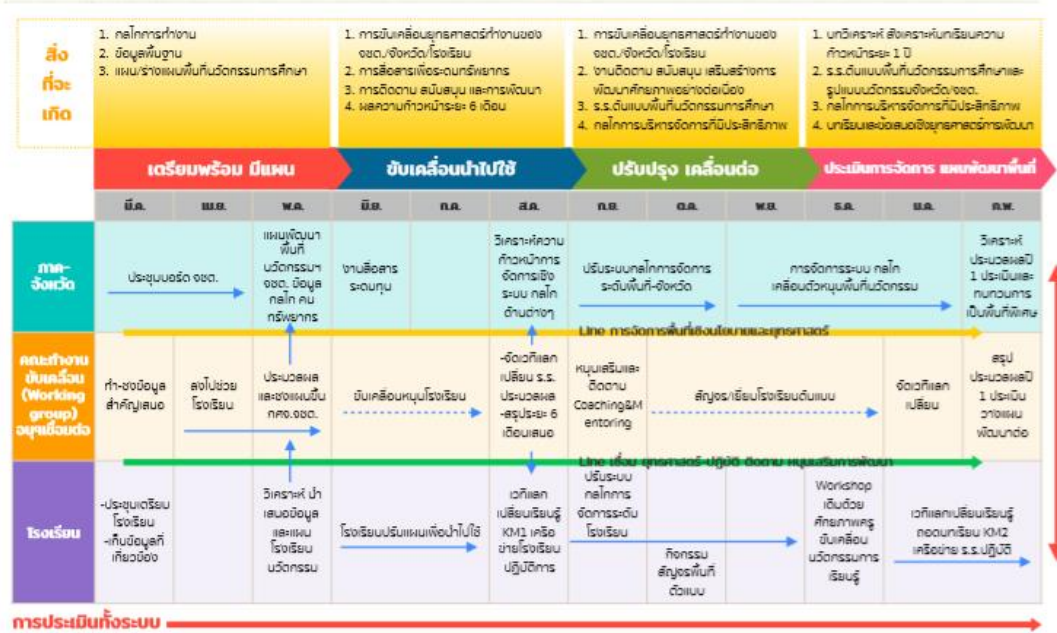
มีการบูรณาการร่วมกันหน่วยงานการศึกษา (พป./พม./ช./อปท./ตชด.) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) โดยมีศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พป.จขต.) เป็นฝ่ายประสานงานและอำนวยการในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. มีแผนพัฒนาและแผนการดำเนินงาน ระยะสั้น-ยาว-กลาง

มีการเตรียมการจัดทำแผนการดำเนินงานในระยะต่างๆซึ่งในขณะนี้มีแผนการดำเนินงานระยะสั้น ในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และ

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

นราธิวาส) โดยมีเป้าหมาย ยกระดับคุณภาพ “การอ่าน และทักษะอาชีพบนฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่น” ดังภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.6 แผนพัฒนาและแผนการดำเนินงาน

3. ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์

1) ศูนย์ประสานงานและบริการการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปบ.จชต.) ดำเนินการประชุม คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ สพฐ. 161/2561 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) สำนักงานศึกษาแต่จังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) ดำเนินการเสนอ/สรรหา เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระดับจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) ต่อคณะกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ในการบรรจุเข้าสู่วาระการประชุม คณะกรรมการศึกษาจังหวัด เพื่อเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการระดับจังหวัด

3) โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาดำเนินการ ขอความเห็นชอบต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการขออนุมัติต่อ คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (คณะทำงานฯ ได้ดำเนินการออกแบบฟอร์มร่วมกัน)

4) ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) เสนอรายชื่อ โรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่เข้าสู่วาระการประชุมคณะกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำเข้าสู่วาระการประชุมคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดและประกาศเป็นโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

5) ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) ชี้แจงแนวทางในการดำเนินการแก่โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

6) ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) และโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ร่วมจัดทำแผนการขับเคลื่อนของแต่ละจังหวัด (มีนาคม-พฤษภาคม 2562) การสร้างกลไกในการขับเคลื่อน ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่นๆ ตลอดจนการสื่อสารเพื่อระดมทรัพยากร ทางการศึกษาด้านต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง

7) ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) และโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมศึกษาวิเคราะห์ความก้าวหน้าของกลไกในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในระยะ 6 เดือน ของการดำเนินการ นำผลการดำเนินการมาถอดบทเรียนเพื่อปรับแผนการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

8) คณะอนุกรรมการบริหารและขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมระดับจังหวัด จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปผลการดำเนินการในระยะ 6 เดือน และรายงานการสังเคราะห์บทเรียนความก้าวหน้า 1 ปี จากการ สรุปผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อวางแผนการทบทวนและประเมินผลการดำเนินการ ตลอดจนวางแผน การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และให้ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาต่อไป

4. การเชื่อมยุทธศาสตร์ การปฏิบัติ ติดตาม และสนับสนุนการพัฒนา

1) โรงเรียนจัดทำข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ต้นทุน เป้าหมายการพัฒนา เป็นต้น โดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเป็นฝ่ายประสานการจัดเก็บข้อมูลตามเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูล เพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาต่อไป ในช่วงระยะเลา 3 เดือน (มีนาคม-พฤษภาคม 2562)

2) โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการหนุนเสริมการพัฒนา Coaching & Mentoring จากการสังเคราะห์เยี่ยมชมของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมศึกษาระดับจังหวัด (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) ในแต่ละพื้นที่

3) โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดับจังหวัดและถอดบทเรียนร่วมกัน (ช่วงระยะที่ 1 เดือน มีนาคม)

4) โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ปรับกลไกการดำเนินการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมสังเคราะห์พื้นที่ต้นแบบ เพื่อนำมาสู่การเติมเต็มศักยภาพครูในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการศึกษา

5. ระบบงบประมาณ

1) การบริหารงบประมาณการจัดการศึกษาของพื้นที่เสี่ยงหรือพื้นที่พิเศษจัดสรรบนฐานการวิเคราะห์ การคำนวณแตกต่าง หรือมีลักษณะเฉพาะกับคามจำเป็น ในการพัฒนาซึ่งกองทุนเพื่อความเสมอภาค ทางศึกษามีงานวิจัยฐานข้อมูลคำนวณ ต้นทุนเด็กกลุ่มเสี่ยงอัตราต่อรายหัวจึงสามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ได้

2) การบริหารงบประมาณ ควรจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานในพื้นที่โดยตรง

3) การจัดสรรงบประมาณ ปี 2562 ให้มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกิจกรรม โดยสอดคล้องกับปริมาณงานและปริมาณกลุ่มเป้าหมายของแต่ละจังหวัด

4) การบริหารงบประมาณในพื้นที่พิเศษ ควรมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับบริบท และปริมาณงาน

5) การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส) ควรเร่งสื่อสารเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษาในการขับเคลื่อน

6. ระบบการประเมินผลการทำงาน

การติดตาม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพครูให้มีความสอดคล้องกับเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ โดยกำหนดระยะเวลาการกำกับติดตามหรือตรวจเยี่ยมความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน คือ ระยะ 3 เดือน และระยะ 6 เดือน และระหว่างนั้นมีการถอดบทเรียนของกิจกรรม ต่างๆ เพื่อปรับเปลี่ยนแผนการขับเคลื่อน พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส) สู่กระบวนการสังเคราะห์บทเรียนความก้าวหน้าในระยะ 1 ปีต่อไป³⁰

7. ข้อมูล baseline ของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ต้นทุนนวัตกรรมที่มีอยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส) มีความโดดเด่นในเรื่องพฤติกรรม สำหรับโรงเรียนนอกร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจำนวน 79 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนนอกร่องในจังหวัดปัตตานี จำนวน 26 โรงเรียน จังหวัดยะลา จำนวน 30 โรงเรียน และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 23 โรงเรียน ในจำนวนนี้มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 60 โรงเรียน และสังกัดอื่น จำนวน 19 โรงเรียน และมีศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปบ.จชต.) เป็นศูนย์ประสานงานการดำเนินงาน หรือฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 จำนวนโรงเรียนนอกร่อง

จำนวนโรงเรียนนอกร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้										
จังหวัด	สพฐ.					สังกัดอื่น				รวมทั้งสิ้น
	สพป. เขต 1	สพป. เขต 2	สพป. เขต 3	สพม. เขต 15	รวม	สช.	อปท.	ศษจ.	รวม	
ปัตตานี	7	6	3	1	17	7	2	-	9	26
ยะลา	9	6	13	-	28	2	-	-	2	30
นราธิวาส	5	5	4	1	15	4	3	1	8	23
					รวม				รวม	รวม
					60				19	79

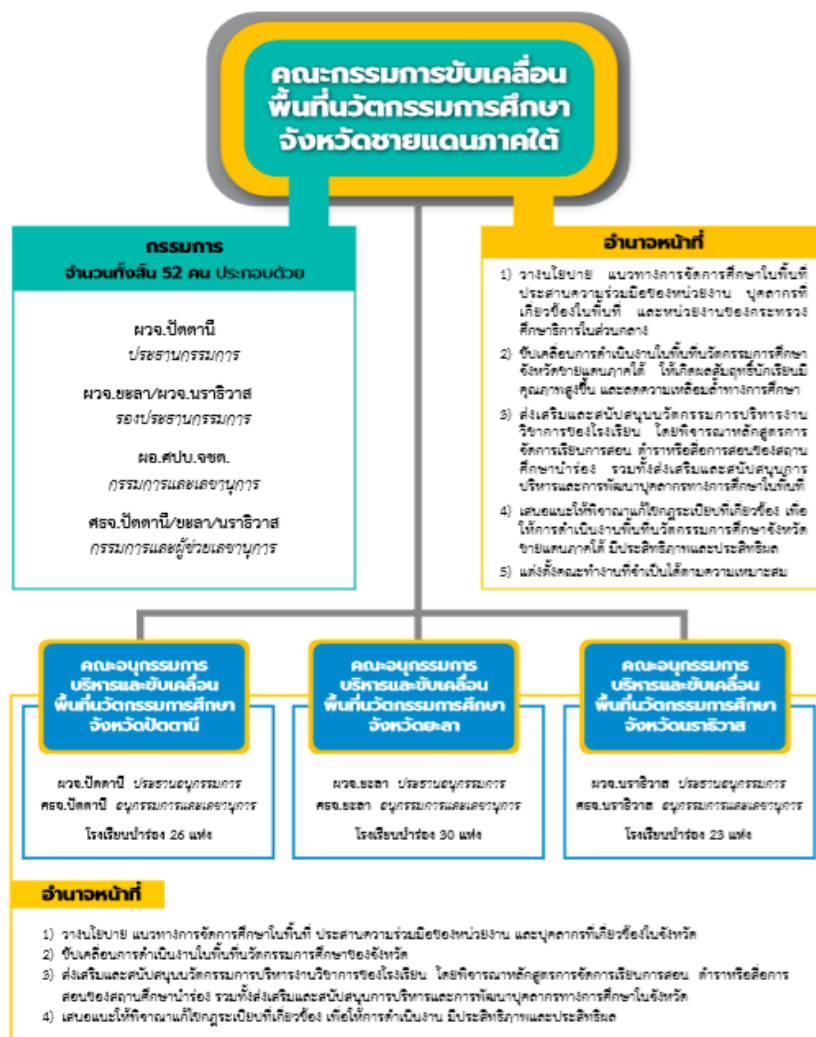
ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปบ.จชต.) ได้จัดทำฐานข้อมูลพื้นฐาน ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพของพื้นที่ โดยการจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ซึ่งได้ออกแบบบันทึกการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานใน 10 ประเด็น ดังนี้

³⁰สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, หลักการและแนวคิดการพัฒนา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 55.

- 1) ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน
- 2) ข้อมูลนักเรียนและข้อมูลบุคลากร
- 3) เป้าหมาย การพัฒนาโรงเรียน
- 4) ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 5) นวัตกรรมที่นำมาใช้ในโรงเรียน
- 6) โครงการที่โรงเรียนเข้าร่วมดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
- 7) สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
- 8) ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน (NT/O-NET/I-NET /RT (Reading Test)
- 9) ความต้องการการสนับสนุนในการพัฒนาสถานศึกษา และบุคลากร
- 10) ผลงาน/ ความสำเร็จของโรงเรียน

8. กลไกการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 2.7 กลไกการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ผลการระดมความคิดของคณะทำงานได้วางกลไกในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไว้ 6 กลไก ดังนี้³¹

1. กลไกการจัดการเชิงพื้นที่ที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ทิศทางการทำงานและแผนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) งานข้อมูลสำคัญ ระบบหรือการจัดการด้านข้อมูลระดับโรงเรียน พื้นที่และจังหวัด ฯลฯ และ 2) แผนที่การทำงานระดับพื้นที่ปฏิบัติการ และระดับสถานศึกษานำร่อง ฯลฯ
3. กลไกการพัฒนาคน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
4. กลไกการจัดการทรัพยากร งบประมาณ และการระดมทุนหรือทรัพยากรอื่นๆ ที่จำเป็นและเหมาะสม
5. เครือข่ายการทำงานเชิงบูรณาการทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติการ
6. คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 1/ 2562 เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2562 ณ ห้องประชุมพญาธานี ศาลากลางจังหวัดปัตตานี ได้เห็นชอบให้มีการดำเนินการตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ. 161/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 รับผิดชอบในภาพรวมของพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จ.ปัตตานี จ.ยะลา และ จ.นราธิวาส) มีศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปบ.จชต.) เป็นฝ่ายประสานงานและเลขานุการ ส่วนการขับเคลื่อนในระดับจังหวัด ให้แต่งตั้ง เป็นคณะอนุกรรมการบริหารและขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดซึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานอนุกรรมการ

ส่วนงานราชการ ทั้งภาคอุตสาหกรรมและแรงงาน (ภาอุตสาหกรรมจังหวัด/แรงงานจังหวัด/หอการค้าจังหวัด เป็นต้น) ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด/เทศบาล เป็นต้น) ภาคหน่วยงานทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา/สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย/สำนักงานการศึกษาเอกชน/ อาชีวศึกษา/ วิทยาลัยชุมชน/มหาวิทยาลัย เป็นต้น) ภาคประชาสังคม และศาสนา หรือผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ เป็นอนุกรรมการศึกษาจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ ได้มอบหมายให้สำนักงานศึกษาจังหวัดจัดทำ (ร่าง) คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบริหาร และขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของจังหวัด โดยกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สพฐ. 161/256 และมาตรา 20 ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 เพื่อเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีในฐานะประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ลงนามแต่งตั้ง ทั้งนี้ ขอให้แจ้งคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดทราบด้วย ดังนั้น โครงสร้างการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นดังแผนภาพข้างต้น และถือเป็นกลไก สำคัญในการขับเคลื่อนพื้นที่

³¹สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, หลักการและแนวคิดการพัฒนา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 57.

นวัตกรรมการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 ต่อไป

2.5.4 พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2562 เนื่องจากต้องพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานสำคัญของ การพัฒนาคนไทยให้มี คุณภาพ มีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอยู่และทำงาน ร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ มีความรู้เท่าทันโลก และมีทักษะในการประกอบอาชีพ ตามความถนัด ของผู้เรียนแต่ละคน และให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชา สังคม ร่วมกันพัฒนา คุณภาพและประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานได้อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงกำหนดให้ มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิรูปการ บริหาร และการจัดการการศึกษาขั้นเพื่อสนับสนุนการสร้าง นวัตกรรมการศึกษาอันเป็นการนำร่องในการ กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดการพัฒนา คุณภาพและประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งมีการขยายผล นวัตกรรมการจัดการเรียน การสอนและวิธีการปฏิบัติที่ดีไปใช้ในสถานศึกษาอื่น พระราชบัญญัติฉบับนี้มีสาระสำคัญในประเด็น ต่างๆ ดังนี้³²

1. ระยะเวลาใช้บังคับเจ็ดปี

เนื่องจากพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีขึ้นเพื่อให้เกิดพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา สำหรับทดลอง การบริหารจัดการศึกษาจึงต้องกำหนดระยะเวลาการทดลองให้ ชัดเจน ดังนั้น พระราชบัญญัตินี้จึงมีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลาเจ็ดปีและสามารถขยายระยะเวลา ออกไปได้อีกหนึ่งครั้ง แต่ไม่เกินเจ็ดปี โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 2)³³

2. การจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้³⁴

- 1) คิดค้นและพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น
- 2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา
- 3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่อง ใน พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

³²ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, ให้ไว้ ณ วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2562, หน้า 102.

³³อ้างแล้ว.

³⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 103.

4) สร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (มาตรา 5 วรรคหนึ่ง)

3. การกำหนดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คณะรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการนโยบายมีอำนาจกำหนดให้จังหวัดใด เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการนโยบายพิจารณาความเหมาะสมของการเป็นพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาโดยคำนึงถึงความพร้อม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และโอกาสที่จะประสบ ความสำเร็จอย่างยั่งยืนประกอบด้วย โดยอย่างน้อยจะต้องคำนึงถึงผลการดำเนินการที่ผ่านมาของพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาอื่นที่มีการจัดตั้งอยู่ก่อนแล้ว การพิจารณาว่าจังหวัดใดมีความพร้อมเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการนโยบายประกาศกำหนด ตามความ(มาตรา 6)³⁵

4. การขอเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดใดประสงค์จะเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้คณะผู้เสนอโดยความเห็นชอบ ของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายเพื่อดำเนินการขอจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งคณะผู้เสนอจะต้องแสดงให้เห็นถึงความมีส่วนร่วมและความพร้อมของจังหวัดในการเป็นพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา พร้อมทั้งดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด ตามความ (มาตรา 7 และมาตรา 8)

5. คณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรองประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่งเจ็ดคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ และประธานที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกินแปดคน และให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 10) มีหน้าที่กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ ในการดำเนินการส่งเสริมให้มีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้คำแนะนำในการกำหนดและยุบเลิกพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กำกับดูแล การดำเนินการของคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา ตลอดจนกำหนด หลักเกณฑ์ และกฎหมายลำดับรองต่างๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 10 และมาตรา 10)

6. การบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในการบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามความในมาตรา 19 และมาตรา 20 ในแต่ละพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา คณะหนึ่ง จำนวนไม่เกินยี่สิบเอ็ดคน ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตและพัฒนาครู ผู้แทนองค์กรเอกชน และกรรมการ

³⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ศึกษาธิการจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงาน เพื่อขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้กับการจัด การศึกษาในสถานศึกษา ร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและ ศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการออกแบบ การทดสอบผู้เรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา และจัดให้มีการประเมินผล การจัดการศึกษาของสถานศึกษานำร่อง³⁶

7. สถานศึกษานำร่อง

หมวด 4 สถานศึกษานำร่อง ตามความ มาตรา 27 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาแห่งใดประสงค์จะเป็นสถานศึกษานำร่อง ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- 1) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ขอ ความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ขอความ เห็นชอบจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นต้นสังกัด
- 3) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน ให้ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา และกลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชนในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือ สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด แล้วแต่กรณี เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ขออนุมัติต่อ คณะกรรมการขับเคลื่อน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการขับเคลื่อนกำหนด

7. การประเมินผล ตามความใน มาตรา 40 มาตรา 41 และมาตรา 42 กำหนดให้มีการ ประเมินผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ทุกสามปีโดยคณะผู้ ประเมินอิสระซึ่งคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาแต่งตั้งเป็นผู้ทำการ ประเมินแล้ว รายงานผลการประเมินพร้อมข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อ พิจารณา หากปรากฏผลการประเมินว่าพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาใดไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุ วัตถุประสงค์ได้ ให้คณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อยุบเลิก พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การศึกษานั้นตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่กำหนด ในการนี้ให้กำหนดมาตรการ การคุ้มครองสิทธิของนักเรียนและครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการยุบเลิก ด้วย ในกรณีที่ผลการประเมินปรากฏว่าการดำเนินงานและบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามี ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ของการเป็นพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา ให้คณะกรรมการนโยบายพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาดำเนินการเพื่อให้มีการขยายผลสัมฤทธิ์ ดังกล่าวไปใช้กับการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่นต่อไป³⁷

ในวาระเริ่มแรกกำหนดให้คณะกรรมการนโยบายพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย กรรมการโดยตำแหน่งและให้ทำการประชุมภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติ นี้ใช้บังคับ (มาตรา 43) นอกจากนี้กำหนดให้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ได้มีการจัดตั้งอยู่ก่อนแล้วตาม ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป (มาตรา 44)

³⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

³⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 113.

รวมทั้งให้สถานศึกษานำร่องตาม ประกาศกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว เป็นสถานศึกษานำร่องตาม พระราชบัญญัตินี้

ประโยชน์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นของประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากพระราชบัญญัติพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 ดังนี้³⁸

1. การมีกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อให้สามารถทดลอง จัดการศึกษา ที่มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการ สถานศึกษาที่มีความคล่องตัว อันส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีเวลาที่ใช้ในการเรียน การสอนและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ และเพื่อให้มีการคิดค้นและ พัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษา การเรียนรู้ รวมทั้ง ขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งอื่น

2. เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทาง การศึกษาและ สถานศึกษา ตลอดจนเพื่อให้การสร้างและพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่าง ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นไปโดยเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา ในแต่ละพื้นที่นำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษา ของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้ มีคุณภาพต่อไป

จากการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมสามารถสรุปได้ว่าพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) คือ พื้นที่การศึกษาที่ได้รับการประกาศให้เป็น พื้นที่สำหรับการทดลองนวัตกรรม การศึกษา โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระและ จัดการศึกษาให้สอดคล้อง กับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถ พัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุน ทั้งในด้าน ทรัพยากรและกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของพื้นที่ โดยมีเป้าหมาย

1. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต

2. ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มผลการเรียนอ่อน และยากจน

3. พัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษา ทั้งเชิงนโยบาย การจัด การเรียนรู้ และการบริหารในสถานศึกษาไปสู่นโยบายการศึกษาในระดับชาติ และพื้นที่อื่น อาทิ ด้านหลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ การทดสอบ การประเมินสถานศึกษา บุคลากร การเงิน รวมทั้งความสอดคล้อง ของการบริหารงานด้านต่างๆ

4. ร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคมในการจัด การศึกษา การพัฒนา และการขยายผลนวัตกรรมการศึกษา

³⁸สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, อ้างใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เอกสารวิชาการ: พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox), สำนักวิชาการกลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ, (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562), หน้า 7.

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง จำนวน 6 พื้นที่ใน 6 ภูมิภาค ประกอบด้วย

1. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
2. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง (ภาคตะวันออก)
3. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล (ภาคใต้)
4. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (ภาคเหนือ)
5. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (ภาคกลาง)
6. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส)

ดังนั้น พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพในแต่ละพื้นที่ มีอิสระในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว ตลอดจนการสร้างและพัฒนาการจัด การศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาเป็นไปโดยเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่อันจะนำไปสู่การยกระดับ การจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต่อไป

กล่าวโดยสรุปว่า แนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถอยู่และร่วมทำงานกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง จึงได้ ประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาขั้น เป็นรูปแบบนำร่อง โดยการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมสอดคล้องกับสภาพปัญหาแต่ละพื้นที่ จะนำไปสู่การพัฒนา ด้านการศึกษาและเป็นการยกระดับการศึกษาของประเทศไทยอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา ศักยภาพด้านการศึกษาทั้ง 6 ภูมิภาค ประกอบด้วย 1) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) 2) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง (ภาคตะวันออก) 3) พื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล (ภาคใต้) 4) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (ภาคเหนือ) 5) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (ภาคกลาง) 6) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส)

2.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมเทคโนโลยี

นวัตกรรมเป็นความคิดหรือการกระทำใหม่ซึ่งนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละวงการ จะมีการคิดและทำสิ่งใหม่อยู่ เสมอ ดังนั้นนวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ได้เรื่อยๆ สิ่งใดที่คิดและทำ มานานแล้ว ก็ถือว่าหมดความเป็นนวัตกรรมไป โดยจะมีสิ่งใหม่มาแทน ในวงการศึกษาปัจจุบัน มีสิ่งที่ เรียกว่านวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมการเรียนการสอน อยู่เป็นจำนวนมาก บางอย่างเกิดขึ้น ใหม่ บางอย่างมีการใช้มาหลายสิบปีแล้ว แต่ก็ยังคงถือว่าเป็น นวัตกรรม เนื่องจากนวัตกรรมเหล่านั้น ยังไม่แพร่หลายเป็นที่รู้จักทั่วไป ในวงการการศึกษาและความเจริญในด้านต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นอยู่ใน

ปัจจุบัน เป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าทดลองประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ โดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เมื่อศึกษาค้นพบและทดลองใช้ได้ผลแล้ว ก็นำออกเผยแพร่ใช้ในกิจการด้านต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพในกิจการต่างๆ เหล่านั้น และวิชาการที่ว่าด้วยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในกิจการด้านต่างๆ จึงเรียกกันว่า “วิทยาศาสตร์ประยุกต์” หรือนิยมเรียกกันทั่วไปว่า “เทคโนโลยี”

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวิธีการศึกษา ได้แก่ แนวความคิดพื้นฐานทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป อันมีผลทำให้เกิดนวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญๆ พอจะสรุปได้ คือ³⁹

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเอาไว้ อย่างชัดเจนซึ่งจะเห็นได้จากแผนการศึกษาของชาติ ให้มุ่งจัดการศึกษาตามความถนัดความสนใจ และความสามารถ ของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ การจัดระบบห้องเรียนโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์บ้าง ใช้ความสามารถเป็นเกณฑ์บ้าง นวัตกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ เช่น

- 1.1 การเรียนแบบไม่แบ่งชั้น (Non-Graded School)
- 1.2 แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book)
- 1.3 เครื่องสอน (Teaching Machine)
- 1.4 การสอนเป็นคณะ (Team Teaching)
- 1.5 การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School)
- 1.6 เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction)

2. ความพร้อม (Readiness) เดิมที เดียวเชื่อกันว่า เด็กจะเริ่มเรียนได้ก็ต้องมีความพร้อมซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันการวิจัยทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ชี้ให้เห็นว่า ความพร้อมในการเรียนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ ถ้าหากสามารถจัดบทเรียน ให้พอเหมาะกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน วิชาที่เคยเชื่อกันว่ายาก และไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กก็สามารถนำมาให้ศึกษาได้ นวัตกรรมที่ตอบสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ การจัดโรงเรียนในโรงเรียน นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น

- 2.1 ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)
- 2.2 การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School)
- 2.3 การปรับปรุงการสอนสามขั้น (Instructional Development in 3 Phases)

3. การใช้เวลาเพื่อการศึกษา แต่เดิมมาการจัดเวลาเพื่อการสอน หรือตารางสอน มักจะจัดโดยอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ เช่น ถู้อหน่วยเวลาเป็นชั่วโมง เท่ากันทุกวิชา ทุกวัน นอกจากนั้นก็ยังมีจัดเวลาเรียนเอาไว้แน่นอนเป็นภาคเรียน เป็นปี ในปัจจุบันได้มีความคิดในการจัดเป็นหน่วยเวลาสอนให้สัมพันธ์กับลักษณะของแต่ละวิชาซึ่งจะใช้เวลาไม่เท่ากัน บางวิชาอาจใช้ช่วงสั้นๆ แต่สอนบ่อยครั้ง การเรียนก็ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น

---

³⁹ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/boodsarawadeethonghaew/> [25 ตุลาคม 2563].

3.1 การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Scheduling)

3.2 มหาวิทยาลัยเปิด (Open University)

3.3 แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book)

3.4 การเรียนทางไปรษณีย์

4. ประสิทธิภาพในการเรียน การขยายตัวทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้มีสิ่งต่างๆ ที่คนจะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นมาก แต่การจัดระบบการศึกษาในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และปัจจัยภายนอก นวัตกรรมในด้านนี้ที่เกิดขึ้น เช่น

4.1 มหาวิทยาลัยเปิด

4.2 การเรียนทางวิทยุ การเรียนทางโทรทัศน์

4.3 การเรียนทางไปรษณีย์ แบบเรียนสำเร็จรูป

4.4 ชุดการเรียน

การศึกษาปัจจุบันสิ่งที่เรียกว่านวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมการเรียนการสอน อยู่เป็นจำนวนมาก บางอย่างเกิดขึ้นใหม่ บางอย่างมีการใช้มาหลายสิบปีแล้ว แต่ก็ยังคงถือว่าเป็นนวัตกรรม เนื่องจากนวัตกรรมเหล่านั้นยังไม่แพร่หลายเป็นที่รู้จักทั่วไปในวงการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีต่อไปนี้

2.6.1 ทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษา

จิตวิทยาการศึกษาเป็นวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน ในสภาพการเรียนการสอนหรือในชั้นเรียน เพื่อค้นคิดทฤษฎีและหลักการที่จะนำมาช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

จิตวิทยาการศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา การสร้างหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล นักการศึกษาและครูจำเป็นจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางจิตวิทยาการศึกษาเพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนเหมือนกับวิศวกรที่จำเป็นจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์โดยทั่วไปแล้ว เนื้อหาของจิตวิทยาการศึกษาที่เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับครูและนักการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้⁴⁰

1. ความสำคัญของวัตถุประสงค์ของการศึกษาและบทเรียน นักจิตวิทยาการศึกษาได้เน้นความสำคัญของความแจ่มแจ้งของการระบุวัตถุประสงค์ของการศึกษา บทเรียน ตลอดจนถึงหน่วยการเรียนรู้ เพราะวัตถุประสงค์จะเป็นตัวกำหนดการจัดการเรียนการสอน

2. ทฤษฎีพัฒนาการ และทฤษฎีบุคลิกภาพ เป็นเรื่องที่นักการศึกษาและครูจะต้องมีความรู้เพราะจะช่วยให้เข้าใจเอกลักษณ์ของผู้เรียนในวัยต่างๆ โดยเฉพาะวัยอนุบาล วัยเด็ก และวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังศึกษาในโรงเรียน

⁴⁰ทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/bood-sarawadeethonghaew/> [25 ตุลาคม 2563].

3. ความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่ม นอกจากมีความเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยต่างๆ แล้วนักการศึกษาและครูจะต้องเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่มทางด้านระดับเชาวน์ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ เพศ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งนักจิตวิทยาได้คิดวิธีการวิจัยที่จะช่วยชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเลือกวิธีสอน และในการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ นักจิตวิทยาที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ นอกจากจะสนใจว่าทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยนักเรียนให้เรียนรู้และจดจำอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไรแล้ว ยังสนใจองค์ประกอบเกี่ยวกับตัวของผู้เรียน เช่น แรงจูงใจว่ามีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้หรือไม่ ความรู้เหล่านี้ก็มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน

5. ทฤษฎีการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษาได้เป็นผู้นำในการบุกเบิกตั้งทฤษฎีการสอนซึ่งมีความสำคัญและมีประโยชน์เท่าเทียมกับทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาการในการช่วยนักการศึกษาและครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน สำหรับเทคโนโลยีในการสอนที่จะช่วยครูได้มากที่สุดคือ คอมพิวเตอร์ช่วยการสอน

6. หลักการสอนและวิธีสอน นักจิตวิทยาการศึกษาได้เสนอหลักการสอนและวิธีการสอนตามทฤษฎีทางจิตวิทยาที่แต่ละท่านยึดถือ เช่น หลักการสอนและวิธีสอนตามทัศนะนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมปัญญานิยม และมานุษยนิยม

7. หลักการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้จะช่วยให้นักการศึกษา และครูทราบว่า การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพหรือไม่ หรือผู้เรียนได้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์เฉพาะของ แต่ละวิชาหรือหน่วยเรียนหรือไม่ เพราะถ้าผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลสูง ก็จะเป็นผลสะท้อนว่าโปรแกรมการศึกษามีประสิทธิภาพ

8. การสร้างบรรยากาศของห้องเรียน เพื่อเอื้อการเรียนรู้และช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน

2.6.2 ทฤษฎีจากกลุ่มพฤติกรรมนิยม

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Learning Theory : Behaviorism) นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะเป็นกลาง คือ ไม่ดีไม่เลว (neutral-passive) การกระทำต่างๆ เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (stimulus-response) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสำคัญกับ “พฤติกรรม” มาก เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ สามารถวัดและทดสอบได้

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาระบบการสอนจึงต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในเชิงจิตวิทยา

โดยในรายงานฉบับนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับ “ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม” (Learning Theory : Behaviorism) ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้จาก 4 ทฤษฎี⁴¹

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)
2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม หรือกลุ่มความรู้ความเข้าใจ (Cognitivism)
3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)
4. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน (Eclecticism)

โดยทฤษฎีการเรียนรู้ข้างต้น เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นช่วงที่มีนักคิดและนักจิตวิทยาเกิดขึ้นจำนวนมาก และแนวคิดด้านการเรียนรู้มีความหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งเริ่มมีลักษณะเป็น “วิทยาศาสตร์” มากขึ้น มีการทดลองตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันแนวคิดอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2.6.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม

Everett Roger (1995) เป็นบุคคลที่คิดค้นและได้พิสูจน์ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) โดยทฤษฎีนี้เน้นความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ๆ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งและสังคมนั้นรับเข้าไปใช้สิ่งใหม่ๆ นี้ คือ นวัตกรรมซึ่งเป็นทั้งความรู้ ความคิด เทคนิควิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยได้อธิบายทฤษฎีกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมนี้ว่ามีตัวแปรหรือองค์ประกอบหลัก ที่สำคัญ 4 ประการ (Four main element in the diffusion of innovations) คือ

1. นวัตกรรม (Innovation) หรือสิ่งใหม่ที่จะแพร่กระจายไปสู่สังคมเกิดขึ้น นวัตกรรมที่จะแพร่กระจายและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น โดยทั่วไปประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความคิดและส่วนที่เป็นวัตถุ นวัตกรรมใดจะถูกยอมรับหรือไม่นั้น นอกจากจะเกี่ยวกับตัวผู้รับ ระบบสังคม และรับการสื่อสารแล้ว ตัวของนวัตกรรมเองก็มีความสำคัญ นวัตกรรมที่ยอมรับได้ง่ายควรจะต้องมีลักษณะ 5 ประการ โดยนวัตกรรมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันกับ 5 ประการ ต่อไปนี้มักจะเป็นที่ยอมรับได้ยาก

- 1.1 ได้ประโยชน์มากกว่าเดิมที่เข้ามาแทนที่ (Relative Advantage)
- 1.2 มีสอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมที่จะรับ (Compatibility)
- 1.3 ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก (Complexity)
- 1.4 สามารถแบ่งทดลองครั้งละน้อยได้ (Triability)
- 1.5 สามารถมองเห็นหรือเข้าใจได้ง่าย (Observability)

2. การสื่อสารโดยผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง (Types of Communication) เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ระบบการสื่อสาร การสื่อสาร คือ การติดต่อระหว่างผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับข่าวสาร โดยผ่านสื่อหรือตัวกลางใดตัวกลางหนึ่งที่นวัตกรรมนั้นแพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดไปสู่ผู้ใช้หรือผู้รับ

---

⁴¹ นวัตกรรมเทคโนโลยีและสารสนเทศทางการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/elearningthph3/> [25 ตุลาคม 2563].

แตกต่างกันไปตามแต่ละกลุ่ม โดยความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้ ย่อมส่งผลถึงการยอมรับนวัตกรรมที่มีในสังคมด้วย⁴³

กล่าวโดยสรุปว่า จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมเทคโนโลยี คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยืมการสัมผัสกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” ผู้วิจัย นำเสนอ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.7.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการนวัตกรรม

อัจฉรา ประเสริฐสิน และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู” และนิยามนวัตกรรมทางการเรียนการสอนไว้หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครูประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การจัดการ อบรมความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การส่งเสริมสนับสนุน อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม 3) การจัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) มีนโยบายส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน 5) มีงบประมาณจัดทำนวัตกรรม 6) กำหนดจำนวนนักเรียนแต่ละห้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวนสื่อการเรียนรู้และ 7) สร้างแรงจูงใจให้ครูในการสร้างนวัตกรรม เช่นการให้รางวัล⁴⁴

ปวิวรรต สมนึก ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว” ผลการวิจัยพบว่า (1) วิธีการสอนแบบปกติ มีข้อดีคือ เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลาน้อย เมื่อเทียบกับวิธีสอนแบบอื่นๆ ใช้กับผู้เรียนจำนวนมาก ได้ สะดวก ไม่ยุ่งยาก และถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้มาก ส่วนข้อจำกัดคือเป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนมีบทบาท

⁴³Rogers, 1983 อ้างถึงใน วิภาณีซี ลั่น, “การแพร่กระจายนวัตกรรมของศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ ใน การเรียนการสอนของวิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต”, วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้าน หลักสูตรวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 8.

⁴⁴อัจฉรา ประเสริฐสิน, เทพสุดา จิวตระกูล, จอย ทองกลมศรี, “การศึกษาแนวทางการจัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู”, วารสารบรรณศาสตร์มศว, ปี ที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 78-89.

น้อย จึงอาจทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการบรรยาย อาศัยความสามารถของผู้บรรยาย ถ้าผู้บรรยายไม่มีศิลปะในการบรรยายที่ดึงดูดใจผู้เรียน ผู้เรียนอาจขาดความสนใจ และถ้าผู้สอนขาดการเรียบเรียงเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม ผู้เรียนอาจเกิดความไม่เข้าใจ และไม่สามารถซักถามได้ ถ้าผู้บรรยายไม่เปิดโอกาส นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีสอนที่ไม่สามารถสนองตอบความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล สำหรับวิธีการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เป็นหลัก มีข้อดีคือ ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนดีขึ้น สามารถจำได้มากและนานขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในปริมาณมากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้ และช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ส่วนข้อจำกัดคือ การขาดทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเท่ากับการเข้าร่วมกิจกรรมแบบเข้าชั้นเรียนปกติ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยสื่อวีดิทัศน์สูงกว่านักศึกษาที่เรียนโดยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ (3) ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เป็นหลักอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.79⁴⁵

พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานวิชา นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ของผู้เรียนระดับปริญญาตรีสถาบันการพลศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนบนเว็บแบบผสมผสานฯ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการของรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) วิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน และ (4) การวัดและการประเมินผล 2) นักศึกษาที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ นักศึกษามีความคิดเห็นว่าการเรียนตามรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทำการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนแล้วมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก⁴⁶

มาลัย พวงพิลา ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา พบว่า สภาพการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน ส่วนรายด้าน ด้านการเงิน ด้านกฎระเบียบ และด้านกลยุทธ์ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนในด้านการดำเนินงาน โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

⁴⁵ปวีรบรรต สมนึก, “การพัฒนา นวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว”, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, วารสารการท่องเที่ยวนานาชาติ, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1/2558.

⁴⁶พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม, “การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานวิชา นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ของผู้เรียนระดับปริญญาตรีสถาบันการพลศึกษา”, รายงานวิจัย, (นักวิชาการศึกษาลูกสูตรและการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553), บทคัดย่อ.

และ 3) ข้อเสนอการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา พบว่า ควรศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ควรศึกษาและวางแผนการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดศรีสะเกษ⁴⁷

พิชานันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ ในระดับอุดมศึกษา มีข้อสรุปว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษา จึงได้มีการกำหนดให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการศึกษามีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปจนถึงการให้ความสำคัญเพื่อให้คนไทยสามารถใช้เทคโนโลยีในการศึกษาที่มีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ระบบทะเบียนนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษาซึ่งผู้ใช้งานก็จะมีทั้งอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ โดยระบบทะเบียนออนไลน์สามารถที่จะช่วยลดเวลาในการทำงาน ช่วยประหยัดต้นทุนและทรัพยากรของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี เพื่อให้การใช้งานของผู้ใช้ เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงเห็นว่าควรมีการจัดทำกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ขึ้นมา โดยใช้หลักการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทำให้ได้มาซึ่งกระบวนการ ดังนี้ 1) การสำรวจความต้องการพื้นฐาน ปัญหา และข้อเสนอแนะจากผู้ใช้งาน 2) การจัดการอบรมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน 3) การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 4) การนำไปใช้จริงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ⁴⁸

พระมหาอนันต์ อังกุลศิริ ได้วิจัยเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้นๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของคนไทยของเรากำลังจะถูกกลืนจนทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้รับวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามา พร้อมกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี โดยขาดการพิจารณาไตร่ตรอง ประกอบกับการไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลในสังคมในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ รักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นผู้มี

⁴⁷มาลัย พวงพิลา, “สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4”, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2564): บทคัดย่อ.

⁴⁸พิชานันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช, “กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ ในระดับอุดมศึกษา”, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2562): บทคัดย่อ.

วิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง ครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสอนให้สอดคล้องกับ ความต้องการ ความสนใจ และเจตคติของผู้เรียน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถเรียนรู้เป็นเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและนำไปใช้ในการสร้างและเตรียมทรัพยากรมนุษย์ ให้ประเทศมีคุณภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบยั่งยืนสู่ การปฏิรูปการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม ที่จะนำความสุขสงบและความและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้นๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรมแล้ว จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาด และสว่างในจิตใจ จะทำการงานใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่นเป็นบุคคลที่มีคุณค่ามีประโยชน์ และสร้างสรรค์คุณงามความดี อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ พระศาสนาสืบไป⁴⁹

สิน งามประโคน ได้วิจัยเรื่อง พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ ผลการศึกษา พบว่า แนวคิด และทฤษฎี การบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมสามารถบูรณาการได้ทั้ง 4 หลักการบริหาร ได้ดังนี้ 1) การบริหารงานวิชาการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา อริยสัจ 4 ชั้น 5 ไตรลักษณ์ สติปัญญา 4 จริต 6 และพุทธวิธีการสอน 2) การบริหารงานบุคคลบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ อธิปไตย และพละ 5 โดยใช้หลักการให้รางวัลและวิธีสนทนาเพื่อพัฒนาบุคลากร 3) หลักการบริหารงานงบประมาณ พระพุทธองค์ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า ต้องมีการวางแผนการเงิน ขยันหา คบคนดี และประกอบอาชีพสุจริต บูรณาการกับ สุจริต 3 ภูมิธัมมิกัตถสัจตนิทธรรม และ 4) การบริหารงานทั่วไป เป็นการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานบูรณาการกับหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4⁵⁰

2.7.2 งานวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการสอน

น้ามนต์ เรืองฤทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง พัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468 310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) พัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานและพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) ด้านความรู้และทักษะทางปัญญาและด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบต่อกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาริชาเอก เทคโนโลยี การศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินโครงการนิทรรศการ 4) แบบประเมินการทำงานร่วมกัน และจากการศึกษา ผลการวิจัยดังนี้

⁴⁹พระมหอนันต์ องกุลศิริ, “คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0”, วารสาร นวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561): บทคัดย่อ.

⁵⁰สิน งามประโคน พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ”, วารสารนวัตกรรม การศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560): บทคัดย่อ.

1. นวัตกรรมฯประกอบด้วย 1) องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบได้แก่ 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) คู่มือการเรียน 4) ประมวลรายวิชา 5) ระบบบริหารการเรียนการสอนออนไลน์ 6) แบบประเมินความรู้และทักษะทางปัญญา 7) แบบประเมินทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบต่อ 2) ขั้นตอนของนวัตกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นการเรียนการสอน และ 3) ขั้นประเมินผล

2. ผลการพัฒนาผลการเรียนรู้ 1) ด้านความรู้และทักษะทางปัญญา พบว่า ค่าเฉลี่ยของความรู้และ ทักษะทางปัญญาอยู่ที่ร้อยละ 84.66 แสดงว่านักศึกษามีความรู้และทักษะทางปัญญาอยู่ในระดับดีมาก 2) ด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบต่อ 4.44 อยู่ในระดับดี⁵¹

อัจฉรา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิวตระกูล, จอย ทองกล่อมศรี ได้วิจัยแนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู และนิยามนวัตกรรมทางการเรียนการสอนไว้หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน เป็นตัวกลางหรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะ รวมไปถึงประสบการณ์จากแหล่งความรู้ไปสู่ ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมการเรียนการสอนเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีโทรคมนาคม ที่นักการศึกษาพยายามนำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ๆ การวิจัยนี้ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคลากรจากโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร (สพฐ.) สังกัด สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน (สช.) สังกัดละ 2 คน รวม 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน และการทำวิจัยของครู มีความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00) ผลการวิจัยพบว่า⁵² แนวทางการจัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครูประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การจัดการ อบรมความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรค์ นวัตกรรม 2) การส่งเสริมสนับสนุน อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม 3) การจัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ 4) มีนโยบายส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน 5) มีงบประมาณจัดทำ นวัตกรรม 6) กำหนด จำนวนนักเรียนแต่ละห้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวนสื่อการเรียนรู้อื่นๆ และ 7) สร้างแรงจูงใจให้ครูในการสร้างนวัตกรรม เช่น การให้รางวัล

⁵¹น้ามนต์ เรืองฤทธิ์, “การพัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468 310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ,” ใน Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2560: 679-693.

⁵²อัจฉรา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิวตระกูล, จอย ทองกล่อมศรี, “การศึกษาแนวทางการ จัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู,” วารสารบรรณ ศาสตร์ มศว. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560: 78-89.

สุตาภัทร จันทรประเสริฐ และคณะ ได้ศึกษา "นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 เพื่อการนำนวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 มาปรับใช้นวัตกรรม หรือเทคนิคต่างๆ 13 เทคนิคของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 ได้แก่⁵³ เทคนิคที่ 1 การ พัฒนาทักษะผ่านรายวิชา, เทคนิคที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : กรณีการใช้ Activity Base Learning, เทคนิคที่ 3 ออกแบบการสอน 360 องศา, เทคนิคที่ 4 ค้นคว้าหาข้อมูล เพิ่มเติมจากวิชาการดอทคอม <http://www.vcharkarn.com>, เทคนิคที่ 5 การสอนแบบ CIPPAการจัดการเรียนการสอนด้วยนวัตกรรม, เทคนิคที่ 6 การเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา, เทคนิคที่ 7 วิธีการเสนอแนะในการสอนแบบนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง, เทคนิคที่ 8 การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน Project-based Learning, เทคนิคที่ 9 การจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21, เทคนิคที่ 10 ห้องเรียนออนไลน์, เทคนิคที่ 11 การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคที่ 12 การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน, เทคนิคที่ 13 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี

พรทิพย์ ไชยโส ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน” ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอนคือขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นการสืบเสาะหาคำตอบ ขั้นการสรุปผล ขั้นการขยายความรู้ และขั้นการประเมินผล เรียกว่า ชื่อว่า 3S2E Model นำเสนอนวัตกรรมในลักษณะของเอกสารคู่มือสำหรับอาจารย์และเอกสารการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาครู โดยจัดลำดับโครงสร้างจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ 9 หน่วย ใช้เวลาในการสอนและทำกิจกรรมแต่ละหน่วยประมาณ 3 ชั่วโมง ผลการนำนวัตกรรมไปใช้พบว่านิสิตนักศึกษาครูมากกว่าร้อยละ 50 มีสมรรถนะด้านการประเมินอยู่ในระดับดีมาก และมีจำนวนนิสิตนักศึกษาครูมากกว่าร้อยละ 90 ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ทั้งนี้ มีสมรรถนะด้านการประเมินที่นิสิตนักศึกษาครูได้รับการพัฒนา 9 สมรรถนะ ประกอบด้วย

1. สมรรถนะในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินและสิ่งที่ประเมิน
2. สมรรถนะในการให้ผลย้อนกลับกับผู้เรียน
3. สมรรถนะในการสร้างและใช้เครื่องมือในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. สมรรถนะในการให้คะแนนและแปลความหมายคะแนน
5. สมรรถนะในการออกแบบการประเมินสภาพจริง
6. สมรรถนะในการตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือประเมิน
7. สมรรถนะในการให้ระดับคะแนนและการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
8. สมรรถนะในการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอน

ของครู

9. สมรรถนะในการจัดทำโครงการในการออกแบบการประเมินการเรียนรู้ อาจารย์ที่ใช้นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคู่มือและกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

⁵³สุตาภัทร จันทรประเสริฐ และคณะ, “นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0,” เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” (ครั้งที่10 ระหว่างวันที่ 27-28 มีนาคม 2561: 74).

นิสิตนักศึกษาที่เรียนรายงานว่าได้เรียนรู้ตามบทเรียนที่เรียนและตระหนักว่าสมรรถนะด้านการประเมินเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูที่จะนำไปใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป⁵⁴

2.7.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

น้ามนต์ เรืองฤทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง พัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ ครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468 310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานและพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนใช้ ครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) ด้านความรู้และทักษะทางปัญญาและ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาวิชาเอก เทคโนโลยีการศึกษา ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ ครงงานเป็นฐาน 2) แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินโครงการนิทรรศการ และ 4) แบบประเมินการทำงานร่วมกัน ผลการวิจัย⁵⁵ ดังนี้

1. นวัตกรรมประกอบด้วย 1) องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบได้แก่ 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) คู่มือการเรียน 4) ประมวลรายวิชา 5) ระบบบริหารการเรียนการสอนออนไลน์ 6) แบบประเมินความรู้และทักษะทางปัญญา 7) แบบประเมินทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ 2) ขั้นตอนของนวัตกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นการ เรียนการสอน และ 3) ขั้นประเมินผล

2. ผลการพัฒนาผลการ เรียนรู้ 1) ด้านความรู้และทักษะทางปัญญา พบว่าค่าเฉลี่ยของความรู้และ ทักษะทางปัญญาอยู่ที่ ร้อย ละ 84.66 แสดงว่านักศึกษามีความรู้และทักษะทางปัญญาอยู่ในระดับดีมาก 2) ด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 อยู่ในระดับดี

อัจฉรา ประเสริฐสิน และคณะ ได้วิจัยแนว ทางการจัดการนวัตกรรมการศึกษาไปใช้ ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการทำวิจัยของครู และนิยามนวัตกรรมการเรียนการสอนไว้ หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน เป็นตัวกลางหรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ รวมไปถึงประสบการณ์จากแหล่งความรู้ไปสู่ ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมการเรียนการสอนเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคมที่นักการศึกษาพยายาม นำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการผลิตสื่อ

⁵⁴พรทิพย์ ไชยโส, “การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน”, *รายงานวิจัย*, (นักวิชาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556), บทคัดย่อ.

⁵⁵น้ามนต์ เรืองฤทธิ์, “การพัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ ครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468 310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ,” *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ* ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2560: 679-693.

การเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ๆ การวิจัยนี้ เก็บข้อมูลเชิง คุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล เป็นบุคลากรจากโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร 3 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร (สพฐ.) สังกัด สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) และ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน (สช.) สังกัดละ 2 คน รวม 6 คน เครื่องมือที่ ใช้ในการวิจัยคือ แบบสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการ พัฒนาการเรียนการสอน และการทำวิจัยของครู มีความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอนและการทำวิจัยของครูประกอบด้วย 7 ด้าน⁵⁶ คือ

1. การจัดการ อบรมความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม
2. การส่งเสริมสนับสนุน อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม
3. การจัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้
4. มีนโยบายส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน
5. มีงบประมาณจัดทำนวัตกรรม
6. กำหนด จำนวนนักเรียนแต่ละห้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวนสื่อการเรียนรู้อ
7. สร้างแรงจูงใจให้ครูในการสร้างนวัตกรรม เช่นการให้รางวัล

สุตาภัทร จันทรประเสริฐ, ศิริรัตน์สัยวุฒิ, พรเทพ แก้วเชื้อ, ศิริญา แต่งอ่อน และวรรณ วิมล บุญญพงษ์ ได้ศึกษานวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 เพื่อการนำ นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 มาปรับใช้นวัตกรรม หรือเทคนิค ต่างๆ 13 เทคนิคของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0 ได้แก่⁵⁷ เทคนิคที่ 1 การพัฒนาทักษะ ผ่านรายวิชา, เทคนิคที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : กรณีการใช้ Activity Base Learning, เทคนิคที่ 3 ออกแบบการสอน 360 องศา, เทคนิคที่ 4 ค้นคว้าหาข้อมูล เพิ่มเติมจาก วิชาการดอทคอม <http://www.vcharkarn.com>, เทคนิคที่ 5 การสอนแบบ CIPPA การ จัดการเรียน การสอนด้วยนวัตกรรม, เทคนิคที่ 6 การเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา, เทคนิคที่ 7 วิธีการเสนอแนะในการสอนแบบนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง, เทคนิคที่ 8 การ จัดการเรียนรู้อย่าง ใช้โครงงานเป็นฐาน Project-based Learning, เทคนิคที่ 9 การจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21, เทคนิคที่ 10 ห้องเรียนออนไลน์, เทคนิคที่ 11 การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคที่ 12 การเรียนรู้แบบ ห้องเรียนกลับด้าน, เทคนิคที่ 13 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี

2.7.4 งานวิจัยเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา

สุมาลี จันทรชลอ และคณะ ได้ศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในกรุงเทพมหานครในภาพรวม ประชาชนกรุงเทพมหานครมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน

⁵⁶ อัจฉรา ประเสริฐสิน, เทพสุตา จิวตระกูล, จอย ทองกล่อมศรี, “การศึกษาแนวทางการ จัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู,” วารสารบรรณ ศาสตรรมศว. ปีที่10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560: 78-89.

⁵⁷ สุตาภัทร จันทรประเสริฐ และคณะ, “นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0,” ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” (ครั้งที่ 10 ระหว่างวันที่ 27-28 มีนาคม 2561).

ระดับพอใช้ คะแนนเฉลี่ยโดยรวม 19.08 (ประมาณร้อยละ 76) ผลการเปรียบเทียบระหว่างประชาชนเพศชายและเพศหญิง และระหว่างประชาชนผู้ประกอบการอาชีพพบว่าแตกต่างกันของความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตชีวิตของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมพบว่า⁵⁸ ประชาชนมีพฤติกรรมด้านการใช้จ่ายพอประมาณมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้งถึงเป็นประจำด้านความรอบคอบมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านความมีเหตุผลมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านการช่วยเหลือครอบครัวมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาในครอบครัว นักเรียนมีพฤติกรรมระดับนานครั้งประชาชนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้งถึงนานๆ ครั้ง ด้านการช่วยเหลือสังคม ด้านการใส่ใจสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านการพัฒนางานให้ก้าวหน้ามีพฤติกรรมอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ผลการศึกษาพฤติกรรมของประชาชน 5 กลุ่มย่อย คือ นักเรียนโรงเรียนเอกชน นักเรียนโรงเรียนรัฐบาล พนักงานในภาคอุตสาหกรรม ผู้ให้บริการ และผู้ประกอบการ การค้ารายย่อย พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านความมีเหตุผล การดูแลสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือครอบครัว การช่วยเหลือสังคมและด้านความรอบคอบ ความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการใช้จ่ายอย่างพอประมาณและการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยคำร้อยละ พบว่าประชาชนส่วนมาก มีความเห็นสอดคล้องกันว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยพัฒนาสังคมได้ และเห็นด้วยที่ทุกครอบครัวต้องทำงบประมาณค่าใช้จ่าย และเห็นด้วยว่าการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สบายภายหลัง

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ ได้ทำโครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จากการวัดระดับความรู้และความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในทุกอาชีพยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน ประชาชนในภาคเกษตรมีความเข้าใจในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม ประชาชนในภาคบริการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน และลูกจ้างภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะหลักการมีภูมิคุ้มกัน ส่วนประชาชนในภาคราชการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เมื่อศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติ พบว่า⁵⁹ ประชาชนทั่วไปนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ประชาชนในภาคเกษตรนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง และประชาชนในภาคบริการ นำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง โดยนำมาใช้มากในมิติด้านสังคมเช่นเดียวกัน สำหรับเจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมนำมา

⁵⁸สุมาลี จันทร์ชโล และคณะ. รายงานวิจัย “การศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร”, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2551, หน้า 69.

⁵⁹ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ. รายงานวิจัย “โครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้”, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551, หน้า 79.

ประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง และประชาชนภาคราชการ นำมาประยุกต์ใช้ในระดั้มากโดยนำมาใช้มากในมิติสังคมเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้นมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยผู้ที่มีความเข้าใจมากจะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่เข้าใจน้อยก็จะนำมาใช้น้อย

กรณีการ ภิรมย์รัตน์, ได้สรุปเกี่ยวกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านหลักการ ประกอบด้วย⁶⁰ 1) พอประมาณ 2) มีเหตุผล 3) มีภูมิคุ้มกันและด้านเงื่อนไขประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 4) ระดับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 5) ความคิดเห็นของนักศึกษาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ จากการศึกษา สามารถสรุปความหมายแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเห็นได้ว่า นักวิชาการได้ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจ ผลของการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้านำไปปฏิบัติ จริงๆ แล้ว ย่อมจะได้ผลดี เพราะสามารถบริหารจัดการตามอัตราส่วนของหลักปรัชญาเศรษฐกิจ และลดความเสี่ยงการประกอบการลงได้ จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านหลักการประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ระดับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่กลับเพิ่มมูลค่าขึ้นได้ ลดอัตราความเสี่ยงความประพฤติกการใช้จ่ายลงได้ จึงสร้างความมั่นคง และความยั่งยืนในครอบครัวและชุมชนสร้างชุมชนแห่งสันติภาพ ปัญญาภาพและเอกภาพในชุมชน

2.7.4 งานวิจัยต่างประเทศ

ดานาซซี เฮนริกเซน (Danah Henriksen) ได้ศึกษาเรื่องครูสอนอย่างที่ครู เป็นศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของครูที่ประสบความสำเร็จในฐานะการจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ (We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers) และได้รับรางวัลครูแห่งปี (Teacher of the Year) จากครูที่ได้รับรางวัลแห่งปี ระหว่างปี 2007-2010 จำนวน 15 คน ศึกษาวิธีการนำความคิดสร้างสรรค์ ไปถ่ายทอดในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ได้รับรางวัลเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สอนภาษาสอน ประถมศึกษาครูที่ประสบผลสำเร็จให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม แสดงความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการเตรียมนักเรียนสำหรับอนาคต รวมทั้งทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์การสื่อสารและการทำงานร่วมกันซึ่งทักษะเหล่านี้จะเป็นจุดแบ่งสำหรับนักเรียนที่มีทักษะศตวรรษที่ 21 ออกจากผู้เรียนที่ไม่มีทักษะ วิธีสอนของครูโดยการ แทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน

⁶⁰กรณีการ ภิรมย์รัตน์, รายงานการวิจัย “พฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร”, ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2553, หน้า 35.

เช่น นำศิลปะ เพลงการเต้นรำมาแทรกในวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวันของนักเรียน และพบว่าครูผู้สร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างมากทางวิชาการ และส่งผลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาและความสำเร็จของนักเรียน⁶¹

ซิน นี แล ะ ไค ร คี นี ส (Sinay, E., Nahornick, A., & Graikinis, D.)
คณะกรรมการโรงเรียนเทศบาลโตรอนโต ได้วิจัยเรื่องการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลเชิงลึก : ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมในการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางนวัตกรรมหรือปัญญาประดิษฐ์ (Innovative Intelligence : I2Q) ในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน การรายงานฉบับนี้เป็นผลจากการติดตามการดำเนินโครงการการพัฒนาความฉลาดทางนวัตกรรม (I 2Q) ในโรงเรียนนำร่องในเทศบาลโตรอนโต ปี 2557-2558 และในปีต่อๆ ไป (2015-17) ดำเนินการโดยการอบรมครูและผู้บริหารให้มีความคิดรวบยอด ความรู้ ความเข้าใจ และยุทธวิธีการสอนสมัยใหม่ทางวิทยาศาสตร์ และการพัฒนานักเรียนด้านทักษะ พฤติกรรมและการ คิดเชิงนวัตกรรม วิจัยเชิงทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า

1. คุณลักษณะของนักประดิษฐ์ของนักเรียนชั้น ป. 5 และ ม. 1 เป็นอย่างไร
2. ความคิดรวบยอด ความรู้และความเข้าใจของครูและผู้บริหารคืออะไร
3. ยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยผลักดันให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
4. โรงเรียนต้องสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอะไรบ้าง
5. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของโครงการอย่างไรบ้าง

ผลการวิจัย ดังนี้⁶²

1. นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์ทั้งในการปฏิบัติกิจกรรมและการเรียนรู้และใน บริบทของการเรียนรายวิชาต่างๆ มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ โดยแสดงความเป็นผู้นำ กล้าแสดงความคิดเห็นเพื่อการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายวิธี
2. ครูและผู้บริหารทั้งกลุ่มทดลองและควบคุมมีความคิดเห็นที่ว่า (1) นักเรียนทุกคนมีความคิด สร้างสรรค์ (2) ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะพื้นฐานและ (3) ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญในสาขาวิชาที่หลากหลาย นอกจากนี้ครูและผู้บริหารเชื่อว่านักเรียนสามารถมีความคิดสร้างสรรค์ในหลากหลายสาขาวิชา

⁶¹Danah Henriksen, We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers (Dissertation, Educational Psychology and Educational Technology: Michigan State University, 2011) P.1

⁶²Sinay, E., Nahornick, A., & Graikinis, D., Fostering global competencies and deeper learning with digital technologies research series: Creativity and innovation in teaching and learning: A focus on innovative intelligence (I2Q) pilot program Research Report No. 17/18- 11. (Toronto: Ontario, Canada, 2017) P. 53.

3. ยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้แก่การเรียนรู้แบบร่วมมือ และครูต้องให้ผู้เรียน (1) การเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา (2) การเรียนรู้แบบสืบหา (3) การตั้งคำถามให้ใช้ความคิดระดับสูงและ (4) การตั้งคำถามแบบปลายเปิด

4. โรงเรียนควรสนับสนุนให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการสาธิตวิธีการพัฒนาความฉลาดทางนวัตกรรม จัดโอกาสในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ จัดสรรเวลาให้ครูได้ทดลองพัฒนากิจกรรมใหม่และการให้เวลาในการปรับเปลี่ยนโปรแกรมการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในชั้นเด็กเล็ก

5. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโครงการ

โครงการเลเมลสัน-เอ็มไอที และมูลนิธิวิทยาศาสตร์ชาติ (The Lemelson-MIT Program and the National Science Foundation (2004) ได้จัดทำรายงาน เรื่องการสร้างสรรคสิ่งประดิษฐ์เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต, ความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Invention Enhancing Inventiveness for quality of life, competitiveness, and sustainability) การศึกษาดำเนินการภายใต้การอุปถัมภ์ของโครงการเลเมลสัน – เอ็มไอทีที่สถาบันเทคโนโลยี แมสซาชูเซตส์ และการสนับสนุนจากมูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ รายงานนี้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ และความคิดสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ จากเอกสารการรายงานผลการประชุมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งประดิษฐ์และความคิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์จำนวน 5 เรื่อง ผู้เข้าประชุมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 เรื่อง มีจำนวนทั้งหมด 56 คนซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์ นักจิตวิทยา วิศวกร เกษษกร และนักกฎหมายซึ่งมีข้อค้นพบที่เกี่ยวกับด้าน การจัดการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนสังคมที่คิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ และเสนอแนะว่า⁶³

1. การบ่มเพาะจิตใจคนให้เป็นนักคิดสร้างสรรค์ควรเริ่มในโรงเรียนและ วิทยาลัยโดยจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดตั้งชมรม สิ่งประดิษฐ์และการจัดกิจกรรมการประกวดสิ่งประดิษฐ์

2. ความคิดสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ ต้องกำหนดเป็นเป้าหมายทางการศึกษาของทุกระดับและต้องระบุไว้ในมาตรฐานแห่งชาติเพื่อการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (K-12) และในมาตรฐานสาขาวิศวกรรม

3. หลักสูตรของวิทยาลัยต้องให้ฝึกการ แก้ปัญหาแบบปลายเปิดและต้องบรรจุเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและการเมืองที่เกิดจากการสร้างสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาด้วย

4. สนับสนุนสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการสอนของครู

---

⁶³The Lemelson-MIT Program and the National Science Foundation (2004) Invention Enhancing Inventiveness for quality of life, competitiveness, and sustainability, Report of the Committee for Study of Invention, accessed April 23, 2004, available from <https://lemelson.mit.edu/sites/default/files/content/images/InventionEducation/Invention%20Assembly%20Report%20Exec%20Summary.pdf>

5. ต้องมีการสอนสิ่งประดิษฐ์ประวัติศาสตร์สิ่งประดิษฐ์ การสร้างสิ่งประดิษฐ์ในทุกหลักสูตรมิใช่เพียงสอนในสาขาวิศวกรรม หรือวิทยาศาสตร์เท่านั้น

ดานาซซี เฮนริกเซน (Danah Henriksen) (2011) ได้ศึกษาเรื่องครูสอนอย่างที่เป็น ครูศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของครูที่ประสบความสำเร็จในฐานะการจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ (We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers) และได้รับรางวัลครูแห่งปี (Teacher of the Year) จากครูที่ได้รับรางวัลแห่งปี ระหว่างปี 2007-2010 จำนวน 15 คน ศึกษาวิธีการนำความคิดสร้างสรรค์ไปถ่ายทอดในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

ครูที่ได้รับรางวัลเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สอนภาษา สอน ประถมศึกษาครูที่ประสบผลสำเร็จให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม แสดงความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการเตรียมนักเรียนสำหรับอนาคต รวมทั้งทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์การสื่อสารและการทำงานร่วมกันซึ่งทักษะเหล่านี้จะเป็น จุดแบ่งสำหรับนักเรียนที่มีทักษะศตวรรษที่ 21 ออกจากผู้เรียนที่ไม่มีทักษะ วิธีสอนของครูโดยการ แทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน เช่น นำศิลปะ เพลง การเต้นรำ มาแทรกในวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และ เชื่อมโยงสู่ชีวิตประจำวันของนักเรียน และพบว่าครูผู้สร้างสรรค์มีความ สำคัญอย่างมากทางวิชาการ และส่งผลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาและความสำเร็จของนักเรียน⁶⁴

เอลีคซ์ เบล ราจ, (Alex Bell Raj) และคณะ ได้ ศึกษาคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่เป็นนักประดิษฐ์ของประเทศ สหรัฐอเมริกา ในบทความวิจัย ชื่อว่าใครเป็นนักประดิษฐ์ในอเมริกา: ความสำคัญของการค้นพบนวัตกรรม (Who Becomes an Inventor in America The Importance of Exposure to Innovation) ผู้วิจัยศึกษาตัวแปร ด้านความสามารถ ในการประดิษฐ์ ว่ามาจาก พันธุกรรม หรือ เกิดจากสภาวะแวดล้อมของนัก ประดิษฐ์ โดยใช้ข้อมูลจากนักประดิษฐ์ 1.2 ล้านคน จากบันทึกสิทธิบัตรที่เชื่อมโยงกับบันทึกภาษี ผลปรากฏว่าสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการเป็นนักประดิษฐ์ มากกว่าพันธุกรรม เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง มีแนวโน้มที่จะเป็นนักประดิษฐ์มากกว่าเด็กที่มีรายได้ต่ำกว่า ปานกลาง ถึงสิบเท่า และได้ทำการทดสอบคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัย ผลการทดสอบ ยืนยันว่าสภาวะแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการเป็นนักประดิษฐ์ ประการที่สองการได้รับนวัตกรรมในช่วงวัยเด็กใน ระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญเชิงสาเหตุส่งผลต่อศักยภาพของเด็กที่จะเป็นนักประดิษฐ์ การที่ผู้เรียนเติบโตในครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมหรือใช้เทคโนโลยีสูง เด็กมีโอกาสที่จะเติบโตเป็นนักประดิษฐ์ การที่นักเรียนได้เรียนในชั้นเรียนที่มีเทคโนโลยี การ จัดการเรียนการสอนที่มีอัตราการใช้นวัตกรรมสูงทำให้มีความเป็นไปได้สูงขึ้นในการเป็นนัก ประดิษฐ์ เด็กผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะเป็นนักประดิษฐ์ในขณะที่เรียนในชั้นเรียนแต่เมื่อเติบโตขึ้นสิ่งแวดล้อมและสังคมจะทำให้ผู้หญิงจะไม่เลือกอาชีพนักประดิษฐ์ ดังนั้นการพัฒนานักประดิษฐ์ จึงควรให้ความสำคัญ

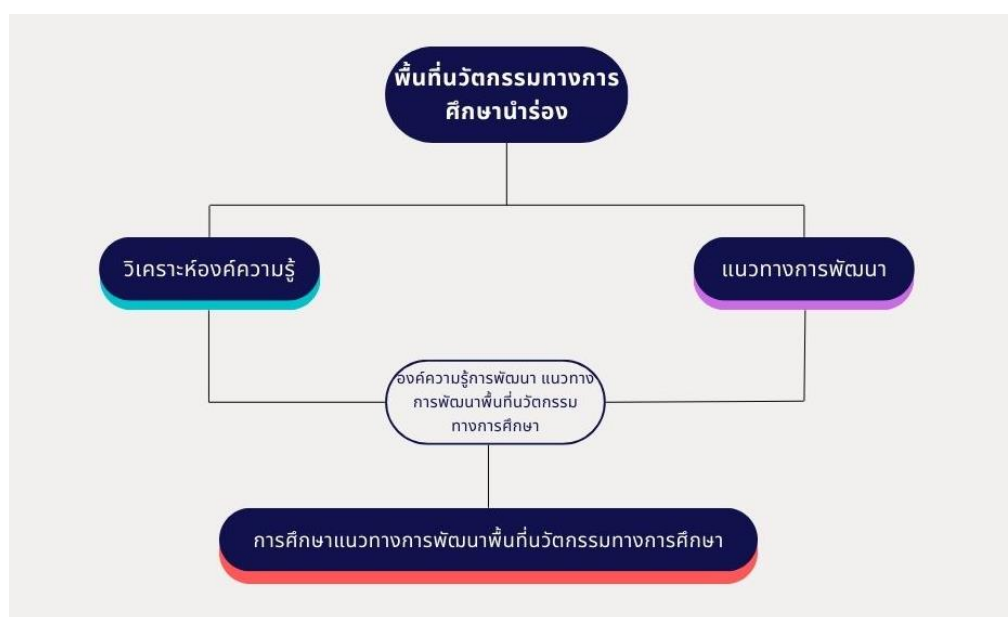
⁶⁴Danah Henriksen , We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers (Dissertation, Educational Psychology and Educational Technology: Michigan State University, 2011).

ของการจัดสิ่งแวดล้อมด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยก่อนประถมศึกษา และไม่ว่าจะเป็นเด็กผู้หญิง และผู้ด้อยโอกาสสามารถเป็นนักประดิษฐ์ได้⁶⁵

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง แต่ละพื้นที่อันจะนำไปสู่การยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา ค้นหาแนวทางองค์ความรู้หรือพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้เกิดเป็นพื้นที่การศึกษาด้านนวัตกรรมนำร่อง โดยให้หลักการของการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เน้นที่ผู้เรียนศูนย์ และบริบททางสังคม ตลอดถึงแนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เชื่อมโยงด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยี สร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้เป็นกิจกรรมวิถีพุทธบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขา 3 ศีล สมาธิ และปัญญานำองค์ความรู้มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

⁶⁵Alex Bell Raj and others, Who Becomes an Inventor in America? The Importance of Exposure to Innovation, accessed Decembe 23, 2017, available from www.equality-ofopportunity.org/assets/documents/inventors_paper.pdf

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาวิจัยจากเอกสารโดยการสังเคราะห์เอกสาร ตำรา งานวิจัย เป็นหลัก พร้อมการเก็บข้อมูลอย่างสร้างสรรค์เชิงพื้นที่นวัตกรรมจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อวงการศึกษิตามภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกตามบริบทของพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง 2) วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา คณะผู้วิจัย จึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 พื้นที่การวิจัย
- 3.3 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง /ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สรุปผลการศึกษาคำวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการวิจัย เน้นการศึกษาวิเคราะห์ ทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดกระบวนการวิจัยด้วยการถอดบทเรียนและการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการปฏิบัติการร่วมกันในพื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้กระบวนการตามวงจรเดมมิง (PDCA) เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วางแผนศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง ศึกษาบริบทชุมชนเป็นขั้นตอนที่ทำการวางแผนต่อการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ถึงประเด็นที่ต้องการศึกษา ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา เตรียมความพร้อมทั้งทางภาคีผู้มีส่วนสนับสนุน คือ กลุ่มผู้บริหาร ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ นิสิต นักศึกษา นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสอบถามแบบไม่มีโครงสร้างเกี่ยวกับองค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทาง

การศึกษา การให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกบุคคลแบบเจาะจงจากพื้นที่นวัตกรรมนำร่อง เพื่อศึกษาบริบทและองค์ประกอบสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง

ขั้นตอนที่ 3 คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผล และอภิปรายเป็นความเรียงข้อมูลในการพัฒนาตามประเด็นที่ศึกษาแล้ว จะต้องหาความสัมพันธ์ของประเด็นต่างๆ และนำผลการศึกษาแต่ละประเด็นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมทั้งจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระบบก่อนนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาต่อไป

3.1.1 ขั้นเตรียมการ มีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การสร้างทีมวิจัยหลัก เป็นกระบวนการแสวงหาผู้สนใจและผู้มีประสบการณ์ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัย

2. การเลือกประเด็นปฏิบัติการการวิจัย เป็นการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเพื่อร่วมกันพิจารณาคัดเลือกประเด็นที่เป็นคำถามวิจัยหลัก หรือการสนทนากลุ่ม และเป็นการร่วมกันศึกษาวิจัยภายใต้สภาพปัญหา ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายจนนำไปสู่การตั้งคำถามและพัฒนาไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการวิจัย

3. การวางแผนการวิจัย โดยเริ่มดำเนินการจากการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ ความต้องการในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อ“ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา”

4. การดำเนินการอื่นๆ ที่จำเป็น เป็นการร่วมกันพิจารณาแผนการวิจัยหรือขั้นตอนของการวิจัยทั้งหมดว่ามีความเหมาะสม สอดคล้อง และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดได้ เพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.1.2 ขั้นลงมือปฏิบัติการ ดำเนินงาน ดังนี้

ในกระบวนการดำเนินการวิจัยหรือระหว่างการจัดกิจกรรมของขั้นตอนนี้จะต้องมีการดำเนินการใน 4 องค์ประกอบ คือ

1. การเตรียมการ ทั้งในแง่การประสานงานกลุ่มคน การจัดเตรียมทีมงาน วัสดุอุปกรณ์ วางแผนขั้นตอนต่างๆ และการแบ่งหน้าที่ของทีมวิจัย ส่วนนี้จะมีความสำคัญในแง่ของความพร้อมในการจัดการกิจกรรม หรือการสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินการว่าจะได้ผลตามที่คาดหวังหรือตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

2. การปฏิบัติการ เป็นการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ และการปรับเปลี่ยนกิจกรรมหรือการสนทนากลุ่มย่อย ดำเนินงานตามเงื่อนไขที่พบในขณะปฏิบัติการ และอาจมีกิจกรรมที่หลากหลายมีรายละเอียดและขั้นตอนมาก

3. การบันทึกกระบวนการ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งของการวิจัย เพราะต้องมีการบันทึกข้อมูลที่ได้พบเห็น ทั้งในการเขียนรายงาน การวิเคราะห์ และสรุปผลของกิจกรรม หรือการสนทนากลุ่มย่อยและผลของการวิจัย รวมทั้งข้อมูลการสรุปกิจกรรม หรือการสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตการณ์ การบันทึกเทป การบันทึกภาพ และการสรุปกระบวนการทั้งหมด

4. การสรุปบทผลการดำเนินการ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและนำเสนอข้อมูลสู่สถานศึกษา ชุมชนและหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ข้อมูลเบื้องต้นของสถานศึกษา หรือชุมชน หน่วยงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงบูรณาการให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1.3 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study) มีดังนี้

การศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2539 อรรถกถา หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ความสัมพันธ์ การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวกับการแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

2. กรอบการศึกษา สังเคราะห์องค์ความรู้จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของกระทรวง ศึกษาธิการ นวัตกรรมนาร่อง ดังนี้

- 1) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
- 2) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง (ภาคตะวันออก)
- 3) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล (ภาคใต้)
- 4) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (ภาคเหนือ)
- 5) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (ภาคกลาง)
- 6) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส)

3.2 พื้นที่การวิจัย

การศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การศึกษาวิจัย มีการกำหนดพื้นที่เพื่อการศึกษาโดยชัดเจน เพื่อดำเนินการศึกษาเพื่อศึกษาบริบทและองค์ประกอบสภาพพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานาร่อง จำนวน 5 พื้นที่ จากพื้นที่นวัตกรรมการนาร่องใน 3 ภาค ของประเทศ 1) ภาคเหนือ ได้แก่ ไร่เชิญตะวัน จังหวัดเชียงราย 2) ภาคกลาง ได้แก่ 1. โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี 2. โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร 3. โรงเรียนวัดสุทธิวาราม กรุงเทพมหานคร 3) ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ได้แก่ วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นข้อค้นพบจากปรากฏการณ์ในพื้นที่ชุมชนต่างจังหวัด ซึ่งมีพื้นที่ทำการวิจัย ดังนี้

1. ทำการศึกษาและคัดเลือกสถานศึกษา โดยการเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักวิชาการ 15 รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา 10 นิสิต/นักศึกษา 10 ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 5 รวมเป็น 40 รูป/คน

2. ศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-informant) ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักวิชาการ 15 รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา 10 นิสิต/นักศึกษา 10 ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 5 รวมเป็น 40 รูป/คน

3. ดำเนินการศึกษาวិเคราะห์ โดยเน้นให้เกิด “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา”

4. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ จากนั้นนำผลการศึกษาวิเคราะห์มาเผยแพร่ให้ภาครัฐ ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

3.3 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักวิชาการ 15 รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา 10 นิสิต/นักศึกษา 10 ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 5 รวมเป็น 40 รูป/คน และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยกำหนดเกณฑ์คือ ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูล

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview)

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและคืนข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วมคือ นักวิชาการ 10 คน พระสงฆ์ 10 รูป ตัวแทนชุมชน 10 คน นิสิต / นักศึกษา / นักเรียน 10 คน รวมทั้งสิ้น 40 รูป/คน ในการใช้เครื่องมือนี้ จะใช้ก็ต่อเมื่อภายหลังที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แล้ว จึงได้กำหนดจัดสนทนาเฉพาะกลุ่มขึ้น

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลตอบรับจากกิจกรรมฝึกอบรมและการนำองค์ความรู้ไปใช้ โดยมีการติดตามผลและรายงานในรอบปี

4. การใช้เครื่องมือการถ่ายภาพ โดยการใช้ภาพถ่ายเป็นภาพนิ่งเพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการศึกษา

5. เทปบันทึกเสียง ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยบันทึกการสนทนาที่เป็นประเด็นสำคัญๆ ตามวัตถุประสงค์ให้ได้อย่างครบถ้วน

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. การกำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมากำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

2. ร่างเครื่องมือการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกตอน

3. นำเครื่องมือมาตรวจสอบ

4. แก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยและจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีการดังต่อไปนี้

3.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก และข้อมูลทุติยภูมิจากวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตำราทางวิชาการ วารสารและหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา”

3.5.2 การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล

การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว ใช้เทคนิคสามเส้า (triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย จะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี จะเน้นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลอาจจะดำเนินการไปพร้อมกัน

3.5.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม จะดำเนินการโดย 2 วิธีการ คือ

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ที่กำหนดเป็นพื้นที่การวิจัย มีลักษณะเป็นองค์ประกอบของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษา สถานศึกษาภาครัฐ และเอกชน นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา นิสิต/นักศึกษา ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เกิดการกระจายของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลในหลายมิติตอบโจทย์การวิจัยทุกประเด็น

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จะดำเนินการในช่วงหลังจากที่สัมภาษณ์เชิงลึกเรียบร้อยแล้วมีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากตัวแทนคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และนิสิต/นักศึกษา/นักเรียน

3. แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

1. ดำเนินการศึกษาริบทพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย
2. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญคือ “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” ที่เน้นการนำผลการวิเคราะห์มาเผยแพร่สู่สังคม ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับต่างๆ
3. วิเคราะห์ “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” ใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างเกณฑ์การปฏิบัติให้เป็นภาคีเครือข่ายทางการศึกษาเกี่ยวกับสถานศึกษาและชุมชน
4. สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย พร้อมข้อเสนอแนะ

3.7 สรุปผลการศึกษาการวิจัย

การนำเสนอความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา และการนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ด้วยการพรรณนาความโดยการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ทางมิติชุมชน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงการสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการ เพื่อให้เกิดการสังคมนวัตกรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการทางการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมการทางการศึกษานำร่อง 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการทางการศึกษา 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการทางการศึกษา โดยศึกษาบริบทและองค์ประกอบสภาพพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่องจำนวน 5 พื้นที่ จากพื้นที่นวัตกรรมการนำร่องใน 3 ภาค ของประเทศไทยคือ ภาคเหนือ ได้แก่ 1) โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี 2) โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร 3) โรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย 4) โรงเรียนวัดสุทธิวราธรรม กรุงเทพมหานคร และ 5) วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยมีดังนี้

4.1 สภาพพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มีเป้าหมายในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขซึ่งการจะพัฒนาคนในประเทศให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว จำเป็นจะต้องพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาดทางปัญญา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือทักษะในการแก้ปัญหา รวมทั้งทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม อาทิ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และพื้นที่นวัตกรรมการนำร่องประกอบด้วย

เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง มีหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบซึ่งเป็นพื้นที่การศึกษาที่ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลองนวัตกรรมการศึกษา หรือเป็นพื้นที่ต้นแบบ โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระ และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมหรือชุมชนในพื้นที่และความต้องการของชุมชนว่า ชุมชนต้องการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้หรือไม่ เช่น การกระจายอำนาจให้โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ มีอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และการจัดการเรียนการสอนได้เอง ให้โรงเรียนและพื้นที่สร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ เน้นการสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสามารถพัฒนาได้ แต่ต้องสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง โดยเป็นพื้นที่สำหรับทดลองนวัตกรรมการศึกษานำร่องดังนี้

1. ใช้หลักสูตรสร้างทักษะศตวรรษที่ 21 ตามบริบทพื้นที่
2. จัดทำสื่อการสอนรูปแบบใหม่

3. สร้างภาคีร่วมพัฒนาบุคลากรในพื้นที่
4. การสอบและการประเมินผลต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนา
5. การบริหารจัดการช่วยลดภาระโรงเรียน

สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระ มีอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร การจัดการเรียนการสอนได้เอง โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทสังคม หรือชุมชนในพื้นที่ และความต้องการของชุมชนว่า ชุมชนต้องการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้หรือไม่ เช่น การกระจายอำนาจให้โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ ให้โรงเรียนและพื้นที่สร้างหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ เน้นการสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสามารถพัฒนาได้ แต่ต้องสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งมุ่งเน้นด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน การลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษา และการมีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง เป็นการพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา และภาครัฐได้จัดให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษด้านการศึกษาพิเศษที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วน ได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง โดยพบว่า การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง โดยมีจุดประสงค์ คือ

1. เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต
2. ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะพื้นที่การศึกษาในสวนภูมิภาคนั้น จะมีความแตกต่าง หรือมีองค์ประกอบหลายอย่างที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมการศึกษานำร่องขึ้น เพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มผลการเรียนที่อ่อนและยากจนในชุมชนต่างจังหวัด
3. พัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษา ทั้งเชิงนโยบาย การจัดการเรียนรู้ และการบริหารในสถานศึกษาไปสู่นโยบายการศึกษาในระดับชาติและพื้นที่อื่น อาทิ ด้าน หลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งความสอดคล้องของการบริหารงานด้านต่างๆ
4. ร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาสังคมในการจัดการศึกษา การพัฒนา และการขยายผลนวัตกรรมการศึกษานำร่องของแต่ละจังหวัด

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่องคิดค้นนวัตกรรมการศึกษานำร่อง ได้แก่การแสวงหาทางเลือก หรือการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยแก้ปัญหา หรือมาช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดเป็นนวัตกรรมอาศัยความรู้ ประสบการณ์ข้อมูล และความคิดสร้างสรรค์ ที่สร้างนวัตกรรมการศึกษานำร่องนั้น อาจเป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงหรือปรับปรุงใหม่ซึ่งนวัตกรรมการศึกษานำร่อง อาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ กัน แล้วแต่ลักษณะของปัญหาและวัตถุประสงค์ของนวัตกรรมการศึกษานำร่อง เช่น อาจมีลักษณะเป็นแนวความคิด รูปแบบ หรือสิ่งประดิษฐ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา แต่จะพัฒนาเรื่องนวัตกรรมการศึกษานำร่อง สิ่งที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญคือ เรื่องงบประมาณ และการจัดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน ถ้าขาดเรื่องงบประมาณ และ

บุคลากรที่เชี่ยวชาญแล้ว ก็ไม่สามารถดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

4.1.1 ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมศึกษานำร่อง

ขั้นตอนของการสร้างนวัตกรรมศึกษานำร่อง เป็นขั้นตอนของการสำรวจว่าในทางวิชาการโดยใช้หลักการพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดพื้นนวัตกรรมการศึกษานำร่อง เพื่อให้ได้แนวคิดและแนวทางที่จะนำพัฒนานวัตกรรมการศึกษานำร่องและมาแก้ปัญหาด้านการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดนวัตกรรม กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามรูปแบบให้ชัดเจน ครูจะต้องเป็นคนศึกษา ค้นคว้าตามหลักการและวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำมาผสมผสานกับความรู้ ทักษะ ความคิดและประสบการณ์ของครู กำหนดเป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยสื่อการสอนหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เทคนิค วิธีการ กระบวนการที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามความต้องการและยังสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ด้วย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างนวัตกรรมและพัฒนาวัตกรรม การสร้างนวัตกรรมการศึกษาและการพัฒนาได้แก่ การศึกษาเอกสารแนวคิดหลักการ 2) การเลือกและการวางแผนสร้างนวัตกรรม และ 3) สร้างและพัฒนาวัตกรรมซึ่งจากแผนการสร้างนวัตกรรม ครูต้องศึกษาถึงรายละเอียดของนวัตกรรมที่จะสร้างขึ้นหรือพัฒนาขึ้น และดำเนินการตามขั้นตอน โดยวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบหรือกำหนดและออกแบบชุดการเรียนรู้ ออกแบบสื่อเสริมการเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ และทดลองใช้เพื่อปรับปรุงเนื้อหาสาระ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาหรือการพัฒนาการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่พิสูจน์ว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้น เมื่อนำไปใช้จะได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่ สามารถแก้ปัญหาในชั้นเรียนหรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การประสิทธิภาพของนวัตกรรมมีหลายวิธี จะต้องได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา เมื่อได้แนวทางการนวัตกรรมแล้ว ก็ต้องมีประชุมตัดสินใจได้ว่า จะเลือกจัดทำนวัตกรรมชนิดใด ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างนวัตกรรม ฉะนั้น ต้องมีการศึกษาวิธีการจัดทำนวัตกรรมอย่างละเอียด มีวิธีดำเนินการจัดทำ มีการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น แล้วจึงจัดทำนวัตกรรมให้สมบูรณ์ตามข้อกำหนด

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ เมื่อได้นวัตกรรมการศึกษาที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสามารถนำใช้แก้ ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จริงซึ่งการทดลองใช้นวัตกรรมการศึกษา ครูจะต้องนำไปทดลองใช้นวัตกรรมการศึกษากับนักเรียนกลุ่มเล็กๆ ก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริงอย่าง เช่น บทเรียนสำเร็จรูป และชุดการสอน จะมีรูปแบบของการทดลองใช้ก่อน 1 คน เมื่อพบข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นให้ทดลองกับผู้เรียนกลุ่มหนึ่ง ประมาณ 9 - 10 คนซึ่งประกอบด้วยผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ผลการเรียนปานกลาง และผลการเรียนที่ดีที่สุด แล้วตรวจสอบคุณภาพด้วยการหาประสิทธิผลของนวัตกรรมการศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 นำไปใช้ในสถานการณ์จริง เมื่อครูดำเนินการสร้าง ทดลองใช้นวัตกรรม และปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจในคุณภาพของนวัตกรรมแล้วก็นำไปใช้จริงซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ตาม แผนการสอนปกติที่กำหนดไว้ หรือจัดทำเป็นรูปแบบของการทดลองใช้นวัตกรรมตามกระบวนการวิจัย แบบทดลองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของครู และสถานการณ์จริงของการจัดการเรียนการสอน ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการใช้ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้นวัตกรรมแล้ว ครูต้องเก็บ รวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงผลการใช้นวัตกรรมด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรม และถ้าผลการใช้นวัตกรรม สามารถลดสภาพปัญหา หรือแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามที่กำหนด ก็สามารถรายงานผล ขยายผล และเผยแพร่นวัตกรรมต่อไป

จากสภาพพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาภาคีรัฐ ได้กำหนดเป็นพื้นนวัตกรรมการศึกษานำร่อง ของประเทศไทยประกอบด้วย ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัด ศรีสะเกษ ภาคกลาง จังหวัดกาญจนบุรี ภาคตะวันออก จังหวัดระยอง และภาคใต้ จังหวัดสตูล

กล่าวโดยสรุปว่า ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมศึกษานำร่อง โดยกำหนดชั้นศึกษาปัญหา และกำหนดสิ่งที่พัฒนาให้เป็นนวัตกรรมการศึกษานำร่องจากสภาพปัญหาด้านการจัดการศึกษา ในพื้นที่ว่า ประสบปัญหาด้านการจัดการศึกษาหรือด้านงบประมาณ จึงทำให้การจัดการศึกษาเกิดความ เหลื่อมล้ำทางสังคม นำปัญหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์รายละเอียด และสาเหตุของปัญหาที่ต้องการแก้ไข โดยตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กำหนดวัตถุประสงค์ ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะการนำนวัตกรรม ไปใช้ในสถานศึกษาจริง อาจจะใช้ได้ในบางพื้นที่หรือบางโรงเรียน หรืออาจจะใช้ได้ทุกโรงเรียน แต่ประสิทธิภาพอาจจะแตกต่างกันไป ดังรูปภาพ 4.1

ภาพที่ 4.1 นวัตกรรมการสอนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ที่มา : คณะผู้วิจัย 13 พฤศจิกายน 2564

กระบวนการก่อนที่จะนำนวัตกรรมการศึกษาไปใช้นั้น ต้องกำหนดแนวทางการปฏิบัติ ทั้ง 6 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 กำหนดนวัตกรรม ชั้นที่ 2 สร้างนวัตกรรมและพัฒนาวัตกรรม ชั้นที่ 3 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา ชั้นที่ 4 ขั้นตอนนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ ชั้นที่ 5 นำไปใช้ในสถานการณ์จริง และชั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้นวัตกรรม จากการศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง ควรพัฒนานวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ ทักษะการคิด ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการสร้างอาชีพ และทักษะการแก้ปัญหาซึ่งเป็นการสอนให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพราะความรู้ไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนหรือในสถานศึกษา

เท่านั้น แต่สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้จากอินเทอร์เน็ตซึ่งภาครัฐควรจะเน้นที่นวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้กับชีวิตได้

4.2 วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผ่านประสบการณ์ชีวิตและกิจกรรมการเยียวยาผู้ป่วยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และ 2) การทบทวนเอกสาร บทความ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกและครอบคลุมสิ่งที่เกิดขึ้นของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอธิบายได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาต้นแบบ เพื่อทำการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมต่อไป โดยพื้นที่นวัตกรรมที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามี 5 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี 2) โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร 3) โรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร 4) โรงเรียนชวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย และ 5) วิทยาลัยอาชีวศึกษาจตุรมณีศรีสะเกษ จ.ศรีสะเกษ โดยสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

ข้อมูลพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา: โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี

วิเคราะห์แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรีซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของ ดร. อัจจง ชุมสาย ณ อยุธยา ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ที่ต้องการให้เด็กมีทักษะการคิดการทำงานร่วมกันและสามารถสร้างอาชีพได้ มีรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะของประชารัฐ เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและ ภาคประชาสังคม รวมกันทั้งสามภาค เน้นการมีส่วนร่วมซึ่งโรงเรียนไม่เก็บค่าเล่าเรียน และโครงสร้างบุคลากรนั้น ทางโรงเรียนได้จัดระบบการคัดเลือกครูพิจารณาจากคนที่มีจิตใจดี โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของนักเรียนและครู ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางสร้างความผูกพัน ความรัก ความเมตตา ความสามัคคี ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ตามแนวทางสัตยาไส ดังนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิถีพุทธโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี

สภาพการจัดการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี โรงเรียนสัตยาไสจัดการศึกษาในระดับชั้นอนุบาล โดยเน้นและยึดแนวทางการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนววิถีพุทธตามแบบของโรงเรียนสัตยาไส การเรียนจะเป็นแบบไป-กลับ เรียนฟรี ไม่มีค่าเล่าเรียน

“อันนี้นะคะผู้ปกครองด้วยค่ะแล้วฝึกได้ ก็คือไม่ให้เขากลับบ้านทุกเสาร์ ทุกอาทิตย์ เนี่ยถ้าไม่จำเป็นจะไม่ให้รับกลับบ้าน อยู่กับเราเป็นทอมเลยคะ เมื่อเป็นทอมเนี่ยเราจะปลูกฝังสิ่งที่ดี ที่งามให้กับเด็กๆ ได้โดยที่ เด็กเค้าจะเชื่อฟังเฉพาะเราก็หล่อหลอมเขาตั้งแต่ออนุบาลหรือตั้งแต่ ป.1 ต้น ไปเลย แล้วเด็กเขาจะปฏิบัติได้และจะเป็นคนดี ตารางเวลาของเค้าคือ สวดมนต์นั่งสมาธิตอน 6:00 น. ทุกเช้า เค้าอยู่ร่วม สิ่งที่ดีของเราอีกอย่างหนึ่งเราจะให้พี่ๆ ดูแลน้องๆ เราจะมีเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อน จะเข้ามาหาวิทยาลัยใครเก่งวิชาอะไรก็ตัวให้เพื่อนๆ ด้วย จะสร้างความรักความสามัคคีให้เด็กๆ ด้วย เพื่อนช่วยเพื่อนพี่ช่วยน้องบางครั้งพี่ก็จะมาช่วยน้องมาสอนอ่านหนังสือ มาช่วยทำการบ้านเพราะเรา อยู่กันทั้งวันทั้งคืน ช่วงหัวค่ำที่หอพักเค้าจะสอนน้องๆ ได้”

ผู้บริหารสูงสุดและคณะกรรมการ จะเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนเองระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนประจำ เพื่อที่จะ ได้สังเกตเด็ก ฝึกเด็ก รวมทั้งวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมงซึ่งการอยู่ประจำ จะทำให้นักเรียนรู้จักการปรับตัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รักหมั่นรักคณะ เป็นได้ ทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี

“นักเรียนของเราถ้าไม่จำเป็นเราจะคุยกับผู้ปกครองไม่ให้รับกลับบ้าน อยู่กับเรา เป็นทอม เป็นการอยู่ประจำ เมื่อเป็นทอมเนี่ยเราจะปลูกฝังสิ่งที่ดีที่งามให้กับเด็กๆ ได้โดยที่เราก็หล่อ หล่อเขาตั้งแต่ออนุบาลหรือตั้งแต่ ป.1 ไปเลย แล้วเด็กเขาจะปฏิบัติได้และจะเป็นคนดี มีการอยู่ ร่วมกับผู้อื่น เค้าอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันเป็นการเรียนรู้จักชีวิตอีกทางหนึ่งซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการ จัดการเรียนการสอนของโรงเรียนของเรา”

โดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของ กระทรวงศึกษาธิการเป็นกรอบในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

“การสอนมีการแบบวิชาปกติเหมือนกระทรวงศึกษาธิการ ค่ะแผนที่ออกมา100 ค่ะแผน เราก็มีวิธีการ แต่เวลาประเมินเนี่ยเราก็มีวิธีการตัดเกรดเหมือนโรงเรียนทั่วๆ ไปนะคะ แต่ เวลากิจกรรม กิจกรรมแต่ละกิจกรรมเราก็ให้อิสระกับครูผู้สอนบางที่ครูผู้สอนเค้าสอนตามสภาพจริง นะคะก็คือเด็กเรียนรู้ตามสภาพจริง เพราะโรงเรียนเราไปนอกสถานที่บ่อยค่ะ ท่านอาจารย์บอกว่าการ เรียนรู้นอกสถานที่เนี่ยเค้าไม่ต้องท่องจำใช้ไหมคะก็จะมีภาพติดตาติดใจก็ไปตลอดชีวิตเลยนะคะ อันนี้ ก็แล้วแต่คุณครูนะคะแต่ที่สำคัญคือประเมินตามสภาพจริง โดยใช้คะแนนเป็นเกณฑ์แต่ ที่เราไม่ ไม่ ตามหลักของกระทรวงก็คือคุณค่าความเป็นมนุษย์เราก็จะตัดเราเองเราจะคุยไม่คุยกับใครทั้งสิ้นเราก็ จะดูพฤติกรรม เด็ก กับใครจริงคือเน้นการประเมินตามสภาพจริง ปกติเราก็มีตัวชี้วัดของเรามีแบบนี้ เราก็ตัดเกรดของเราได้ตัวชี้วัดเป็นพื้นฐานและเราต้องคิดนอกรอบด้วยคะ”

จากกรอบในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับ ธรรมชาติของโรงเรียน จัดกระบวนการเรียนรู้โดยการใช้สมาธิ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียน และใช้หลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการ คือ ความรัก ความเมตตา ความจริง ความ ประพฤติชอบความสงบสุข และความไม่เบียดเบียน

“นักเรียนทุกคน มีคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการที่เราสอนกันทุกวันนี้เป็นจุด ใหญ่ของโรงเรียน นักเรียนต้องมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการเป็นหลักถ้าไม่มีก็จะไม่ใช่โรงเรียน สัตยาไสแล้วแหละคะ”

โดยหลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการนี้เราจะสอดแทรกใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และในทุกกิจกรรม ใช้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือตามทฤษฎีการเรียนรู้พหุปัญญา มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรม และเทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งนำไปสู่การสร้างคนดีเหนือสิ่งใด

“ตามจริงแล้วหัวใจคือคุณธรรม แต่จริงๆ แล้วเด็กๆ จะต้องมึทักษะชีวิตไม่ใช่สอนทักษะชีวิตอยู่แต่ในห้องเรียน เค้าจะทำอะไรไม่เป็นสงสัยไหมคะว่า สัตยาไสทำไมต้องปลูกข้าว ปลูกผักเราอยากให้ได้มีทักษะชีวิตเพื่อที่จะนำไปประกอบสัมมาอาชีพได้บางที่เด็กเค้าเรียนแบบไม่ลงปฏิบัติเนี่ยจะทำไม่ได้แต่เด็กที่นี่ทำได้ถึงเวลาทำนา เกี่ยวข้าว ปลูกผัก แต่ว่าเราไม่ได้ให้เขาทำทั้งหมดเราจะมีพนักงานอยู่ด้วย เราจะไปช่วยเขาระยะ 1 เท่านั้น ทักษะชีวิตสำคัญมากสำคัญโรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนประจำ เมื่อออกไปสู่สังคมเขาก็จะรู้ว่าเขาควรจะทำปฏิบัติตัวอย่างไรถึงจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม”

โรงเรียนสัตยาไส กำหนดให้มีการคัดเลือกนักเรียนเข้าใหม่ 2 ครั้ง ครั้งแรกจะคัดเลือกโดยการสอบข้อเขียนเฉพาะผู้ปกครอง ครั้งที่ 2 จะสอบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและนักเรียน โดยการเข้าค่ายทำกิจกรรมร่วมกันที่โรงเรียน เพื่อทางโรงเรียนจะได้คัดเลือกผู้ปกครองและนักเรียนที่มีแนวความคิดสอดคล้องกับปรัชญา หลักการและนโยบายของโรงเรียนซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกันดังนี้

“จะมีกระบวนการคัดเลือกโดยสัมภาษณ์ผู้ปกครองค่ะ เด็กจะเป็นอย่างไรก็ช่างเพราะเด็กทุกคนดีงามทุกคนบริสุทธิ์ทุกคน สัมภาษณ์ผู้ปกครองเป็นหลัก ถ้าผู้ปกครองเห็นด้วยกับวิสัยทัศน์โรงเรียนสร้างคนดีเหนือสิ่งใด เราก็สามารถที่จะสัมภาษณ์เขาดูเขาแสดงความคิดเห็นนะคะคือทำที่ของเขา บางคนมาอยากให้ลูกวิชาการเก่ง แบบนั้นแบบนี้ถ้ามีแบบเราก็ไม่รับนะคะเดี๋ยวนักเรียนอยู่ประจำแล้วเค้าก็จะเก่งไปเองผู้ปกครองส่วนใหญ่เค้าก็จะทราบที่นี้ต้องการเด็กดีเท่านั้นคะ เราจะใช้เกณฑ์อะไรตัดสินในการเลือกเด็ก ง่ายมากเลยคะเราก็จะมีคณะกรรมการเกือบ 10 คนมาช่วยกันสัมภาษณ์เด็กๆ คอยตรงไปตรงมาสัมภาษณ์เด็กด้วยและสัมภาษณ์ผู้ปกครองด้วยใช้ไหมคะถ้าเด็กกับผู้ปกครองตอบไม่ค่อยจะตรงกันเนี่ยเราก็สงสัยได้ว่าผู้ปกครองอาจจะไม่ได้เลี้ยงนะคะ แต่เด็กเขาไม่โกหกหลอกละ ป .1 เขาก็จะตอบตามใส่ชื่อของเขา เขาก็จะตอบได้ว่าผู้ปกครองคนนี้พูดความจริงหรือเปล่า แต่เด็กบางคนก็น่าสงสารเค้าถูกทิ้งนะคะเด็กที่ถูกทิ้งผู้ปกครองเนี่ยแยกทางกันโดยคุณพ่อคุณแม่ไม่ดูแลเอาใจใส่อาจารย์อาจจจะชอบสงสารชอบรับเข้ามาเพราะว่าเค้าไม่สมบูรณ์ไงคะแต่ว่ามันก็เป็นเพียงส่วนน้อยที่แบบว่าเหมือนเขาจะอยู่กับคุณตาคุณยายแล้วก็ไม่ปลอดภัยท่านอาจารย์ไม่คิดมากท่านเสนอให้รับเลย ส่วนเด็กที่สมบูรณ์เราก็โอเคเราทำได้สามสิบคนเอง”

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนสัตยาไส จะแนวทางการจัดการบริหารจัดการคือ การเน้นที่สามภาคคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้เกิดการมีส่วนร่วมและบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตั้งอยู่บนพื้นฐานความเมตตา และพัฒนาจากแนวคิดจุดศูนย์ของความสมดุลสร้างเสริมด้วยปัญญา โดยนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

“เด็กๆ จะต้องมึทักษะชีวิตไม่ใช่สอนทักษะชีวิตอยู่แต่ในห้องเรียน”

2. นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ

1) มีการสอนคุณธรรมด้วยการบูรณาการของการสอนจากห้องเรียนธรรมชาติ ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยหลักแนวคิด 2 ข้อคือ ดีสำหรับเรา และดีสำหรับคนอื่นใหม่ ถ้าดีสำหรับตัวเรา แต่ไม่ดีสำหรับคนอื่นเราก็ไม่ทำ

“สัตยาไสทำไมต้องปลูกข้าว ปลูกผักเราอยาก让孩子มีทักษะชีวิตเพื่อที่จะนำไปประกอบสัมมาอาชีพได้บางทีเด็กเค้าเรียนแบบไม่ลงปฏิบัติเนี่ยจะทำไม่ได้แต่เด็กที่นี่ทำได้ถึงเวลาทำนา เกี่ยวข้าว ปลูกผัก แต่ว่าเราไม่ได้ให้เขาทำทั้งหมด เราจะมีพนักงานอยู่ด้วย เราจะไปช่วยเขา ระยะ 1 เท่านั้น ทักษะชีวิตสำคัญมากสำคัญโรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนประจำ เมื่อออกไปสู่สังคม เขาก็จะรู้ว่าเขาควรจะปฏิบัติตัวอย่างไรถึงจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม” นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการเข้าไปในรายวิชาด้วย “หัวใจที่สำคัญที่สุดสุดสวดมนต์นั่งสมาธิทุกเช้า ในแต่ละวิชาให้เด็ก ๆ นั่งสงบนิ่ง ด้วยก่อนเรียนสัก 2-3 นาที เพื่อทำจิตใจให้สงบก่อนเรียน และคุณครูต้องนำหัวใจคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการไปสอดแทรกในทุกๆ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม พลศึกษาตามกลุ่มสาระ ต้องแทรกได้ไม่ใช่สอนเพียวๆ เหมือนโรงเรียนทั่วๆ ไปจะไม่ใช้”

2) มีการสอนให้พึ่งพาตัวเองเป็นส่วนใหญ่ เช่น การซักผ้า การล้างภาชนะใส่อาหาร ของตัวเอง และสอนให้ช่วยเหลือผู้อื่น ถ้าเป็นนักเรียนมาใหม่คนที่เป็นักเรียนเก่าก็จะคอยช่วยเหลือ เหมือนพี่ช่วยเหลือน้อง

“สิ่งที่ดีของเราอีกอย่างหนึ่งเราจะให้พี่ๆ ดูแลน้องๆ เราจะมีเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อนจะเข้ามาหาวิทยาลัยใครเก่งชชอะไรก็ตัวให้เพื่อนๆ ด้วย จะสร้างความรักความสามัคคีให้เด็กๆ ด้วยเพื่อนช่วยเพื่อนที่ช่วยน้องบ้างครั้งพี่ก็จะมาช่วยน้องมาสอนอ่านหนังสือ มาช่วยทำการบ้านเพราะเราอยู่กันทั้งวันทั้งคืน ช่วงหัวค่ำที่หอพักเค้าจะสอนน้องๆ ได้ กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน”

3) มีการสอนเรื่องระเบียบวินัยให้ตรงต่อเวลาโดยการจัดตารางว่าเวลาไหนต้องทำอะไรบ้าง และมีระเบียบวินัยในการเข้าแถวไปเรียนหรือไปรับประทานอาหารเสมอ

“เข้าขึ้นมาสวด ก่อนเรียนในทุกๆ รายวิชาที่มีการนั่งสมาธิ เพื่อให้เด็กมีจิตใจสงบ ว่างจากเรื่องวุ่นวายต่างๆ ก่อนที่จะเข้าสู่บทเรียน เนื่องจากเราเป็นโรงเรียนประจำ เด็กส่วนใหญ่อยู่กับเรา ดังนั้นการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มาก เรื่องของวินัย หรือความเป็นระเบียบเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งเด็กๆ ตอนมาแรกๆ ก็ยังไม่เท่าไร แต่เมื่ออยู่กับเราไปสักระยะจะเห็นว่าเขาจะเรียนรู้จากสิ่งที่เราให้เค้า จนเค้าก็เป็นคนที่ระเบียบวินัยไปโดยที่เค้าไม่รู้ตัว”

4) มีการสอนเรื่องความอดทนในการอยู่ร่วมกันในหอพักของนักเรียน

5) มีการสอนโดยการเรียนรู้จากนิทานที่มีข้อคิดที่ดี เช่น จิ้งจอกกับบงุ่น ช่วยก่อให้เกิดความคิดที่ดีและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

“ในเรื่องของการเรียนการสอนนอกจากจะมีการสอนแบบปกติทั่วไปตามเกณฑ์มาตรฐานแล้ว เรายังมีกิจกรรมที่ทำให้ทราบคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยมีการทำกิจกรรมซาบซึ้ง ทั้ง ๕ คุณค่า มีกิจกรรมความรักความเมตตา ตรงนี้จะนิทานเกี่ยวกับความรักความเมตตา มีเกมส์ให้เล่นสนุกสนานแต่สอดแทรกการเรียนรู้ และก็มีเพลงแล้วก็ขมวดท้าย เมื่อฟังนิทานแล้ว ฟังเพลงแล้ว ครูก็จะมีการถามว่านิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดให้ประโยชน์กับเราอย่างไรบ้าง ก็เป็นการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ไปได้ด้วยในตัว”

6) มีการสอนคุณธรรมโดยการสอนแทรกในวิชาเรียนต่างๆ ของนักเรียน เช่น เรื่องความกตัญญูในวิชาคณิตศาสตร์

“การบูรณาการเข้าไปในรายวิชาด้วย โดยหัวใจที่สำคัญที่สุดสวดมนต์นั่งสมาธิ ทุกเช้า ในแต่ละวิชาให้เด็กๆ นั่งสงบนิ่งด้วยก่อนเรียนสัก 2-3 นาที เพื่อทำจิตใจให้สงบก่อนเรียน และ คุณครูต้องนำหัวใจคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการไปสอดแทรกในทุกๆ วิชาคณิต วิทยาศาสตร์ สังคม พลศึกษา ตามกลุ่มสาระต้องแทรกได้ไม่ใช่สอนเพียงๆ เหมือนโรงเรียนทั่วๆ ไปจะไม่ใช่”

7) มีการสอนเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศในช่วงปิดเทอม เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ให้นักเรียนได้เลือกประเทศที่ต้องการและไปอยู่กับ “โฮสต์แฟมิลี่” เพื่อ แลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรม

“ครูฝรั่งที่มาที่เรา ส่วนมากจะเป็นคนที่ค่อนข้างมีฐานะ เขาก็จะเอาเด็กเราไปช่วงซัมเมอร์ เอาไปอยู่บ้านเขาแล้วเขาก็จะพาไปทัศนศึกษาไปดูอะไรต่างๆ เกี่ยวกับบ้านเมืองเขา พิพิธภัณฑอะไรก็แล้วแต่ เขาจะพาเด็กไป เด็กก็จะอยู่เป็นเดือนเลยคะ ถึงเวลาเปิดเทอมก็มาโรงเรียนใหม่ อันนี้เราจะได้ฟรีๆ อยู่นฟรี กินฟรี ที่ต่างประเทศคะ ถ้าถามว่าเราคัดเด็กใหม่ ตอบเลยนะคะเราไม่มีการคัดเด็ด เราไม่คัดคะ คือใครที่สะดวกนะคะไม่จำเป็นว่าต้องเก่งภาษาไม่เก่งก็ได้เราให้ไปทั้งหมด แต่ว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายเองแต่ไปอยู่ที่นั่นทางต่างชาติก็จะดูแลเด็กของเราทุกอย่างนะคะ เด็กไม่มีเงิน ท่านอาจารย์ก็ออกให้คะ เพราะว่าท่านาคัดเค้าจะไปดีท่านก็สงสารเด็ก จ่ายตัวเครื่องบินไปให้”

3. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ

1) มีการแต่งกายที่สุภาพมาเรียนทุกครั้ง เช่นชุดนักเรียน และชุดชุดวอร์มของโรงเรียน

2) มีการยกมือไหว้ครูและเข้าไปกอดแสดงความรักเพื่อเป็นการทักทายเมื่อเจอ

3) มีการสอนในเรื่องการใช้คำพูดกับครูและผู้ปกครอง เด็กผู้ชายให้ลงท้ายด้วยครับเสมอ เด็กผู้หญิงให้ลงท้ายด้วยคะเสมอ

4) มีไหว้ครูผู้สอนก่อนเข้าเรียนเสมอ สวัสดิ์คะ สวัสดิ์ครับ คุณครู ทุกวิชา

4. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ

1) มีการทำวัตรสวดมนต์ในชีวิตประจำวันในเวลาเช้าเวลาเย็นทุกวัน และก่อนนอน

2) มีการฝึกนั่งสมาธิเพื่อยกระดับจิตใจให้มีความคิดที่ดีขึ้นเพื่อให้มีสติ เมื่อมีสติจึงทำให้เรื่องการเรียนรู้ดีขึ้น

5. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง

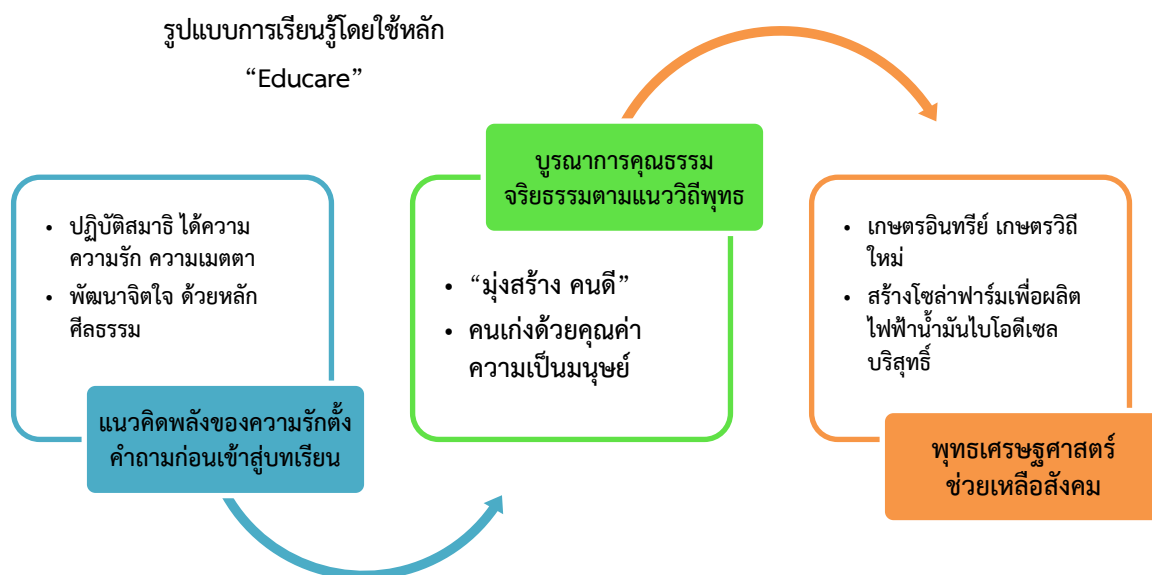
1) มีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น แตงกวา และทำนาข้าว เพื่อนำมาประกอบอาหาร โดยผักสวนครัวและนาข้าวเด็กนักเรียนจะเป็นคนปลูกเองโดยมีครูเป็นผู้ช่วยแนะนำ

2) มีการสอนให้เด็กนักเรียนทำน้ำปุ๋ยหมักชีวภาพจากธรรมชาติมาใช้ในโรงเรียน

3) มีการสอนให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้การสร้างโซล่าฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้าใช้ในโรงเรียน โดยมีแบบให้ดูประกอบ

4) มีการทำน้ำมันไบโอดีเซลบริสุทธิ์ จากน้ำมันที่เหลือจากการทำอาหาร

กล่าวโดยสรุปว่า แนวทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี ใช้แนวคิดพลังของความรักและความเมตตาพัฒนาจิตใจ กระตุ้นเด็กนักเรียน และคุณครูอยู่ในโรงเรียน มีส่วนในการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกันให้เป็นเสมือนครอบครัวเดียวกัน ทุกคนดูแลช่วยเหลือกัน ภายใต้แนวคิดที่ “มุ่งสร้าง คนดี” ก่อนคนเก่งซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ทุกคน ร่วมกันพัฒนาโรงเรียนและมีแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งแนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นแนวทางการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนววิถีพุทธ ที่เชื่อที่ว่าความดีสำคัญกว่าความเก่ง เมื่อเป็นคนดีแล้วจะเก่งได้เอง “แต่การเป็นคนเก่งยากที่จะเป็นคนดี” และเมื่อผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม หรือคุณค่าความเป็นมนุษย์ จะกลายเป็นคนเก่งเอง พร้อมจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และสังคมดังรูปภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 นวัตกรรมการเรียนการสอน

ที่มา : โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้หลัก “Educare” โดยมุ่งตั้งสิ่งที่ดีจากนักเรียน ตั้งคำถามที่ดี และสร้างสรรค์ ก่อนเข้าสู่การเรียน จะมีวิธีการโน้มนำให้สวดมนต์ ปฏิบัติสมาธิ ระลึกถึงครู ผู้ปกครอง ตลอดถึงของสรรพสิ่ง แม่เมตตาให้สรรพสิ่ง มีความนอบน้อม ทักทายซึ่งกันและกันด้วย แสดงออกด้วยการไหว้ กราบ และมีความเคารพ มีความเมตตา ความกรุณา อยู่เป็นปกตินิสัย และที่สำคัญการปลูกหรือดึงเอาสิ่งที่นักเรียนและครูมีอยู่ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสัตยาไส จะใช้แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ และน้อมนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน “เน้นที่การทำ การเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่” โดยสรุปสาระสำคัญของนวัตกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิถีพุทธ

ข้อมูลพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา: โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนรุ่งอรุณจึงถือกำเนิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เป็นธรรมชาติ เอื้อต่อการเรียนรู้เด็กๆ เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมของอาคารเรียนและห้องเรียนที่โปร่งโล่ง การจัดชั้นเรียนให้

เป็นบ้านแห่งการเรียนรู้ที่อบอุ่น มีบึงน้ำใหญ่อยู่กลางโรงเรียน สะพานไม้ทอดยาวเป็นทางเดินเลียบริบรอบบึง ห้อมล้อมด้วยสวนป่าที่เป็นห้องเรียนธรรมชาติซึ่งมีเรื่องราวที่มีเสน่ห์มากมาย ชวนให้นำคำค้นหาซึ่งทางโรงเรียนได้แบ่งการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมดังนี้

1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ

1) มีการสอนโดยใช้ธรรมชาติเป็นสื่อการสอน เช่นวิชาคณิตศาสตร์ ใช้การวัดต้นไม้เพื่อหาคำตอบ หรือเรียนเรื่องการเงิน

“อีกอันหนึ่งที่เน้นด้านด้านคณิตศาสตร์เราเรียกว่า financial literacy ก็จะได้รู้เกี่ยวกับเรื่องของต้นทุนกำไรการออมการใช้เงิน เพื่อเป็นการสอนให้เด็กรู้จักใช้จ่าย รู้จักออมไว้ใช้ในอนาคตด้วย”

2) มีการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่นวิชาศิลปะ คือมีการให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อที่จะสอนกับครู

“การเรียนระดับมัธยม ที่เป็น Project ที่ให้เด็กเข้าไปร่วมแก้ปัญหา กับชุมชนด้วย มีการเรียนเกี่ยวกับภาคต่างๆ และนักเรียนก็จะได้ไปศึกษาประเด็นปัญหา ของชุมชนนั้นๆ หรือว่าเขาก็จะได้มีการทำสื่อเพื่อสื่อสารสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ในมัธยม ก็จะมีทีมที่เน้นด้านสังคม ทีมที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์ที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์ จะเรียนรู้เช่นว่ากระบวนการต่างๆ ที่ทำให้ขยะล้นโลก มีอะไรที่เกิดขึ้น ขยะในในเมืองไทย กรุงเทพฯ แล้ว ถ้าเราจะทำให้ขยะเอาไปใช้ประโยชน์ หรือว่าทำให้ขยะมันน้อยลง มีอะไรบ้างที่จะเป็นเครื่องช่วยไปพัฒนาสิ่งต่างๆ เหล่านั้น”

3) มีการสอนให้ช่วยเหลือตัวเองเป็นส่วนใหญ่ เช่นการทำอาหารกลางวันก็จะมีเด็กนักเรียนไปจ่ายตลาดเองโดยมีครูพี่เลี้ยงคอยช่วย

“มีการออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยค่ะ ก็จะมี 3 ช่วงก็คืออนุบาล ประถม มัธยมในวัยอนุบาลเนี่ยหลักสูตรของโรงเรียนออกแบบ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเล่น การเล่นเกม การเงิน การงานที่หมายถึงว่ากิจวัตร ทั้งรายการครัว ก็คือทำตัวอะไรทำนองนี้ เพื่อให้เขาได้เข้าใจ แล้วก็ใช้การเรียนรู้ในชีวิตปกติของเด็กให้เป็นสิ่งที่มันเป็นการเรียนรู้และพัฒนาตัวเด็กอนุบาลนะคะ ก็จะได้สอดคล้องกับช่วงวัย 5 ขวบ 6 ขวบ 4-6 ขวบในช่วงหลังอนุบาล แล้วก็ป็นครูก็จะสร้างเป็น theme เช่นกรณีเรื่องการทำงาน ครูมาเรียนเนี่ยก็จะพานักเรียนทำอาหารแล้วก็เรียนรู้เรื่องส่วนประกอบของอาหารด้วยกัน เด็กได้ฝึกหัดฝึก เต็ดฝึก คุณครูก็มีการทำในห้อง ไม่ว่าจะฝึกหัด ทำข้าวผัด ไข่เจียว เด็กก็จะได้เห็นกระบวนการต่างๆซึ่งมันเป็นความเป็นจริงของชีวิต”

4) มีการสอนปั้นดินเหนียวให้กับเด็กนักเรียนให้ลงมือทำจริง

“การเรียนการสอนของเราเน้นให้เด็กลงมือปฏิบัติจริง ลงมือทำจริง”

5) ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

“อาจารย์อยากให้ทั้งพ่อแม่แล้วก็ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้เปลี่ยนวิธีคิดว่าปัญหาที่รู้ความจริงของธรรมชาติแล้วก็มนุษย์เนี่ยแล้วก็โดยเฉพาะพ่อแม่ครูที่เป็นหุ้นส่วนการเรียนรู้เนี่ยจะได้เข้าใจว่าไม่ว่าหลักสูตรใดๆ นะคะหลักสูตรชาติหรือหลักสูตรใดๆ ก็แล้วแต่จะคิดอย่างละเอียดรอบคอบเพียงใดก็ไม่อาจจะทำให้นักเรียนได้ถ้าเกิดพ่อแม่ครูเนี่ยไม่ได้ปรับวิธีคิดแล้วก็ออกแบบการจัดการกระบวนการที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นค่อนข้างเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก

แล้วก็ความสำคัญระหว่างครูกับศิษย์เพื่อนกับเพื่อนการเปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกันมันก็จะเป็ นวิธีการ พัฒนามนุษย์ด้วยสติปัญญา”

6) มีการสอนแบบบูรณาการณั้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมธรรมชาติ

“เวลาที่คุณครูทำแผนเช่นจะเรียนว่าเล่นในธรรมชาติครูก็จะพาเด็กของเล่นโดยใช้ วัสดุในธรรมชาติแล้วก็เรียนรู้ว่าขณะนี้เป็ นช่วงฤดูฤดูแล้ง ฤดูหนาวลักษณะของอากาศเป็ นยังไงเด็กๆ เข้านี้อากาศเป็ นแบบไหน ต้นไม้ลักษณะต้นไม้กันยังไง มันแตกต่างจากหน้าฝน ที่เพิ่งผ่านมายังไปข้าง เดี่ยวเขาจะได้ฟังแล้ว ก็เปรียบเทียบโดยที่ คุณครูใช้เรื่องการเล่นพาเด็กออกไปอยู่ในธรรมชาติ ก็ให้ สัมผัสกับสภาพแวดล้อมจริงๆ เด็กก็จะเพลิดเพลินกับการที่ตัวเองไปหาว่าธรรมชาติมาทำของเล่นแล้ว ก็แล้วก็สังเกตตัวธรรมชาติไป โดยเขาไม่รู้ตัวว่าขณะนี้กำลังเรียนอยู่”

“การพัฒนาให้เขาเป็นผู้ใช้สติปัญญาความฉลาดทางโลกอย่างเดี่ยวแต่เป็นผู้ที่ เข้าใจตนเองแล้วก็เข้าใจไปสู่สิ่งที่แวดล้อมไม่ว่าจะเป็ นปัญหาหรือว่าไม่ใช่ปัญหาเขาก็ฝึกพัฒนาดตนเอง ไปเรื่อยๆ สร้างความสัมพันธ์ของตัวเองกับผู้อื่นเราก็อยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ทำให้จิตใจ มีความมีความสุขโดยพื้นฐานของธรรมชาติอยู่แล้วพอติ้รุ่งอรุณค่อนข้างที่จะเน้นเรื่องของการจัด สิ่งแวดล้อมให้มีธรรมชาติมีต้นไม้เยอะนะคะเราก็เลยจะเอาสิ่งแวดล้อมภายนอกมาผนวกกับ สิ่งแวดล้อมภายในให้เกิดการเรียนรู้ที่ที่ดี”

7) มีการสอนเรื่องศีลธรรม ศาสนา และการสำรวมจิตใจเด็ก

“แนวคิดของการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนรุ่งอรุณก็ คือ เป็ นการเน้นให้ผู้เรียน เป็ นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตัวเอง และรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ที่มีสติสัมปชัญญะในการคิดพิจารณาพิจารณา ต่างๆ ด้วยตัวเองเป็ นแนวทางในการจัดการศึกษาตั้งแต่ปี 2540 เป็ นต้นมา”

“แนวคิดทางการก่อสร้างโรงเรียนรุ่งอรุณ การพัฒนาให้เขาเป็นผู้ใช้สติปัญญา ความฉลาดทางโลกอย่างเดี่ยวแต่เป็นผู้ที่เข้าใจตนเองแล้วก็เข้าใจไปสู่สิ่งที่แวดล้อมไม่ว่าจะเป็ นปัญหา หรือว่าไม่ใช่ปัญหาเขาก็ฝึกพัฒนาดตนเองไปเรื่อยๆ สร้างความสัมพันธ์ของตัวเองกับผู้อื่นเราก็อยู่ภายใต้ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ทำให้จิตใจมีความสุขโดยพื้นฐานของธรรมชาติอยู่แล้วพอติ้รุ่งอรุณ ค่อนข้างที่จะเน้นเรื่องของการจัดสิ่งแวดล้อมให้มีธรรมชาติมีต้นไม้เยอะนะคะเราก็เลยจะเอา สิ่งแวดล้อมภายนอกมาผนวกกับสิ่งแวดล้อมภายในให้ให้เกิดการเรียนรู้ที่ที่ดี”

8) มีการสอนวิชาพื้นฐานโดยการเรียนผสมผสานกับธรรมชาติ เช่นวิชาสังคมของ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 จะเรียนผ่านโครงการของโรงเรียน ชื่อโครงการข้าวไทยวิถีไทยในการ เรียนรู้การปลูกข้าวทำนา

“กระบวนการเรียนเรียนเชื่อมโยงระหว่างเรียนและชุมชน ศี กษาสาเหตุของ ปัญหาต่างๆ ว่าระบบการเรียนรู้ให้เป็ นระบบของทุกภาคการศึกษา จะมีวิธีการเรียนอย่างไร เช่น ระดับประถมปลาย ก็จะเรียนเรื่องของข้าวไทย วิถีไทย ก็จะเอาเรื่องของการปลูกข้าวเนี่ยมาลำดับ กระบวนการปลูกข้าวเนี่ย ลำดับสอดคล้องไปกับการเรียนตลอดปี ก็เรียนตามหาน้ำมาจากไหน น้ำ หมายถึงอะไร น้ำประปา มาจากไหน และข้าวมาจากไหน ถึงได้มาอยู่ในก่อกองข้าว เพราะอะไรถึงใช้น้ำ จากก่อก ก็เป็ นการย้อนรอยไปสู่อันต้นน้ำ ต้นน้ำในป่า นี้คือเรื่องการเรียนรู้ที่เราออกแบบ”

9) มีการสอนทางวิชาการในห้องเรียนโดยครูจะนำเสนอโครงการเพื่อให้เด็ก นักเรียนเลือกทำโครงการตามความคิดเห็นของเด็กและให้เด็กเป็ นคนคิดกิจกรรมและแบ่งงานกันทำ

“เรามีการนำแนวคิด Project based learning เข้ามาใช้กับเด็กๆ ของเรา มีการนำเสนอโครงการเพื่อให้เด็กนักเรียนเลือกทำโครงการซึ่งการทำโครงการนี้จะทำให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน โดยเด็กเป็นคนคิดกิจกรรมและแบ่งงานกันทำ”

10) มีการสอนให้เด็กมีทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น โดยผ่านทางกิจกรรมหรือโครงการที่ไปลงพื้นที่

“การเรียนระดับมัธยม ที่เป็น Project ที่ให้เด็กเข้าไปรวมแก้ปัญหา กับชุมชนด้วย มีการเรียนเกี่ยวกับภาคต่างๆ และนักเรียนก็จะได้ไปศึกษาประเด็นปัญหาของชุมชนนั้นๆ หรือว่าเขาก็จะได้มีการทำสื่อเพื่อสื่อสารสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ในมัธยม ก็จะมีทีมที่เน้นด้านสังคม ทีมที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์ที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์ จะเรียนรู้เช่นว่ากระบวนการต่างๆ ที่ทำให้ขยะล้นโลก มีอะไรที่เกิดขึ้น ขยะในในเมืองไทย กรุงเทพฯ แล้ว ถ้าเราจะทำให้ขยะเอาไปใช้ประโยชน์ หรือว่าทำให้ขยะมันน้อยลง มีอะไรบ้างที่จะเป็นเครื่องช่วยไปพัฒนาสิ่งต่างๆ เหล่านั้นส่วนอีกอันหนึ่งที่เน้นด้านด้านด้านคณิตศาสตร์เราเรียกว่า financial literacy ก็จะได้รู้เกี่ยวกับเรื่องของต้นทุนกำไรการออมการใช้เงิน เพื่อเป็นการสอนให้เด็กรู้จักใช้จ่าย รู้จักออมไว้ใช้ในอนาคตด้วย”

11) เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

“เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตัวเอง และรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ มีสติสัมปชัญญะในการคิดพิจารณาพิจารณาต่างๆ ด้วยตัวเองเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา อันนี้อย่างย่อมันก็จะจะมีแรงบันดาลใจอีกหลายประเด็นที่ท่านอาจารย์ประภาภรณ์นี้แล้วก็ทำให้มาเริ่มสร้างโรงเรียนรุ่งอรุณ”

2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ

1) นักเรียนมีการใส่ชุดนักเรียนมาเรียนทุกวันพฤหัสบดีส่วนวันอื่นจะใส่ชุดธรรมดามาเรียน

2) เด็กนักเรียนเวลาพูดกับครูหรือผู้ปกครองจะมีคำลงท้ายด้วย ครับ,ค่ะเสมอ

3) ภาคเช้าเด็กนักเรียนมีการเข้าแถวเป็นระเบียบตอนเคารพธงชาติ

3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถิปุทธ

1) ทางโรงเรียนมีกิจการช่วงปิดเทอมใหญ่ จะมีการเปิดรับสมัครเข้าค่ายธรรม คือ ถ้าเป็นนักเรียนผู้หญิงก็จะให้เป็นบวชชี ถ้าเป็นนักเรียนผู้ชายจะเป็นบวชเป็นสามเณร

2) ทุกวันพฤหัสบดี เด็กนักเรียนจะใส่ชุดนักเรียนสีขาว มาทำวัตรสวดมนต์ตลอดทุกเทอม

4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง

1) มีการปลูกผักสวนครัวในโรงเรียน เช่น ผักคะน้า แตงกวา และทำนา

2) มีโครงการบำบัดน้ำเสียในโรงเรียน

3) มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ห่าน ในโรงเรียน

หลักการบริหารโรงเรียนรุ่งอรุณ มีการจัดการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Learning) บูรณาการการเรียนรู้สู่ชีวิต เน้นภาคปฏิบัติ โดยพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเหมือนห้องเรียนจริง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมประจำวันว่า แต่ละวันนั้น มีการใช้ชีวิตอย่างไร ตั้งแต่ตื่นนอนมา

เป็นการบ่มเพาะลักษณะนิสัยที่ดีหรือเป็นการปลูกฝังในวิถีของการ “รู้อยู่” “รู้กิน” และรู้ประมาณตนเองอย่างพอเหมาะพอดี การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จาก สถานการณ์จริงในสังคมไทย จนเข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงของทุกสิ่งที่เรียน มีความรู้ความเข้าใจอย่างเชื่อมโยงตนเอง สังคมและโลก ประยุกต์ใช้ความรู้สร้างสรรค์ ขยายศักยภาพและสร้างดุลยภาพแห่งมนุษย์ที่สมบูรณ์

“กระบวนการเรียนเรียนเชื่อมโยงระหว่างเรียนและชุมชน การเรียนระดับมัธยมที่เป็น Project ที่ให้เด็กเข้าไปร่วมแก้ปัญหาที่ชุมชนด้วย มีการเรียนเกี่ยวกับภาคต่างๆ และนักเรียนก็จะได้ไปศึกษาประเด็นปัญหาของชุมชนนั้นๆ หรือว่าเขาก็จะได้มีการทำสื่อเพื่อสื่อสารสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ในมัธยม”

เน้นวิถีแห่งการเรียนรู้ที่ครู นักเรียน พ่อแม่ เรียนรู้และเติบโตร่วมกัน มีชุมชนที่มีกัลยาณมิตรคอยโอบล้อม ทุกคนเป็นผู้เรียนรู้ เป็นตัวอย่างในการฝึกฝนตนเอง จนเป็นที่พึ่งของตนเองและผู้อื่นได้ ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน

“อาจารย์อยากให้ทั้งพ่อแม่แล้วก็ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้เปลี่ยนวิธีคิดว่าปัญหาที่รู้ความจริงของธรรมชาติแล้วก็มนุษย์เนี่ยแล้วก็โดยเฉพาะพ่อแม่ครูที่เป็นหุ้นส่วนการเรียนรู้เนี่ยจะได้เข้าใจว่าไม่ว่าหลักสูตรใดๆ นะคะหลักสูตรชาติหรือหลักสูตรใดๆ ก็แล้วแต่จะคิดอย่างไรละเอียดรอบคอบเพียงใดก็ไม่อาจจะทำให้นักเรียนได้ถ้าเกิดพ่อแม่ครูเนี่ยไม่ได้ปรับวิธีคิดแล้วก็ออกแบบการจัดการกระบวนการที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นค่อนข้างเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก แล้วก็ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์เพื่อนกับเพื่อนการเปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกันมันก็จะเป็วิธีกรพัฒนามนุษย์ด้วยสติปัญญา”

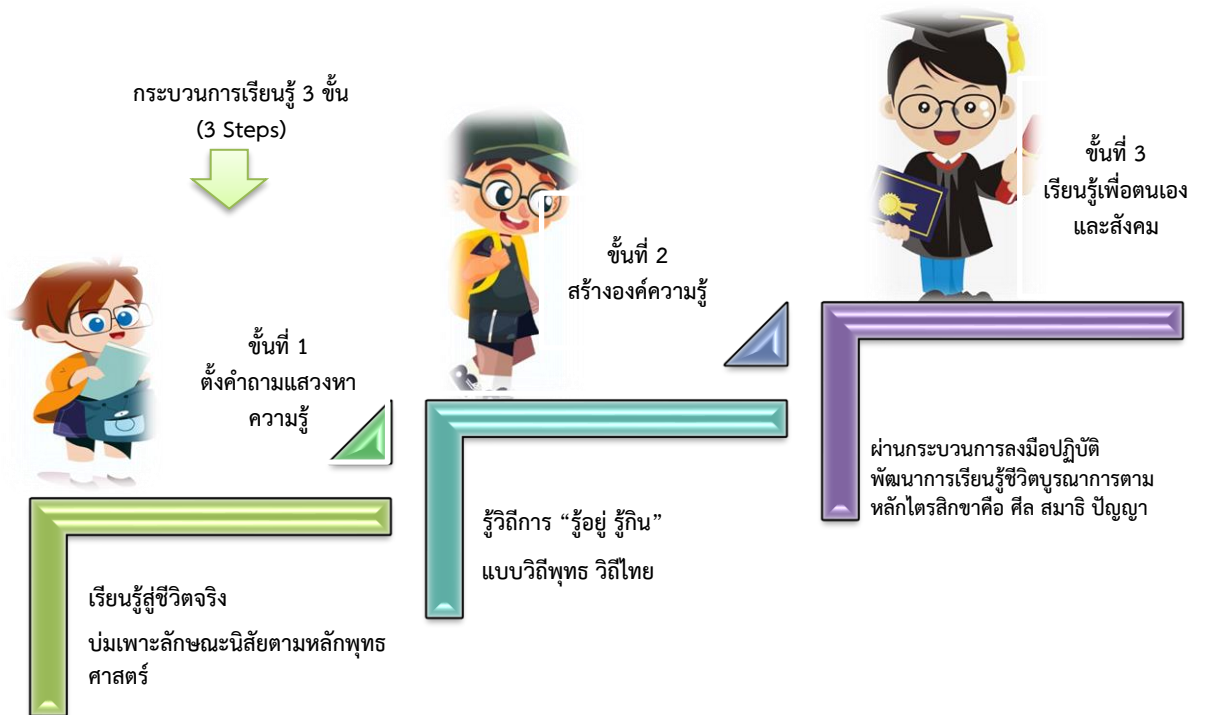
โดยใช้แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์และน้อมนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และการเรียนรู้สู่ชีวิตจริงด้วยการปลูกผักสวนครัวในโรงเรียน การบำบัดน้ำเสียในโรงเรียนแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ซึ่งการเรียนลักษณะนี้เป็นการเรียนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตมาก

“วิธีการเรียนอย่างไร เช่นระดับประถมปลาย ก็จะเรียนเรื่องของข้าวไทย วิถีไทย ก็จะเอาเรื่องของข้าวเหนียวมาลำดับกระบวนการปลูกข้าวเหนียว ลำดับสอดคล้องไปกับการเรียนตลอดปี ก็เรียนตามหาน้ำมาจากไหน น้ำหมายถึง อะไร น้ำประปา มาจากไหน และข้าวมาจากไหน ถึงได้มาอยู่ในก้องข้าว เพราะอะไรถึงใช้น้ำจากก๊อก ก็เป็นการย้อนรอยไปไปสู่ต้นน้ำ ต้นน้ำในป่า”

โรงเรียนรุ่งอรุณ เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Not for Profit Organization) ภายใต้มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2540ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปการศึกษาของสังคมไทยในยุคแรก จากคุณูปการทางความคิดของ รศ.ประภาภัทร นิยม ผู้ก่อตั้ง และปูชนียบุคคลสำคัญในวงการศึกษารุ่นบุกเบิก อาทิ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ศาสตราจารย์ กิติคุณสุมน อมรวิวัฒน์ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง พร้อมทั้งนักการศึกษา และปราชญ์ชาวบ้านอีกหลายต่อหลายท่าน ฯลฯ โดยได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ ครอบครัวไทยในยุคหนึ่ง ที่มุ่งมั่นแสวงหาทางแก้ไขปัญหาการศึกษาของชาติ จึงประสานความคิดและความตั้งใจอย่างแท้จริง ด้วยศรัทธาในการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ไม่มีขีดจำกัด บนแนวคิดทางการศึกษาไทยที่มีรากฐานมาจากภูมิปัญญาสำคัญของสังคมไทย คือ หลักพุทธธรรมซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายขยาย

ความโดยละเอียดลึกซึ้งซึ่งสื่อความหมายของการพัฒนาการเรียนรู้ของชีวิตมนุษย์ตามหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ความดีงามของเยาวชนให้หยั่งรากและเติบโตยั่งยืน เพื่อก้าวสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์บนพื้นที่สีเขียวประมาณ 50 ไร่ บริเวณชานเมืองเขตบางขุนเทียน โรงเรียนรุ่งอรุณ จึงถือกำเนิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เป็นธรรมชาติ เอื้อต่อการเรียนรู้ เด็ก ๆ เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมของอาคารเรียนและห้องเรียนที่โปร่งโล่ง การจัดชั้นเรียนให้เป็นบ้านแห่งการเรียนรู้ที่อบอุ่น มีบึงน้ำใหญ่อยู่กลางโรงเรียน สะพานไม้ทอดยาวเป็นทางเดินเลียบริบอบึง ห้อมล้อมด้วยสวนป่าที่เป็นห้องเรียนธรรมชาติสามารถบูรณาการเข้าการเรียนการสอนเข้ากับธรรมชาติ เป็นห้องเรียนแบบเชิงนิเวศวิทยา

กระบวนการสอน โดยเฉพาะจะเน้นการพัฒนาการของเด็กในด้านของสติปัญญา จำเป็นต้องมีระบบ และกระบวนการการเรียนรู้แบบองค์รวมซึ่งสามารถเข้าถึงได้ในพื้นที่การฝึกปฏิบัติ และปัจจัยสำคัญพิเศษสำหรับการเรียนรู้ไปบนความเข้าใจที่สอดคล้องกับหลักทางพุทธศาสนา ดังรูปภาพ 4.3

ภาพที่ 4.3 นวัตกรรมการเรียนการสอน

ที่มา : คณะผู้วิจัย 14 พฤศจิกายน 2564

โรงเรียนรุ่งอรุณ ยึดหลักการบริหารและพัฒนาโรงเรียนตามแนวคิดหลักพุทธธรรม ด้วยศรัทธาในการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ไม่มีขีดจำกัด บนแนวคิดทางการศึกษาไทยที่มีรากฐานมาจากภูมิปัญญาสำคัญของสังคมไทยคือ หลักพุทธธรรม พัฒนาการเรียนรู้ของชีวิตมนุษย์ตามหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ความดีงามของเยาวชนให้หยั่งรากและเติบโตยั่งยืน เพื่อ

ก้าวสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การเรียนรู้สู่ชีวิตจริง ปมเพาะลักษณะนิสัย ตามหลักพุทธธรรม บูรณาการรูปแบบการใช้ชีวิตแบบวิถีของการ “รู้ อยู่ รู้ กิน” แบบวิถีพุทธ วิถีไทย ผ่านกระบวนการผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติทุกขั้นตอนในการเรียนรู้ จึงเกิดคำว่า รู้ อยู่ รู้ กิน ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนรุ่งอรุณ

ข้อมูลพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา: โรงเรียนชวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัด เชียงราย

1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ

1) มีการสอนวิปัสสนากรรมฐานแก่พระและฆราวาสผู้สนใจในธรรม

“ตั้งเป้าว่าเราจะทำศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก โดยใช้วิปัสสนากรรมฐาน เป็นองค์ความรู้หลัก เป็นหัวใจเป็นแกนกลางในการทำงาน ก็เลยตั้งชื่อที่นี่ โดยที่เป็นที่ป่ากร่าง ป่าลำไยกร่าง ป่าข้าวโพดกร่างว่า ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน เป้าหมายคือเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก เพราะชัดเจนอย่างนี้ ประมาณ พ.ศ. 52 และ 3 ปีแรกก็ไม่ได้ทำอะไร ผมก็ดูทางน้ำ และทิศทางลม แล้วก็เริ่มปลูกต้นไม้ในปีที่ 3 จากนั้นก็ชัดเจนขึ้นมาเรื่อยๆ จนในที่สุดผมก็ตกลงว่าจะพัฒนาสถานที่นี้ ทำเป็นศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน”

2) มีการจัดหลักสูตรอบรมสติภาวนา ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ เผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก

“กรอบแนวคิดในการพัฒนาไร่เชิญตะวัน โดยกำหนด วิสัยทัศน์ก็คือ เผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก โดยมีพันธกิจ 4 เรื่อง 1 ส่งเสริมการศึกษา 2 เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกล 3 ร่วมใจพัฒนาสังคม 4 สร้างค่านิยมแห่งสันติภาพโลก”

“เรากำลังจะเปิดคอร์สสำหรับฝรั่งโดยตรงเรียกว่าคอร์ส 7 วันสำหรับชาวต่างชาติ 2 เราจะกำลังขยายศูนย์ของเราซึ่งตอนนี้เราขยายศูนย์ไปที่ค้อยาววิ มีพื้นที่พันกว่าไร่ เป็นพื้นที่รองรับชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวต่างชาติที่มาเรียนกับผมที่นั่นเรียน 7 วันถ้าต้องการมากกว่านั้น ก็จะส่งขึ้นไปที่ศูนย์ของเราซึ่งพาทันทีจะเทศน์ เป็นภาษาอังกฤษได้ เป็นศูนย์ฝึกชาวต่างชาติให้เป็นครูสอนสมาธิโดยเฉพาะของเรา 3 เรากำลังขยายออกทางยุโรปทางเอเชียและทางเมกา 4 5 ปีข้างหน้าก็จะมีศูนย์ของเราเนี่ยครอบคลุมภูมิภาคแต่ของโลกเราไม่เน้นเยอะแต่เราจะเน้นน้อยๆ เพื่อที่จะบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ Small is beautiful จิวแต่แจ้ว”

3) มีการจัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ หรือต้นไม้ธรรม แก่ชาวพุทธ และต่างประเทศ การใช้ธรรมชาติ และเทคโนโลยีมาบรรจบกัน โดยมีการเสกนกควอาร์โค้ดจากป้ายที่ติดหน้าต้นไม้ เมื่อเสกนเสร็จ ก็จะมีเสียงอ่านดังขึ้น และยังมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นการพัฒนาสื่อธรรม โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

“ธรรมของพระพุทธองค์เราอยากเผยแผ่ ดังนั้นเราอาศัยทุกวิถีทางเพื่อจะเข้าถึงกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ เช่น กิจกรรมต้นไม้พูดได้ หรือต้นไม้ธรรม แก่ชาวพุทธ และต่างประเทศ การใช้ธรรมชาติ และเทคโนโลยีมาบรรจบกัน โดยมีการเสกนกควอาร์โค้ดจากป้ายที่ติดหน้าต้นไม้ เมื่อเสกนเสร็จ ก็จะมีเสียงอ่านดังขึ้น และยังมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นการพัฒนาสื่อธรรม โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ”

4) มีการสอนธรรมโดยมีแผ่นป้ายข้อความธรรมติดอยู่ในทุกที่ของศูนย์

“ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเขาได้อย่างไรบ้าง ไร่เชิงตุตะวันตก ทุกคนมาที่นี่ ทุกคนได้ธรรมะแน่นอน พระอาจารย์เดินผ่านลอดอุโมงค์เห็นไหม 2 ข้างอุโมงค์ ดอกไม้ผมเห็นธรรมะใหม่ นั่นแหละธรรมะยังงี้ก็ได้แน่ๆ ละ ผมวางธรรมะเอาไว้ทุกๆ ที่เลย สิ่งปลูกสร้างทั้งหมดเลย เป็นปริศนาธรรมทั้งหมด มีงานศิลปะเรามีโรงมหรสพ และหอศิลป์ หอศิลป์ ฝั่งโน้นต้องไปดูนะ หอ ว.วชิรเมธี”

5) มีการสร้างรูปปั้นศิลปะทางธรรมที่สอดแทรกธรรมไว้ในสถานที่ต่างๆ ของศูนย์ เช่นรูปปั้นสามเณร 4 องค์ มี ปิดหู ปิดตา ปิดปาก และเปิดใจ ที่สร้างไว้เพราะเมื่อเวลานักท่องเที่ยวมา และไม่เจอพระก็จะได้รับธรรมจากรูปปั้นที่สร้างไว้ในศูนย์

6) มีเผยแพร่ธรรมผ่านภาษาต่างๆ ในรูปแบบต่างๆ

“การเผยแพร่ธรรมผ่านภาษาต่างๆ รวมทั้งใน YouTube ใน Social Media ต่างๆ อย่างเช่น face book ด้วันละ 6 ล้าน ล้านกว่าคน เรียกว่าเราพยายามให้งานเผยแพร่ธรรมะของเราเนี่ยไปในทุกทิศทุกทางซึ่งก็ถือว่าทางนี้ในเมืองไทยก็ถือว่า ชนพวดานแล้ว ผมกำลังเดินทางไปต่างประเทศ ”

“ไฮไลท์ทุกจุด จะมีธรรมะอาจารย์ดูดีๆ แม้แค่ตัวของเราก็ก็น่าธรรมะนี่คือ จุด เช็ดอินช่วงปีใหม่รับแขกมากกว่าหมื่นคนต่อวัน นี่คือจุดถ่ายรูปปัจจุบันสำคัญที่สุด คือแก่นธรรมคำสอนที่ผมต้องการเสนอต่อโลก พระพุทธเจ้าสอนว่า เราต้องอยู่กับปัจจุบัน ทำหน้าที่ปัจจุบันตรงนี้เป็นห้องถ่ายทอดสดของผมอารามออนไลน์ ถ่ายทอดสดผ่านผ่าน Facebook ตอน 20:00 น คนดูทั่วโลกเลย ใช้ชื่อรายการว่าอารามออนไลน์ นี่คืองานเผยแพร่ของผมที่มันไปทั่วโลก เมื่อวานนี้โยมมาจากชิคาโก ก็ดูอยู่ทุกวัน เราไม่ต้องไปออกช่องอะไรหรอก Facebook ของเรา 3 ถึง 5 ล้านคน ผมไลน์ของผมทุกวัน อารามออนไลน์ นี่คือภาพไฮไลท์ของไร่เชิงตุตะวันตก ที่ผมบอกว่า ร่มรื่นด้วยเมฆไม้ร่มรื่นไหนด้วยธรรมะ นี่คือจุดไฮไลท์ หนึ่งภาพแทนพันคำ ทุกชิ้นคืองานศิลปะ ไม่ใช่งานรับเหมานะ การบริหารดินวิหารเซ็นของเรา ร้านกาแฟ และปริศนาธรรม และสถาปัตยกรรม เป็นงานเซนบวกล้านนา”

7) เชื่อมโยงหลักการพระพุทธศาสนาสู่ความเป็นธรรมชาติ

“พัฒนาต้นแบบไร่เชิงตุตะวันตก คิดว่าจะพัฒนาให้เป็นต้นแบบของการสร้าง ที่นี้ผมต้องการ พัฒนาให้เป็นต้นแบบของการเอาธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันโดยที่ให้ธรรมะเป็นวิถีชีวิตเป็น the way of Life ดังนั้น ท่านจะเห็นว่า ที่นี้จะไม่มีลักษณะแบบความขลังแบบวัดพุทธต่างๆ ไป เช่น ไม่ได้มีรั้วรอบขอบชิด เพื่อแสดงว่าเป็นเขตพระพุทธศาสนา ไม่ได้มีเมรุ ไม่ได้มีวิหาร ที่มีข้อฟ้าใบระกาผมพยายามลดถอนการเป็นรูปแบบของความเป็น Original Buddhism หรือพระพุทธศาสนาแบบไทยๆ ออกให้หมดและปรับที่นี้เหมือนเป็นแบบเหมือนเป็นปาร์ค ทางจิตวิญญาณ เป็นสวนสาธารณะทางจิตวิญญาณ เนื่อนายยังคงเป็นความพระพุทธศาสนาอยู่ทุกอย่าง แต่ผมได้ถอดรูปแบบที่ดูขึงขังจริงจังทั้งหมดออก”

“ที่นี้เห็นความร่มรื่น รอมรอบด้วยเมฆไม้ร่มรื่นในด้วยธรรมะ ก็คือที่นี้เรามีน้ำตก ทั้ง 2 แห่ง ทุกคนที่มา ก็เต็มความร่มรื่นตลอด ส่วนนี้เป็นหอพระสำหรับชาวบ้านชาวบ้านขึ้นไปขอพร ช่วงปีใหม่ที่ผ่านมาเป็นหมื่น โดยเฉลี่ยวันละ 3,000 4,000 คนต่อวัน คนจะมาเต็มทุกจุด ส่วนงานศิลปะใช้สอนอะไรนี่ชื่อว่านั่งไว้ในโลกวุ่นวาย ถ้าสอนคนที่มาแล้วให้รักษาความสงบแล้ว เมื่อท่านเดินเข้ามาจะได้ยินเสียงเพลงเบาๆ แบบนี้คือความสงบ ความสบายอกสบายใจ”

8) เรียบง่ายแบบเข้าถึงได้ เหมาะกับยุคสมัย

“ฉะนั้น ที่ผมทำออกมาเนี่ยมันคล้ายๆ จะเป็น Cold working Space หรือพูดสั้นๆ ว่า Temple in the Park นี่คือ Concept เป็นหลัก Temple In The Park ก็คืออะไรที่อยู่ในสวน หรือเป็นวัด ที่อยู่ในสวน จะเห็นได้ว่า พอมาที่นี้แล้วท่าน จะเห็นยอดไม้ก่อนยอดโบสถ์ยอดวิหาร Temple in the park คือนิยามที่สั้นที่สุด พอทำอย่างนี้บู๊บ มันก็เหมือนกับว่าเป็นสวนสาธารณะ ใดๆ ก็อยากมาเที่ยว ถูกต้องไหมห้องรับแขกของผมก็ถูกปรับใหม่ เปลี่ยนเป็นร้านกาแฟ เป็น Cold working Space ให้ใครไปใครมาให้ไปนั่งสบายๆ ไม่ใช่เข้าไปนั่งในศาลาการเปรียญ คนมันจะรู้สึกเป็นทางการมากๆ ไป คือการลดความเป็นทางการลงไป เพื่อให้คนทั้งโลก เข้าถึงธรรมะให้ได้ง่ายที่สุดเขา เรียกว่า Easy Extraction ในหลักของการทำห้องเที่ยว Real Easy Extraction เข้าถึงได้ง่ายที่สุด วิธีการแบบนี้ทำให้คนเดินเข้าวัดแล้วเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต โดยไม่ต้องรอให้มีคนเจ็บคนตาย หรือไม่ต้องรอให้มีงานบุญถึงจะมาที่นี้ ผมตื่นเช้ามาก็เจอนักปั่นจักรยาน เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ปั่นจักรยานที่สวยงาม นักปั่นจักรยานเขาชอบมาปั่นรอบเขา ปั่นรอบอ่างเก็บน้ำ จะมีการวิ่งก็จะมาใช้ที่นี้เปิดตัว ใช้เป็นที่จุดเข้าเส้นชัยบ้าง นักท่องเที่ยวหรือรายการโทรทัศน์ ยูทูปเบอร์ต่างๆ ใช้ที่นี้มาถ่ายทำหนังละคร เป็นโลเคชั่นเยอะแยะ เห็นไหมพอเราลดความเป็นทางการลง ทุกคนก็อยากมาใช้บริการได้ง่ายๆ ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ คือสิ่งที่ผมต้องการสื่อสารกับสังคมไทยว่า ลดความเป็นทางการของความเป็นวัดลงในแบบพิธีรีตองหรือ ในแบบราชการลง แล้วทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยแล้ว เดินเข้าหาแบบ ไม่ต้องมีกำแพงมากั้นอีกต่อไป กำแพงในที่นี้ก็คือ กำแพงของรูปแบบ กำแพงของความเป็นราชการ กำแพงที่เป็นกำแพงจริงๆ ลดออกหมดเลย แล้วชื่อผมก็ปรับด้วยท่านพิ์สุนันท์ ท่านก็ใช้พราหมณ์วิลเลจ แปลว่าหมู่บ้านพราหมณ์ ผมก็ไร่เชิญตะวัน เห็นไหม คนสบายใจว่าไปไหนไปไร่เชิญตะวัน ไปไหนไปวัด ไม่ไป ถ้าบอกว่าไปไร่เชิญตะวัน บอกว่าไป เพราะฉะนั้น มันได้ผล ลดความเป็นทางการลง แล้วทำให้คนเข้าถึงกันง่ายๆ ให้การเป็นไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ให้การเข้าวัดวาอารามเป็นไลฟ์สไตล์ของยุคใหม่”

9) เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมในธรรมชาติ

“พัฒนาต้นแบบไร่เชิญตะวัน คิดว่าจะพัฒนาให้เป็นต้นแบบของการสร้าง ที่นี้ผมต้องการ พัฒนาให้เป็นต้นแบบของการเอาธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันโดยที่ให้ธรรมะเป็นวิถีชีวิตเป็น the way of Life ดังนั้น ท่านจะเห็นว่า ที่นี้จะไม่มีลักษณะแบบความขลังแบบวัดพุทธทั่วๆ ไป เช่น ไม่ได้มีรั้วรอบขอบชิด เพื่อแสดงว่าเป็นเขตพระพุทธรศาสนา ไม่ได้มีเมรุ ไม่ได้มีวิหาร ที่มีข้อฟ้าใบระกาผมพยายามลดถอนการเป็นรูปแบบของความเป็น Original Buddhism หรือพระพุทธศาสนาแบบไทยๆ ออกให้หมดและปรับที่นี้เหมือนเป็นแบบเหมือนเป็นปาร์ค ทางจิตวิญญาณ เป็นสวนสาธารณะทางจิตวิญญาณ เนื่อนายยังคงเป็นความพระพุทธรศาสนาอยู่ทุกอย่าง แต่ผมได้ถอดรูปแบบที่ดูขึงขังจริงจังทั้งหมดออก”

10) ปรินาธรรมผ่านงานศิลปะ

“เรามีปรินาธรรมเรามีงานศิลปะ เรามีอาร์ตแกลอรี วางไว้ทั่วไร่เชิญตะวัน แนะนำให้ท่านไปคูวิหารดิน จะเห็นสิงโตตัว 2 ตัว ทั้ง 2 ตัวนั่งทับ iPad ทำน้ำเสียง iPhone เหยียบ LINE เหยียบ Facebook เหยียบ Twitter นี่เป็นส่วนหนึ่งของปรินาธรรม แล้วเดินรอบตรงๆ อุโมงค์ดอกไม้ สีม่วง คำคมทั้งหมดนั่นคือธรรมะ และห้องน้ำติดอุโมงค์สีม่วงทั้งหมด ห้องน้ำทุกห้อง จะมีคติ

ธรรมหมดเลย แม้แต่ในห้องน้ำเราก็ให้เป็นที่เผยแพร่ธรรมะ เราวางกับดักทางปัญญาไว้ทั้งหมดนี้สำหรับนักท่องเที่ยงทั่วไป”

11) วางยุทธศาสตร์ในการเผยแพร่ธรรม

“จุดยุทธศาสตร์ไว้หมดแล้ว 1 กลุ่มปัญญาชนมาที่นี่เพื่อฝึกวิปัสสนากรรมฐานชาวไทยและชาวต่างชาติ 2 กลุ่มชาวบ้านทั่วไปมาชมงานศิลปะกลุ่มชาวบ้านทั่วไปเนี่ยส่วนมากมาฟังเทศน์ ฟังธรรมกลุ่มแฟนคลับผมเองนี่ก็มาฟังเทศน์ทางธรรมปีหนึ่งเราแจกกันเป็นแสนเล่มชาวบ้านทั่วไปก็จะมุงมาที่ผมเนี่ยมาฟังเทศน์ฟังธรรมแล้วก็ขอถ่ายรูป 3 กลุ่มนักท่องเที่ยวก็จะมาดูความสวยงามมาดูแรงบันดาลใจมาจิบชา กาแฟมาชมงานศิลปะ 4 กลุ่มชาวบ้านทั่วไปก็จะมาขอศีลขอพรแล้วก็มาขอบพระเจ้าทันใจมาขอศีลขอพร ตกลงคนทั้ง 4 กลุ่มคือบัว 4 เหล่าเราเตรียมไว้ให้ทั้งหมด ว่ามาที่นี่แล้วจะได้รับประโยชน์จากไร่เชิงตะวันเต็มเม็ดเต็มหน่วยแน่นอน ตามปรัชญาของเราคือ รมรื่นนอกด้วยเมฆไม่ร่มรื่นในด้วยธรรมะ”

2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ

1) พระภิกษุมีการห่มผ้าเป็นระเบียบ และขรवास จะมีการแต่กายสุภาพเรียบร้อย โดยการใส่ชุดขาวในการปฏิบัติธรรม

2) พระภิกษุ และขรवास มีการเข้าแถวเป็นระเบียบในการปฏิบัติธรรม

3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถิพุทธ

1) มีการฝึกจิตนั่งสมาธิและเดินจงกรมตลอดทุกวัน

2) มีการปฏิบัติกรรมฐานโดยมีการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนแบบกรรมฐานตลอดทุกวัน

3) มีการสอนเรื่องฝึกจิตและสมาธิในการปฏิบัติธรรมและในขณะทำงาน

4) มีการทำวัตรสวดมนต์เวลาเช้าเวลาเย็น และมีการเจริญสมาธิโดยการนั่งสมาธิและเดินจงกรมทุกวัน

4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง

1) เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและการเกษตร

2) มีการปลูกป่าต้นยางเพื่อทำให้พื้นที่สงบร่มเย็น

3) มีการปลูกพืชผักและผลไม้หลายชนิด เช่น กล้วยปลี ชะอม และสตอเบอรี่

4) มีการทำนาและทำสวนโดยไม่ใช้สารเคมี

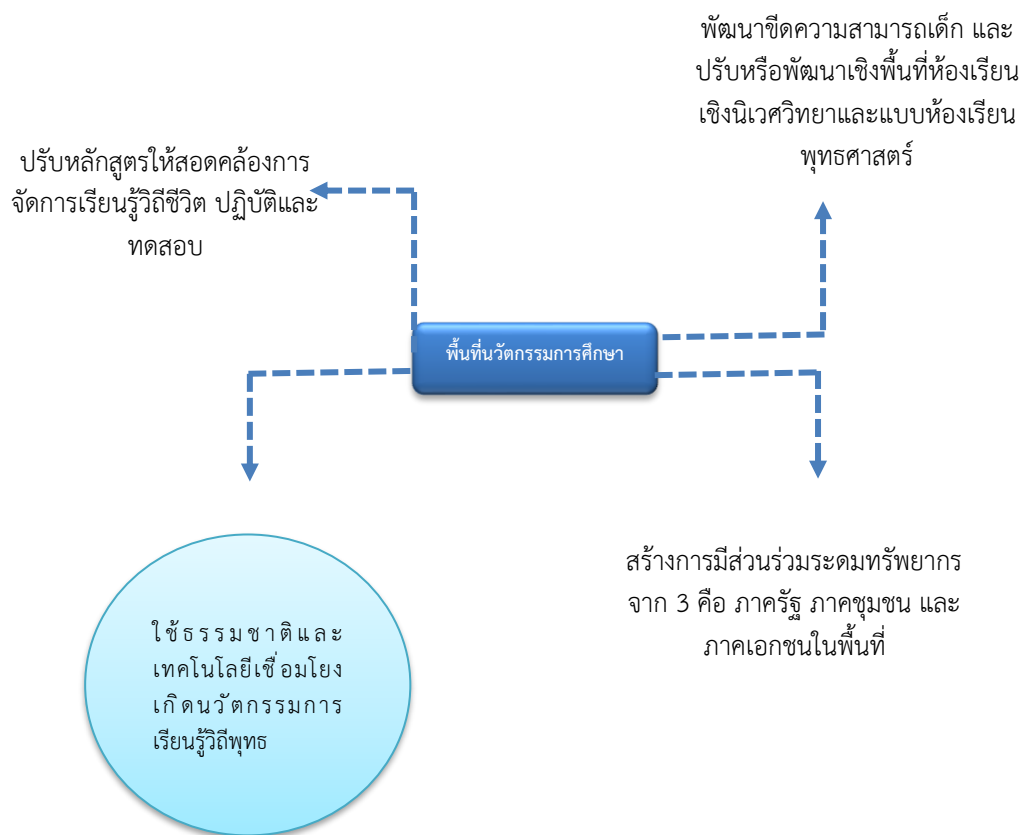
5) มีการเพาะเห็ดในโรงเรือน

6) มีการทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลใส่เดือนไว้ใช้ในศูนย์

7) มีสวนผลไม้ เช่น สวนลำไย

กล่าวโดยสรุปว่า แนวทางการเรียนรู้ของโรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ มีแนวคิดหลักคือ “ความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มต้นจากข้าวเมล็ดเดียว” และมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายนักเรียนชานาให้เห็นคุณค่าของข้าวเมล็ดเดียว แต่สามารถขยายพันธ์ได้ และเลี้ยงคนได้จำนวนมาก เนื่องจากปัจจุบันคนอาจจะให้ความสำคัญหรือลดคุณค่าของการปลูกข้าวซึ่งเป็นวิถีชีวิตจากบรรพบุรุษ ได้ดำเนินชีวิตด้วยการปลูกข้าวเรียกว่าเป็นอาชีพหลักของคนไทย

โรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและ การเกษตร อินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ และการใช้ชีวิตแบบพอเพียงให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยการสอน ชานาโดยใช้โรงเรียนพุทธเศรษฐศาสตร์อินทรีย์ในการสอนชานาและนักท่องเที่ยวผู้สนใจ โดยใช้ แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์และน้อมนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการผลิตสินค้า และ สร้างรายได้เพิ่มในครอบครัว ชุมชน มีเป้าหมายขยายผลให้เกิดศูนย์การเรียนรู้การผลิตในระดับ ครัวเรือน ระดับชุมชนและขยายเป็นวิสาหกิจชุมชนแบบวิถีพอเพียง ดังนั้น การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อ สุขภาวะของตนและสังคม ลดต้นทุนการผลิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การแปรรูปสินค้า สร้าง การตลาดที่ยั่งยืน และเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรรายอื่นๆ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในชุมชน โดยเน้นการบูรณาการพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อสร้างชุมชนให้ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงรายจุดเด่นคือ เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและ การเกษตร มีการทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือนไว้ในศูนย์ มีการจัดกิจกรรมต้นไม้พุดได้ หรือ ต้นไม้ธรรม แก่ชาวพุทธ และต่างประเทศ การใช้ธรรมชาติและเทคโนโลยีมาบรรจบกัน โดยมีการแส กนควอาร์โค้ดจากป้ายที่ติดหน้าต้นไม้ เมื่อแสกนเสร็จ ก็จะมีเสียงอ่านดังขึ้น และยังมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นการพัฒนาสื่อธรรม โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ดังรูปภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
ที่มา : คณะผู้วิจัย 13 พฤศจิกายน 2564

การพัฒนาการเรียนรู้วิถีพุทธ ควรดำเนินการด้วยเป้าหมายที่ว่า อยากรู้ให้ผู้เรียนการเรียนรู้ด้วยวิถีชีวิตจริง โดยเน้นพื้นที่การทำกิจกรรมสร้างสรรค์แนวคิด ดึงสติ ปัญญาของนักเรียนที่อยู่มาใช้ในการเรียนรู้ สร้างแรงกระตุ้นและปลูกฝังทักษะการใช้ชีวิต เน้นวิชาชีพให้เกิดรายได้ในระหว่างที่เรียน รู้ อยู่ รู้ซึ่งถึงหลักการ “กิน อยู่ พุด ทำเป็น ชีวิตเรียบง่าย” สอดคล้องแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ทุกอย่างเกิดขึ้นจากเหตุแล้วจึงมีผลตามมา วิถีพุทธจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องมีแนวคิด กิจกรรมและหลักปฏิบัติแบบบูรณาการห้องเรียนเสมือนจริงให้ได้ลงมือปฏิบัติจริง สร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ

ภาพที่ 4.5 สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม.ดร. ประธานมูลนิธิวิมุตตยาถัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ พระอารามหลวง ณ ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน 12 มกราคม 2565

ภาพที่ 4.6 จุดเช็คอินด้านหน้า ณ ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิงยุตะวัน 12 มกราคม 2565

ข้อมูลพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: โรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร

1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ

- 1) มีการสอนคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กโดยการให้เข้าค่ายคุณธรรม
- 2) มีการสอนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ว่าจะตัวเองจะรู้จัก หรือไม่รู้จักก็ตาม
- 3) มีการสอนเรื่องระเบียบวินัยแก่เด็กนักเรียนในการมาเข้าแถวก่อนเข้าเรียน
- 4) มีการเรียนการสอนด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาฝรั่งเศส
- 5) มีการสอนเรื่องการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมปัจจุบัน
- 6) มีการสอนให้ช่วยเหลือตัวเองเป็นหลักโดยไม่ต้องเดือนร้อนที่บ้าน เช่น การหาเงินมาทำกิจกรรมที่โรงเรียนเองและเด็กนักเรียนก็ได้จัดกิจกรรมร้องเพลงเปิดมวกตามสถานที่ต่างๆ เพื่อนำเงินมาจัดกิจกรรม

2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ

- 1) เด็กนักเรียนมีการแต่งกายที่สุภาพมาเรียนโดยแต่งชุดนักเรียนมาเรียนทุกวัน
- 2) เด็กนักเรียนเวลาพูดกับผู้ปกครองและครูผู้สอนจะมีคำลงท้ายว่าครับ/คะเสมอ

3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ

- 1) มีการจัดค่ายคุณธรรมเพื่อฝึกเด็กให้เป็นคนดี
- 2) มีการฝึกนั่งสมาธิเดินจงกรมเป็นพื้นฐาน
- 3) มีการทำวัตรเช้าเย็นในช่วงเข้าค่ายคุณธรรม

4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง

- 1) มีการสอนไม่ให้ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย
- 2) มีการสอนเรื่องการอดออมเงินที่หามาได้

5. นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับผู้ปกครอง

1. ศึกษาแนวทงนโยบาย และวิธีการเรียนออนไลน์จากคู่มือของโรงเรียน เพื่อวางแผนจัดเตรียมให้บุตรหลาน

- (1) ส่งเสริมและสนับสนุนบุตรหลานให้มีความพร้อมในการเรียนออนไลน์
- (2) จัดเวลาเรียนให้สอดคล้องกับตารางเรียนออนไลน์
- (3) คอยเตือนให้ทำแบบฝึกหัด ใบงาน ตามที่ครูมอบหมาย

2. การดูแลช่วยเหลือบุตรหลานระหว่างเรียน

(1) หมั่นสังเกตพฤติกรรมบุตรหลาน ถ้าไม่สนใจเรียน หรือเหนื่อยล้า ควรให้หยุดพัก ลาทบทวนภายหลัง

- (2) คอยให้กำลังใจและพูดคุยจากเรียนจบหรือช่วงเปลี่ยนแปลงคาบเรียน
- (3) ใช้เวลากว้างให้เป็นประโยชน์ เช่น ออกกำลังกาย ช่วยงานบ้าน เป็นต้น

3. กรณีมีข้อสงสัย

- (1) สอบถามได้ที่ครูที่ปรึกษา
- (2) สอบถามได้ที่ครูประจำวิชา
- (3) สอบถามสำนักงานวิชาการโรงเรียนวัดสุทธิวาราม

6. นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักเรียน

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์โรงเรียนวัดสุทธิวาราม

- กระบวนการเรียนออนไลน์สำหรับนักเรียน
- เข้าเว็บไซต์ www.SUthi.ac.5h
- ศึกษาคำอธิบายและอ่านคู่มือต่างๆ
- คลิกเลือกเข้าเรียนออนไลน์
- คลิกเลือกกระดบชั้น เลือกห้องเรียนของนักเรียน
- และเลือกรายวิชาที่ต้องการเรียน
- นักเรียนเข้าพบกับครูผู้สอน นัดหมาย พูดคุยถึงรายละเอียดและสิ่งที่ต้องเตรียม

สำหรับการเรียน

- LINE facebook Google Classroom
- นักเรียนเข้าเรียนตามตารางเรียนที่กำหนดผ่าน Classroom เป็นหลักหรืออาจมีช่องทางเพิ่มเติมอื่นๆ ตามที่ครูนัดหมาย
- YouTube Google Meet LINE
- นักเรียนตรวจสอบนัดหมายและการส่งงานของแต่ละรายวิชา ตรวจสอบผลการ

ส่งงาน ผ่านระบบ Google Classroom

กล่าวโดยสรุปว่า โรงเรียนวัดสุทธิวาราม กรุงเทพมหานคร มีแนวคิดพัฒนาให้นักเรียนโรงเรียนมีความสะอาด บริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา และใจ มีความแข็งแกร่งในตนเอง สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการฝึกฝน อบรมจิตใจด้วยการเจริญสมาธิขั้นพื้นฐาน จัดอบรมค่ายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และทางโรงเรียนยังมีการอบรม โครงการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ฝึกฝนให้เด็กมีความสุข ระเบียบเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน มีวินัยในการใช้ชีวิตประจำวัน มีความสุขกับการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพตามหลักพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในศีลธรรม จริยธรรม สามารถสร้างเจริญอกงามอย่างเป็นธรรมชาติและ

สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม มีความเคารพยึดในสถาบันหลักของประเทศชาติ คือ ชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ก็จะมีการสอนคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ เด็ก โดยการให้เข้าค่ายคุณธรรม มีการเรียนการสอนด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาฝรั่งเศส สอนการสร้างรายได้เสริมจากการทำกิจกรรมที่โรงเรียน และเด็กนักเรียน ก็ได้จัดกิจกรรมร้องเพลงเปิดมวกตามสถานที่ต่างๆ เพื่อนำเงินมาจัดกิจกรรม และยังมีการทำวัตรเข้า เย็นในช่วงเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมด้วยซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาการพัฒนา ทักษะการใช้ชีวิตและทักษะการใช้ชีวิต และที่สำคัญคือ การนำ “นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง” โดยเน้น หลักการใช้จ่ายเงิน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย มีการสอนเรื่องการออมเงินที่หา มาได้ไว้ใช้ในอนาคต ดังรูปภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ที่มา : คณะผู้วิจัย 13 พฤศจิกายน 2564

แนวทางการเชื่อมโยงการจัดการกิจกรรมและพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมชุมชน โรงเรียนวัด สุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมวิชาการ จะมีครูเป็นที่ปรึกษาห้องเรียนและ ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการ (ชุมชน) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งกลุ่ม A และกลุ่ม B บูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นที่กระบวนการพัฒนารูปแบบที่หลากหลาย ดังนี้

การตัดสินผลการประเมินซึ่งครูที่ปรึกษาตัดสินผลการประเมินกิจกรรมชุมชน โดยครูจะ พิจารณาการเข้าร่วมกิจกรรมและภาคปฏิบัติกิจกรรม มีผลงาน และชิ้นงาน

สรุปผลการประเมิน ครูที่ปรึกษาส่งสรุปผลการประเมินกิจกรรมชุมชนในแต่ละภาค การศึกษาที่ห้องกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

ป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียนซึ่งมีห้องกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดิบบอร์ดที่ห้องเรียน ของนักเรียนและห้องแสดงกิจกรรม

เมื่อสถานการณ์โควิดระบาดหนัก ทางโรงเรียนวัดสุทธิวราราม ได้ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการแก้ปัญหา ได้เน้นกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับผู้ปกครอง และการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนเข้ามาช่วยสอนและแก้ปัญหา โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางการเรียนออนไลน์

ข้อมูลพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา: วิทยาลัยอาชีวศึกษาจลมนครศรีสะเกษ

1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ

1) การเรียนการสอนที่มีพระกับครูสอนในโรงเรียนเดียวกัน

“โรงเรียนของเราก็จะแปลกกว่าที่อื่นคือมีทั้งสมณะ และครูสอนในโรงเรียนเป็นหลัก นี่ก็เป็นเรื่องของนโยบายของโรงเรียนเรา”

2) การสอนมารยาทโดยให้ทำประจำวันเช่น เวลาพบพระ นั่งลงกับพื้นแล้วกราบ พร้อมทั้งกล่าวแบบนอบน้อมว่า นมัสการหลวงตาเจ้าคะ จะใช้คำว่าหลวงตาแทนพระทุกรูปที่เจอ

“ก็ตามจริงแม่ซีเป็นวิทยากรที่เราอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ในปริณทลและภูมิภาคต่างๆ และหลังจากนั้นตรงนั้นเราก็ได้สิ่งที่เราเห็นก็คือ มันกลายเป็นนวัตกรรมชิ้นหนึ่งในระหว่างที่ กราบพระก็เป็นนวัตกรรม ที่งดงาม ระหว่างที่เขาสวดมนตร์เสียงที่เปล่งออกมาก็เป็นนวัตกรรม เมื่อเราเห็นนวัตกรรมที่งดงามที่เกิดจากการสวดมนตร์ การนั่งสมาธิ เกิดจากการเจริญภาวนา การกราบการไหว้ เป็นนวัตกรรมของชาวพุทธที่งดงามแล้ว เจอพระ เจอครูก็นอบน้อม พูดวาจาสุภาพไพเราะ เจ้าคะ ที่ไม่มีที่ไหน ต่มีที่โรงเรียนของเรา”

“เขาก็จะจำได้หมายรู้แล้วก็เข้าสู่วิถีชีวิตของตนเองและไปสู่ชีวิตประจำวันเริ่มต้นที่ครอบครัวไปถึงกราบพระเป็น ไปถึงกราบกับพ่อแม่ได้ หุงข้าว กวาดบ้าน ซักเสื้อผ้าได้ แปลว่าเขาได้นวัตกรรมจากเราที่ทำให้ดูอยู่ให้เห็นแล้วก็ไปใช้ที่บ้าน อันนี้ก็เป็นนวัตกรรมที่งดงามของชาวพุทธ แล้วก็ป็นวิถีชีวิตที่ใช้ในครอบครัวอย่างยั่งยืนอยู่กับสังคมและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน คือทำให้ดูอยู่ให้เห็น”

3) การศึกษาพื้นฐานเบื้องต้นและส่งไปฝึกงานในสถานที่จริง

“หลักสูตรเราก็มีการฝึกประสบการณ์ไปสู่วิชาชีพ ขนาดที่ลูกเราไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับสถานประกอบการ เราทำ MOU ไว้ 50-60 สถานประกอบการ และก็จะอยู่กับสมาคมผู้ประกอบการแห่งประเทศไทยเยอะมาก 300-400 สถานประกอบการ”

“ของเรานี้ลูกลูกก็จะเรามีนโยบาย 3 ข้อ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพแล้ว แล้วได้ค่าตอบแทนลูกก็ต้องทำสามสิ่งก็คือ “ให้ ใช้ เก็บ” ให้คือ เงินเดือนก็ให้พ่อแม่ครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งเขาใช้สมมุติว่าเขาได้เงินเดือน และในส่วนที่เหลืออีก 6,000 เขาก็จะใช้ 3,000 และอีก 3,000 ก็ให้เขาฝากธนาคาร อันนี้คือฝึกในเรื่องการออมไปด้วย เป็นการดำรงชีวิตที่ใช้อยู่แบบพอเพียงในการดำรงชีวิต”

4) บูรณาการหลักธรรมเข้ากับมาตรฐานการศึกษา

“เราใช้หลักธรรมนำการศึกษามาพัฒนาบูรณาการควบคู่กับมาตรฐานการศึกษา เข้าไปด้วย ด้านการเรียนการสอนคือเราต้องให้ผู้เรียนได้ความรู้ ไม่ใช่ให้ความรู้เฉพาะทางโลกอย่างเดียว เพราะให้ความรู้ทางโลกนี้มันก็ไปสุดไปตันอยู่ที่ปัญญาเอก แต่ความรู้ที่เราจะต้องให้เขาเสริม

เข้าไปอีก ก็คือให้ความรู้ทางธรรม เป็นความรู้ 2 อย่าง ให้ความรู้ทางโลกด้านการศึกษาวุฒิ ปวช. , ปวส. ได้ไปประกาศ”

“ที่นี้ในขนาดเดียวกันเราจะพาลูกของเราเอาเรื่องพอเพียงมาอย่างเดียวกันไม่ได้ เราจะทำให้ลูกเราสวดมนต์ไหว้พระปฏิบัติธรรมอย่างเดียวกันไม่ได้ เราจะต้องให้เขาเกิดปัญญาเกิดทักษะ เราจะต้องบูรณาการเรื่องของการแข่งขันทักษะกับสังคมภายนอก กับเขตพื้นที่การศึกษา กับ สอศ. ของโรงเรียนวิทยาลัยในจังหวัด และได้ประกวดไปถึงระดับภาคระดับประเทศตามลำดับ อันนี้จึงต้องบูรณาการทางด้านวิชาการและทักษะกีฬา วิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิตเพราะว่าเราตั้งใจที่จะผลิตสิ่งนี้ออกสู่สังคม ต้องได้ทางโลกและทางธรรม ต้องมีความเข้มแข็งในเรื่องของหิริโอตตัปปะ เกรงกลัวต่อบาปละอายต่อความชั่ว รักษาศีล”

5) บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวิถีพุทธ มีการสอนเรื่องเกษตรกรรม เรื่องการเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือนและเลี้ยงวัว

“บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวิถีพุทธ ก็คือวิถีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเนื้อเดียวกันเป็นตัวเดียวกัน วิถีชีวิตที่เขาดำรงชีวิตอยู่เราไม่มีแม่บ้าน เราไม่มี ภารโรง เราไม่มียาม เด็กเป็นแม่บ้านพอถึงเวรก็ทำกับข้าว ชัดห้องน้ำ ถึงเวรก็เก็บกวาดเช็ดถู เก็บเพชรเก็บพลอย เสาร์-อาทิตย์ ก็เอาเพชรพลอยไปขาย นั่นก็คือเรื่องการดำรงชีวิตปกติ เสร็จแล้วขนาดเดียวกัน ขณะที่เขาขายของได้แล้วเขาเอามาซื้อเครื่องปรุง น้ำยาล้างถ้วยล้างจาน หรือเราทำเองซื้อหัวน้ำยาทำได้มากขึ้นประมาณนี้”

“ที่นี้ในขนาดเดียวกันเราจะพาลูกของเราเอาเรื่องพอเพียงมาอย่างเดียวกันไม่ได้ เราจะทำให้ลูกเราสวดมนต์ไหว้พระปฏิบัติธรรมอย่างเดียวกันไม่ได้ เราจะต้องให้เขาเกิดปัญญาเกิดทักษะ เราจะต้องบูรณาการเรื่องของการแข่งขันทักษะกับสังคมภายนอก กับเขตพื้นที่การศึกษา กับ สอศ. ของโรงเรียนวิทยาลัยในจังหวัด และได้ประกวดไปถึงระดับภาคระดับประเทศตามลำดับ อันนี้จึงต้องบูรณาการทางด้านวิชาการและทักษะกีฬา วิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิตเพราะว่าเราตั้งใจที่จะผลิตสิ่งนี้ออกสู่สังคม ต้องได้ทางโลกและทางธรรม ต้องมีความเข้มแข็งในเรื่องของหิริโอตตัปปะ เกรงกลัวต่อบาปละอายต่อความชั่ว รักษาศีล”

6) มีการติดตามผลสำเร็จของนิสิตเป็นเยาวชนต้นแบบจิตอาสา

“ในเรื่องของจิตอาสาทุกๆ คนได้ฝึกฝนในเรื่องของการเสียสละ ตั้งแต่ตื่นขึ้นมา เช็ดถู อยู่ตรงไหนชัดห้องน้ำตรงไหน ทำกับข้าวตรงไหน เมื่อเด็กเด็กเหล่านี้ได้ทำกิจกรรมในส่วนนี้ แต่ละวันแม่เขาจะไปอยู่ข้างนอกเขาก็ไม่อายจากการที่เขาจะไปกวาดบ้านถูบ้าน เขาไม่อายที่จะต้องไปเก็บเพชรเก็บพลอย เด็กเห็นขยะที่เราเรียกว่าขยะ แม่สอนเขาว่านี่คือสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดนะลูก เพราะตอนที่เราซื้อลูกชิ้นใส่ถุงนี้ถุงเป็นภาชนะที่สูงค่า เพราะถ้าหากเราซื้อมาแล้วใส่มือมันก็เปื้อน แต่ภาชนะที่ใส่มาคือมีค่ามาก ถ้าคนรู้เอาไปทิ้งให้เป็นที่ไม่ต้องทำให้คนอื่นเป็นภาระ สิ่งเหล่านี้จะมีค่ามากเลย เพราะมันไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน และที่นี้เขาก็เห็นคุณค่าของเพชรพลอยเหล่านั้น ก็แยกแยะเป็นแยกแยะเป็น เมื่อเขาเห็นรุ่นพี่ตอนนี้เราไม่ต้องสอนเองแล้ว แต่ภาพที่เห็นคือรุ่นพี่รุ่นพี่ทำให้ดู อยู่ให้เห็น พี่ทำกับข้าวน้องก็ไปดูว่าทำไมต้องทำกับข้าว ทำไมไม่มีแม่บ้าน ที่นี้พอพี่ไปฝึกประสบการณ์ วิชาชีพน้องก็ได้เป็นหน้าที่ตำแหน่งแทนพี่ไป เพราะรุ่นใหม่มากก็เห็นรุ่นพี่รุ่นพี่สองทำให้ดูอยู่ให้เห็น”

7) มีการทำวัตรสวดมนต์และนั่งสมาธิก่อนเข้าเรียนเป็นประจำทุกวัน

“ทุกคนสวดมนต์เช้าเย็น เวลาถูกจำกัดจำกัดในเวลาการตื่นการทำงานการเรียนเสาร์-อาทิตย์มีกิจกรรม มั่นกุววงกรอบไว้เรียบร้อยแล้ว เรื่องศีลได้แล้วนะคะ สมาธิเช้าเย็นสวดมนต์นั่งสมาธิ ฟังธรรมะ เขารักษาศีลแล้วเจริญภาวนาเจริญสมาธิสิ่งที่เด็กได้เหมือนการปฏิบัติธรรมและได้ปัญญา”

8) มีการสอนเรื่องการค้าขายของชำร้านขายอาหารและร้านกาแฟในวิทยาลัยเพื่อเป็นอาชีพเสริม

“สอน และฝึกวิชาชีพไปในตัว สดคล้องกับวิสัยทัศน์ ที่ว่า สร้างรากฐานให้ชุมชนเพียรสร้างตนด้วยเศรษฐกิจพอเพียง”

9) มีการสอนเรื่องระเบียบวินัยเรื่องเวลาโดยการมีที่แสกนลายนิ้วมือตอนเช้าก่อนเข้าวิทยาลัยทุกวัน

“เรื่องระเบียบวินัย เรื่องเวลา เรามีการเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการฝึกเด็ก โดยการมีที่แสกนลายนิ้วมือตอนเช้าก่อนเข้าวิทยาลัยทุกวัน”

10) มีการสอนเรื่องมารยาทในการที่จะพูดหรือสนทนากับพระจะมีการประนมมือไหว้ การกราบการไหว้

“ก็ตามจริงแม่ซีเป็นวิทยากรที่เราอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ในปริณทลและภูมิภาคต่างๆ และหลังจากนั้นตรงนั้นเราก็ได้สิ่งที่เราเห็นก็คือ มันกลายเป็นนวัตกรรมชิ้นหนึ่งในระหว่างที่ กราบพระก็เป็นนวัตกรรม ที่งดงาม ระหว่างที่เขาสวดมนต์เสียงที่เปล่งออกมาก็เป็นนวัตกรรม เมื่อเราเห็นนวัตกรรมที่งดงามที่เกิดจากการสวดมนต์ การนั่งสมาธิ เกิดจากการเจริญภาวนา การกราบการไหว้ เป็นนวัตกรรมของชาวพุทธที่งดงามแล้ว เจอพระ เจอครูก็ถนอบน้อมพูดวาจาสุภาพไพเราะ เจ้าคะ ที่ไม่มีที่ไหน แต่มีที่โรงเรียนของเรา”

“การกราบโดยทั่วไปกราบนี้มีจังหวะมีสติกำหนดรู้ คำว่าการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ให้เด็กรู้ว่าทำส่วนของอวัยวะภายในร่างกายลงถึงพื้น ก็จะเป็นภาพที่งดงามเห็นความถนอบน้อมชัดเจนได้ความถนอบน้อมเสร็จแล้ว เราต้องให้จังหวะ จังหวะนี้แหละคือนวัตกรรมที่เกิดขึ้นให้สวยให้งาม ใครใครก็กราบได้ก้มลงก้มลงแล้วก็กราบ แต่ทำยังไงให้เป็นนวัตกรรมที่งดงาม ดังนั้นการกราบก็ต้องมีการ step ให้ได้ทั้ง 5 ส่วน นวัตกรรมการกราบ”

11) มีการสอนเรื่องความกตัญญู เช่นการส่งนิสิตรุ่นพี่ไปฝึกงานในสถานที่จริงก็จะได้รับเงินเดือนทางวิทยาลัยจะบอกกับนิสิตว่าให้แบ่งเงินเดือนตรงนั้นส่งกลับบ้านให้พ่อแม่ เมื่อนิสิตรุ่นพี่ฝึกงานเสร็จและกลับมาวิทยาลัยก็จะมีการรวมเงินบางส่วนเพื่อเป็นผ้าป่าให้กลับวิทยาลัยเพื่อเป็นค่าอาหารให้นิสิตรุ่นน้องเป็นแบบนี้ทุกปี

“ของเรานี้ลูกลูกก็จะเราเมินโยบาย 3 ข้อ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพแล้ว แล้วได้ค่าตอบแทนลูกก็ต้องทำสามสิ่งก็คือ “ให้ ใช้ เก็บ” ให้คือ เงินเดือนก็ให้พ่อแม่ครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งเขาใช้สมมุติว่าเขาได้เงินเดือน และในส่วนที่เหลืออีก 6,000 เขาก็จะใช้ 3,000 และอีก 3,000 ก็ให้เขาฝากธนาคาร อันนี้คือฝึกในเรื่องการออมไปด้วย เป็นการดำรงชีวิตที่ใช้อยู่แบบพอเพียงในการดำรงชีวิต”

2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ

- 1) มีการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย เช่น ชุดนักเรียน
- 2) เมื่อเดินผ่านพระนิสิตจะนั่งลงและกราบหรือหยุดเดินและยืนข้างทางไหว้พระ เมื่อพระเดินผ่านไปแล้วนิสิตจึงเดินต่อ
- 3) เมื่อมีการพูดกับพระจะใช้คำลงท้ายตลอด นิสิตผู้ชายจะใช้คำว่า ครับหรือขอรับ นิสิตผู้หญิงจะใช้คำว่าค่ะหรือเจ้าค่ะ

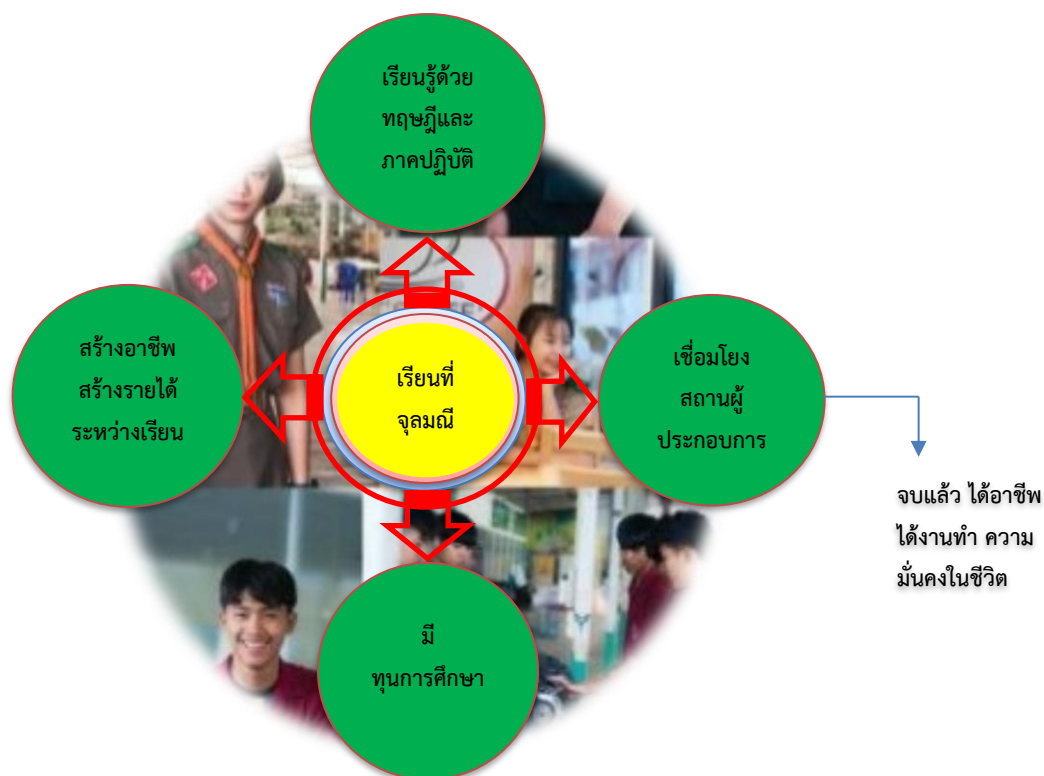
3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ

- 1) การคัดเลือกพระกับครูผู้สอนในวิทยาลัยจะต้องผ่านการอบรมวิปัสสนากรรมฐานหรือผ่านการฝึกเจริญจิตภาวนาของทางวิทยาลัยก่อนจึงจะสามารถมาเป็นพระกับครูผู้สอนได้
- 2) มีการจัดอบรมนิสิตใหม่ด้วยการปฏิบัติธรรมตามที่วิทยาลัยกำหนดเพื่อเป็นการปฐมนิเทศก่อนทุกปี
- 3) มีการจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อฝึกสมาธิให้กับนิสิตที่เป็นผู้ชายและออกบิณฑบาตตามหมู่บ้าน

4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง

- 1) มีการเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือนเพื่อนำมาประกอบอาหารในวิทยาลัยและนำเห็ดไปขายที่ตลาดเพื่อเป็นอาชีพเสริมให้แก่นิสิต
- 2) มีการเลี้ยงวัวแล้วให้ลูกวัวแก่ผู้ปกครองของนิสิต โดยทางวิทยาลัยจะบอกกับผู้ปกครองว่าเมื่อวัวออกลูกให้นำลูกวัวกลับมาให้วิทยาลัย เพื่อนำมาเป็นธนาคารวัวไว้ให้ผู้ปกครองรุ่นต่อไป

กล่าวโดยสรุปว่า วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นสถานศึกษาเอกชน หลักการบริหารจัดการวิทยาลัยคือ “สำนักเรียนเป็นบ้าน ผู้บริหารเป็นหลัก ครูให้ความรักเอาใจใส่ ใช้ไตรจักรการศึกษา ผู้เรียนเกิดปัญญา สรรพอาชีพเป็นเครื่องคุ้มครองตน” บริหารจัดการตามโครงสร้างได้แก่ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายวิชาการซึ่งแม่ชีเป็นผู้บริหารระดับสูง โดยดำเนินการจัดการบริหาร การศึกษา วิชาการงานอาชีพ และคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ตามเน้นให้ผู้เรียนมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา นำไปพัฒนาทักษะวิชาการงานอาชีพด้วยคุณธรรม ดำรงชีวิตในสังคมอย่างสันติ และใช้แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์และน้อมนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อฝึกการพึ่งพาตนเองและสร้างรายได้ เช่น การเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือน การสร้างธนาคารวัว และสาขาที่เปิดสอนตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนในพื้นที่ซึ่งทางโรงเรียนได้สร้างหลักสูตรและพัฒนาให้เข้าบริบทสังคมที่ต้องการสร้างอาชีพหรือรายได้เสริมในขณะที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ แห่งนี้เรียกว่าเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตและการดำเนินชีวิต เพราะแต่ละสาขาที่เปิดสามารถสร้างอาชีพให้กับผู้ที่จบการศึกษา ได้แก่ 1) สาขาช่างยนต์ 2) สาขาอิเล็กทรอนิกส์ 3) สาขาช่างตัวถังและสีรถยนต์ 4) สาขาการบัญชี 5) สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ 6) สาขาธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ 7) สาขาอาหารและโภชนาการ 8) สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย 9) สาขาการดูแลผู้สูงอายุ 10) สาขาเลขานุการ ทุกสาขาที่วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ ดังรูปภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจุลมณีศรีสะเกษ

ที่มา : คณะผู้วิจัย 13 พฤศจิกายน 2564

หลักการบริหารจัดการวิทยาลัยจุลมณีศรีสะเกษ ใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ และเทคโนโลยีพัฒนา ระบบสื่อสาร ทำให้กระแสการบริหาร โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาสร้างเครือข่ายแผ่กระจายครอบคลุมพื้นที่ส่วนต่างๆ ของสถานศึกษา หรือของโลกอย่างรวดเร็ว ผลของการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดกระแสสำคัญๆ ที่เข้าสู่ความเป็นสากลรวมทั้งการจัดการศึกษา โดยยึดหลักการคือ มีความยุติธรรม มีความมุ่งมั่น ขยัน อดทน มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำสูง และบูรณาการหลักพุทธธรรมสู่ปรัชญาของโรงเรียน วิสัยทัศน์ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ดังนี้

ปรัชญาของโรงเรียน: ไตรสิกขาสร้างคนดี จุลมณีสร้างสัมมาชีพ

วิสัยทัศน์: อาชีวะวิสุทธิ์ วิถีพุทธสร้างปัญญา จิตอาสาบริการ มาตรฐานสิ่งประดิษฐ์ ฝึกคิดสร้างสรรค์ แข่งขันวิชาการ สร้างรากฐานให้ชุมชน เพียรสร้างตนด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

เอกลักษณ์: วิถีธรรม นำชีวิต

อัตลักษณ์: รอบรู้ปรีดี เชี่ยวชาญปฏิบัติ ถนัดใช้ปัญญา จิตอาสาเพื่อชุมชน

4.2.2 ส่วนที่ 2 ลักษณะการดำเนินการของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

ก. **ปฐมเหตุของการสร้างพื้นที่นวัตกรรม** เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นแนวคิด หรือฐานคิดเบื้องต้นที่เป็นจุดกำเนิดหรือจุดประกายให้เกิดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรม โดยประเด็นปฐมเหตุของการสร้างพื้นที่นวัตกรรม สามารถแยกได้ 3 ประการคือ (1) ต้องการให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (2) ต้นแบบ (3) สู่การเรียนรู้ด้วยตนเองที่แท้จริงซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ต้องการให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

“ในขณะที่เราเป็นวิทยากรอบรม นักเรียนนักศึกษาเยาวชน ประชาชนข้าราชการ ทุกหมู่เหล่าที่ไปในแต่ละที่ เราไปเพียงแค่ว่า 3-7 วัน แล้วเราก็กังขามมา เมื่อเขาถูกกั๊งแล้วเขาจะต่อเนื่องได้อีกไหม จิตเป็นของเบาบาง จิตเป็นพลั้งธาตุที่ต้องดูแลระครองอยู่ตลอดเวลา จึงได้ใช้คำว่า ถ้าเป็นตัวเราเราได้ความรู้จากครูบาอาจารย์เรียกว่ากำหนด เรายังรู้จักการกำหนด กำหนดรู้อย่างไร กำหนดแล้วก็จะทำให้มีสติแล้วถ้าเราสอนเขาได้เบื้องต้น แล้วก็จากเขาไป นั่นคือการสอนกรรมฐาน เจริญภาวนา แล้วเราก็กังเขาไป ตรงนั้นเท่ากับเรากั๊งภาวะไว้ให้เขามากขึ้น เพราะเขาต้องเจอสังคมใหม่อีกต่อไปอีก เพราะไม่ใช่สังคมที่ได้รับการอบรมจากวันนี้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นเหตุเป็นปัจจัย จากที่เราเห็นนวัตกรรม การไหว้การสวดมนตร์ที่สวยงามนี้เอามาหล่อหลอม เอามาใช้ ใช้อย่างไรทำอย่างไรจะให้อยั่งยืน ตัวนี้คือคำถาม และแม่ก็หาคำตอบ คำตอบก็คือเมื่อเราอบรมเขา 3-7 วัน แล้วกั๊งเขา มันไม่ใช่การวัดผล ประเมินผล สรุปผลให้ได้ตัวสรุปที่ชัดเจนหรือถาวร จึงต้องมาสร้างโรงเรียน เมื่อสร้างโรงเรียนก็ต้องสร้างด้วยวิสุทธิพุทธสร้างด้วยใจ ทำให้ดูอยู่ให้เห็นอันนี้คือ อันดับที่หนึ่ง เมื่อทำให้ดูอยู่ให้เห็นเราเป็นแบบฉบับให้เขาแล้ว เขาก็ไม่ต้องไปดูตำราเพราะว่างานที่จะพัฒนานวัตกรรมชีวิตให้สวยงามให้มีรอยยิ้มที่สวยงาม อันนี้มันต้องใช้ความรู้ความสามารถความเอาใจใส่และเสมอต้นเสมอปลายและต่อเนื่อง จึงได้สร้างโรงเรียนที่มีกรอบชื่อว่าเป็นวิสุทธิพุทธ วิถีที่เปลี่ยนเส้นทางเส้นทางที่เป็นกรอบพุทธก็คือสอนเพื่อไปสู่เส้นทางแห่งผู้รู้ ให้รู้ตัวเอง ว่าเป็นนักเรียนนักศึกษาเป็นลูกศิษย์ต้นตอต้นตอก็คือเมื่อเขาได้รับความรู้ เขาก็จะพัฒนาตนเองในแต่ละวันให้ความรู้กับเขาต้นรู้และมีความเบิกบานแจ่มใส เขาจะมีความสุขเหมือนกับที่เราได้รับจากครูบาอาจารย์ ตรงนี้เป็นเหตุและปัจจัยเบื้องต้นที่ได้ตั้งโรงเรียน เหตุปัจจัยก็คือเกิดปณิธาน”¹

2. ต้นแบบ

การที่ได้เห็นครูอาจารย์ ปฏิบัติ หรือเห็นถึงปณิธานของครูอาจารย์จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการขับเคลื่อนการสร้างพื้นที่นวัตกรรมขึ้นในองค์กรของตนเอง ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“จากการศึกษาท่านอาจารย์ ดร.อาจอง ได้ไปศึกษาที่ประเทศอินเดีย แล้วก็ไปพบท่านไส บา บา ท่านไส บา บา ได้พูดว่าในชีวิตที่เหลือในชีวิตที่เหลือให้สนใจทางการศึกษาพอท่านไส บาบาท่านพูดแบบนี้ ท่านอาจารย์อาจาย ดร. อาจอง ได้แนวคิดที่ว่า เราจะต้องหันมาพัฒนาตัวนี้”²

¹สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเบียบ ธิรญาณี, ประธานบริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ, 7 มกราคม 2565.

²สัมภาษณ์ ดร.ทัศนีย์ ทองสม, ที่ปรึกษาผู้อำนวยการโรงเรียนสัตยาไส, 24 มกราคม 2565.

“สถานศึกษาวิถีพุทธที่ได้สร้างขึ้นก็เกิดจาก หนึ่งได้ความรู้จากครูที่เป็นต้นแบบ ต้นแบบก็คือท่านอาจารย์ ดร.ศิริ กรินชัย แนวคิดมาจากต้นแบบ เมื่อเรามีต้นแบบที่ดีขนาดนี้ เราก็ต้องเอาต้นแบบนั้นมาหล่อหลอมมาบูรณาการ เพราะต้นแบบของเราท่านได้เรียนรู้และต้องศึกษาเรื่องของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาครบถ้วน และได้มากพอที่เราจะได้ความรู้และเข้าใจได้ เมื่อเราได้รับความรู้จากท่านแล้วเราจึงเอาความรู้ หมายถึงองค์ความรู้ที่ครูบาอาจารย์เราได้แล้ว เราเอามาพัฒนาตัวเราหลังจากที่เราพัฒนาตัวเราเองแล้วเราก็มุ่งสู่ตัวเด็ก ก็หมายความว่าปณิธานที่เราได้จากความรู้ จากครูบาอาจารย์สู่ตัวเรา”³

“ผมได้รับนิมนต์ไปเรียนกับท่านดิช นัทธันท์ 3 สัปดาห์ ที่หมู่บ้านทางฝรั่งเศส ก็คือท่านสอนสมาธิภาวนาตามแนวทาง ตามแบบหมู่บ้านพลัม แบบเซน ผมก็ไปอยู่กับท่าน 3 สัปดาห์ ก็เกิดแรงบันดาลใจ เกิดแรงบันดาลใจว่าอยากจะทำ สำนักสงฆ์วิปัสสนากรรมฐานแบบท่าน”⁴

3. สู่การเรียนรู้ด้วยตนเองที่แท้จริง

“40 ปีที่แล้ว ลูกสาวท่านก็เรียนอยู่ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง คุณครูก็นัดลูกเรียนพิเศษ ขณะนั้นลูกเรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 3 การเรียนพิเศษจากการติวในช่วงช่วงหลังเลิกเรียน โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ ลูกจะตั้งคำถามกับแม่ว่าทำไมมันถึงต้องเป็นแบบนี้ ทำไมต้องเรียนพิเศษ ในตอนนั้นอาจารย์ประกายภัทร ก็คิดว่าจะหาโรงเรียนให้ลูกตรงไหนที่มันเหมาะสม ก็เลยมุ่งเป้าไปที่การจัดการศึกษาที่มันมีความหลากหลาย ก็เห็นในเรื่องของการที่นักเรียนควรจะต้องเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองที่แท้จริง เป็นการเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตัวเอง และรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ที่มีสติสัมปชัญญะในการคิดพิจารณาพิจารณาต่างๆ ด้วยตัวเองเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา อันนี้อย่างย่อมันก็จะจะมีแรงบันดาลใจอีกหลายประเด็นที่ท่านอาจารย์ประกายภัทร นี้แล้วก็ทำให้มาเริ่มสร้างโรงเรียนรุ่งอรุณ”⁵

ข. ฐานความคิดในการพัฒนาสถานศึกษา

กรอบแนวคิด นโยบาย วิสัยทัศน์อย่างไรบ้าง ที่สร้างให้สมาชิกที่ช่วยผลิตเยาวชนก็คือ คุณครู ได้ตระหนักได้เห็นคุณค่าได้ให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“ปรัชญา สถานศึกษาได้ตั้งเอาไว้ว่า ก็คือ “ไตรสิกขาสร้างคนดี จุลมณีสร้างสัมมาชีพ” เราใช้หลักไตรสิกขามาพัฒนาเราก็มาบูรณาการกับมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่แยกย่อยออกมาเป็นอาชีวะศึกษา”⁶

“กรอบแนวคิดในการพัฒนาไร่เชิงตะวัน โดยกำหนด วิสัยทัศน์ก็คือ เผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก โดยมีพันธกิจ 4 เรื่อง 1 ส่งเสริมการศึกษา 2 เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกล 3 ร่วมใจพัฒนาสังคม 4 สร้างค่านิยมแห่งสันติภาพโลก”⁷

³สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเบียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

⁴สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., ประธานมูลนิธิวิมุตตยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ พระอารามหลวง ณ ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิงตะวัน, 12 มกราคม 2565.

⁵สัมภาษณ์ (ออนไลน์) สกุนี บุญญะบัญชา, ผู้อำนวยการโรงเรียนรุ่งอรุณ, 24 มกราคม 2565.

⁶สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเบียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

⁷สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., 12 มกราคม 2565.

“แนวคิดของพวกผู้บริหารเกี่ยวกับเด็กพิเศษ ก็คือจะให้เขาลงมือทำ ให้เขาเรียนรู้และพึ่งพาตัวเอง ให้มากที่สุดโดยใช้ฐานระดับความสามารถของเขา แล้วก็พัฒนาไป สังคมของเพื่อนและสังคมปกติ จะเป็นตัวนำพาเขาเข้าไปอยู่ในสังคมปกติ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้”⁸

ค. กระบวนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมต้นแบบ

กระบวนการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ มีองค์ประกอบได้จากการสังเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้ การทำให้เห็นให้ดูเป็นต้นแบบ เกิดความต่อเนื่อง ปมเพาะจนเป็นอัตลักษณ์ หลักการบริหารจัดการสถานศึกษาแนวพุทธ หลักการคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาศักยภาพครู และมีการใช้จิตวิทยาเชิงบวก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การทำให้เห็นให้ดูเป็นแบบอย่าง

“กระบวนการบริหารโรงเรียนท่านอาจารย์บอกว่า ท่าน ไม่เอาอะไรมากมาย ขอผู้บริหารเป็นคนดี ครูเป็นคนดี เป็นตัวอย่างให้กับทุกๆ คน Role Model เป็นตัวอย่างเพื่อนร่วมงาน พี่น้อง หรือว่า นักเรียน ข้อสอง ย้อนกลับไปดูข้อที่หนึ่ง ต้องเป็นผู้นำที่ดี เป็นคนดีแล้วท่านจะไม่เน้นคนเก่งท่านบอกว่า ถ้าเป็นคนดีแล้วเดี๋ยวความเก่งก็จะตามมาเองแล้วก็ เข้าใจในวิธีที่ท่าน”⁹

“ทำอย่างไรเราถึงจะเอาสิ่งเหล่านี้ออกมาแล้วถ่ายทอดให้กับเด็กได้ จึงต้องมาทำให้อยู่ให้เห็น เริ่มต้นจากตัวเอง”¹⁰

2. เกิดความต่อเนื่อง

“ทุกคนต้องมีวิจรรย์ญาณ แยกแยะได้ว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี เชื้อใหม่ตอนน้ำท่วม เด็กช่วยล้างโรงเรียนรุ่นที่เค้าจบไปนะคะเข้ามาทำความสะอาดโรงเรียน ช่วยทำโน้นทำนี้ และเขาจะช่วยคิดว่าถ้าจะช่วยอะไรกับโรงเรียน โรงเรียนก็เสียหายเยอะเลย และเค้าจะกลับมาคือเด็กเค้าจะมีวัคซีน คุ้มครองเค้าอยู่ สร้างวัคซีนใจ ตลอดเวลาเพราะว่าเค้าสวดมนต์นั่งสมาธิตอน 6:00 น. ทุกเช้า ทุกวันนี้เขาก็ได้แล้วแล้วก็ในห้องเรียนเนี่ยเขาสวดมนต์นั่งสมาธิในวิชาคุณค่าความเป็นมนุษย์แล้วเค้าก็ได้ฟังนิทาน ฟังเพลงที่ดี เล่นเกมส์สนุกสนานอะไรต่ออะไร ที่เด็กจะแทรกคุณค่าและฝังลึกแต่ละวิชา คุณต้องใส่คุณค่าความเป็นมนุษย์ไปด้วย บูรณาการสติ คุณค่าความเป็นมนุษย์ในทุกๆ กิจกรรม ว่ามันเป็นยังไง สมควรหรือไม่ถ้าเป็นเด็กโตเนี่ย อาจจะให้ดู สิ่งที่ไม่ดีก็อาจจะให้ดูได้นะคะ แต่ต้องวิเคราะห์ให้เป็นสอนการวิเคราะห์ และคุณครูจะต้องอยู่ด้วยนะคะ เค้าก็จะแยกแยะน้ำดี น้ำเสียได้นะคะ เราจะตั้งคำถามให้เค้าตอบว่าเรื่องนี้หนูดูไปแล้วเนี่ยมันเป็นสิ่งที่ไม่ดีเลยเนี่ย สังคมเนี่ยเราจะทำอย่างไร เราจะช่วยสังคมอย่างไร ไรเมื่อเราเกิดเรื่องนั้นเรื่องนี้อะไรทำนองนี้สำหรับเด็กโตๆ นะคะ ใช้คำถามชวนคิด ใช้วิเคราะห์สังเคราะห์ สอนให้คิดเอง”¹¹

“ก็ตามจริงแม่ซีเป็นวิทยากรที่เรอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ในปริณทนลและภูมิภาคต่างๆ และหลังจากนั้นตรงนั้นเราก็ได้สิ่งที่เราเห็นก็คือ มันกลายเป็นนวัตกรรมชิ้นหนึ่งในระหว่างที่กราบพระก็เป็นนวัตกรรม ที่งดงาม ระหว่างที่เขาสวดมนต์เสียงที่เปล่งออกมาก็เป็นนวัตกรรม เมื่อ

⁸สัมภาษณ์ (ออนไลน์) สุกณี บุญญะบัญชา, 24 มกราคม 2565.

⁹สัมภาษณ์ ดร.ทัศนีย์ ทองสม, 24 มกราคม 2565.

¹⁰สัมภาษณ์ แม่ซี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

¹¹สัมภาษณ์ ดร.ทัศนีย์ ทองสม, 24 มกราคม 2565.

เราเห็นนวัตกรรมที่ดังามที่เกิดจากการสวดมนตร์ การนั่งสมาธิ เกิดจากการเจริญภาวนา การกราบ การไหว้ เป็นนวัตกรรมของชาวพุทธที่ดังามแล้ว”¹²

“พัฒนาต้นแบบนวัตกรรมของเด็กพิเศษ บางครั้งก็ทำไปกับคูชานานกับห้องเรียน ถ้าเรียนคณิตศาสตร์ เขาก็ถามชิ้นงานคณิตศาสตร์ เพื่อการเรียนรู้ของเล่น ที่เป็นศูนย์พัฒนาต่างๆ เช่น เป็นเรื่องของพื้นที่การทำอาหาร อยู่กันเป็นแบบ section ที่แยกออกมา งานพัฒนานวัตกรรมหรือกิจกรรมที่เราเชื่อมกับเด็กพิเศษคือ กิจกรรมอะไรก็ได้ที่ได้ลงมือทำ มีสื่อ มีอุปกรณ์ มีกลุ่มคน ตัวต่อตัว ให้เขาทำเอง มันก็ไม่ได้ถึงให้ทำเองทั้งหมด ครูที่เข้าใจแล้วนวัตกรรมก็คือ การดึงพ่อแม่เข้ามาทำกิจกรรมกับลูก”¹³

3. บ่มเพาะจนเป็นอัตลักษณ์

“ทักษะชีวิตสำคัญมากสำคัญโรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนประจำ เมื่อออกไปสู่สังคม เขาก็จะรู้ว่าเขาควรจะทำปฏิบัติตัวอย่างไรถึงจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม กว่าจะมีทักษะชีวิตที่สมบูรณ์ ทักษะวิชาการ ค่าใช้จ่ายอย่างน้อยคนละ 12 ปี ค่าจะซึ่มซึบการสอนและสิ่งทีท่านอาจารย์อาจอง ใ้หนโยบายไปซึ่มซึบได้เยอะในระยะเวลา12 ปีการเป็นครูที่ได้เห็นเด็ก ๆ มีสิ่งทีดีทีงามติดตัวเค้าไปตลอดนะคะ ครูเป็นตัวแบบทีดี เรียนรู้ผ่านการดู ...Learning by doing”¹⁴

“ทำให้ดู การทีเราจะทำให้จิตของเด็กได้รับการพัฒนา ตัวเราต้องเริ่มก่อนสวดมนต์ก็ให้ดู การแต่งกายก็ให้ดู ครองวัดปฏิบัติให้ดูเขาเห็นได้ชัดเจนทำให้ได้ผลก็คือการมาอยู่ร่วมกัน การมาอยู่ร่วมกันนี้ก็ต้องใช้อุปกรณ์ในการดูแลค่อนข้างจะสูง เพื่อทีจะให้เห็นผลก็คือต้องอยู่ด้วยกัน 24 ชั่วโมง และไม่ได้หมายความว่าอยู่ด้วยกันแค่วันเดียว แต่ 24 ชั่วโมงหลายหลายครั้งจึงต้องเอาลูกลูกนักเรียนนี้มาอยู่ประจำ จึงจะสามารถวัดผลประเมินผลนั้นได้ จึงจะเห็นการกระทำของเราคือทำให้ว่าเราตื่นแต่เช้าเราทำอะไรทีไหนเมื่อไรอย่างไรในที่นี้ให้เขาเห็น”¹⁵

“อยู่ให้เห็นก็คือ เข้าวัดปฏิบัติพาเขาปฏิบัติไปด้วย พาเขาทำไปด้วยไม่ว่าจะเป็นการกินอยู่ดูฟังตอนนี้เราทำให้เขาเห็นหมดชัดเจน กินเป็นเวลาอยู่หลับนอนก็เป็นเวลา ในขนาดทีเด็กได้มาอยู่ เป็นเวลา ตื่นเป็นเวลานอนเป็นเวลา ทานเป็นเวลา เรียนเป็นเวลาเหล่านี้ จึงทำให้เห็นเข้าวัดปฏิบัติชื่อว่า “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” เมื่อทำให้ดูอยู่ให้เห็นเป็นกิจวัตรแล้ว เด็กก็จะจำสิ่งเหล่านี้ จำภาพก็ติดติดตา จำเสียงก็ดีทีได้ยินจากหู และจำจากการสัมผัสด้วยความรักทีมอบให้ เด็กก็สัมผัสความรักจากเราเพื่อถ่ายทอดไปสู่ความรักทีจะเกิดในครอบครัว”¹⁶

“การปลูกฝังความสำนึกครูเป็นตัวอย่งทีดีตั้งแต่เดินเข้าหน้าโรงเรียนมาถึงแต่เข้า ยืนรับเด็ก การเป็นตัวอย่ง ครูมาแต่เช้ามองศรีษะจรดปลายเท้า ผู้ปกครองจอดรถ เราไหว้ สร้าง

¹²สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

¹³สัมภาษณ์ (ออนไลน์) สกุนี บุญญะบัญชา, 24 มกราคม 2565.

¹⁴สัมภาษณ์ ดร.ทัศนีย์ ทองสม, 24 มกราคม 2565.

¹⁵สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

¹⁶สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

ความประทับใจให้กับผู้ปกครองผู้ปกครองให้ความสำคัญให้ประทับใจบุคลิกภาพการมีระเบียบวินัย ยกมือให้ผู้ปกครองผู้ปกครองประทับใจเวลาประชุมประจำเดือน”¹⁷

4. หลักการบริหารจัดการสถานศึกษาแนวพุทธ

“สำนักเรียนเป็นบ้าน ผู้บริหารเป็นหลัก ครูให้ความรักเอาใจใส่ ใช้ไตรจักรการศึกษา ผู้เรียนเกิดปัญญา สรรพอาชีพจะเป็นเครื่องคุ้มครองตน สำนักคือสำนักของเราเราสร้างสำนักขึ้นมา สำนักหนึ่ง หากเราไม่มีสำนักในการดูแล หากเราไม่มีสำนักในการที่จะต้องบริหารจัดการด้วยคุณภาพ เพื่อให้เกิดด้วยคุณธรรมเพื่อให้เกิดคุณภาพสำนักนั้นๆไร้ค่า สำนักนั้นจึงเป็นสำนักของเราเพราะเรา สร้างด้วยมือ สร้างด้วยหัวใจ สร้างด้วยปณิธาน เมื่อเราทำตัวอย่างให้ได้ดี คนที่จะเข้ามาจะเป็นครูบา อาจารย์รุ่นใหม่ๆก็ตาม เขาก็จะเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยเพราะฉะนั้นสำนักก็เป็นสำนักที่ยิ่งใหญ่ ที่ผู้บริหารจัดการจะต้องจัดการบริหาร เพื่อการขยายผลต่อเนื่องอย่างชัดเจนต่อไป สำนักคือสำนักเอา สั้นสั้นแค่นี้ก็คือเป็นจิตสำนึกที่เราจะต้องรับผิดชอบแก่สังคมค่ะ”¹⁸

5. หลักการคัดเลือกบุคลากร

“เราต้องสอบครูก่อนค่ะ วิธีสอบครูก็คือการรับสมัครครู แล้วก็ให้ครูสอบการเข้า ธรรมเนียม 7 วัน สอบครูด้วยการให้ครูเข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรม 7 วัน เจ็ดวันเจ็ดคืนนี้เป็นการล้าง สนิมล้างความคิด เมื่อจิตเขาบริสุทธิ์เขาสามารถที่จะมาจะมีพลังที่จะสร้างสังคมให้ร่มเย็น เพราะฉะนั้น ตรงนี้ก็คือเรามีทีมครั้งแรกเลยก็ คือท่านหลวงตาพระมหาประยูร ติกปัญโญ ที่เรียนระดับปริญญาโทที่ เรียนด้วยกัน ศึกษาหาความรู้ด้วยการซึ่งอายุก็ต่างกันอยู่แล้วซึ่งได้เรียนรุ่นเดียวกันเรียนดอกเตอร์ ด้วยกัน เรียนดอกเตอร์ก็คนละรุ่นแต่เรียนปริญญาโทรุ่นเดียวกัน สาขาเดียวกันสาขาหลักสูตรและการ สอนซึ่งคนละสถาบันด้วยนะ แม่เรียนอยู่ที่รามคำแหงเรียนของสถาบันรามคำแหง แต่ท่านที่เรียนที่ มมส. แต่งานวิจัยตรงกันก็เลยได้พูดคุยกัน .... ช่วงที่ไปอบรมก็ได้กราบนิมนต์ท่านมาบรรยาย ก็ บรรยายตรงกันอีกก็เลยได้กราบนิมนต์ท่านมาร่วมกันในการทำวิทยาลัยวิถีพุทธตรงนี้ก็ คือ เมื่อเรามี ทีมคือตัวเราแล้วก็คณะคือหลวงตา ได้มีการอบรมบ่มเพาะและอบรมแล้วก็ได้เห็นสามวันเจ็ดวันไม่ ได้ผลหรอก เราต้องอบรม 24 ชั่วโมงและต่อเนื่องเป็นหลักสูตร หลักสูตรก็ต้องต่อเนื่องทั้งทางโลกและ ทางธรรมก็คือหลักสูตรการศึกษา ปวช. และ ปวส. และเอาหลักธรรมควบคู่กันไปด้วยตรงนี้ เรา จะต้องมีทีมงานที่ทีมงานก็คือครูผู้สอนที่เราไม่สามารถจะสอนเองทุกวิชาได้ เราก็รับครู เวลารับครูก็จะ มีการสอบสัมภาษณ์ว่ามีหัวใจแค่นั้นอย่างไร แต่ในขนาดนั้นเราก็ให้ครูได้ลงมือปฏิบัติคือปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรม 7 วัน คือได้ครูคนใหม่เกิดขึ้นเลยคะ ลองพิสูจน์ดูนะคะถ้าอยากได้ครูดีเช่นอย่างจุลมนี ค่ะ”¹⁹

“ครูที่จบตรงสายทั้งหมด โดยเฉพาะครูระดับมัธยมนั้น จะไม่มีครูที่จบไม่ตรงสาย”²⁰

¹⁷สัมภาษณ์ (ออนไลน์) สกฤณี บุญญาปัญญา, 24 มกราคม 2565.

¹⁸สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเบียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

¹⁹สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเบียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

²⁰สัมภาษณ์ ดร.อภิญญาผล ธิรพรพงษ์ศิริ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุทธิวาราม, 22 มกราคม 2565.

6. การพัฒนาศักยภาพครู

“มีการตรวจสอบในการสอนออนไลน์ตลอด ทุกวิชาที่จะแบ่งกันให้รองผู้อำนวยการ 4 คน ก็จะเข้าดูครูทุกคนในแต่ละสายวิชา ในปีที่แล้วก็มีครูของเรา 1 ท่าน ไม่นัดในการใช้ แอปพลิเคชัน Google Meet ในการสอน นักเรียน ท่านก็เกิดมายด์เซ็ท เราก็มารู้จักกัน ภายเซ็ทให้เขา ว่าถ้าคุณครู ไม่สามารถสอนให้เด็กนักเรียนได้ เด็กนักเรียนมีคำถาม ให้จำลองห้องเรียนไปไว้ที่บ้าน แล้วโดนนักเรียนมีคำถามและเด็กนักเรียนจะถามใคร ขอทราบใบเสร็จให้คุณครูเขาก็เข้าใจ และไปเรียนรู้ด้วยตัวเอง ทางโรงเรียนก็จะส่งครูไปอบรมทางออนไลน์ ที่หลากหลายวิธีการเพื่อที่จะมาใช้กลับ กับเด็ก ตอนนี้คุณครูท่านนั้นก็สามารถจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ โดยเต็มรูปแบบ”²¹

“พัฒนาโดยส่งครูไปฝึกอบรม เมื่อการพัฒนาเต็มรูปแบบแล้ว มีหนังสือคู่มือมีออนไลน์แล้วพัฒนารูปแบบแล้ว ต่อยอดแล้วท่านอาจารย์มีการทดสอบอย่างไรบ้าง ในการทดสอบ คุณครู ในการทดสอบคุณครูก็คือการเข้าไปดูการสอนของคุณครูผ่าน Google Meet เป็นการนิเทศ ว่า คุณครูท่านนี้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ ตามที่เราต้องการคาดหวังไหม และเด็กก็เข้าใจโดยการที่ เด็กสามารถโต้ตอบกับครู และจากการสังเกตห้องเรียนปลายทาง ดูผลสัมฤทธิ์ในวิชานั้น”²²

7. จิตวิทยาเชิงบวก

“ยกตัวอย่างของจริงมีลูกของท่านผู้ปกครองคนหนึ่งซึ่งสามารถที่จะส่งลูกเรียน โรงเรียนดังต้องเสียค่าเทอมเยอะๆได้ ในขนาดเดียวกันลูกของท่านก็ไปทำความผิดนิดหน่อย เสร็จแล้วก็อยู่ที่นั่นไม่ได้ต้องย้าย ในขนาดที่เขาว่าลูกมาผู้ปกครองจะต้องบอกความไม่ดีของลูกหมดเลย แต่เราไม่รับฟัง แม่ก็จะอาแชนรับลูกอาจารย์แม่ รอคอยนานแล้ว แล้วก็กอดเขาด้วยความรัก การกอดของเราที่ให้กับเด็กนี้ ทำให้เด็กเปลี่ยนเพราะเขาไม่ได้สัมผัสตรงนี้ ..กอดด้วยความรักเป็นการต้อนรับ ระดับที่หนึ่ง ระดับที่สองเชิงบวก เราจะต้องพูดเชิงบวกทุกเรื่อง ขณะเดียวกัน เราสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงเขาจะความรักและการพูดเรื่องเชิงบวก เขาจะเปลี่ยนแปลงทุกอย่างเพราะสังคมที่เขาอยู่ ทรงผมก็ดี การอยู่การกินการพูดการจกก็ดี ไม่เหมือนกับที่เราให้เขา ถ้าเกรงถ้าดีถ้าผมยาวถ้าพูดยาก ถ้าพูดไม่เพราะ อาจารย์แม่สอนเองจะไม่ให้พ่อครูแม่ครูเป็นภาระมาก แต่ถ้าดีอยู่แล้วตั้งอยู่ตรงไหนก็ดีใครก็สอนได้ แต่ถ้าผิดแปลกเราจะมาสอนเอง วิธีของการสอนก็สอนพัฒนาเชิงบวกค่ะ ให้ความรู้ให้ ความรักตลอด อันนี้คือสิ่งที่มันต้องเกิดจากจิตของเราการพัฒนาผู้เรียนเชิงบวก”²³

๗. นำหลักธรรมมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินการ

ในการดำเนินงานในฐานะคิดจากการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการ และใช้เป็นกรอบ ในการดำเนินงาน ภายใต้หลักการที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ด้วยคุณลักษณะของแต่ละสถานศึกษา มีความแตกต่างกัน และมีบริบทที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดจากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

²¹สัมภาษณ์ (ออนไลน์) สกุนี บุญญาบัญชา, 24 มกราคม 2565.

²²สัมภาษณ์ ดร.อัญญาผล ธิรพรพงษ์ศิริ, 22 มกราคม 2565.

²³สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

“จุดเน้นคือคุณธรรมนะค่ะ เน้นคุณธรรม” นอกจากนี้จุดเด่นที่เป็นเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนเราคือ เน้นเรื่องคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการ 1) ความรักความเมตตา 2) ความจริง 3) ความประพฤติชอบ 4) ความสงบสุข 5) อหิงสา ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน อันนี้เป็นแกนของโรงเรียนเราเลย และคุณลักษณะของนักเรียนของเราพบว่ามีคุณลักษณะแบบนี้เลย”²⁴

“จากครูต้นแบบ (คุณแม่สิริ) มาสู่การพัฒนาตัวเอง ...การพัฒนาตัวเองเริ่มจากพัฒนาจิต เสริมต่อด้วยปัญญา และสร้างสันติสุข อาจจะมีพูดได้ว่ากรอบคิดด้านคุณธรรมที่ใช้ในการดำเนินโรงเรียนของเราคือ หลัก ศีล สมาธิ ปัญญา ”²⁵

“พัฒนาต้นแบบไร่เชิญตะวัน คิดว่าจะพัฒนาให้เป็นต้นแบบของการสร้าง ที่นี้ผมต้องการพัฒนาให้เป็นต้นแบบของการเอาธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันโดยที่ให้ธรรมะเป็นวิถีชีวิตเป็น เป็น the way of Life”²⁶

“โรงเรียนในแบบจิตอาสา เด็กที่นี้เรื่องจิตอาสาค่อนข้างที่จะเข้มแข็ง วิธีการจะขับเคลื่อนจิตอาสาในโรงเรียนของเราก็คือ การเอาไปผูกกับคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แล้วไปพัฒนาการเรียนการสอนตรงนั้น ก็คือจะเอาคะแนนมาผูกกันเพื่อ เบื้องต้นให้เด็กนักเรียนเรา Drive เพราะว่ามีขนาดมาล่อ แล้วก็ฝึกเขาพอหลังๆ มานี้ นักเรียนที่โตขึ้นหน่อย ที่ผ่านมา 1 ม 2 มาแล้ว เรื่องก็ ม.ปลายเขาก็จะออกไปด้วยใจของเขาเอง ว่าเหมือนกับเขาถูกฝึกมาตลอด เหมือนเป็นรูปแบบเป็นจิตใจ”²⁷

ง. จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีภาคปฏิบัติในรายวิชา

ในการจัดการเรียนการสอน หากมีแต่หลักการ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงหลักการ ในภาคทฤษฎีจะพบได้จากการศึกษาในลักษณะเดิม แต่ในปัจจุบันหลักการจัดการศึกษามีการบูรณาการการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะการคิดเชิงระบบ และเกิดความชำนาญในสาขาวิชานั้นๆ รวมทั้งเกิดทักษะชีวิต และความชำนาญในการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“ดังนั้น วิธีที่จะออกแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยค่ะก็เลยว่างๆ ของมันจะมี 3 ช่วงก็คืออนุบาลประถมมัธยมในวัยอนุบาลเนี่ยหลักสูตรของโรงเรียนออกแบบให้นักเรียนเรียนรู้จากการเล่นการเล่นการเงินการงานที่หมายถึงว่ากิจกรรมทั้งรายการครัวก็คือทำตัวอะไรทำนองนี้เพื่อให้เขาได้เข้าใจแล้วก็ใช้ใช้การเรียนรู้ในชีวิตปกติของเด็กให้เป็นสิ่งที่มันเป็นการเรียนรู้และพัฒนาตัวเด็กอนุบาลนะค่ะก็จะได้สอดคล้องกับช่วงวัย 5 ขวบ 6 ขวบ 4-6 ขวบในช่วงหลังอนุบาล แล้วก็ป็นครูก็จะสร้างเป็นเป็นเป็นตรึมเช่นกรณีเรื่องเอางานครุมาเรียนเนี่ยก็พานักเรียนทำอาหารแล้วก็เรียนรู้เรื่องส่วนประกอบของอาหารด้วยกันเด็กได้ฝึกหัดฝึกเด็ดผักคุณครูก็มีการทำในห้องนะค่ะไม่ว่าจะผัก ผักทอดปลาทำข้าวผัดไข่เจียวเด็กก็จะได้เห็นกระบวนการต่างๆซึ่งมันเป็นความเป็นจริงของชีวิต”²⁸

²⁴สัมภาษณ์ ดร.ทัศนีย์ ทองสม, 24 มกราคม 2565.

²⁵สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

²⁶สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., 12 มกราคม 2565.

²⁷สัมภาษณ์ ดร.อัญชลิต ธิรพรพงษ์ศิริ, 22 มกราคม 2565.

²⁸สัมภาษณ์ (ออนไลน์) สกฤณี บุญญะบัญชา, 24 มกราคม 2565.

จ. ปรับ mind set เปลี่ยนมุมมองในการมองทุกสิ่งรอบๆ ตัว

ปรับเปลี่ยนวิธีการมอง หรือวิธีคิด เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาวัตรกรรมทางการศึกษา เปลี่ยนวิธีคิดจากเดิมๆ เป็นวิธีคิดแบบใหม่จะเกิดผลลัพธ์ใหม่ๆ ดังนี้

“ในเรื่องของจิตอาสาทุกๆ คนได้ฝึกฝนในเรื่องของการเสียสละ ตั้งแต่ตื่นขึ้นมาเช็ดถู อยู่ตรงไหนขัดห้องน้ำตรงไหน ทำกับข้าวตรงไหน เมื่อเด็กเด็กเหล่านี้ได้ทำกิจกรรมในส่วนนี้ แต่ละวันแม่เขาจะไปอยู่ข้างนอกเขาก็ไม่อายจากการที่เขาจะไปกวาดบ้านถูบ้าน เขาไม่อายที่จะต้องไปเก็บเพชรเก็บพลอย เด็กเห็นขยะที่เราเรียกว่าขยะ แม่สอนเขาวานี้คือสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดนะลูก เพราะตอนที่เราซื้อลูกชิ้นใส่ถุงนี้ถุงเป็นภาชนะที่สูงค่า เพราะถ้าหากเราซื้อมาแล้วใส่มีม้นก็เปื้อน แต่ภาชนะที่ใส่มาคือมีค่ามาก ถ้าคนรู้เอาไปทิ้งให้เป็นที่ไม่ต้องทำให้คนอื่นเป็นภาระ สิ่งเหล่านี้จะมีค่ามากเลย เพราะมันไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน และที่นี้เขาก็จะเห็นคุณค่าของเพชรพลอยเหล่านั้น ก็แยกแยะเป็นแยกแยะเป็น”²⁹

“ลดรูปแบบของความเป็นทางการของความเป็นวัด แล้วทำวัดให้เข้าถึงกันง่ายๆ Easy extraction เหมือนที่เราเดินเข้าร้านกาแฟ เดินเข้าร้านเซเว่นอีเลฟเว่น เดินไปที่ยิวในห้าง โดยมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต”³⁰

“คือสิ่งที่ผมต้องการสื่อสารกับสังคมไทยว่า ลดความเป็นทางการของความเป็นวัดลงในแบบพิธีรีตองหรือ ในแบบราชการลง แล้วทำให่วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยแล้วเดินเข้าหาแบบไม่ต้องมีกำแพงมาอีกต่อไป กำแพงในที่นี้ก็คือ กำแพงของรูปแบบ กำแพงของความเป็นราชการ กำแพงที่เป็นกำแพงจริงๆ ลดออกหมดเลย”³¹

ฉ. เชื่อมกระบวนการเรียนรู้กับชุมชน

กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน หากไม่พิจารณาถึงการเชื่อมโยงชุมชนก็จะทำให้ขาดความต่อเนื่องของการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการพัฒนา ดังนั้นชุมชนที่มีองค์ความรู้ มีปราชญ์ชาวบ้าน หรือมีสถานการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและใช้เป็นบทเรียนได้ ดังนี้

“กระบวนการเรียนเรียนเชื่อมโยงระหว่างเรียนและชุมชน ศึกษาสาเหตุของปัญหาต่างว่่างระบบการเรียนรู้อให้เป็นระบบของทุกภาคการศึกษา จะมีวิธีการเรียนอย่างไร เช่นระดับประถมปลาย ก็จะเรียนเรื่องของข้าวไทย วิถีไทย ก็จะเอาเรื่องของการปลูกข้าวเหนียวมาลำดับกระบวนการปลูกข้าวเหนียว ลำดับสอดคล้องไปกับการเรียนตลอดปี ก็เรียนตามหาน้ำมาจากไหน น้ำหมายถึงอะไร น้ำประปา มาจากไหน และข้าวมาจากไหน ถึงได้มาอยู่ในก้องข้าว เพราะอะไรถึงใช้น้ำจากก้อง ก็เป็นการย้อนรอยไปไปสู่ต้นน้ำ ต้นน้ำในป่า นี่คือการเรียนระดับมัธยม ที่เป็น Project ที่ให้เด็กเข้าไปร่วมแก้ปัญหาชุมชนด้วย มีการเรียนเกี่ยวกับภาคต่างๆ และนักเรียนก็จะได้ไปศึกษาประเด็นปัญหาของชุมชนนั้นๆ หรือว่าเขาก็จะได้มีการทำสื่อเพื่อสื่อสารสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ในมัธยม ก็จะมีทีมที่เน้นด้านสังคม ทีมที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์ที่เน้นด้านวิทยาศาสตร์ จะเรียนรู้เช่นว่ากระบวนการต่างๆ

²⁹สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเบียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

³⁰สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., 12 มกราคม 2565.

³¹สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., 12 มกราคม 2565.

ที่ทำให้ขยะล้นโลก มีอะไรที่เกิดขึ้น ขยะในในเมืองไทย กรุงเทพฯ แล้ว ถ้าเราจะทำให้ขยะเอาไปใช้ประโยชน์ หรือว่าทำให้ขยะมันน้อยลง มีอะไรบ้างที่จะเป็นเครื่องช่วยไปพัฒนาสิ่งต่างๆ เหล่านั้นส่วนอีกอันหนึ่งที่เน้นด้านด้านด้านคณิตศาสตร์เราเรียกว่า financial literacy ก็จะได้รู้เกี่ยวกับเรื่องของต้นทุนกำไรการออมการใช้เงิน เพื่อเป็นการสอนให้เด็กรู้จักใช้จ่าย รู้จักออมไว้ใช้ในอนาคตด้วย”³²

ข. การบูรณาการหลักสูตรเพื่อให้ได้นวัตกรรมใหม่

“เราใช้หลักสูตรนำการศึกษามาพัฒนาบูรณาการควบคู่กับมาตรฐานการศึกษาเข้าไปด้วย ด้านการเรียนการสอนคือเราต้องให้ผู้เรียนได้ความรู้ ไม่ใช่ให้ความรู้เฉพาะทางโลกอย่างเดียว เพราะให้ความรู้ทางโลกนี้มันก็ไปสุดไปตันอยู่ที่ปริญญาเอก แต่ความรู้ที่เราจะต้องให้เขาเสริมเข้าไปอีก ก็คือให้ความรู้ทางธรรม เป็นความรู้ 2 อย่าง โดยความรู้ทางธรรมเอาหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณาการ ไตรสิกขา คือ ศีล เด็กรักษาศีลโดยไม่รู้ตัว หนึ่งเด็กไม่ได้ฆ่าสัตว์ เพราะที่นั้นเป็นอาหารที่สำเร็จจากการบริจาคมามาก จากที่เราสั่งซื้อมาเป็นของที่ไม่มีชีวิตแล้ว เด็กได้รักษาศีลโดยไม่รู้ตัว ศีลข้อที่หนึ่งเขาไม่ได้ฆ่าสัตว์ ข้อที่สองทุกคนแม้เสื้อผ้าก็ยังต้องปักชื่อของตัวเองเพื่อไม่ให้ใช้ผิดสี ไม่ให้ใช้ผิด แปลว่าเขาจะไม่มีสิทธิ์ในการไปหยิบจับของคนอื่นแล้วเรื่องเสื้อผ้า แล้วเรื่องปัจจัยก็ให้ภาคธนาคารเรามีธนาคารจุลฉิมแบงค์ เด็กนักเรียนจะสามารถซื้อขนมรับประทานในสหกรณ์ ได้วันหนึ่งไม่เกิน 30 บาท เข้าเบิกได้ 10 บาท กลางวัน 10 บาท ตอนเย็น 10 บาท หลังจากสวดมนต์ก็จะมีกิจกรรมตรงนี้ แปลว่าเด็กก็จะได้ศีลข้อที่หนึ่งไม่ฆ่าสัตว์ ศีลข้อที่สองไม่ได้หลักทรัพย์เพราะเงินไม่ได้อยู่ในกระเป๋าของเด็ก เสื้อผ้าก็มีปักชื่อไว้หมดแล้ว และเด็กถูกแยกชายและหญิงไม่ได้ประพฤติผิดในรูปประส ไม่ได้ให้ใช้โทรศัพท์โดยที่เขาไม่ได้แชท LINE ไปหาใคร ให้ใช้เฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ เพิ่งให้ใช้ปีที่ให้เข้ามาไม่ได้ให้ใช้เลยหนึ่งเทอมกลับบ้านก็ไปใช้เต็มที่เลย”³³

“คือเราบูรณาการหลักไตรสิกขามาใช้กับเด็ก เด็กได้รับความรู้ด้านทางโลกคือหลักสูตรการศึกษา ทางธรรมก็คือการเอาหลักไตรสิกขามาบูรณาการ ให้เด็กทำให้อยู่ให้เห็นเด็กเขาก็ได้เรียนรู้ โดยที่รักษาศีลไม่รู้ตัว เจริญภาวนาทุกวันจนชำนาญและเชี่ยวชาญ ระดับจิตของเขาได้เท่าไรก็เท่านั้น เกิดปัญญาตามวัย ตามอายุอันนี้คือสิ่งที่เขาเกิดขึ้นเราบูรณาการแบบนี้คะ”³⁴

“ห้องคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ผมยังมีความคิดทำ ห้องเรียนไม่ต้องมีถังขยะได้ไหม ก็เหมือน ผมเป็นนร. แพทย์ห้องเรียนแพทย์ผมไม่มีถังขยะ ก็เปรียบเหมือนผมผ่าตัดจะลืมกรรไกรไว้ในท้องผู้ป่วยไม่ได้ เพราะฉะนั้น ทำกิจกรรมเสร็จเรียนเสร็จต้องเก็บของใครของมันเด็กต้องสร้างวินัยให้ตนเอง เริ่มจากที่บ้าน ที่บ้านแล้วก็มาห้องเรียนของตนเอง การปลูกฝังความสำนึกครูเป็นตัวอย่างที่ดีตั้งแต่เดินเข้าหน้าโรงเรียนมาถึงแต่เช้า ยืนรับเด็ก การเป็นตัวอย่าง ครูมาแต่เช้ามองศรีษะจรดปลายเท้า ผู้ปกครองจอดรถ เราไหว้ สร้างความประทับใจให้กับผู้ปกครองผู้ปกครองให้ความสำคัญให้ประทับใจบุคลิกภาพการมีระเบียบวินัย ยกมือให้ผู้ปกครองผู้ปกครองประทับใจเวลาประชุมประจำเดือน ครูที่อุปนัาสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ เพราะเรายังเป็นพุทธ โดยพัฒนารูปแบบ

³²สัมภาษณ์ (ออนไลน์) สกณี บุญญาบัญชา, 24 มกราคม 2565.

³³สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

³⁴สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

การสอบคณิตศาสตร์การนำเข้าสู่บทเรียนอย่างไรตอนนั้นไม่ทำโครงการอย่างน้อยนำเข้าสู่บทเรียนด้วยคุณธรรม จริยธรรม สืบทอดวัฒนธรรม กลุ่ม A กลุ่ม B ต้อง ถ้ามีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบ Learning by doing กตัญญูกตเวทิตา กตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี คนไทยนึกถึงพ่อแม่แต่ไม่เคยตอบแทนบุญคุณผมไม่เคยอายุพ่อแม่เป็นชาวไร่ ชาวนา”³⁵

“การใช้สถาปัตยกรรมทั้งหมดออกแบบภายใต้เซ็น แบบพุทธศาสนาแบบเซน Zen buddhism ผสมกับความเป็นล้านนาของเชียงราย ผมจึงเอาใฝ่เอาไม่เอาหิน เอาบุคลิกภาพต่างๆ มารวมเป็นไร่เชิงตะวัน จุดนี้เป็นจุดดูวิว ที่เห็นตื้นที่กว้างๆ นี้ไม่ใช่ลานจอดรถนะ อันนี้เขาเรียกว่าสุญญิตาคารอาคารแห่งความว่าง อันนี้สุญญิตารามอารามแห่งความว่าง เอาไว้นั่งตรงนี้ดูเขา แบบวัดเซ็นทั้งหลายในญี่ปุ่น เป็นปริศนาธรรมคนเขาไม่รู้คิดว่าเป็นลานจอดรถ แล้วแฉ่น้อย 4 องค์กรที่นั่งอยู่ตรงนั้นเราโดนก๊อปปี้ทั่วประเทศ จะได้เห็นที่มาที่ไป ที่นี้ชาวบ้านมาที่นี่จะเจอผมไม่เจอผมยังงั้นเขาก็ได้ธรรมะอยู่แล้ว แล้วเดินไปจะได้ยินเสียงน้ำอยู่เรื่อยๆ มันสบายจิตสบายใจ ที่นี้เราตกแต่งน้อยที่สุดนะ ถ้าเป็นงานร่วมสมัยนี้เราเรียกว่าเป็นเส้นแบบนี้มีนิมอล จิวแต่แจ้ว อย่างต้นไผ่นี้เขาอยู่มาก่อนแล้วก็ให้เขาอยู่ต่อไป เราจะไม่ไปปรุงไปแต่งเขามาก แต่มองให้มองเป็นความงาม นี่ก็เป็นปริศนาธรรมมี 8 ชั้น ก็ช่วยประมวลที่ทุนประมวลได้ 25 ล้านบาท นี่เป็นงานผมเองนะ งานศิลปะผมเอง เป็นรูปวาดที่อยู่ในหนังสือ อุโมงค์ทางเส้นนี้เราเลียนแบบมาจากเรื่องนางสุนนมาลาการ ในพระธรรมบทที่ถวายเป็นดอกไม้ และดอกไม้กันเป็นพาดาน นั่นแหละมาจากเรื่องนั้น ผมเลยเอามาทำตรงนี้แล้ว 2 ช่างเนี่ยมีคติธรรมอยู่ตลอดนะ ไม่ครบตัวนี้ทั้งหมดเป็นปริศนาธรรมทั้งหมด มันจะดีไม่มีมันอยู่ที่ไหนไหนเราได้ช่วยคน เราก็จารู้สึกดีใจไหม เตียวไปดูห้องน้ำแม่แต่ห้องน้ำ และนี่เป็นร้านหนังสือเล็กๆ ของผมที่ทำงานหาหนังสือทั่วประเทศจะมีอยู่ในนี้ทั้งหมด และหาที่อื่นไม่เจอนะจะอยู่ที่นี้ทั้งหมด”³⁶

“เราบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวิถีพุทธ ก็คือวิถีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเนื้อเดียวกันเป็นตัวเดียวกัน วิถีชีวิตที่เขาดำรงชีวิตอยู่เราไม่มีแม่บ้าน เราไม่มี ภารโรง เราไม่มียาม เด็กเป็นแม่บ้านพอถึงเวรก็ทำกับข้าว ชัดห้องน้ำ ถึงเวรก็เก็บกวาดเช็ดถู เก็บเพชรเก็บพลอย เสาร์-อาทิตย์ ก็เอาเพชรพลอยไปขาย นั่นก็คือเรื่องการดำรงชีวิตปกติ เสร็จแล้วขนาดเดียวกันขณะที่เขาขายของได้แล้วเขาเอามาซื้อเครื่องปรุง น้ำยาล้างถ้วยล้างจาน หรือเราทำเองซื้อหัวน้ำยาทำได้มากขึ้นประมาณนี้”³⁷

การพัฒนาต้นแบบให้ไปสู่รูปแบบที่ชัดเจน “ตรงนี้ที่เราได้ขยายผลและการเป็นต้นแบบนี้ สิ่งที่คุณอื่นทำได้ยากแต่เราทำได้ง่ายเมื่อคนอื่นทำได้ยาก แต่เราทำได้ง่ายหมายความว่า เราเชื่อครูหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือคำสอนของพระพุทธเจ้า คือเป็นสิ่งที่เชื่อว่าเป็นสัจธรรมสูงสุดแล้ว เมื่อเราเชื่อฟังบุคคลที่เชื่อว่าเป็นสัจธรรมสูงสุดแล้ว เรามาใช้และปฏิบัติ ผลปรากฏแห่งธรรมที่เราพิสูจน์ไม่ต้องไปถามใครเลย ก็จะเกิดผลเร็วเมื่อเราเอาหลักธรรมหรือคำสอนของครู ที่เป็นบรมมาครูมาใช้ เราก็

³⁵สัมภาษณ์ ดร.อภัสสร ผล ธิรพพงษ์ศิริ, 22 มกราคม 2565.

³⁶สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., 12 มกราคม 2565.

³⁷สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

จะไม่ต้องไปแก้ไขไม่ต้องไปปรับปรุงไม่ต้องไปทดลองใหม่ ตรงนี้จึงเป็นทำให้เราพัฒนาได้เร็ว เมื่อเราพัฒนาได้เร็วแล้วเรารู้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สังคมต้องการ”³⁸

ข. สูการสร้างเครือข่าย

“เมื่อขยายผลได้แล้วสิ่งที่เป็นวิถิปุทธ เราก็ไปสร้างเครือข่ายด้วยกันขยายให้กับวิทยาลัยต่างๆ ได้ทำเป็นแบบอย่างแล้วก็ไปอบรม บ่มเพาะนำไปใช้เป็นเกณฑ์มีพระพุทธรูป มีการสวดมนต์ไหว้พระ มีการปฏิบัติธรรม มีความสะอาดที่อยู่สะอาด สะอาดกาย สะอาดใจ ต่อเนื่องออกไป สิ่งเหล่านี้ก็เลยกลายเป็นสัญลักษณ์เอกลักษณ์ของความ เป็นวิถิปุทธ ที่จะนำไปสู่การสร้างเครือข่าย ก็กลายเป็นเรื่องที่ทำแล้วเกิดความยั่งยืน เพราะเป็นภาพที่ใครๆ ก็ต้องการสังคมต้องการบอกว่าทำยาก จริงๆ แล้วความเป็นวิถิปุทธ เป็นเรื่องเบาๆ เป็นเรื่องของความสุขและสนุกด้วยค่ะ”³⁹

“เรื่องของสัมมาอาชีวะ ในฐานะที่เราเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ สถานศึกษาที่เราบ่มเพาะด้านอาชีวะ ตรงนี้มีอะไรโดดเด่นเรื่องสัมมาอาชีวะ และผลิตให้นักเรียนเยาวชนที่กำลังเติบโตเป็นกำลังของชาติเป็นอาชีวะที่สุจริต ทำได้อย่างไรหรือมีกระบวนการอย่างไร ... ตรงนี้ก็ดูแล่ง่ายง่ายค่ะ ก็คือเด็กมีสติมีสมาธิมีปัญหา เด็กมีสติ มีสมาธิเขา จะไปอยู่ที่ไหนเขาก็อยู่ได้ทน หลักสูตรเราก็มีการฝึกประสบการณ์ไปสู่วิชาชีพ ขนาดที่ลูกเราไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับสถานประกอบการ เราทำ MOU ไว้ 50-60 สถานประกอบการ และก็อยู่กับสมาคมผู้ประกอบการแห่งประเทศไทยเยอะมาก 300-400 สถานประกอบการ ... ที่ลูกของเราไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สถานประกอบการให้ใบขึ้นชมเด็กของเรามีสติมีสมาธิ และมีศีล เด็กเรานั้นได้รับการอบรมบ่มเพาะจากสถานประกอบการ และได้ค่าตอบแทนเป็นเงินเป็นทองกลับมา และลูกของเราก็จะมี Feedback กลับมาว่าถ้าลูกเราไม่มีสติ ไม่มีสมาธิและเขาไม่มีศีล ไม่มีปัญญา เขาไม่สามารถจะอยู่ในสมาคม บริษัท ห้าง ร้าน หรือโรงงานนั้นได้ เพราะเขาบอกว่าในสังคมเหล่านั้นหัวหน้างานบางที่ใช้คำพูดใช้ภาษาที่ฟังไม่ได้เลย ภาษาที่มาจากสวนสัตว์ก็มีเหล่านี้เป็นต้น ตัวเงินตัวทองก็มี แต่ด้วยความที่เขาได้ผ่านกระบวนการฝึกสมาธิ ฝึกสติเขาก็มีสติในการฟัง เขามีสมาธิในการทำงาน จึงทำให้เขาใช้อายุัดตนเองทั้ง 6 ของเขาไปทำหน้าที่ ในสถานประกอบการอย่างทรงคุณค่า และอยู่ได้จนครบวาระของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สิ้นสุดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ... ตรงนี้ทำให้เขาไปประกอบวิชาชีพ เพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน นั่นคือสิ่งที่ลูกลูกนักเรียนนักศึกษาได้จากการบ่มเพาะภายใน และออกไปฝึกประสบการณ์ภายนอก ผลกลับมาก็คืออยู่ได้ทำได้และได้ความรู้ออกมาประกอบอาชีพได้อย่างชัดเจนถาวร ให้เปรียบเทียบกับที่อื่นถ้าบริษัทต่างๆ พอเงินออกก็รวมตัวกันดื่มสุราเมรัยเหล่านี้เป็นต้น ก็ใช้เงินฟุ่มเฟือย”⁴⁰

“หลักสูตรเราก็มีการฝึกประสบการณ์ไปสู่วิชาชีพ ขนาดที่ลูกเราไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับสถานประกอบการ เราทำ MOU ไว้ 50-60 สถานประกอบการ และก็อยู่กับสมาคมผู้ประกอบการแห่งประเทศไทยเยอะมาก 300-400 สถานประกอบการ”⁴¹

³⁸อ้างแล้ว.

³⁹อ้างแล้ว.

⁴⁰อ้างแล้ว.

⁴¹อ้างแล้ว.

“เราวางจุดยุทธศาสตร์ไว้หมดแล้ว 1 กลุ่มปัญญาชนมาที่นี่เพื่อฝึกวิปัสสนากรรมฐานชาวไทยและชาวต่างชาติ 2 กลุ่มชาวบ้านทั่วไปมาชมงานศิลปะกลุ่มชาวบ้านทั่วไปเนี่ยส่วนมากมาฟังเทศน์ฟังธรรมกลุ่มแฟนคลับตัวเองนี่ก็มาฟังเทศน์ทางธรรมปีหนึ่งเราแจกกันเป็นแสนเล่มชาวบ้านทั่วไปก็จะมุ่งมาที่ผมเนี่ยมาฟังเทศน์ฟังธรรมแล้วก็ขอถ่ายรูป 3 กลุ่มนักท่องเที่ยวก็จะมาดูความสวยความงามมาดูแรงบันดาลใจมาจิบชากาแฟมาชมงานศิลปะ 4 กลุ่มชาวบ้านทั่วไปก็จะมาขอศีลขอพรแล้วก็มีขอบพระเจ้าน้ำใจมาขอศีลขอพร ตกलगคนทั้ง 4 กลุ่มคือบัว 4 เหล่าเราเตรียมไว้ให้ทั้งหมด ว่ามาที่นี่แล้วจะได้รับประโยชน์จากไร่เชิงตะวันเต็มเม็ดเต็มหน่วยแน่นอน ตามปรัชญาของเราคือ ร่มรื่นนอกด้วยเมฆไม่ร่มรื่นในด้วยธรรมะ”⁴²

4.3 ผลการดำเนินงาน

4.3.1 สร้างให้คนเก่งเราก็มี สร้างคนให้ตีเราก็ทำได้

“เราจะพาลูกของเราเอาเรื่องพอเพียงมาอย่างเดียวไม่ได้ เราจะให้ลูกเราสวดมนต์ไหว้พระปฏิบัติธรรมอย่างเดียวไม่ได้ เราจะต้องให้เขาเกิดปัญญาเกิดทักษะ เราจะต้องบูรณาการเรื่องของการแข่งขันทักษะกับสังคมภายนอก กับเขตพื้นที่การศึกษา กับ สอศ. ของโรงเรียนวิทยาลัยในจังหวัด และได้ประกวดไปถึงระดับภาคระดับประเทศตามลำดับ อันนี้จึงต้องบูรณาการทางด้านวิชาการและทักษะกีฬา วิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิตเพราะว่าเราตั้งใจที่จะผลิตสิ่งนี้ออกสู่สังคม ต้องได้ทางโลกและทางธรรม ต้องมีความเข้มแข็งในเรื่องของทริโอดัปปะ เกรงกลัวต่อบาปละอายต่อความชั่ว รักษาศีล”⁴³

4.3.2 เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

“ความรู้ทางธรรมเอาหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณาการ ไตรสิกขา คือ ศีล เด็กรักษาศีลโดยไม่รู้ตัว หนึ่งเด็กไม่ได้ฆ่าสัตว์ เพราะที่นี้เป็นอาหารที่สำเร็จจากการบริจาคมาด้วย จากการที่เราสั่งซื้อมาเป็นของที่ไม่มีชีวิตแล้ว เด็กได้รักษาศีลโดยไม่รู้ตัว ศีลข้อที่หนึ่งเขาไม่ได้ฆ่าสัตว์ ข้อที่สองทุกคนแม่เสื้อผ้าก็ยังต้องปักชื่อของตัวเองเพื่อไม่ให้ใช้ผิดสี ไม่ให้ใช้ผิดแปลว่าเขาจะไม่มีสิทธิ์ในการไปหยิบจับของคนอื่นแล้วเรื่องเสื้อผ้า แล้วเรื่องปัจจัยก็ให้ฝากธนาคารเรามีธนาคารจุลฉินแบงค์ เด็กนักเรียนจะสามารถซื้อขนมรับประทานในสหกรณ์ ได้วันหนึ่งไม่เกิน 30 บาท เข้าเบิกได้ 10 บาท กลางวัน 10 บาท ตอนเย็น 10 บาท หลังจากสวดมนต์ก็จะมีกิจกรรมตรงนี้แปลว่าเด็กก็ได้ศีลข้อที่หนึ่งไม่ฆ่าสัตว์ ศีลข้อที่สองไม่ได้หลักรัศยะเพราะเงินไม่ได้อยู่ในกระเป๋าของเด็กเสื้อผ้าก็มีปักชื่อไว้หมดแล้ว และเด็กถูกแยกขายและหญิงไม่ได้ประพฤติผิดในรูปรส ไม่ได้ให้ใช้โทรศัพท์โดยที่เขาไม่ได้แซท LINE ไปหาใคร ให้ใช้เฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ เพิ่งให้ใช้ปีที่ให้เข้ามาไม่ได้ให้ใช้เลยหนึ่งเทอมกลับบ้านก็ไปใช้เต็มที่เลย”⁴⁴

4.3.3 มีคุณลักษณะเป็นจิตอาสา

“ในเรื่องของจิตอาสาทุกๆ คนได้ฝึกฝนในเรื่องของการเสียสละ ตั้งแต่ต้นขึ้นมาเช็ดถู อยู่ตรงไหนขัดห้องน้ำตรงไหน ทำกับข้าวตรงไหน เมื่อเด็กเด็กเหล่านี้ได้ทำกิจกรรมในส่วนนี้ แต่ละวันแม่

⁴²สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., 12 มกราคม 2565.

⁴³สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเบียบ ธีรญาณิ, 7 มกราคม 2565.

⁴⁴อ้างแล้ว.

เขาจะไปอยู่ข้างนอกเขาก็ไม่อายจากการที่เขาจะไปกวาดบ้านถูบ้าน เขาไม่อายที่จะต้องไปเก็บเพชร เก็บพลอย”⁴⁵

“เด็กที่นี้เรื่องจิตอาสาค่อนข้างที่จะเข้มแข็ง องค์กรประกอบพูดตรงๆ ก็คือ วิธีการจะขับเคลื่อนจิตอาสาในโรงเรียนของเราก็คือ การเอาไปผูกกับคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แล้วไปพัฒนาการเรียนการสอนตรงนั้น ก็คือจะเอาคะแนนมาผูกกันเพื่อ เบื้องต้นให้เด็กนักเรียนเรา Drive เพราะว่ามีขนาดมาล่อ แล้วก็ฝึกเขาพอหลังๆ มานี้ นักเรียนที่โตขึ้นหน่อย ที่ผ่านมาม. 1 ม. 2 มาแล้วเรื่องก็ ม. ปลายเขาก็จะออกไปด้วยใจของเขาเอง ว่าเหมือนกับเขาถูกฝึกมาตลอด เหมือนเป็นรูปแบบเป็นจิตใจ และต้องมีเทคนิควิธีการในการพาเขาออกไป ส่วนเด็กมปลายนี้ก็ไม่ต้องพูดเยอะเขา ไปด้วยใจ เพียงแค่บอกว่ามีอะไรและทำที่ไหน”⁴⁶

4.3.4 วิธีชีวิตที่ใช้ในครอบครัว

“เขาที่จะจำได้หมายรู้แล้วก็เข้าสู่วิถีชีวิตของตนเองและไปสู่ชีวิตประจำวันเริ่มต้นที่ครอบครัว ไปถึงกราบพระเป็น ไปถึงกราบกับพ่อแม่ได้ หุงข้าว กวาดบ้าน ซักเสื้อผ้าได้ แปลว่าเขาได้นวัตกรรมจากเราที่ทำให้ดูอยู่ให้เห็นแล้วก็ไปใช้ต่อที่บ้าน อันนี้ก็เป็นนวัตกรรมที่งดงามของชาวพุทธแล้วก็ป็นวิถีชีวิตที่ใช้ในครอบครัวอย่างยั่งยืนอยู่กับสังคมและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน คือทำให้ดูอยู่ให้เห็น”⁴⁷

4.3.5 เปี่ยมไปด้วยใจกรุณา

“สิ่งที่เราต้องการจากตัวเด็กหนึ่งคน เพื่อให้เด็กไปขยายผลสู่สังคมเราต้องใช้อุปกรณ์ในการดูแล เราต้องประคับประคองและเป็นผู้ให้มาก อุปกรณ์ที่จะให้คนคนหนึ่งเป็นคนดีได้ประกอบไปด้วย ...หนึ่งพรหมวิหารให้ความรัก ความรักจริงๆ ความรักความเมตตา ให้กรุณาความสงสารเขาเพราะเขายังไม่รู้ และต้องรักษาจิตของเขาด้วย ให้ความอุเบกขาวางเฉยในบางอย่างที่เขาทำได้หรือทำไม่ได้ และมีมิตตาทิณดีกับสิ่งที่เขาพัฒนา จากพ่อแม่หย่าร้างตายจาก เด็กขาดซึ่งความรัก อันนี้อุปกรณ์ที่หนึ่งคือพรหมวิหารที่จะต้องให้เด็ก อุปกรณ์ที่สองคือที่อยู่อาศัย อุปกรณ์ที่สามคือเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ...ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค นี่เป็นปัจจัยที่เราต้องมีที่พอกให้ มีน้ำไฟให้ มีข้าวให้ น้ำไฟก็ฟรี อาหารก็ฟรี ที่พอกก็ฟรี นี่คืออุปกรณ์ที่จะทำให้คนคนหนึ่งกลายเป็นคนดี เมื่อเขาเป็นคนดีแล้วถ้าเราลงทุนด้วยความรักความเมตตาด้วยอุปกรณ์ที่ที่พอกอาศัยให้ฟรีตรงนี้ จึงทำให้คุ้มค่ามากกว่าที่เราจะไปเสียตายปัจจัย เพราะเราทำให้คนคนหนึ่งเป็นคนดีได้เพราะคนคนหนึ่งจะไปขยายผลทั้งครอบครัว และถ้าได้หลายหลายครอบครัวก็จะขยายผลในสังคม ถ้าหลายหลายครอบครัวเป็นตำบลเป็นอำเภอเป็นจังหวัด ประเทศชาติของเราก็จะร่มเย็น กลายเป็นประเทศแห่งนวัตกรรมคุณงามความดี และความนอบน้อมอันนี้คุ้มนะคะอันนี้คืออุปกรณ์สำคัญค่ะ”⁴⁸

⁴⁵อ้างแล้ว.

⁴⁶สัมภาษณ์ ดร.อัญญผล อธิพรพงษ์ศิริ, 22 มกราคม 2565.

⁴⁷สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเบียบ อธิญาณิ, 7 มกราคม 2565.

⁴⁸อ้างแล้ว.

4.3.6 ชุมชนแห่งการเจริญสติ

“ผมต้องการให้ที่นี่เป็นชุมชนแห่งการเจริญสติ ที่ผมทำออกมาเนี่ยมันคล้ายๆ จะเป็น Cold working Space หรือพูดสั้นๆ ว่า Temple in the Park นี่คือ Concept เป็นหลัก Temple In The Park ก็คืออะไรที่อยู่ในสวน หรือเป็นวัด ที่อยู่ในสวน จะเห็นได้ว่า พอมาที่นี่แล้วท่าน จะเห็น ยอดไม้ก่อนยอดโบสถ์ยอดวิหาร Temple in the park คือนิยามที่สั้นที่สุด พอทำอย่างนี้ปุ๊บ มันก็ เหมือนกับว่าเป็นสวนสาธารณะใครๆ ก็อยากมาเที่ยว ถูกต้องไหมห้องรับแขกของผมก็ถูกปรับใหม่ เปลี่ยนเป็นร้านกาแฟ เป็น Cold working Space ให้ใครไปใครมาให้ไปนั่งสบายๆ ไม่ใช่เข้าไปนั่งใน ศาลาการเปรียญ คนมันจะรู้สึกเป็นทางการมากๆ ไป คือการลดความเป็นทางการลงไป เพื่อให้คนทั้ง โลก เข้าถึงธรรมะให้ได้ง่ายที่สุดเขาเรียกว่า Easy Extraction ในหลักของการทำห้องเที่ยว Real Easy Extraction เข้าถึงได้ง่ายที่สุด”⁴⁹

4.3.7 วิถีชีวิตใหม่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น

“เมื่อเขาเห็นรุ่นพี่ตอนนี้เราไม่ต้องสอนเองแล้ว แต่ภาพที่เห็นคือรุ่นพี่รุ่นพี่ทำให้ดู อยู่ให้ เห็น พี่ทำกับข้าวน้องก็ไปดูว่าทำไมต้องทำกับข้าว ทำไมไม่มีแม่บ้าน ที่นี้พอพี่ไปฝึกประสบการณ์ วิชาชีพน้องก็ได้เป็นหน้าที่ตำแหน่งแทนพี่ไป เพราะรุ่นใหม่มากก็เห็นรุ่นพี่รุ่นพี่สองทำให้ดูอยู่ให้เห็น”⁵⁰

4.3.8 ความเป็นต้นแบบนวัตกรรมของสถานศึกษา

“สะอาดกาย สะอาดที่อยู่ สะอาดใจเราได้ 3 อย่างนี้ ที่จะเป็นข้อวัดปฏิบัติเมื่อมาตรงนี้ก็ เห็นวิถีเลย อันนี้คือวิถีพุทธวิถีแห่ง รู้ ตื่น เบิกบาน วิถีคือเส้นทาง ทางแห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน แล้วก็ มาเห็นชัดเจนคือธรรมะสวัสดี อันนี้เป็นอัตลักษณ์สำคัญ ธรรมะสวัสดีและสองก็คือสะอาดกายสะอาด ใจ เพราะเราไม่มี แม่บ้าน ภารโรง ไม่มียาม ทุกคนช่วยกันอันนี้คือสิ่งที่แขกมาเห็นอันนี้คือสิ่งที่ ประจักษ์ค่ะ เด็กคือนวัตกรรมตัวเด็กนี่แหละคือตัวสื่อสาร”⁵¹

4.3.9 ขยาย การสอนไปยังระดับต่างๆ และเปิดพื้นที่อื่น

“ตอนนี้ขยายจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาจลุมณีศรีสะเกษ เป็นโรงเรียนมัธยมจลุมณีศรีสะเกษ มีตั้งแต่อนุบาล ประถม มัธยม และขยายไปที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาจลุมณี สุรนารี อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา และมีโรงเรียนจลุมณีสุรนารี ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 3 แปลว่าตอนนี้เราขยายโรงเรียนได้ 4 โรงเรียน มีนักเรียนก็เกือบ 2,000 คน ยิ่งน้อยอยู่ ดังนั้นเราต้อง ผลិតลูกของเราให้กลายเป็นครูเพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้เป็นครูที่ดี ครูวิถีพุทธให้กับเด็กเยาวชนรุ่นหลัง เพื่อตอบแทนแผ่นดินเกิด เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน นี่คืองานที่จะต้องทำอย่างรวดเร็วในอนาคตอันใกล้”

⁴⁹สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., 12 มกราคม 2565.

⁵⁰สัมภาษณ์ แม่ชี ดร.ระเปียบ ธิรญาณี, 7 มกราคม 2565.

⁵¹อ้างแล้ว.

4.3.10 การพัฒนาต่อยอด

“เรากำลังจะเปิดคอร์สสำหรับฝรั่งโดยตรงเรียกว่าคอร์ส 7 วัน สำหรับชาวต่างชาติ 2 เรา จะ กำลังขยายศูนย์ของเราซึ่งตอนนี้เราขยายศูนย์ไปที่ดอยวารี มีพื้นที่พันกว่าไร่ เป็นพื้นที่รองรับ ชาวต่างชาติโดยเฉพาะ ชาวต่างชาติที่มาเรียนกับผมที่นี่เรียน 7 วันถ้าต้องการมากกว่านั้น เราจะส่งขึ้นไป ที่ศูนย์ของเราซึ่งพาทีนั่นก็จะเทศน์ เป็นภาษาอังกฤษได้ เป็นศูนย์ฝึกชาวต่างชาติให้เป็นครูสอน สมารถโดยเฉพาะของเรา 3 เรากำลังขยายออกทางยุโรปทางเอเชียและทางเมกา 45 ปีข้างหน้าก็จะมี ศูนย์ของเราเนี่ยครอบคลุมภูมิภาคแต่ของโลกเราไม่เน้นเยอะแต่เราจะเน้นน้อยๆ เพื่อที่จะบริหาร อย่างมีประสิทธิภาพ Small is beautiful จิวแต่แจ้ว เพราะฉะนั้นในอนาคต 1 ศูนย์ของเราจะเพิ่มมากขึ้น ต่างประเทศก็จะเพิ่ม อย่างตอนนี้ผมมีที่คลอง 14 100 ไร่ ที่พิษณุโลกนี่เพิ่งกลับไปอีก 11 ไร่ 12 ตารางวา ที่บดดอยวารีอีกพันกว่าไร่ ที่ญี่ปุ่นกำลังทำที่อิตาลีกำลังทำ ที่เนเธอร์แลนด์ผมมีมูลนิธิ Peace and Foundation นี้ ผมเป็นประธานเอง ดูงานในภาคพื้นยุโรป นี่ก็คือการขยายส่วนของเรา ออกไปสู่ประชาคมนานาชาติให้มากขึ้นและในเวลาเดียวกันเราก็สร้างพระ เพิ่มขึ้นตลอด ตอนนี้ผม มีหลักสูตร bcc Buddhis Content creator กับบัณฑิตวิทยาลัย เปரியู 9 ทั้งหมดที่มาเรียนผมจรรพ ดิงมา เรียนหลักสูตรพิเศษกับผมพระธรรมทูตผู้สร้างนวัตกรรม นี่ก็คือการสร้างศาสนทายาท ที่จะมา จัดงานเผยแพร่ต่อไปในอนาคต พุดง่าย ๆ ก็คือเราสร้างทั้งคนและสร้างสถานที่ไปพร้อมๆ กัน นอกจากนั้นหนังสือสำคัญมากหนังสือของเราได้รับการแปลไปในภาษาต่างๆ ก็มีขายใน amazon.com มีพิมพ์ในประเทศต่างๆ เกิน 10 ประเทศ นี่ก็คือการเผยแพร่งานจากภาคพื้นดินของ อยู่ในโลกออนไลน์แล้วไปอยู่ในต่างประเทศและอยู่ในภาษาต่างๆ ฉะนั้น ขยายตัวทั้งในแง่สถานที่ในแง่ ของแรงบันดาลใจที่ควรเอาไปต่อยอด ในแง่ของศูนย์ ในแง่ของศาสนาบุคคล ในแง่ของการเผยแพร่ ธรรมะผ่านภาษาต่างๆ รวมทั้งใน YouTube ใน Social Media ต่างๆ อย่างเช่น face book ดูวันละ 6 ล้าน ล้านกว่าคน เรียกว่าเราพยายามให้งานเผยแพร่ธรรมะของเราเนี่ยไปในทุกทิศทุกทางซึ่งก็ถือว่า ทางนี้ในเมืองไทยก็ถือว่า ชนพาดานแล้ว ผมกำลังเดินทางไปต่างประเทศ”⁵²

⁵²สัมภาษณ์ พระเมธีวิโรดม, ดร., 12 มกราคม 2565.

4.4 การถอดบทเรียน

การวิจัยนี้ คณะผู้วิจัย ได้ถอดบทเรียนจากพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องทั้ง 5 แห่ง โดยสรุป จัดกิจกรรมนวัตกรรมการเรียนการสอนต่างๆ สรุปเป็นตารางเปรียบเทียบ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ตารางแนวทางการจัดกิจกรรมนวัตกรรมการเรียนการสอน

	นวัตกรรมการเรียนการสอน/ การเรียนรู้วิถีพุทธ	นวัตกรรมการ วัฒนธรรม/ มารยาทชาวพุทธ	นวัตกรรมการฝึก ภาวนาวิถีพุทธ	นวัตกรรม วิถีชีวิตพอเพียง
โรงเรียนชานา พุทธเศรษฐศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> -การสอนวิปัสสนากรรมฐาน -การจัดหลักสูตรอบรมสติภาวนา -การจัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ -การสอนธรรมโดยมีแผ่นป้ายข้อความ -การสร้างรูปปั้นศิลปะทางธรรมที่สอดคล้อง -แทรกธรรม -การสอนกราบและไหว้แบบกรรมฐาน -การสอนธรรมเรื่องความกตัญญู -การสอนให้คิดดีทำดี เพื่อทดแทนคุณของแผ่นดิน -การสอนธรรมที่สนุกสนานแก่เด็กนักเรียน -การสอนเรื่องเกษตรอินทรีย์ -เกษตรวิถีใหม่ การใช้ชีวิตแบบพอเพียง -การสอนชานาและการให้ความรู้การเกษตรเรื่องข้าวอินทรีย์ 	<ul style="list-style-type: none"> -การแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยทั้งพระและฆราวาส 	<ul style="list-style-type: none"> -การฝึกจิตนั่งสมาธิและเดินจงกลม -การปฏิบัติกรรมฐานในอิริยาบถ 4 -การสอนเรื่องการฝึกจิตและสมาธิ -การทำวัตรสวดมนต์ การเจริญสมาธิ 	<ul style="list-style-type: none"> -มีแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและการเกษตร -มีการปลูกป่าต้นยาง -มีการปลูกพืชผักและผลไม้หลายชนิด -มีการทำนาและทำสวนโดยไม่ใช้สารเคมี -มีการเพราะเห็ดในโรงเรือน -มีการทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือน

<p>โรงเรียนสัตยาไส</p>	<ul style="list-style-type: none"> -การสอนคุณธรรมด้วยการบูรณาการของการสอนจากห้องเรียนธรรมชาติลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ -การสอนให้พึ่งพาตัวเองเป็นส่วนใหญ่ -การสอนเรื่องระเบียบวินัยให้ตรงต่อเวลา -การสอนเรื่องความอดทนในการอยู่ร่วมกัน -การสอนโดยการเรียนรู้จากนิทานที่มีข้อคิดที่ดี -การสอนคุณธรรมโดยการสอนแทรกในวิชาเรียนต่างๆ ของนักเรียน -การสอนเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศในช่วงปิดเทอม 	<ul style="list-style-type: none"> -การแต่งกายที่สุภาพมาเรียนทุกครั้ง -การยกมือไหว้ครูและเข้าไปกอดแสดงความรัก -การสอนในเรื่องการใช้คำพูดกับครูและผู้ปกครอง -สอนการไหว้ครูผู้สอนก่อนเข้าเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> -การทำวัตรสวดมนต์ในชีวิตประจำวัน -การฝึกนั่งสมาธิเพื่อยกระดับจิตใจให้มีความคิดที่ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> -การปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อนำมาประกอบอาหาร -การสอนให้เด็กนักเรียนทำน้ำปุ๋ยหมักชีวภาพจากธรรมชาติมาใช้ในโรงเรียน -การสอนให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้การสร้างโซล่าฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้าใช้ในโรงเรียน -การทำน้ำมันไบโอดีเซลบริสุทธิ์ด้วยน้ำมันที่เหลือจากการทำอาหาร
<p>โรงเรียนรุ่งอรุณ</p>	<ul style="list-style-type: none"> -การสอนโดยใช้ธรรมชาติเป็นสื่อการสอน -การทำกิจกรรมนอกห้องเรียน -การสอนให้ช่วยเหลือตัวเองเป็นส่วนใหญ่ -การสอนปั้นดินเหนียวให้กับเด็กนักเรียน -การสอนให้ช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น -การสอนแบบบูรณาการณท่ามกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> -การใส่ชุดนักเรียนมาเรียนทุกวันพฤหัสบดี ส่วนวันอื่นจะใส่ชุดธรรมดา - การพูดที่ให้นักเรียนพูดกับครูหรือผู้ปกครองจะมีคำลงท้ายด้วย ครับ,ค่ะ -การเข้าแถวเป็นระเบียบตอนเคารพธงชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> -การเปิดรับสมัครเข้าค่ายธรรมช่วงปิดเทอมใหญ่ คือถ้าเป็นนักเรียนผู้หญิงก็ให้เป็นบวชชี ถ้าเป็นนักเรียนผู้ชายจะให้บวชเป็นสามเณร -การสวมใส่ใส่ชุดนักเรียนสีขาวทุกวันพฤหัสบดี มาทำวัตรสวดมนต์ตลอดทุกเทอม 	<ul style="list-style-type: none"> -การปลูกผักสวนครัวในโรงเรียน -โครงการบำบัดน้ำเสียในโรงเรียน -การเลี้ยงสัตว์ เช่น ห่าน ในโรงเรียน

	<p>สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ -การสอนเรื่อง ศิลธรรม ศาสนา การสำรวมจิตใจ -การสอนวิชา พื้นฐานโดยการ ผสมผสานกับ ธรรมชาติ -การสอนทางวิชา การด้วยโครงการที่ ให้เด็กเป็นคนคิดทำ กิจกรรม -การสอนให้เด็กมี ทักษะการทำงาน ร่วมกันกับผู้อื่น</p>			
โรงเรียนวัด สุธิวาราม	<p>-การสอนคุณธรรม และจริยธรรมให้แก่ เด็กโดยการให้เข้า ค่ายคุณธรรม -การสอนให้รู้จัก ช่วย เหลือผู้อื่น ไม่ว่าตัว เองจะรู้จักหรือไม่ รู้จักก็ตาม -การสอนเรื่อง ระเบียบวินัยแก่เด็ก นักเรียนในการมา เข้าแถวก่อนเข้า เรียน -การเรียนการสอน ด้านภาษาต่าง ประเทศ -การสอนเรื่องการ ใช้ชีวิตร่วมกันใน สังคมปัจจุบัน -การสอนให้ช่วย เหลือตัวเองเป็น หลักโดยที่ไม่ต้อง เดือนร้อนทางบ้าน</p>	<p>-การแต่งกายที่ สุภาพมาเรียนโดย แต่งชุดนักเรียนมา เรียนทุกวัน -การพูดกับผู้ปก ครองและครูผู้สอน จะมี คำลง ท้าย เสมอ</p>	<p>- การ จั ด ค ำ ย คุณธรรมเพื่อฝึกฝน เด็กให้เป็นคนดี -การฝึกนั่งสมาธิ เติ น จ ง ก ล ม เป็น พื้นฐาน -การทำวัตรเช้าเย็น ใน ช่วง เข้า ค ำ ย คุณธรรม</p>	<p>-การสอนไม่ให้ใช้ จ่ายเงินฟุ่มเฟือย -การสอนเรื่องการ อดออมเงินที่หามา ได้</p>

<p>วิทยาลัย จุมณีศรีสะเกษ</p>	<p>-การเรียนการสอนที่มีพระกับครูสอนในโรงเรียนเดียวกัน</p> <p>-การสอนมารยาทโดยให้ทำประจำวัน</p> <p>-การเรียนวิชาพื้นฐานเบื้องต้นและส่งไปฝึกงานในสถานที่จริง</p> <p>-การประเมินเด็กจากการฝึกงานและการอยู่ร่วมกันในที่ไปฝึกงาน</p> <p>-การสอนเรื่องเกษตรกรรมเรื่องการเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือนและเลี้ยงวัว</p> <p>-การติดตามผลสำเร็จของนิสิตเป็นเยาวชนต้นแบบ</p> <p>-การทำวัตรสวดมนต์นั่งสมาธิก่อนเข้าเรียนเป็นประจำทุกวัน</p> <p>-การสอนเรื่องการค้าขายของชำร้านขายอาหารและร้านกาแฟในวิทยาลัยเพื่อเป็นอาชีพเสริม</p> <p>-การสอนระเบียบวินัยในเรื่องเวลาโดยการสแกนลายนิ้วมือตอนเช้าก่อนเข้าวิทยาลัยทุกวัน</p> <p>-การสอนเรื่องมารยาทในการพูดหรือสนทนากับพระจะมีการประนมมือไหว้</p>	<p>-สอนการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย</p> <p>-สอนมารยาทในการเดินผ่านพระ</p> <p>-สอนการพูดกับพระด้วยคำสุภาพครับหรือขอรับ/คะหรือเจ้าค่ะ</p>	<p>-การคัดเลือกพระกับครูผู้สอนในวิทยาลัยจะต้องผ่านการอบรมวิปัสสนากรรมฐานหรือผ่านการฝึกเจริญจิตภาวนาของทางวิทยาลัยก่อนจึงจะสามารถมาเป็นพระกับครูผู้สอนได้</p> <p>-การจัดอบรมนิสิตใหม่ด้วยการปฏิบัติธรรมตามที่วิทยาลัยกำหนดเพื่อเป็นการปฐมนิเทศก่อนทุกปี</p> <p>-การจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อฝึกสมาธิให้กับนิสิตที่เป็นผู้ชายและออกบิณฑบาตตามหมู่บ้าน</p>	<p>-การเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือนเพื่อนำมาประกอบอาหารในวิทยาลัยและนำเห็ดไปขายที่ตลาดเพื่อเป็นอาชีพเสริมให้นิสิต</p> <p>-การเลี้ยงวัวแล้วให้ลูกวัวแก่ผู้ปกครองของนิสิตเมื่อวัวออกลูกให้นำลูกวัวกลับมาให้วิทยาลัยเพื่อนำมาเป็นธนาคารวัวไว้ให้ผู้ปกครองรุ่นต่อไป</p>
--	---	--	---	--

	-การสอนเรื่องความ กตัญญู เกื้อกูล ระหว่างรุ่นพี่กับรุ่น น้อง			
--	---	--	--	--

จากการถอดบทเรียนพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องทั้ง 5 แห่ง เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง จึงสามารถสรุปนวัตกรรมทางการศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 นวัตกรรมทางการศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นวัตกรรมทางการศึกษา	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสอนแบบบูรณาการกับธรรมชาติ ผ่านสื่อการสอน มีห้องเรียนธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้สู่ธรรมชาติ 2. การสอนคุณธรรมและจริยธรรม ให้มีระเบียบวินัยและรู้จักการพึ่งตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น มีทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข 3. การสอนทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ และการใช้ชีวิตแบบพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4. ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และภาษาธรรมผ่านต้นไม้พูดได้หรือต้นไม้ธรรมะ
2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นให้ผู้เรียนมีการแต่งกายที่สุภาพในสถานศึกษาทั้งชุดนักเรียนหรือชุดธรรมดา รวมทั้งขรวาสาต้องสวมใส่ชุดขาวและพระภิกษุต้องมีการนุ่งห่มผ้าจีวรอย่างถูกต้องในช่วงการปฏิบัติธรรม 2. เน้นการสอนในเรื่องมารยาทในการใช้คำพูดกับครูและผู้ปกครอง การลงท้ายประโยคสนทนาด้วยค่ะ/ครับทุกครั้ง 3. เน้นการแสดงความเคารพต่อครูด้วยการยกมือไหว้ครู การทักทายเพื่อนด้วยการโอบกอด และมารยาทในการเดินผ่านพระ เช่นนั่งลงและกราบหรือหยุดเดินและยืนในแนวด้านข้างเพื่อไหว้เมื่อพระเดินผ่านไป
3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การทำวัตรสวดมนต์ทุกวันพฤหัสบดีในภาคเรียนปกติ หรือเวลาเข้า-เย็นของทุกวันในช่วงการจัดค่ายคุณธรรม 2. การฝึกสมาธิในการปฏิบัติธรรมและในขณะทำงาน และการปฏิบัติกรรมฐานโดยการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน เพื่อยกระดับจิตใจให้มีความคิดที่ดีขึ้น 3. การจัดอบรม ปฐมนิเทศ เพื่อให้ความรู้ในธรรมทางพระพุทธศาสนา และในการจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนหรือในช่วงการจัดค่ายคุณธรรม
4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง	<ol style="list-style-type: none"> 1. สอนทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ การบำบัดน้ำเสีย การทำน้ำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือน การทำน้ำมันไบโอดีเซลบริสุทธิ์ การสร้างโซล่าฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้าใช้ในโรงเรียน

	<p>2. สอนวิธีในการประหยัดต่ออม ลดรายจ่าย สร้างรายได้ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย</p> <p>3. สอนการสร้างอาชีพจากการเกษตรนอกจากเพื่อการประกอบอาหารในสถานศึกษา และสนับสนุนให้นำสินค้าไปขายเพื่อเป็นรายได้เสริม</p> <p>4. การปลูกป่าและรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติในสถานศึกษา</p>
--	--

ด้วยพื้นที่การศึกษาได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลองนวัตกรรมการศึกษา โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระ และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากร และกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสม ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของพื้นที่ จากการศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องทั้ง 5 แห่ง คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ห้วงความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

เมื่อได้วิเคราะห์ห้วงความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจากพื้นที่นวัตกรรมนำร่องใน 3 ภาคในเบื้องต้น คณะผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วัน 19 กุมภาพันธ์ 2564 สถานที่ ห้องประชุม C 512 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เวลา 09.30 – 12.00 น. โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ห้วงความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ได้แก่

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร	ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. ผศ.ดร. พีรวัฒน์ ชัยสุข	ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. ดร.ลำพอง กลมกุล	ผู้ทรงคุณวุฒิ
4. พระปลัดระพี นพพิสาโร, ผศ.ดร.	ผู้ดำเนินรายการ
5. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปโย, ผศ.ดร.	ผู้ดำเนินรายการ

โดยมีการวิเคราะห์ห้วงความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาใน 7 ประเด็น
ได้แก่

1. องค์ความรู้
2. กรอบแนวคิด
3. พัฒนาต้นแบบ
4. กระบวนการ
5. การทดลอง
6. ประยุกต์
7. การพัฒนาต่อยอด

ภาพที่ 4.9 สัมมนาโครงการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ย่อย 1 โดยมีคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

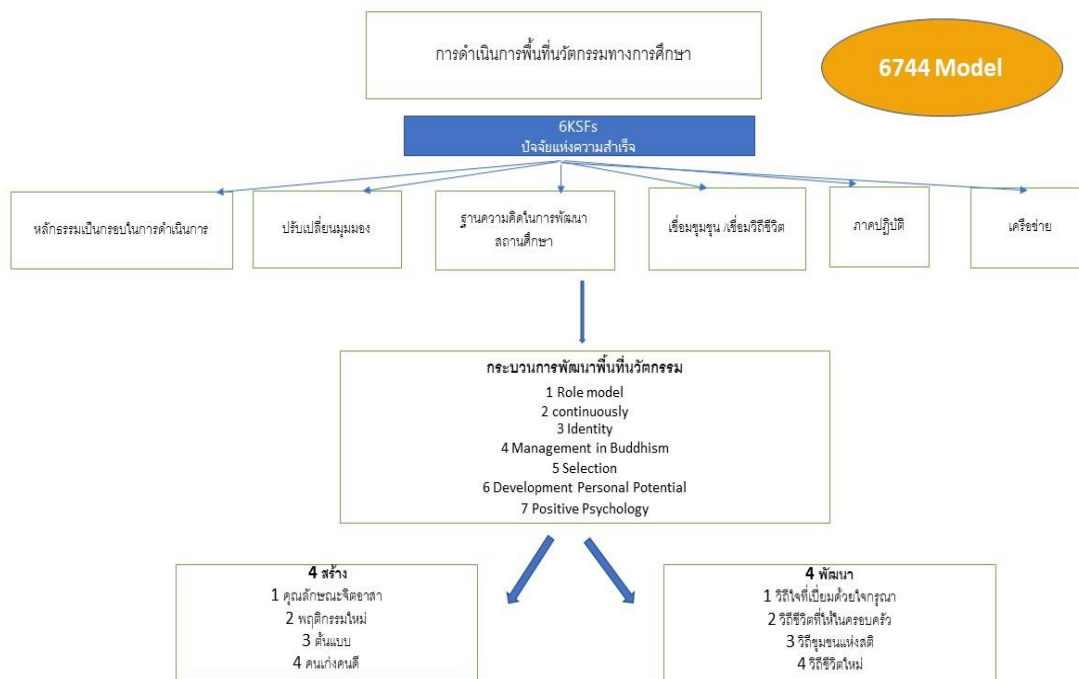
ภาพที่ 4.10 สัมมนาโครงการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ย่อย 1 โดยมีผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รศ.ดร.โกนีสฐ์ ศรีทอง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาพที่ 4.11 สัมมนาโครงการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ย่อย 1 โดยมีหัวหน้าทีมวิจัย เป็นผู้นำเสนอ

ภาพที่ 4.12 สัมมนาโครงการวิจัยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ย่อย 1 จากการศึกษาวิจัย และการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปเป็น Model : 6744-Model การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.13 แสดงองค์ประกอบของการดำเนินการพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

การดำเนินการพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา สามารถสรุปเป็น Model: 6744-Model โดยมีรายละเอียดได้ดังนี้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ ประกอบด้วย (1) การใช้หลักธรรมในการดำเนินการ (2) ปรับเปลี่ยนมุมมองหรือวิถีคิด (3) ฐานคิดในการพัฒนาสถานศึกษา (4) เชื่อมโยงวิถีชีวิต หรือวิถีชุมชน (5) บูรณาการฝึกภาคปฏิบัติ (6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

กระบวนการ 7 ประการ คือ (1) ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง (2) มีความต่อเนื่อง (3) เกิดเป็นอัตลักษณ์ (4) วิธีการบริหารจัดการบูรณาการหลักพุทธศาสนา (5) มีหลักในการคัดเลือกบุคลากร (6) การพัฒนาศักยภาพครู (7) ใช้จิตวิทยาเชิงบวก

4 สร้าง คือ (1) คุณลักษณะของจิตอาสา (2) ให้เกิดพฤติกรรมใหม่ (3) ต้นแบบที่ดี (4) คนดีคนเก่ง

4 พัฒนา คือ (1) วิถีใจที่เปี่ยมไปด้วยใจกรุณา (2) วิถีชีวิตที่ใช้ในครอบครัว (3) วิถีชุมชนแห่งสติ (4) วิถีชีวิตใหม่

4.5 แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

ตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาซึ่งมุ่งเน้นด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน การลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และการมีความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กร และหน่วยงานต่างๆ โดยมีพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่องซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษด้านการศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วน ร่วมจัดการศึกษาสร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียน โดยพบว่าองค์ประกอบของการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาจากการวิเคราะห์สังเคราะห์นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้คณะ

ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โชนซี เป็นสถานที่พัฒนาองค์ความรู้ และคุณลักษณะในประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.5.1 แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา 6744-Model

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ เป็นสถาบันการศึกษาเชิงพุทธ เน้นการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศักยภาพทางการศึกษา สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมได้ เนื่องด้วยคณะครุศาสตร์ ซึ่งมีพันธกิจหลักคือ สร้างบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะครูซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ก่อน โดยการส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้ หรือพัฒนาการด้านการสอน การพัฒนาสื่อการสอนและเทคนิควิธีการใหม่ๆ และเครื่องมือสำคัญให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากการแก้ปัญหาของตนเองผ่านการปฏิบัติการที่สำคัญจากงานในหน้าที่ เรียนรู้ร่วมกันเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมสังเกต ร่วมเรียนรู้การสอน สะท้อนผลงาน และปรับปรุงพัฒนาการสอน อยู่เสมอซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูได้พัฒนาตนเองซึ่งการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาเป็น 6744-Model ควรดำเนินการ ดังนี้

ก. พัฒนาเชิงนโยบายด้านนวัตกรรมทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ ควรให้ความสำคัญด้านนโยบายการพัฒนาการเรียนการสอนและส่งเสริมบุคลากรได้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ มาใช้ จัดสรรงบประมาณ หรือส่งบุคลากรไปอบรมด้านการสร้างผลงานด้านนวัตกรรมทางการศึกษา เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในคณะครุศาสตร์ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมทางการศึกษา เพราะว่าการพัฒนานวัตกรรมนั้น เป็นกระบวนการของการสร้างเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เกิดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาต่อยอดการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยี การศึกษา หรือสร้างบทเรียนออนไลน์วิทยาการใหม่ๆ ให้ตอบสนองต่อการนำไปใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน โดยมุ่งเน้นส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา

คณะครุศาสตร์ เปิดดำเนินการ เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2504 เป็นต้นมา นับเป็น คณะที่ 2 ต่อจากคณะพุทธศาสตร์ ในระยะแรกจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ภาควิชา คือ ภาควิชาการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ภาควิชาคณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ ต่อมา พ.ศ.2526 ได้ปรับปรุงโดยแบ่งเป็น 3 ภาควิชา คือ ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนสังคมศึกษา ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน

ปัจจุบันคณะครุศาสตร์ แบ่งการบริหารงานออกเป็น สำนักงานคณบดี ภาควิชาจิตวิทยา การศึกษาและการแนะแนว ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา และมีกลุ่มงานหรือโครงการพิเศษ

วัตถุประสงค์

1. ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร บุคคลทั่วไปหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะและความรู้ความสามารถในวิชาการอันจะนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพัฒนาสังคมในวิชาชีพครู อันมีคุณธรรม จริยธรรมที่ถูกต้อง

2. ผลิตบุคลากรทางการศึกษาให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใสใฝ่รู้ใฝ่คิดเป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญาและสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

3. ส่งเสริม และเผยแพร่วิทยาการก้าวหน้า ชุมชน และสังคม

4. นำวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพครูทั้งด้านบริหาร บริการ และการวิจัย

จุดมุ่งหมาย

1. บัณฑิตที่มีความรู้จริงและรอบรู้ในศาสตร์ด้านหลักสูตรและการสอนตามแนวทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์การสอนอื่นๆ

2. เป็นแหล่งการเรียนรู้และความเป็นเลิศเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาด้านหลักสูตรและการสอนทางพระพุทธศาสนาที่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่

3. สร้างความเข้มแข็งและเป็นผู้นำทางวิชาชีพครูตามวิถีพุทธอย่างยั่งยืน

4. พัฒนาบัณฑิตให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

5. ตระหนักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและประเพณี พิธีกรรม สืบสาน ส่งเสริม และธำรงรักษาเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาไทย

การศึกษาเป็นองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญ คณะครูศาสตร์ต้องมีการวางระบบการศึกษาให้เชื่อมโยงกับการผลิตและพัฒนาบุคลากร คณาจารย์ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้นวัตกรรม การสอน เทคนิคการสอนใหม่ให้กับนิสิตได้รับวิชาความรู้ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์เหล่านี้คือครูที่มีคุณภาพ ศักยภาพและประสิทธิภาพซึ่งเป็นการผลิตที่ตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพ มีศักยภาพในการแข่งขัน เพื่อเป็นฐานหลัก สนับสนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

นโยบายเร่งด่วนที่โจทย์ ทางผู้บริหารคณะครูศาสตร์ ต้องจัดทำกรอบ และทิศทางการพัฒนาบุคลากรและด้านนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ หรืออบรมเทคนิคการสอนในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็น แนวทางหนึ่งเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรและคณะครูศาสตร์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางการศึกษา ได้ใช้เป็นกรอบแนวคิด แนวปฏิบัติในการวางแผนพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษา รวมทั้งกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุน และผลักดันให้มีการใช้ประโยชน์นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมา

ข. พัฒนาเชิงพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

การจัดการศึกษาปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการใช้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ แม้กระทั่งเรื่องการศึกษา ก็เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ ฉะนั้น การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นทุกพื้นที่ และตลอดทุกเวลา เนื่องจากองค์ความรู้ต่างๆ สามารถศึกษาได้จากอินเทอร์เน็ต เพราะองค์ความจะถูกประมวลไว้บนโลก

อินเทอร์เน็ต ทุกคนสามารถสืบค้นข้อมูลได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดลอมทางธรรมชาติ หรือ สิ่งแวดลอมทางสังคม สิ่งแวดลอมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมทางการศึกษา การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ในห้องเรียนอันกว้างใหญ่ผ่าน ประสบการณ์ตรงจากสภาพจริงในวิถีชีวิตเรียกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ ต้องตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพ มี ศักยภาพในการแข่งขัน จัดการศึกษา เนื่องจากมีเสียงสะท้อนภาพรวมของสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ มีสถาบันการศึกษาผลิตบัณฑิตออกไปแล้วไม่ตรงตามความต้องการของตลาด หรือไม่ สามารถทำงานได้ ดังนั้น เมื่อพบที่มาของ ปัญหาเหล่านี้ เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นตำราทางวิชาการมากกว่าประโยชน์ในการนำไปใช้ หรือขาดการบูรณาการความรู้ เข้ากับความเป็นจริงของชีวิต การเรียนรู้ในห้องเรียนเมื่อเทียบกับความรู้ที่มีอยู่จริงจากพื้นที่ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา (คณะครุศาสตร์) ควรจัดพื้นที่การเรียนรู้เสริมสร้างประสบการณ์ให้กับ นิสิตได้เรียนรู้จากสถานที่จริง ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้แนวใหม่ เกิดกระบวนการคิดเชิงนวัตกรรมทาง การศึกษา การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยสร้างพื้นที่การเรียนรู้นวัตกรรมทางการศึกษานั้น จึงมี ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต และถึงเวลาที่จะต้องให้ความสนใจในวิธีการเรียนการสอน เชิงบูรณาการศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา และศาสตร์นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสู่การเรียนรู้ในโลก ความเป็นจริง

ปัจจุบันการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นการพัฒนาการเรียนการสอน สู่การ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เชิงนโยบาย จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้และพัฒนาารูปแบบการสอน หรือนวัตกรรมทางการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์โลกซึ่งแนวทางการพัฒนา พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา MCU Model เป็นการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดย พื้นที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวม โชนสี คณะครุศาสตร์ ชั้น 5 เป็นห้อง 512 สำหรับกิจกรรมวิถีพุทธพอเพียง การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน กิจกรรมการเรียนรู้วิถี พุทธ ใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ โดยใช้เป็นห้องดำเนินงาน พัฒนากิจกรรมและเป็นห้องถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สถานศึกษาสร้างเครือข่ายผลักดันให้เกิดการ ขับเคลื่อนมิตินวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธในมิต้องค์รวมให้เป็นนวัตกรรม “ครูดีศรีครุศาสตร์”

ค. พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาการเรียนรู้กิจกรรมวิถีพุทธ คณะครุศาสตร์

การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาการเรียนรู้วิถีพุทธ ถือว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานกระบวนการเรียนรู้แบบพหุปัญญา บูรณาการความรู้และคุณธรรมจริยธรรม ที่เชื่อมโยงกับ ภูมิสังคม ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย รวมถึงการสร้างคุณภาพชีวิต สร้างสัมมาชีพ สร้าง ค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม รับผิดชอบต่อสังคม แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ นวัตกรรมทางการศึกษาด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ นับเป็นแผนแม่บทที่มีความสำคัญต่อการ พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมวิถีพุทธรองรับกิจกรรม โดยจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ชำรงต้น **6744-Model** พบว่าสามารถสรุปได้เป็น 4 กิจกรรมที่ทำให้การดำเนินการพื้นที่นวัตกรรม ทางการศึกษา ประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยแบ่งออกเป็น 4 Module ดังนี้

1. กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียง

- 1) หลักการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า
  - 2) วิถีเกษตรยั่งยืน พลังงานแสงอาทิตย์
- } ไตรสิกขา เป็นฐานในการคิด

2. กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

- 1) ศิล
  - 2) สมาธิ
  - 3) ปัญญา เป็นฐาน
- } ไตรสิกขา เป็นฐานในการคิด

3. กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ

- 1) ศิล
  - 2) สมาธิ
  - 3) ปัญญา
- } ไตรสิกขา เป็นฐานในการคิด

4. กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ

- 1) ศิล
  - 2) สมาธิ
  - 3) ปัญญา
- } ไตรสิกขา เป็นฐานในการคิด

กิจกรรมวิถีพุทธ 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมแนวความคิดสร้างสรรค์ด้านการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้วิถีพุทธคือ “กิน อยู่ ดู ฟัง” เป็นแนววิถีพุทธ ทั้งนี้กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา ต้องสร้างและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในทิศทางเดียวกันด้วยเครื่องมือนวัตกรรมทางการศึกษาและหลักพุทธธรรมเข้าด้วยกันเกิดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการเชื่อมโยงสู่หลักไตรสิกขา คณะผู้วิจัยได้นำพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สนทนากลุ่มย่อย เพื่อยืนยันพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาถ่ายทอดสู่โรงเรียนและชุมชนพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ข. พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ห้อง 512 โชนสี

การจัดพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ด้านกายภาพคือ อาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและด้านกิจกรรมบนพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนิสิต และด้านการบริหารจัดการ ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ต่อเนื่องซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้าน จะมุ่งเพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา ดำเนินได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ และจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่สอดรับด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมที่ชวนให้มีจิตใจสงบ ส่งเสริมปัญญา กระตุ้นการพัฒนาศรัทธา และศีลธรรม กิจกรรมพื้นฐาน วิถีชีวิต กระตุ้นให้การกิน อยู่ ดู ฟัง ดำเนินด้วยสติสัมปชัญญะ บูรณาการหลักไตรสิกขา ดังนี้

แนวทางการเรียนรู้กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงกับหลักไตรสิกขา หลักคำสอนต่างๆ ของพระพุทธศาสนามีการสอดแทรกเรื่องธรรมชาติดีไว้ เช่น เรื่อง ธรรมนิยาม ที่กล่าวถึงทุกสิ่งมีการเป็นไป

ตามเหตุและผล แม้แต่การปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอน พึงพาอาศัยความเป็นธรรมชาติ มีความเคารพ สักการบูชาในพระรัตนตรัย พึงปฏิบัติธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด มองธรรมชาติที่อยู่รอบ ตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชีวิต สร้างจิตสำนึกประกอบด้วยความเมตตา ความกตัญญู กตเวที ผู้วิจัยสรุปรวมในหลักไตรสิกขา 3 คือ ข้อปฏิบัติสำหรับศึกษาเพื่อฝึกหัด อบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้น

1. วิถีพุทธพอเพียง หลักการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า

หลักการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ต้องมีการวางแผนบริหารจัดการ มีความยืดหยุ่น เพียงพอ ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงตลอดแนวมีพฤติกรรมกรใช้น้ำฟุ่มเฟือย ควรเปลี่ยน วิธีการใช้น้ำตามความเคยชิน มาเป็นการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ไม่ปล่อยให้ไหลทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ จะเป็นการประหยัด ค่าน้ำได้มาก

1) ศील ข้อปฏิบัติตนขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น โดยยึดหลักการมีวินัยในตนเอง ประกอบอาชีพที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุข และ ในการแก้ปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

2) สมာธิ เป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจ ให้มีจิตสำนึกที่ดีและสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต สมรรถภาพทางจิต และสุขภาพจิตที่ดี มีจิตใจที่มีคุณธรรม เมตตาต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาจิตใจ โดยอาศัยธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม ด้วยการปฏิบัติธรรมและการบำเพ็ญสมาธิภาวนา

3) ปัญญา เป็นการฝึกอบรมด้านปัญญาให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจ และวางแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญาซึ่งสามารถเข้าใจเหตุผล มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ไม่มีอคติ เคลือบแฝง เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลส เป็นอยู่ด้วยความรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ โดยใช้ปัญญาในการพิจารณาการกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

2. การเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป็นแหล่งสร้างเสริมความรู้ หลักการความคิดหรือวิธีการคิดด้วยหลักการ เหตุผลและการคิดแบบเชื่อมโยง สร้างเสริมประสบการณ์และเป็นแหล่งประกอบอาชีพ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้สมัยใหม่เชิงบูรณาการ

1) ศील ข้อปฏิบัติตนขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาไม่เบียดเบียนคนอื่น หรือสรรพสัตว์ทั้งหลาย นำมาใช้สำหรับพัฒนาพื้นที่การเกษตร วิถีเกษตรยั่งยืน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต หลักการแก้ปัญหา จินตนาการ และส่งเสริมแนวความคิดเชิงสร้างสรรค์ ศीलคือ การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปปรับกับวิถีชีวิตกับการสอนและการสอนอันอยู่ในกรอบพฤติกรรมอันดีงามตามที่มีกฎ เกณฑ์กติกา กฎ ระเบียบ อยู่ร่วมกับสังคมอย่างปกติสุข

2) สมาธิ เป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจ คิดเชิงเหตุผลด้วยคุณภาพจิต คุณภาพชีวิต และสุขภาพจิตที่ดี มีจิตใจที่มีคุณธรรม ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรวิถีเกษตรยั่งยืนเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับเปลี่ยนการคิด และการปรับเปลี่ยนการทำงาน เสริมเสริมมิตรภาพการทำงานและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียนรู้วิถีชีวิตแบบ

เกษตรยั่งยืน สมานคือ การมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะสอนเรียนตามกระบวนการของพุทธวิธีในการสอน เพื่อให้ นักเรียนนักศึกษาได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ส่วนผู้เรียนนั้นก็มีความมุ่งมั่นกับการเรียน และเสริมสร้างสมาธิ ตามกิจกรรมที่อบรมมาใช้ในการเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลอันสูงสุดต่อการดำรงชีวิต

3) ปัญญา เป็นการฝึกอบรมด้านปัญญาให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ และยัง สามารถพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งเสริมสร้างประสบการณ์ตรงจากการประกอบอาชีพเกษตร และสร้าง รายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมแนวคิดใหม่ๆ ให้เกิดอาชีพจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจประเทศ แต่สามารถพัฒนาอาชีพจากการทำเกษตรวิถีเกษตรยั่งยืน ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการ ปรับวิธีคิด วิธีทำและใช้ภูมิปัญญาบวกกับแนวคิดใหม่ๆ และสามารถพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่ง แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเชิงสร้างสรรค์จากประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ และวิธีการแก้ปัญหาด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการและเรียนรู้จากปัญหากลายเป็นปัญญาเสริมสร้างความ เข้มแข็งทางกาย และจิตใจ การแยกแยะในการบริโภคเครื่องใช้ อุปโภคของกิน พัง อยู่ อาศัยอย่าง พอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ ตามกระแสของสังคม ค่านิยมของสังคมและสังคมบริโภคนิยม แต่บริโภค อุปโภคตาม คุณค่าที่ได้ประโยชน์สูงสุดของการดำรงชีพ

3. การเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ

1) หลักของศีล คือ การเดินด้วยอาการสำรวม การกำหนดรู้ ขณะเจริญสติภาวนา และก้าวเดินไปด้วย ไม่ยึดติดในสิ่งใดหนึ่งที่เกิดขึ้น จะเกิด ประโยชน์การกำหนดรู้แบบนี้ ทำให้เกิด สมาธิป้องกันไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่านให้รู้เท่าทันต่อสิ่งที่ปรากฏขึ้น และยึดพุทธวิธีเป็นแบบอย่างแห่งการ สอนของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง ขณะเดียวกันผู้เรียนก็ต้องให้ความร่วมมือ ตั้งใจเรียนด้วยความ นอบน้อมตามหลักศิษย์ที่รักที่จะเรียนรู้ นำสู่การปฏิบัติตาม อันเป็นพฤติกรรมอันดีงามของการเรียนรู้ วิถีพุทธ เป็นพื้นฐานในการพัฒนา มีกิจกรรมในการรักษาศีล บริจาคทานและร่วมกิจกรรมจิตอาสา ช่วยเหลือสังคม และสมาทานศีลในสถาบันการศึกษาก่อนเข้าสู่บทเรียน

2) หลักของสมาธิ คือ ทุกย่างก้าว ต้องกำหนด เป็นการสร้างกระบวนการพัฒนา ปัญญาในพระพุทธศาสนาได้แก่ การพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจควบคู่ หลักธรรมคำสอน ในพระพุทธศาสนาตั้งอยู่บนหลักการของเหตุและผลคือ การมุ่งมั่นจดจ่อต่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนจะ ได้ประโยชน์สูงสุด การทำสมาธิก่อนการเรียนการสอนในเวลาที่เหมาะสม และเกิดการเรียนรู้ตลอด ชีวิต

3) หลักของปัญญา คือ กระบวนการคิด รู้ทั่วถึงเหตุและผล รู้อย่างชัดเจนรู้เรื่อง บาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น คิดเชื่อมโยงด้วยเหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างมง่าย ปัญญา ในทางพุทธศาสนาจึงมีความหมายลึกซึ้งกว่าความหมายที่ใช้โดยทั่วไป ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ช่วย แก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้อย่างยั่งยืน สามารถนำพาบุคคลไปสู่ความพ้นทุกข์ สอนอย่างแยกแยะ เหตุ ปัจจัย สอนให้เข้าใจกระบวนการอย่างละเอียด ให้โอกาส กระตุ้นให้เกิดคำถาม รวมถึงสร้าง กิจกรรมด้านศีล สมาธิ ปัญญา และศิลปะสร้างสรรค์ที่สื่อให้เข้าใจเรื่องไตรสิกขา บูรณาการกิจกรรม เพื่อพัฒนาจิตเปี่ยมด้วยศีลธรรม การดำรงตนอย่างมีวินัย จิตใจเข้มแข็งและมีความสุข

4. การถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ จากการสังเคราะห์แนวคิดนวัตกรรมนำร่อง 5 โรงเรียนและวิถีแห่งความสุข จะเห็นได้ว่านวัตกรรมทั้ง 5 โรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการจัดระบบการ เรียนรู้แบบบูรณาการ โดยนำหลักพุทธธรรมใช้เป็นฐานในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับ

เยาวชน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการให้นิสิต นักศึกษา และชุมชนมุ่งทำความดี ละเว้นความชั่ว ไม่ประมาท มีสติ ตั้งมั่น มีเมตตาธรรม พึ่งพาตนเองได้ และอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร การใช้ชีวิตร่วมกันของคนในสังคม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและความอยู่เย็นเป็นสุขที่พึงปรารถนาของสังคมไทยซึ่งต้องอาศัยวิธีการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดกิจกรรมวิถีพุทธและแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรม ที่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยถ่ายถอดองค์ความรู้ผ่านเครือข่าย ณ ห้อง 512 คณะครุศาสตร์ โชนสี สุโรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาและระดับ อุดมศึกษา ขยายผลสู่ชุมชนนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้เพื่อผลักดันให้เกิดความสุขและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กล่าวโดยสรุปแล้วความสำคัญของหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ถือเป็นหลักธรรมในการฝึกฝน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ให้ดำเนินไปได้อย่างมีความสุข เนื่องจากศีลเป็นการพัฒนาที่สมดุล ประกอบกับสมาธิเป็นเครื่องมือในการกำกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และปัญญาเป็นเครื่องสนับสนุนที่มั่นคง ถือเป็นบริบทวิถีชีวิตแบบพุทธ อันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันนั้น เมื่อนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ เป็นการฝึกการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องด้วยการรักษาศีล 5 ช่วยการสร้างวินัยในตนเอง ช่วยกระตุ้นให้เกิดการลด ละ เลิก ทำสิ่งที่ไม่ดี ทำให้มีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ของตน ไม่สร้างปัญหาให้กับผู้อื่น ตั้งใจเรียนมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาย่างมีสติ ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาด้วยความอดทน มีศรัทธาในการประกอบอาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4.6 องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของจิตใจในทางพระพุทธศาสนา จะพัฒนาความสุขและสันติภาพมาสู่สังคมมนุษย์ซึ่งคำสอนของพระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความมั่งคั่ง แต่คุณค่าของชีวิตคือความสุขที่แท้จริงซึ่งมิได้เกิดจากทรัพย์ภายนอกแต่เป็นทรัพย์ภายในหรืออริยทรัพย์ ที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ ด้วยไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นเบื้องต้น จากการศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา นำร่องทั้ง 5 แห่ง คณะผู้วิจัย จึงได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยรูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธซึ่งสามารถประมวลองค์ประกอบแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้องค์ความรู้ดัง รูปภาพที่ 4.14

การพัฒนาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางความฉลาดบนฐานพุทธธรรม
ความฉลาดทางปัญญาและอารมณ์
ความฉลาดทางศีลธรรม การสร้างสรรค์
ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค

1. ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้

ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ การสอน เพื่อสร้างแนวคิดการเรียนรู้และพื้นที่นวัตกรรมการเรียน

4. ครูดีศรีครุศาสตร์

ครูหนึ่งคน ไม่สามารถสร้างพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธได้ ต้องพัฒนาครู 3 ภาค คือ ครูโรงเรียน ครูพ่อ แม่ ครูชุมชน หรือ ปรากฏ์ท้องถิ่น

2. การเรียนรู้วิถีพุทธ

พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเชิงพุทธบูรณาการ สร้างการมีส่วนร่วมด้วยกิจกรรม ครู โรงเรียน ผู้ปกครอง

3. สร้างเครือข่าย

พื้นที่แหล่งรู้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ไม่ได้จำกัดเพียงมจร แต่จะพัฒนาเป็นต้นแบบและขยายสู่โรงเรียนและชุมชน

ภาพที่ 4.14 องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ที่มา : คณะผู้วิจัย 13 พฤศจิกายน 2564

แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 6744-Model ต้องอาศัยองค์ประกอบอีกหลายประการ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่มุ่งเน้นด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน การลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา และการมีส่วนร่วมกับภาครัฐ องค์กร และหน่วยงานต่างๆ โดยมีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่องเป็นพื้นที่พิเศษด้านการศึกษา ที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วนได้รวมพลัง ร่วมจัดการศึกษา สร้างนวัตกรรมการศึกษา และการเรียนรู้ เพื่อตอบโจทย์คุณภาพการศึกษา พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บูรณาการ ปัญหาและการพัฒนาระบบการศึกษาของชาติ พบว่า ปัญหาของระบบการจัดการศึกษามีความสลับซับซ้อนในเชิงกระบวนการบริหารในหลายด้าน ด้านงบประมาณ นโยบายการศึกษาของภาครัฐ ด้านหลักสูตรทางการศึกษา ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ท่ามกลางความกลมกลืนทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทางคณะครุศาสตร์ ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีพุทธ และเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดกิจกรรมต่างๆ เปรียบเสมือนชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีครู โรงเรียน และชุมชน ดังนั้นบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จึงมีหลักสำคัญในการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับการจัดการชุมชนเป็นหลักสำคัญในการสร้างชุมชนต้นแบบของการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ สำหรับเยาวชน และ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ โดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักในการสร้างโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้ ต้องให้โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ และความต้องการโดยเรียงลำดับความสำคัญ ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านการพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษา และเพิ่มศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือในชุมชน ตลอดจนการสร้างเครือข่าย ในการเชื่อมโยงความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่นวัตกรรมการศึกษาแนวใหม่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ” มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา สรุปผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1.1 สภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง

เป้าหมายในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไข เพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จำเป็นจะต้องพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาดทางปัญญา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือทักษะในการแก้ปัญหา รวมทั้งทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม โดยเฉพาะทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีขั้นตอนการสร้างพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง ที่ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลอง นวัตกรรมการศึกษา หรือเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาต้นแบบ และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทสังคม หรือชุมชนในพื้นที่และความต้องการของชุมชน และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ตามยุทธศาสตร์ชาติกับการพัฒนาการศึกษาด้านนวัตกรรม การศึกษา โดยเน้นที่การกระจายอำนาจการบริหารให้โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ มีอิสระในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และพัฒนาพื้นที่ให้รองรับนวัตกรรมที่จะพัฒนาขึ้นจากการศึกษาข้อมูลจากความต้องการชุมชนและผู้เรียน แต่ต้องสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง โดยเป็นพื้นที่สำหรับ สร้างนวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดนวัตกรรม

กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้สำหรับเด็กนั้น ครูต้องวางแผนและเตรียมการสอน โดยศึกษา ศึกษา ค้นคว้าด้านนวัตกรรม หรือเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสื่อการสอนที่มีความจำเป็น เนื่องจากครูต้องใช้เทคโนโลยีสร้างสื่อการเรียนการสอนตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผสมผสานกับ

ความรู้ ทักษะ ความคิดและสร้างนวัตกรรม กำหนดแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยสื่อ เทคนิค วิธีการ กระบวนการการสอนที่ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน และยังสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างนวัตกรรมและพัฒนานวัตกรรม

การสร้างนวัตกรรมการศึกษาและการพัฒนา จะมีกระบวนการและแนวทางการศึกษา ให้เกิดนวัตกรรม โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด หลักการ การวางแผนสร้างนวัตกรรม และการพัฒนานวัตกรรม ครูต้องศึกษาถึงรายละเอียดของนวัตกรรมที่จะสร้างขึ้นหรือพัฒนาขึ้น จะเป็นนวัตกรรมด้านสื่อการสอนประจำวิชา โดยวิเคราะห์จุดประสงค์ การเรียนรู้ ออกแบบชุดการเรียนรู้ โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพนวัตกรรมที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน จะต้องนำไปทดลองใช้ในการเรียนการสอน โดยศึกษาข้อมูล เพื่อนำมาปรับปรุง เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนของครู หรือการพัฒนาการเรียนรู้อ สำหรับนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่พิสูจน์ว่า นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน ที่ครูเป็นคนสร้างขึ้น หรือพัฒนาขึ้นมาแล้ว ก็นำไปทดสอบการใช้งานของด้านนวัตกรรมที่ครูสร้างขึ้น หรือพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน ได้ผลดีอย่างไร และสามารถแก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้หรือไม่ หรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียน ซึ่งการประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม มีหลายวิธี จะต้องได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรม คณะกรรมการต้องเตรียมข้อมูลเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อตัดสินใจได้ว่า จะเลือกจัดทำนวัตกรรมชนิดใด ฉะนั้น ต้องมีการศึกษาวิธีการจัดทำนวัตกรรมอย่างละเอียด มีวิธีดำเนินการจัดทำ มีการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น แล้วจึงพัฒนานวัตกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามข้อกำหนด

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนนำนวัตกรรมไปทดลองใช้

เมื่อครูได้พัฒนานวัตกรรมการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพแล้วสามารถนำใช้แก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ครูจะต้องนำไปทดลองใช้นวัตกรรมศึกษากับนักเรียนกลุ่มขนาดเล็กก่อน และเก็บรวบรวมข้อมูล หรือข้อบกพร่องของนวัตกรรมที่นำไปทดลองใช้ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนจะนำไปใช้จริงอย่าง และนวัตกรรมที่ครูพัฒนาได้ขึ้นมาได้แก่ บทเรียนสำเร็จรูปตามรายวิชา ชุดการเรียนการสอน เมื่อพบข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไข ก่อนจะนำไปใช้ทดลองกับผู้เรียนกลุ่มหนึ่ง ประมาณ 9-10 คน โดยกำหนดการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ผลการเรียนปานกลาง และผลการเรียนที่ดีที่สุด แล้วตรวจสอบคุณภาพ ด้วยการหาประสิทธิผลของนวัตกรรมการศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 นำไปใช้ในสถานการณ์จริง

การดำเนินการนำนวัตกรรมไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โดยการนำสิ่งประดิษฐ์หรือแนวความคิดใหม่ๆ ในการเรียนการสอนจริง และครูที่สอนในรายวิชา ได้นำแนวความคิดไปปรับปรุงใช้ผลิตสื่อการสอนใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจในคุณภาพของนวัตกรรมไปใช้จริง อาจเป็นการนำไปใช้ตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ หรือจัดทำเป็นรูปแบบของการทดลองใช้

นวัตกรรมตามกระบวนการวิจัยแบบทดลองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของครู และสถานการณ์จริงของบริบททางสังคมและการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการใช้

เมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้นวัตกรรมที่นำไปทดลองใช้แล้ว ก็ต้องมีประเมินผลของนวัตกรรมที่นำไปใช้ เพื่อดูว่าสิ่งต่างๆ ที่วางไว้สามารถดำเนินไปตามแผนหรือไม่และมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหนหรือเป็นไปเพียงตามหลักการทฤษฎี แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง จึงต้องเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ เพื่อการแก้ไขปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ใช้งาน และครูต้องมีการวางแผนครั้งต่อไปว่า การใช้นวัตกรรมต้องสอดคล้องกับบทเรียนหรือรายวิชาที่ครูสอน และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประเมินกระบวนการการใช้นวัตกรรม เพื่อดูว่าการใช้นวัตกรรมแต่ละขั้นตอน ประสบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง สาเหตุมาจากอะไร และครูได้มีการเตรียมการแก้ปัญหาอย่างไร เมื่อครูนำนวัตกรรมไปใช้ในการเรียนการสอนประสบปัญหา

2. ประเมินผลที่ได้จากการใช้นวัตกรรม เป็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรงว่า เมื่อเรียนแล้วผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่ และผลที่ได้นั้นเป็นไปตามเกณฑ์หรือต่ำกว่าเกณฑ์จากวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการนำนวัตกรรมไปใช้ในการเรียนการสอน ครูต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงผลการใช้นวัตกรรมด้วยเทคนิควิธีต่างๆ ซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรม และถ้าผลการใช้นวัตกรรม สามารถลดสภาพปัญหา หรือแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียน ได้ตามที่กำหนดก็สามารถรายงานผล ขยายผล และเผยแพร่นวัตกรรมต่อไป

จากสภาพพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ภาครัฐได้ส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษา และใช้นโยบายขับเคลื่อนกำหนดเชิงนโยบาย และกำหนดเป็นพื้นนวัตกรรมการศึกษานำร่องประเทศไทย ประกอบด้วย ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดศรีสะเกษ ภาคกลาง จังหวัดกาญจนบุรี ภาคตะวันออก จังหวัดระยอง และภาคใต้ จังหวัดสตูล เพื่อส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมการศึกษา พัฒนาศักยภาพครู พื้นที่การศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศ แต่จุดมุ่งหมายคือต้องการปูพื้นฐานการศึกษาให้เท่าเทียมกันระหว่างโรงเรียนในเมืองหลวง และโรงเรียนต่างจังหวัด ดังรูปภาพ 5.1

ภาพที่ 5.1 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ที่มา : <https://www.google.co.th/> ออนไลน์ (13 พฤศจิกายน 2564)

จากการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่อง โดยกำหนดชั้นศึกษาปัญหา และกำหนด สิ่งที่จะพัฒนาให้เป็นนวัตกรรมศึกษานำร่องจากสภาพปัญหาด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่ว่า ประสบปัญหาด้านจัดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงไม่สามารถเกิดความเหลื่อมล้ำทางการ ศึกษาในสังคมไทย หรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนและชุมชนหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมา ไม่เข้ากับบริบททางสังคม เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจชุมชน ฐานะครอบครัววัยยากจน ภาครัฐควรแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานคือความยากจน ของไทย พัฒนาระบบเศรษฐกิจขั้นฐานก่อน ถ้าหากพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้มีรายได้ รายรับสมดุล แล้ว การพัฒนานวัตกรรมศึกษาย่อมประสบผลสำเร็จได้ต้องผ่านกระบวนการศึกษานำนวัตกรรม นำร่อง 6 กระบวนการคือ

- ขั้นที่ 1 กำหนดนวัตกรรม
- ขั้นที่ 2 สร้างนวัตกรรมและพัฒนานวัตกรรม
- ขั้นที่ 3 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา
- ขั้นที่ 4 ขันตอนนำนวัตกรรมไป
- ขั้นที่ 5 ทดลองใช้ในสถานการณ์จริง
- ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้นวัตกรรม

จากการศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง ควรพัฒนานวัตกรรมลด ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาคือ ทักษะการคิด ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการสร้างอาชีพ และ ทักษะการแก้ปัญหา และสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้จากอินเทอร์เน็ต ดังรูปภาพ 5.2

ภาพที่ 5.2 นวัตกรรมการสอนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

สรุปว่า จากการศึกษาพื้นที่การศึกษานำร่องตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาของชาติ มุ่งเน้นด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน ควบบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักพุทธธรรม เพื่อกลไกการบริหารจัดการศึกษา เริ่มจากด้านร่างกาย และจิตใจให้เกิดความรัก ความสามัคคีและความเสียสละหรือจิตอาสา การลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา และการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วน ได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ใหม่ๆ สามารถตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง พบว่าการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง ยังประสบปัญหาคือ

เรื่องการติดตามผลสัมฤทธิ์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต ยังขาดเรื่องงบประมาณสนับสนุน หรือได้งบ แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับพัฒนานวัตกรรมการศึกษา และพฤติกรรมของผู้เรียน และอีกประเด็นที่สำคัญคือ ชุมชนมีส่วนนั้น ในประเด็นนี้ ชุมชนหรือผู้นำชุมชน ยังขาดเรื่องประสบการณ์เรื่องนวัตกรรมการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา ทุกพื้นที่การศึกษาในประเทศไทย ไม่ควรมีความแตกต่างด้านการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมหรือพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร สามารถบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ขยายผลนวัตกรรมการศึกษา เชิงนโยบาย การจัดการเรียนรู้ งบประมาณ โดยพัฒนาด้านหลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งความสอดคล้องของการบริหารงานด้านต่างๆ ระหว่าง

ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทั่วทุกจังหวัดให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง

ปัญหาการสร้างพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่องการศึกษา วิธีคิดยังคงเหมือนเดิมและเครื่องมือยังใช้สิ่งที่อยู่ ไม่ได้รับงบประมาณส่งเสริมจัดซื้อเครื่องมือใหม่ๆ ที่ทันสมัย ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จำเป็นต้องค้นคว้าวิธีการใหม่ เพื่อจัดการปัญหาการพัฒนาวัตกรรมการศึกษาให้ดีขึ้น ถ้าหากยังขาดงบประมาณจากสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาก็เป็นแค่เพียงพื้นที่จัดตั้งขึ้นมาเท่านั้น นโยบายการจัดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จะต้องมีการปรับปรุงวิธีการและเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นวิธีการใหม่ ได้นวัตกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น และถึงจะขยายการจัดการองค์ความรู้ด้านฐานข้อมูล รวมทั้งการสร้างสิ่งใหม่ วิธีการใหม่ ที่จะทำให้การดำเนินการด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมการศึกษาเกิดขึ้นพื้นที่ที่ได้รับงบประมาณอุดหนุนด้านการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา

5.1.2 วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาด้านแบบ เพื่อทำการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาต่อไป โดยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามี 5 ที่ ได้แก่ โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร โรงเรียนวัดสุทธิวาราม กรุงเทพมหานคร โรงเรียนชวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย และ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉิมศรีสะเกษ จ.ศรีสะเกษ โดยสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

แนวคิดความรู้พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจากโรงเรียนต้นแบบ จากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่องใน 3 ภาค ของประเทศไทยคือ ภาคเหนือ ได้แก่ 1) โรงเรียนชวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย 2) โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี 3) โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร 4) โรงเรียนวัดสุทธิวาราม กรุงเทพมหานคร และ 5) วิทยาลัยจุลฉิมศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้ง 5 โรงเรียนได้ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันที่ต้องการให้ฝึกฝนเด็กให้มีทักษะการคิด การทำงานร่วม และสร้างอาชีพได้ ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ แต่ที่ยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นแนวทางการจัดการศึกษา แต่มีการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพื้นที่ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของนักเรียนและครู ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางสร้างความรัก ความเมตตา ความสามัคคี ผ่านกระบวนการ เรียนรู้แบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ ดังนี้

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: โรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี

กระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิถีพุทธโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี มีการจัดการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ การจัดการศึกษาในระดับชั้นอนุบาล โดยเน้นและยึดแนวทางการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนววิถีพุทธตามแบบของโรงเรียนสัตยาไส การเรียนจะเป็นแบบไป-

กลับ เรียนฟรี ไม่มีค่าเล่าเรียน ผู้บริหารสูงสุดและคณะกรรมการ จะเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนเองระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนประจำ และใช้หลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการ คือ ความรัก ความเมตตา ความจริง ความประพฤติชอบความสงบสุข และความไม่เบียดเบียน สอดแทรกใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และในทุกกิจกรรม ใช้ระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือตามทฤษฎีการเรียนรู้พหุปัญญา มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรม และเทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การสร้างคนดีเหนือสิ่งใด

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนสัตยาไส จะแนวทางการจัดการบริหารจัดการคือ การเน้นที่สามภาค คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเมตตา และพัฒนาจากแนวคิดจุดศูนย์ของความสมดุลสร้างเสริมด้วยปัญญา โดยนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ

แนวคิदनการนำนวัตกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้วิถีพุทธมาในโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรีจากประเด็นที่ได้ศึกษามานั้นประกอบด้วย

1.1 เน้นการสอนด้วยคุณธรรม การบูรณาการของการสอนจากห้องเรียนรู้สู่ธรรมชาติ ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยหลักแนวคิด 2 ข้อคือ ดีสำหรับเราใหม่ และดีสำหรับคนอื่นใหม่ สอนให้ลูกศิษย์พึ่งพาตนเอง และสอนให้ช่วยเหลือผู้อื่น มีระเบียบวินัยในตนเอง เป็นคนตรงต่อเวลา

1.2 มีการสอนเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศในช่วงปิดเทอม เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ให้นักเรียนได้เลือกประเทศที่ต้องการและไปอยู่กับ “โฮสต์แฟมิลี” เพื่อแลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรมความเป็นไทย

1.3 มีการสอนโดยการเรียนรู้จากนิทานที่มีข้อคิดที่ดี เช่น จิ้งจอกกับบงุ่น ช่วยก่อให้เกิดความคิดที่ดีและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.4 มีการสอนคุณธรรมโดยการสอนแทรกในวิชาเรียนต่างๆ ของนักเรียน เช่น เรื่องความกตัญญูในวิชาคณิตศาสตร์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ รายวิชาสังคมศาสตร์

2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ

สำหรับนวัตกรรมการแต่งกายให้เรียบร้อยแบบชาวพุทธ ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนรวมทั้งมารยาทการทักทายของเด็กนักเรียนมี 4 ที่ครูต้องคอยปลูกฝังและครูก็เป็นแบบอย่างให้นักเรียนคือ

2.1 นักเรียนทุกคนแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยมาเรียน เช่น ชุดนักเรียน และชุดวอร์มของโรงเรียน

2.2 การยกมือไหว้ครูและเข้าไปกอดแสดงความรักเพื่อเป็นการทักทายเมื่อเจอกัน

2.3 สอนในเรื่องการใช้คำพูดกับครู ผู้ปกครอง เด็กผู้ชายให้ลงท้ายด้วยครับเสมอ เด็กผู้หญิงให้ลงท้ายด้วยค่ะเสมอ

2.4 การไหว้ครูผู้สอนก่อนเข้าเรียนเสมอ สวัสดิ์ค่ะ สวัสดิ์ครับ คุณครู

3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิธิพุทธ

นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิธิพุทธใช้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ส่งเสริมคุณค่าของความเป็นมนุษย์คือ ศักยภาพในการเรียนรู้ ผ่านการฝึกเจริญภาวนาวิธิพุทธ อย่างเหมาะสม ทุกคนสามารถฝึกตนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปล่อยวางจิตจากเหตุแห่งทุกข์และบูรณาการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้

3.1 มีการทำวัตรสวดมนต์ในชีวิตประจำวันในเวลาเช้าเวลาเย็นทุกวัน และก่อนนอน

3.2 มีการฝึกนั่งสมาธิเพื่อยกระดับจิตให้มีความคิดที่ดีขึ้นเพื่อให้มีสติ เมื่อมีสติจึงทำให้เรื่องการเรียนรู้ดีขึ้น

4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง

โรงเรียนสัตยาไส ได้นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ใช้กรอบแนวคิดดำเนินการปรับเปลี่ยนเป็นวิถีชีวิตพอเพียงให้เข้ากับวิถีชีวิตจริง ซึ่งมุ่งให้นักเรียนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง ตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยดำเนิน 4 ข้อดังนี้

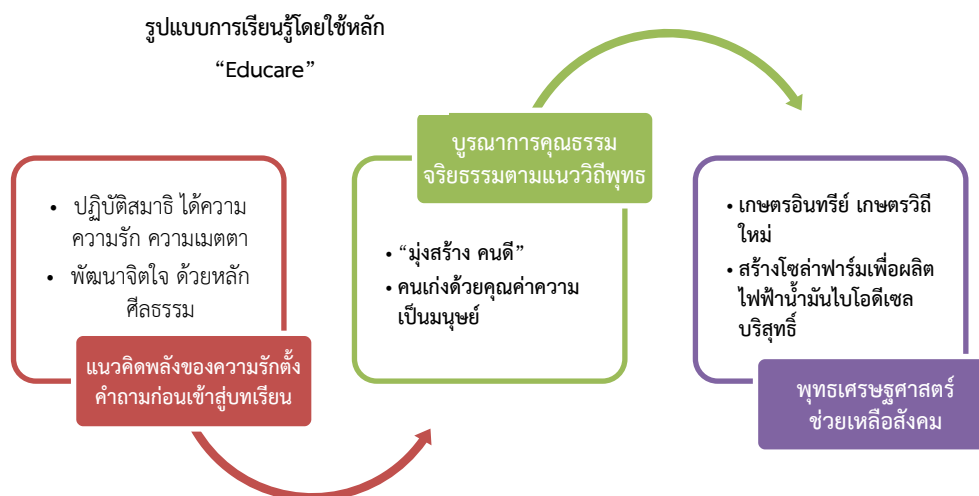
4.1 มีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น แตงกวา และทำนาข้าว เพื่อนำมาประกอบอาหาร โดยผักสวนครัวและนาข้าวเด็กนักเรียนจะเป็นคนปลูกเองโดยมีครูเป็นผู้ช่วยแนะนำ

4.2 มีการสอนให้เด็กนักเรียนทำน้ำปุ๋ยหมักชีวภาพจากธรรมชาติมาใช้ในโรงเรียน

4.3 มีการสอนให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้การสร้างโซล่าฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้าใช้ในโรงเรียน โดยมีแบบให้ดูประกอบ

4.4 มีการทำน้ำมันไบโอดีเซลบริสุทธิ์ จากน้ำมันที่เหลือจากการทำอาหาร

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้หลัก นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิธิพุทธ โดยมุ่งถึงสิ่งที่ดีจากนักเรียน ตั้งคำถามที่ดี และสร้างสรรค์ ก่อนเข้าสู่การเรียน นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ เน้นความนอบน้อม ทักทายและการแสดงออกด้วยการไหว้ กราบ มีความเมตตา ความกรุณา อยู่เป็นปกตินิสัยด้วยความสงบ เชื่อมโยงถึงนวัตกรรมการฝึกภาวนาวิธิพุทธ และนวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง จะใช้แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ และน้อมนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นที่การทำกรเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ โดยสรุปสาระสำคัญของนวัตกรรมการเรียนการสอนวิธิพุทธ ดังนี้

ภาพที่ 5.3 นวัตกรรมการเรียนการสอน

ที่มา : คณะผู้วิจัย

สรุปว่า แนวทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี ใช้แนวคิดพลังของความรักและความเมตตาพัฒนาจิตใจ กระตุ้นเด็กนักเรียน และคุณครูอยู่ในโรงเรียน มีส่วนในการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดที่ “มุ่งสร้าง คนดี” ก่อนคนเก่ง แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นแนวทางการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนววิถีพุทธ และวิถีชีวิตพอเพียง สร้างโซลาร์ฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้าน้ำมันไบโอดีเซลบริสุทธิ์ พุทธเศรษฐศาสตร์ ช่วยเหลือสังคม โดยมีหลักการที่ว่า “ว่าความดี สำคัญกว่าคนเก่ง” เมื่อผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม หรือคุณค่าความเป็นมนุษย์ จะกลายเป็นคนเก่งเอง พร้อมจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และสังคม

พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา: โรงเรียนรุ่งอรุณ กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนรุ่งอรุณ ถือกำเนิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เป็นธรรมชาติ เอื้อต่อการเรียนรู้เด็กๆ เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมของอาคารเรียนและห้องเรียนที่โปร่งโล่ง การจัดชั้นเรียนให้เป็นบ้านแห่งการเรียนรู้ที่อบอุ่น เน้นการเรียนเชิงนิเวศวิทยาพัฒนาเป็นสื่อการเรียนรู้ เพราะโรงเรียนตั้งอยู่ในท่ามกลางธรรมชาติ มีสะพานไม้ทอดยาวเป็นทางเดินเลียบริบอบึง และทางโรงเรียนเน้นนวัตกรรมได้แก่ นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ และนวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง ดังนี้

1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ

โรงเรียนรุ่งอรุณ จะเน้นที่การสอนโดยใช้ธรรมชาติเป็นสื่อการสอน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ใช้การวัดต้นไม้เพื่อค้นหาคำตอบการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน วิชาศิลปะคือ ให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อที่จะสอนกับครูผู้ปฏิบัติหน้า โดยบูรณาการเข้าศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น มีการสอนปั้นดินเหนียวให้กับเด็กนักเรียนให้ลงมือปฏิบัติสรุปนวัตกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้วิถีพุทธ ดังนี้

1.1 มีการสอนให้ช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น
 1.2 มีการสอนแบบบูรณาการท่ามกลางสภาพแวดล้อมธรรมชาติ มีการสอนโดยใช้ธรรมชาติเป็นสื่อการสอน เช่นวิชาคณิตศาสตร์ ใช้การวัดต้นไม้เพื่อหาคำตอบ หรือเรียนเรื่องการเงิน

1.3 มีการสอนเรื่องศีลธรรม ศาสนา และการสำรวมจิตใจเด็ก
 1.4 มีการสอนวิชาพื้นฐานโดยการเรียนผสมผสานกับธรรมชาติ เช่นวิชาสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 จะเรียนผ่านโครงการของโรงเรียน ชื่อโครงการข้าวไทยวิถีไทยในการเรียนรู้การปลูกข้าวทำนา

1.5 มีการสอนทางวิชาการในห้องเรียนโดยครูจะนำเสนอโครงการเพื่อให้เด็กนักเรียนเลือกทำโครงการตามความคิดเห็นของเด็กและให้เด็กเป็นคนคิดกิจกรรมและแบ่งงานกันทำ

1.6 มีการสอนให้เด็กมีทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น โดยผ่านทางกิจกรรมหรือโครงการที่ไปลงพื้นที่

1.7 ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.8 เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ

2.1 นักเรียนมีการใส่ชุดนักเรียนมาเรียนทุกวัดพุทธที่สวดสัปดาห์วันอื่นจะใส่ชุดธรรมดามาเรียน

2.3 เด็กนักเรียนเวลาพูดกับครูหรือผู้ปกครองจะมีคำลงท้ายด้วย ครับ,ค่ะเสมอ

2.3 ภาคเช้าเด็กนักเรียนมีการเข้าแถวเป็นระเบียบตอนเคารพธงชาติ

3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ

3.1 ทางโรงเรียนมีกิจการช่วงปิดเทอมใหญ่ จะมีการเปิดรับสมัครเข้าค่ายธรรมคือถ้าเป็นนักเรียนผู้หญิงก็ให้เป็นบวชชี ถ้าเป็นนักเรียนผู้ชายจะให้บวชเป็นสามเณร

3.2 ทุกวันพุทธที่สวด เด็กนักเรียนจะใส่ชุดนักเรียนสีขาว มาทำวัตรสวดมนต์ตลอดทุกเทอม

4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง

4.1 มีการปลูกผักสวนครัวในโรงเรียน เช่น ผักคะน้า แตงกวา และทำนา

4.2 มีโครงการบำบัดน้ำเสียในโรงเรียน

4.3 มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ห่าน ในโรงเรียน

หลักการบริหารโรงเรียนรุ่งอรุณ มีการจัดการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Learning) บูรณาการการเรียนรู้สู่ชีวิต เน้นภาคปฏิบัติ โดยพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเหมือนห้องเรียนจริง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจวัตรประจำวันว่า แต่ละวันนั้น มีการใช้ชีวิตอย่างไร ตั้งแต่ตื่นนอนมา เป็นการบ่มเพาะลักษณะนิสัยที่ดีหรือเป็นการปลูกฝังในวิถีของการ “รู้อยู่” “รู้กิน” และรู้ประมาณตนอย่างพอเหมาะพอดี การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จาก สถานการณ์จริงในสังคมไทย จนเข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงของทุกสิ่งที่เรียน มีความรู้ความเข้าใจอย่างเชื่อมโยงตนเอง สังคมและโลก ประยุกต์ใช้ความรู้สร้างสรรค์ ขยายศักยภาพและสร้างคุณลักษณะแห่งมนุษย์ที่สมบูรณ์

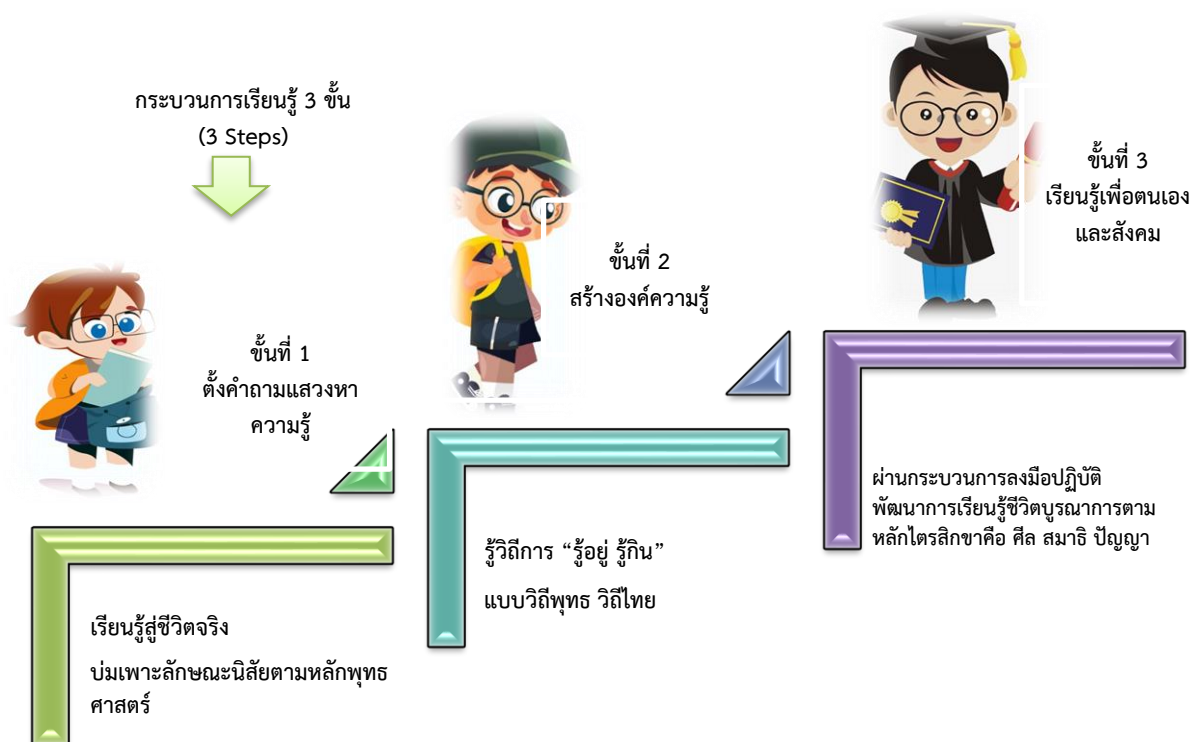
1. กระบวนการเรียนการสอนวิถีพุทธขั้นพื้นฐาน

สภาพปัจจุบันของโรงเรียนรุ่งอรุณ การจัดการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนจำนวน 1,304 คน ผู้บริหารได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Learning) บูรณาการเรียนรู้สู่กระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานแนวคิด “วิถีพุทธ” ใช้กิจวัตรประจำวันเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง บ่มเพาะลักษณะนิสัยที่ดีในวิถีของการ “รู้ อยู่ รู้กิน” และรู้ประมาณตนอย่างพอเหมาะพอดี ทุกกระบวนการเรียนรู้จากสถานการณ์ จนเข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงของทุกสรรพสิ่งที่เรียน ทุกสรรพสิ่งที่เกิดขึ้น รวมทั้งการเชื่อมโยงตนเองสู่สังคมโลก และประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์

2. เน้นการสอนตามหลักธรรม

การเรียนการสอนของโรงเรียนรุ่งอรุณ เน้นกระบวนการนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คุณค่าที่ทรงพลังที่สุดในมนุษย์คือ ศักยภาพการเรียนรู้ที่บ่มเพาะได้ด้วยการฝึกการปฏิบัติที่เหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องแนวคิดหลักที่ว่า “ชีวิตคือการเรียนรู้ หรือการเรียนรู้คือชีวิต” หลักคำสอนพระพุทธศาสนา คือ “แนวคิดหลักในการเรียนรู้ของโรงเรียนรุ่งอรุณ” เชื่อมโยงการพัฒนาหลักสูตรใหม่ และได้ปรับหลักสูตรพื้นฐานเบื้องต้น โดยกำหนดเป้าหมาย เพื่อขยาย และยกระดับเป้าหมายความสำเร็จในการเรียนรู้เพียงแคในระดับของเนื้อหาหรือการเรียนรู้ในรายวิชานั้น แต่เน้นความสำเร็จของการดำเนินชีวิตด้วย

สรุปว่า สาระสำคัญของนวัตกรรมการเรียนการสอนวิถีพุทธ โรงเรียนรุ่งอรุณ ยึดหลักการสอนใช้ธรรมชาติเป็นสื่อการสอน บูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ ใช้การวัดต้นไม้เพื่อหาคำตอบ ตลอดถึงการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ให้เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาพื้นฐาน จะใช้รูปแบบการเรียนรู้ผสมผสานกับธรรมชาติ สอนเด็กให้ป็นดินเหนียวให้กับเด็กนักเรียนให้ลงมือปฏิบัติจริง ท่ามกลางสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และกระบวนการสอน โดยเฉพาะจะเน้นการพัฒนาการของเด็กในด้านของสติปัญญา และเรื่องศีลธรรม ศาสนา และการสำรวมจิตใจ จำเป็นต้องมีระบบ ผ่านทางกิจกรรมหรือโครงการที่ไปลงพื้นที่ สามารถเข้าถึงได้ในพื้นที่การฝึกปฏิบัติ และปัจจัยสำคัญพิเศษสำหรับการเรียนรู้ไปบนความเข้าใจที่สอดคล้องกับหลักทางพุทธศาสนาดังรูปภาพ 5.4

ภาพที่ 5.4 นวัตกรรมการเรียนการสอน 3 ขั้นตอน

พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา: โรงเรียนชวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย

โรงเรียนชวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย ให้ความสำคัญเรื่องการจัดกิจกรรม ต้นไม้พูดได้ หรือต้นไม้ธรรม แก่ชาวพุทธ และต่างประเทศ ใช้หลักธรรมชาติ และเทคโนโลยีมาบรรจบกัน โดยมีการเสกนกควอรไค้ดจากป้ายที่ติดหน้าต้นไม้ เมื่อเสกนเสร็จ ก็จะมีเสียงอ่านดังขึ้น และยังมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นการพัฒนาสื่อธรรม โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เรียกว่าเป็นจุดเด่นของโรงเรียนชวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ นอกเหนือจากนั้น ยังมีการสร้างรูปปั้นศิลปะทางธรรมที่สอดแทรกธรรมไว้ในสถานที่ต่างๆ ของศูนย์ เช่นรูปปั้นสามเณร 4 องค์ มี ปิดหู ปิดตา ปิดปาก และเปิดใจ ที่สร้างไว้เพราะเมื่อก่อนนักท่องเที่ยวมา และไม่เจอพระ ก็จะได้รับธรรมจากรูปปั้นที่สร้างไว้ในศูนย์

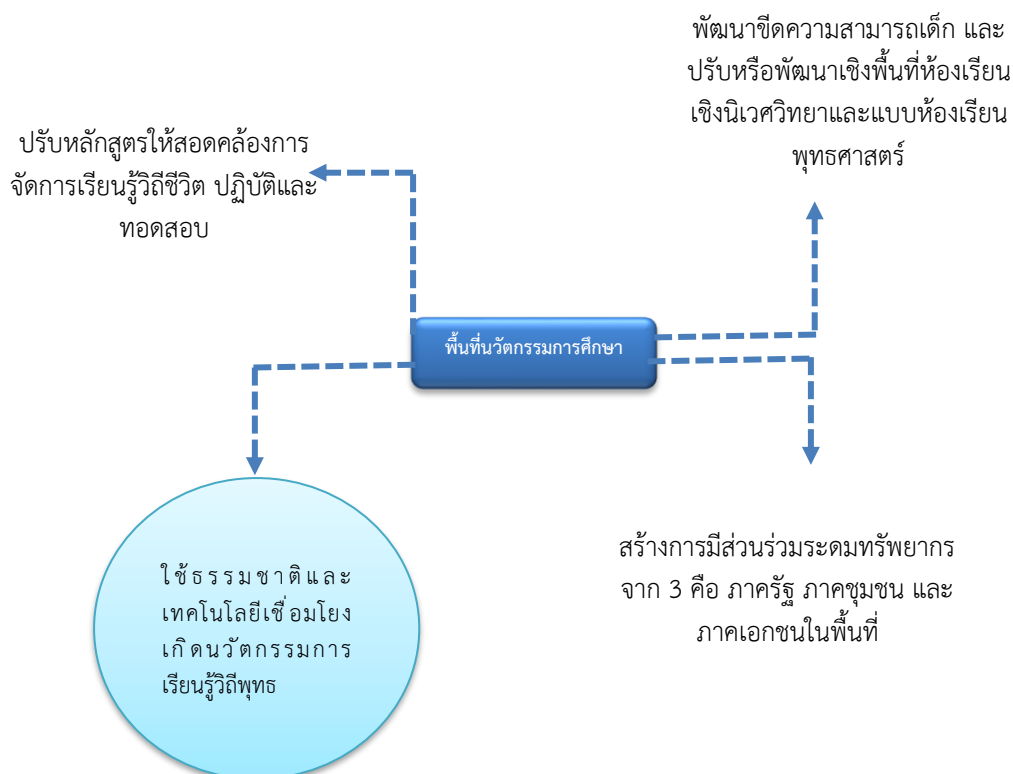
การสอนเรื่องเกษตรอินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ และการใช้ชีวิตแบบพอเพียงให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ใช้โรงเรียนพุทธเศรษฐศาสตร์อินทรีย์ในการสอนชวนาและนักท่องเที่ยวผู้สนใจ มีการให้ความรู้ทางการเกษตร การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว และการสีข้าวแบบโบราณ เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมในธรรมชาติ ดังนี้

1. นวัตกรรมวัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ พระภิกษุมีการห่มผ้าเป็นระเบียบ และฆราวาส จะมีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยโดยการใส่ชุดขาวในการปฏิบัติธรรม
2. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ การปฏิบัติกรรมฐานโดยมีการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนแบบกรรมฐานตลอดทุกวัน

3. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง มีการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและ การเกษตร โดยทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือนไว้ในศูนย์
4. การสอนวิปัสสนากรรมฐานแก่พระและฆราวาสผู้สนใจในธรรม
5. มีการจัดหลักสูตรอบรมสติภาวนา ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ เผยแผ่ พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก
6. มีการจัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ หรือต้นไม้ธรรม แก่ชาวพุทธ และต่างประเทศ การ ใช้ธรรมชาติและ เทคโนโลยีมาบรรจบกัน โดยมีการแสดกนคิวอาร์โค้ดจากป้ายที่ติดหน้าต้นไม้ เมื่อ แสดกนเสร็จ ก็จะมีเสียงอ่านดังขึ้น และยังมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นการพัฒนาสื่อธรรม โดย ใช้เทคโนโลยีมาช่วยเป็นครั้งแรกในประเทศไทย
7. มีการสอนธรรมโดยมีแผ่นป้ายข้อความธรรมติดอยู่ในทุกที่ของศูนย์
8. มีการสร้างรูปปั้นศิลปะทางธรรมที่สอดแทรกธรรมไว้ในสถานที่ต่างๆ ของศูนย์ เช่น รูปปั้นสามเณร 4 องค์ มี ปิดหู ปิดตา ปิดปาก และเปิดใจ ที่สร้างไว้เพราะเมื่อเวลานักท่องเที่ยว มาและไม่เจอพระก็จะได้รับธรรมจากรูปปั้นที่สร้างไว้ในศูนย์
9. เชื่อมโยงหลักการพระพุทธศาสนาสู่ความเป็นธรรมชาติ
10. เรียบง่ายแบบเข้าถึงได้ เหมาะกับยุคสมัย
11. ปรีศนาธรรมผ่านงานศิลปะ
12. วางยุทธศาสตร์ในการเผยแพร่ธรรม

สรุปว่า แนวทางการเรียนรู้ของโรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ มีแนวคิดหลักคือ “ความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มต้นจาก ชาวเมล็ดเดียว” และมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายนักเรียนชานาให้เห็นคุณค่าของชาวเมล็ด เดียว แต่สามารถขยายพันธุ์ได้ และเลี้ยงคนได้จำนวนมาก ได้ดำเนินชีวิตด้วยการปลูกข้าวเรียกว่าเป็น อาชีพหลักของคนไทย ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและ การเกษตร อินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ น้อมนำ หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรับเปลี่ยนบูรณาการวิถีชีวิตแบบพอเพียง มีเป้าหมายขยาย ผลให้เกิดศูนย์การเรียนรู้การผลิตในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และขยายเป็นวิสาหกิจชุมชนแบบวิถี พอเพียง

การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพของตนเองและสังคม ลดต้นทุนการผลิตอย่างเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม การแปรรูปสินค้า สร้างการตลาดที่ยั่งยืน และเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรรายอื่นๆ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน เพื่อสร้างชุมชนให้ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียน ชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงรายจุดเด่นคือ เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและ การเกษตร การ ทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือนไว้ในศูนย์ มีการจัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ หรือต้นไม้ธรรม แก่ชาวพุทธ และต่างประเทศ การใช้ธรรมชาติและ เทคโนโลยีมาบรรจบกัน โดยมีการแสดกนคิวอาร์โค้ดจากป้าย ที่ติดหน้าต้นไม้ เมื่อแสดกนเสร็จ ก็จะมีเสียงอ่านดังขึ้น และยังมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นการ พัฒนาสื่อธรรม โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยเป็นครั้งแรกในประเทศไทยดังรูปภาพที่ 5.5

ภาพที่ 5.5 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
ที่มา : คณะผู้วิจัย

พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา: โรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร

นวัตกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้วิถีพุทธ จะมีแนวทางการเชื่อมโยงการจัดกิจกรรมและพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมส่งเสริมวิชาการระดับชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งกลุ่ม A และกลุ่ม B บูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นที่กระบวนการพัฒนารูปแบบที่หลากหลาย โดยที่ครูเป็นที่ปรึกษา และตัดสินผลการประเมินกิจกรรมชุมชน โดยครูจะพิจารณาการเข้าร่วมกิจกรรมและภาคปฏิบัติกิจกรรม มีผลงาน และชิ้นงาน ดังนั้น นวัตกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้วิถีพุทธ มีการสอนคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กโดยการให้เข้าค่ายคุณธรรมให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น สอนเรื่องระเบียบวินัย ด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส และเรื่องการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยกิจกรรมร้องเพลงเปิดมวกตามสถานที่ต่างๆ เพื่อนำเงินมาจัดกิจกรรม ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนวัดสุทธิวรารามและทางโรงเรียนยังมีนวัตกรรมอีก 6 คือ

- 1) นวัตกรรมการเรียนการสอน/การเรียนรู้วิถีพุทธ คือ 1) มีการสอนคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กโดยการให้เข้าค่ายคุณธรรม 2) มีการสอนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ว่าจะตัวเองจะรู้จักหรือไม่รู้จักก็ตาม 3) มีการสอนเรื่องระเบียบวินัยแก่เด็กนักเรียนในการมาเข้าแถวก่อนเข้าเรียน 4) มีการเรียนการสอนด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาฝรั่งเศส 5) มีการสอนเรื่องการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมปัจจุบัน 6) มีการสอนให้ช่วยเหลือตัวเองเป็นหลักโดยที่ไม่ต้อง

เดือนร้อนที่บ้าน เช่น การหาเงินมาทำกิจกรรมที่โรงเรียนเองและเด็กนักเรียนก็ได้จัดกิจกรรมร้องเพลงเปิดมวกตามสถานที่ต่างๆ เพื่อนำเงินมาจัดกิจกรรม

2. นวัตกรรมวัฒนธรรม มารยาทชาวพุทธคือ เด็กนักเรียนมีการแต่งกายที่สุภาพมาเรียนโดยแต่งชุดนักเรียนมาเรียนทุกวัน เด็กนักเรียนเวลาพูดกับผู้ปกครองและครูผู้สอนจะมีคำลงท้ายว่าครับ/คะเสมอ

3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ 1) มีการจัดค่ายคุณธรรมเพื่อฝึกเด็กให้เป็นคนดี 2) มีการฝึกนั่งสมาธิเดินจงกรมเป็นพื้นฐาน 3) มีการทำวัตรเช้าเย็นในช่วงเข้าค่ายคุณธรรม

4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียงคือ การสอนไม่ให้ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย รวมทั้งฝึกอบรมการสวดออมเงินที่หามาได้

5. นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับผู้ปกครองคือ สร้างคู่มือการเรียนออนไลน์สำหรับผู้ปกครอง เพื่อวางแผนจัดเตรียมความพร้อมให้บุตรหลานให้มีความพร้อมในการเรียนออนไลน์ เป็นลดภาระการใช้งานการเรียนออนไลน์สำหรับสถานการณ์โควิดระบอบ

6. นวัตกรรมจัดการการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักเรียน ผ่านกระบวนการพัฒนาด้านสื่อการสอนแล้ว ยังจัดทำเป็นคู่มือการใช้สำหรับผู้ปกครองและนักเรียน สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สามารถเข้าตามเว็บไซต์ WWW.SUthi.ac.5h LINE facebook Google Classroom YouTube Google Meet LINE ตรวจสอบผลการส่งงาน ผ่านระบบ Google Classroom

กล่าวโดยสรุปว่า โรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร มีแนวคิดพัฒนาให้นักเรียนโรงเรียนมีความสะอาด บริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา และใจ มีความแข็งแกร่งในตนเอง สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการฝึกฝน อบรมจิตใจด้วยการเจริญสมาธิขั้นพื้นฐาน จัดอบรมค่ายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ทุกโครงการจะมีครูที่ปรึกษาส่งสรุปผลการประเมินกิจกรรมชุมนุม ในแต่ละภาคการศึกษาที่ห้องกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน เมื่อสถานการณ์โควิดระบอบหนัก ทางโรงเรียนวัดสุทธิวราราม ได้ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการแก้ปัญหา ได้้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับผู้ปกครอง และการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนเข้ามาช่วยสอนและแก้ปัญหา โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางการเรียนออนไลน์ ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาฝรั่งเศส ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกด้วยกิจกรรมร้องเพลงเปิดมวกตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตและทักษะการใช้ชีวิต และที่สำคัญคือ การนำ “นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง” โดยเน้นหลักการใช้จ่ายเงิน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย มีการออมเงินที่หามาได้ไว้ใช้ในอนาคต ดังรูปภาพแนวคิดการพัฒนาและการเชื่อมโยงกิจกรรมชุมชน 5.6

ภาพที่ 5.6 แนวคิดการพัฒนาและการเชื่อมโยงกิจกรรมชุมชน
ที่มา : คณะผู้วิจัย

พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา: วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ

1. นวัตกรรมการเรียนการสอน การเรียนรู้วิถีพุทธ

วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉวีศรีสะเกษ นับว่าเป็นสถานอาชีวศึกษาแห่งเดียว และแห่งในประเทศไทย ที่มีผู้บริหารระดับสูงเป็น แม่ชี และมีพระสอนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นพระอาจารย์ด้วย และที่โดดเด่นกว่านั้น คือ การทำงานร่วมกับชุมชน ส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษา ไม่เสียค่าใช้จ่ายแล้ว ยังสามารถสร้างอาชีพในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ และกิจกรรมของวิทยาลัยอาชีวศึกษาประจำวันได้ เด็กนักเรียนทุกคนได้ต้องรับการฝึกฝน อบรมเรื่อง มารยาท โดยให้ทำประจำวันเช่น เวลาคบพระ นั่งลงกับพื้นแล้วกราบ พร้อมทั้งกล่าวแบบนอบน้อมว่า นมัสการหลวงตาเจ้าค่ะ จะใช้คำว่าหลวงตาแทนพระทุกรูป ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาจะให้ทุกคนจะต้องพักที่วิทยาลัย ฝึกให้ทำงานร่วมกัน และอยู่ร่วมกัน เน้นสร้างอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้คือ เน้นเรื่องเกษตรกรรมเรื่องการเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือนและเลี้ยงวัว คอยติดตามผลสำเร็จของนิสิต และอีกหนึ่งกิจกรรมคือ เรื่องความกตัญญู จะคอยตักเตือนให้ลูกศิษย์ เมื่อได้รับเงินหรือมีรายได้ ก็ให้แบ่งเงินส่วนหนึ่งส่งกลับบ้านให้พ่อแม่ให้ทุกคนได้ปฏิบัติจนเป็นอุปนิสัย สามารถสรุปเป็นข้อๆ ได้ ดังนี้

- 1) การเรียนการสอนที่มีพระกับครูสอนในโรงเรียนเดียวกัน
- 2) การสอนมารยาทโดยให้ทำประจำวันเช่น เวลาคบพระ นั่งลงกับพื้นแล้วกราบ พร้อมทั้งกล่าวแบบนอบน้อมว่า นมัสการหลวงตาเจ้าค่ะ จะใช้คำว่าหลวงตาแทนพระทุกรูปที่เจอ
- 3) การสอนมารยาทโดยให้ทำประจำวันเช่น เวลาคบพระ นั่งลงกับพื้นแล้วกราบ พร้อมทั้งกล่าวแบบนอบน้อมว่า นมัสการหลวงตาเจ้าค่ะ จะใช้คำว่าหลวงตาแทนพระทุกรูปที่เจอ

- 4) บูรณาการหลักธรรมเข้ากับมาตรฐานการศึกษา
- 5) บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวิถีพุทธ มีการสอนเรื่องเกษตรกรรม เรื่องการเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือนและเลี้ยงวัว
- 6) มีการติดตามผลสำเร็จของนิสิตเป็นเยาวชนต้นแบบจิตอาสา
- 7) มีการทำวัตรสวดมนต์และนั่งสมาธิก่อนเข้าเรียนเป็นประจำทุกวัน
- 8) มีการสอนเรื่องการค้าขายของชำร้านขายอาหารและร้านกาแฟในวิทยาลัยเพื่อเป็นอาชีพเสริม
- 9) มีการสอนเรื่องความกตัญญู เช่นการส่งนิสิตรุ่นพี่ไปฝึกงานในสถานที่จริงก็จะได้รับเงินเดือนทางวิทยาลัยจะบอกกับนิสิตว่าให้แบ่งเงินเดือนตรงนั้นส่งกลับบ้านให้พ่อแม่ เมื่อนิสิตรุ่นพี่ฝึกงานเสร็จและกลับมาวิทยาลัยก็จะมีการรวมเงินบางส่วนเพื่อเป็นผ้าป่าให้กลับวิทยาลัยเพื่อเป็นค่าอาหารให้นิสิตรุ่นน้องเป็นแบบนี้ทุกปี

2. นวัตกรรมวัฒนธรรม มารยาทชาวพุทธ

วิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ ได้นำมารยาทชาวพุทธส่งเสริมเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ เมื่อเดินผ่านพระนิสิตจะนั่งลงและกราบหรือหยุดเดินและยืนข้างทางไหว้พระเมื่อพระเดินผ่านไปแล้วนิสิตจึงเดินต่อ

3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถีพุทธ

พระสงฆ์ และครู ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ทำหน้าที่ปฏิบัติงาน ต้องผ่านการอบรมวิปัสสนากรรมฐานหรือผ่านการฝึกเจริญจิตภาวนาของทางวิทยาลัย จึงจะสามารถมาเป็นพระกับครูผู้สอนได้

4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง

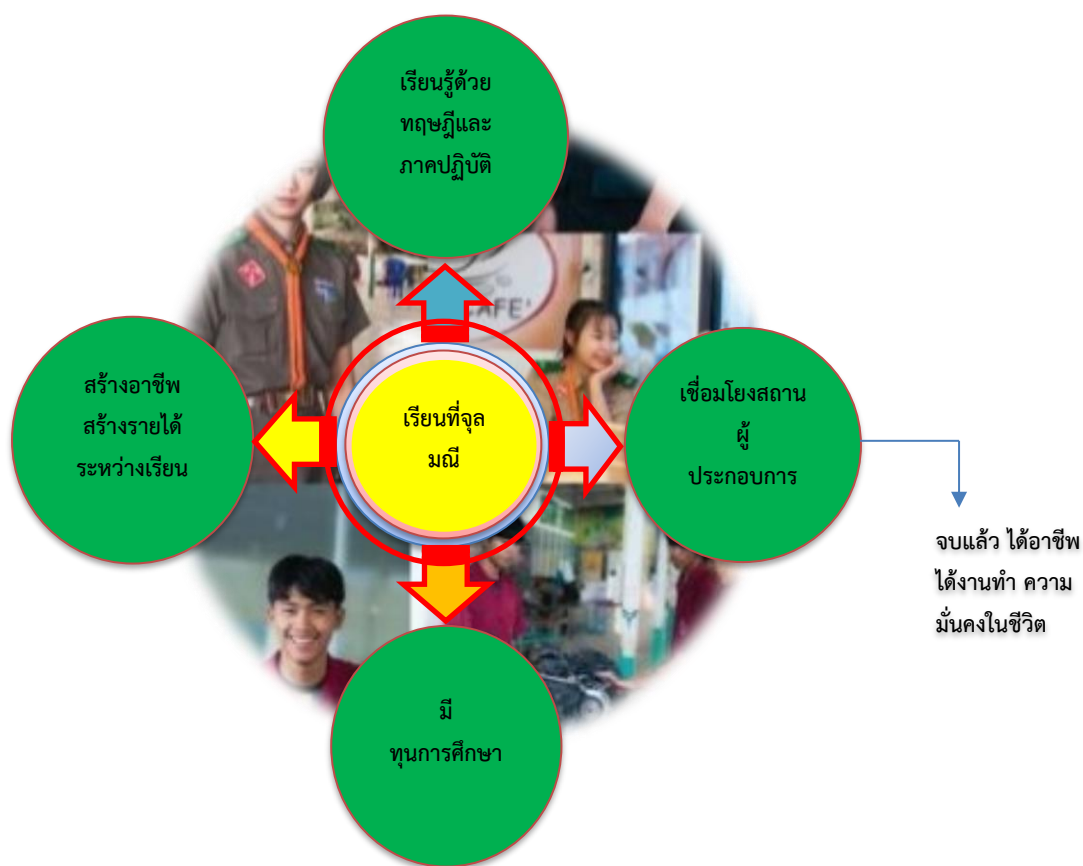
การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเป็นวิถีพอเพียง ส่งเสริมให้นักเรียนในอาชีวศึกษาได้ฝึกการเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือน เพื่อนำมาประกอบอาหารในวิทยาลัย และจัดจำหน่ายเห็ดที่ตลาดเพื่อเป็นอาชีพเสริมให้แก่นิสิต ทำให้นักเรียนได้มีอาชีพเสริมและสร้างรายได้ และอีกหนึ่งอาชีพที่นำส่งเสริมและควรให้เกิดในโรงเรียนต่างจังหวัด เนื่องจากมีพื้นที่ เช่น อาชีพเลี้ยงวัว ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ จะมอบลูกวัวแก่ผู้ปกครองของนิสิต เป็นคนเลี้ยงวัว เมื่อย่างออกลูกก็ให้นำลูกวัวกลับมาให้วิทยาลัย เพื่อนำมาเป็นธนาคารวัวไว้ให้ผู้ปกครองรุ่นต่อไปได้รับไปเลี้ยงต่อ

สรุปว่า วิทยาลัยจุลฉัตรศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นสถานศึกษาเอกชน **หลักการบริหารจัดการวิทยาลัยคือ** “สำนักเรียนเป็นบ้าน ผู้บริหารเป็นหลัก ครูให้ความรักเอาใจใส่ ใช้ไตรจักรการศึกษา ผู้เรียนเกิดปัญญา สรรพอาชีพาเป็นเครื่องคุ้มครองตน” โดยดำเนินการจัดการบริหาร การศึกษา วิชาการงานอาชีพ และคุณธรรมจริยธรรมตามแก่เด็กและเยาวชน เน้นให้ผู้เรียนมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา นำไปพัฒนาทักษะวิชาการงานอาชีพด้วยคุณธรรม ดำรงชีวิตในสังคมอย่างสันติ และใช้แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์และน้อมนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อฝึกการพึ่งพาตนเองและสร้างรายได้ มีการเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือน การสร้างธนาคารวัว ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลฉัตรศรีสะเกษ สร้างหลักสูตรและพัฒนาให้เข้ากับบริบทสังคมที่ต้องการสร้างอาชีพหรือรายได้เสริมในขณะที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยจุลฉัตรศรีสะเกษแห่งนี้คือ

1. สาขาช่างยนต์
2. สาขาอิเล็กทรอนิกส์

3. สาขาช่างตัวถังและสีรถยนต์
4. สาขาการบัญชี
5. สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
6. สาขาธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่
7. สาขาอาหารและโภชนาการ
8. สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย
9. สาขาการดูแลผู้สูงอายุ
10. สาขาเลขานุการ

ทุกสาขาที่วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้
ดังภาพที่ 5.7

ภาพที่ 5.7 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ

ที่มา : คณะผู้วิจัย

ส่วนที่ 2 ลักษณะการดำเนินการของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

1. **ปฐมเหตุของการสร้างพื้นที่นวัตกรรม** ปฐมเหตุของการสร้างพื้นที่นวัตกรรม เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นแนวคิด หรือฐานคิดเบื้องต้นที่เป็นจุดกเนิดหรือจุดประกายให้เกิดการพัฒนา

พื้นที่นวัตกรรม โดยประเด็น**ปฐมเหตุของการสร้างพื้นที่นวัตกรรม** สามารถแยกได้ 3 ประการคือ (1) ต้องการให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (2) ต้นแบบ (3) ผู้การเรียนรู้ด้วยตนเองที่แท้จริง

2. ฐานความคิดในการพัฒนาสถานศึกษา กรอบแนวคิด นโยบาย วิสัยทัศน์อย่างไรบ้าง ที่สร้างให้สมาชิกที่ช่วยผลิตเยาวชนก็คือคุณครู ได้ตระหนักได้เห็นคุณค่าได้ให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรม

3. กระบวนการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมต้นแบบ กระบวนการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ มีองค์ประกอบได้จากการสังเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้ การทำให้เห็นให้ดูเป็นต้นแบบเกิดความต่อเนื่อง บ่มเพาะจนเป็นอัตลักษณ์ หลักการบริหารจัดการสถานศึกษาแนวพุทธ หลักการคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาศักยภาพครู และมีการใช้จิตวิทยาเชิงบวก

4. นำหลักธรรมมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินการ ในการดำเนินงานในฐานคิดจากการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการ และใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน ภายใต้หลักการที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ด้วยคุณลักษณะของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน และมีบริบทที่แตกต่างกัน

5. จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีภาคปฏิบัติในรายวิชา ในการจัดการเรียนการสอน หากมีแต่หลักการ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงหลักการในภาคทฤษฎีจะพบได้จากการศึกษาในลักษณะเดิม แต่ในปัจจุบันหลักการจัดการศึกษามีการบูรณาการการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะการคิดเชิงระบบ และเกิดความชำนาญในสาขาวิชานั้นๆ รวมทั้งเกิดทักษะชีวิต และความชำนาญในการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

6. ปรับ mind set เปลี่ยนมุมมองในการมองทุกอย่าง ตัว ปรับเปลี่ยนวิธีการมอง หรือวิธีคิด เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา เปลี่ยนวิธีคิดจากเดิมๆ เป็นวิธีคิดแบบใหม่จะเกิดผลลัพธ์ใหม่ๆ

7. เชื่อมกระบวนการเรียนรู้กับชุมชน กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน หากไม่พิจารณาถึงการเชื่อมโยงชุมชนก็จะทำให้ขาดความต่อเนื่องของการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการพัฒนา ดังนั้นชุมชนที่มีองค์ความรู้ มีปราชญ์ชาวบ้าน หรือมีสถานการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและใช้เป็นบทเรียนได้

8. การบูรณาการหลักธรรมเพื่อให้ได้นวัตกรรมใหม่ ใช้หลักธรรมนำการศึกษามาพัฒนาบูรณาการควบคู่กับมาตรฐานการศึกษาเข้าไปด้วย ด้านการเรียนการสอนคือเราต้องให้ผู้เรียนได้ความรู้ ไม่ใช่ให้ความรู้เฉพาะทางโลกอย่างเดียว

9. ผู้สร้างเครือข่าย ขยายโดยการสร้างเครือข่าย เพื่อขยายผลไปยังพื้นที่อื่นและเป็นการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับเครือข่าย

5.1.3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา และการมีความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กร และหน่วยงานต่างๆ โดยมีพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง เป็นพื้นที่พิเศษด้านการศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วน เพื่อตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียน จากการวิเคราะห์สังเคราะห์นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถานที่พัฒนาองค์ความรู้ ดังนี้

ก. แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา 6744-Model

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ เป็นสถาบันการศึกษาให้การศึกษแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป เน้นการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศักยภาพการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมได้ คณะครุศาสตร์ ซึ่งมีพันธกิจหลักคือ สร้างบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะครู ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียน ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านสื่อสารสอน เทคนิค และวิธีการใหม่ๆ โดยนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาเป็นเครื่องการสอนและการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาโมเดลต้นแบบ (6744-Model) ดังนี้

1. พัฒนาเชิงนโยบายด้านนวัตกรรมทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ ควรให้ความสำคัญด้านนโยบายการพัฒนาการเรียนการสอนและส่งเสริมบุคลากรได้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ มาใช้ จัดสรรงบประมาณ หรือส่งบุคลากรไปอบรมด้านการสร้างผลงานด้านนวัตกรรมทางการศึกษา คัดวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ การสร้างองค์ความรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาเชิงพุทธ หรือสร้างบทเรียนออนไลน์วิทยาการใหม่ๆ ให้ตอบสนองต่อการนำไปใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของคณะครุศาสตร์

วัตถุประสงค์

- 1) ให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร บุคคลทั่วไปหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางการศึกษา เพื่อ เพิ่มพูนวิทยฐานะและความรู้ความสามารถในวิชาการอันจะนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพัฒนาสังคมในวิชาชีพครู อันมีคุณธรรม จริยธรรมที่ถูกต้อง
- 2) ผลิตบุคลากรทางการศึกษาให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใสใฝ่รู้ใฝ่คิดเป็นผู้นำด้านจิตใจ และปัญญาและสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
- 3) ส่งเสริม และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่วัด ชุมชน และสังคม
- 4) นำวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพครูทั้งด้านบริหาร บริการ และการวิจัย

จุดมุ่งหมาย

- 1) บัณฑิตที่มีความรู้จริงและรอบรู้ในศาสตร์ด้านหลักสูตรและการสอนตามแนวทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์การสอนอื่นๆ
- 2) เป็นแหล่งการเรียนรู้และความเป็นเลิศเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาด้านหลักสูตรและ การสอนทางพระพุทธศาสนาที่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่
- 3) สร้างความเข้มแข็งและเป็นผู้นำทางวิชาชีพครูตามวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
- 4) พัฒนาบัณฑิตให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำจิตใจและปัญญามีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 5) ตระหนักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและประเพณี พื้นฟู สืบสาน ส่งเสริม และธำรง รักษาเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาไทย

นโยบายเร่งด่วนที่โจทย์ ที่ผู้บริหารคณะครุศาสตร์ ต้องจัดทำกรอบ และทิศทางการพัฒนาบุคลากรและด้านนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ หรืออบรมเทคนิคการสอนในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรและคณะครุศาสตร์ แนวปฏิบัติในการวางแผนพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และผลักดันให้มีการใช้ประโยชน์นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมา

2. พัฒนาเชิงพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

การจัดการศึกษาปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการใช้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ แม้กระทั่งเรื่อง การศึกษาก็เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ คณะครุศาสตร์ ต้องตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีศักยภาพในการแข่งขัน เมื่อพบที่มาของ ปัญหาเหล่านี้ เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นตำราทางวิชาการมากกว่าประโยชน์ในการนำไปใช้ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา (คณะครุศาสตร์) ควรจัดพื้นที่การเรียนรู้เสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนิสิตได้เรียนรู้ จากสถานที่จริง ก็จะเกิดการเรียนรู้แนวใหม่ เกิดกระบวนการคิดเชิงนวัตกรรมทางการศึกษา การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต และถึงเวลาที่จะต้องให้ความสนใจในวิธีการเรียนการสอนเชิงบูรณาการศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา และศาสตร์นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสู่การเรียนรู้

ข. พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาการเรียนรู้กิจกรรมวิถีพุทธ คณะครุศาสตร์

พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา MCU Model เป็นการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้อัตนวิสัย ส่งเสริมกิจกรรมวิถีพุทธพอเพียง การใช้เนื้ออย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน กิจกรรมการเรียนรู้อัตนวิสัย ใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สถานศึกษาสร้างเครือข่าย “ครูดีศรีครุศาสตร์” ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนมิตินวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธ เชื่อมโยงกับภูมิสังคม ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างคุณภาพชีวิต สร้างสัมมาชีพ สร้างค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ดังนี้

1. กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียง
    - 1) หลักการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า
    - 2) วิถีเกษตรยั่งยืน พลังงานแสงอาทิตย์
  2. กิจกรรมการเรียนรู้อัตนวิสัย
    - 1) ศีล
    - 2) สมาธิ
    - 3) ปัญญา เป็นฐาน
  3. กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ
    - 1) ศีล
    - 2) สมาธิ
    - 3) ปัญญา
- ไตรสิกขา เป็นฐานในการคิด
- ไตรสิกขา เป็นฐานในการคิด
- ไตรสิกขา เป็นฐานในการคิด

4. กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ

1) ศิล

2) สมาธิ

3) ปัญญา

ไตรสิกขา เป็นฐานในการคิด

ค. พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ห้อง 512 โชนซี

การจัดพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ที่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีลักษณะและอิทธิพลของพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่เสมือน และพื้นที่ทางสังคม ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ของคนและสังคม เพื่อนำมาสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันให้เหมาะสมกับผู้ใช้พื้นที่ การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์การเรียนการสอน กับการจัดพื้นที่การเรียนรู้ การถอดระบบคิดและปรากฏการณ์ในการเรียนการสอนที่สะท้อนความคิดความเชื่อและวัฒนธรรมองค์กร การศึกษาพื้นที่การเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์ในระดับมหภาค ใช้พื้นที่หรือเรียนด้านกายภาพ คือ อาคารเรียนรวม ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและด้านกิจกรรมบนพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนิสิต และด้านการบริหารจัดการ จะมุ่งเพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา ดำเนินได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ และจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่สอดรับด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมที่ชวนให้มีจิตใจสงบ ส่งเสริมปัญญา กระตุ้นการพัฒนาศรัทธา และศีลธรรม กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กระตุ้นให้การกิน อยู่ ดู ฟัง ดำเนินด้วยสติสัมปชัญญะ บูรณาการหลักไตรสิกขาให้เกิดแนวทางการเรียนรู้ดังนี้

1. แนวทางการเรียนรู้กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงกับหลักไตรสิกขา

พระพุทธศาสนา จะมีหลักคำสอนเกี่ยวกับธรรมชาติ เรื่องธรรมนิยาม ที่กล่าวถึงทุกสิ่ง ทุกอย่างย่อมมีการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุ และผล แม้แต่การปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนพระพุทธศาสนา บางครั้งก็พึ่งพาอาศัยความเป็นธรรมชาติเข้ามาช่วยส่งเสริมสภาวะจิตใจให้เกิดความร่มเย็น สงบเงียบ และมีการไหว้พระ สวดมนต์ บูชาในพระรัตนตรัย ก่อนปฏิบัติธรรม การมองธรรมชาติที่อยู่รอบ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชีวิต สร้างจิตสำนึกประกอบด้วยความเมตตา ความกตัญญู กตเวทีย่อมทำให้จิตใจสงบ มีสมาธิแน่วแน่ต่อการเรียนรู้ใช้หลักไตรสิกขา 3 เป็นฐานในคิดและดำเนินชีวิตบน วิถีพุทธพอเพียง หลักการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า การเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธดังนี้

ก) วิถีพุทธพอเพียง หลักการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ต้องมีการวางแผนบริหารจัดการ มีความยืดหยุ่น และเชื่อมโยงตลอดแนวมีพฤติกรรมกรใช้น้ำฟุ่มเฟือย ควรเปลี่ยน วิธีการใช้น้ำตามความเคยชิน มาเป็นการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ไม่ปล่อยให้ให้น้ำไหลทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ จะเป็นการประหยัด ค่าน้ำได้มาก โดยหลักของศีลเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมคือ

1) ศิล ข้อปฏิบัติตนขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น โดยยึดหลักการมีวินัยในตนเอง สร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุขและในการแก้ปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการน้ำได้

2) สมาธิ เป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจ ให้มีจิตสำนึกที่ดีและสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต มีจิตใจที่มีคุณธรรม มีความรัก ความหวงแหนสิ่งแวดลอมทางสังคม โดยอาศัยธรรมชาติแวดลอมที่เหมาะสม ด้วยการปฏิบัติธรรมและการบำเพ็ญสมาธิภาวนาและเฝ้าดูแลรักษาสิ่งแวดลอมทางธรรมชาติ

3) ปัญญา เป็นการฝึกอบรมด้านปัญญาให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจ และหวงแหน สิ่งแวดลอม รู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญา เข้าใจเหตุผล ไม่มีอคติ เคลือบแฝง เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลส เป็นอยู่ด้วยความรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ โดยใช้ปัญญาในการพิจารณาการกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอมไว้

ข) การเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีหลักการแนวความคิดการเชื่อมโยงด้วยเหตุ และผล จนเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้สมัยใหม่เชิงบูรณาการ

1) ศิล ข้อปฏิบัติตนขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาไม่เบียดเบียนคนอื่น หรือสรรพสัตว์ทั้งหลาย นำมาใช้สำหรับปฏิบัติ แต่ส่งเสริมแนวความคิดเชิงสร้างสรรค์ ศิลคือ การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาปรับกับวิถีชีวิตกับการสอนและการสอนอันอยู่ในกรอบพฤติกรรมอันดีงามตามที่มีกฎ เกณฑ์กติกา กฎ ระเบียบ อยู่ร่วมกับสังคมอย่างปกติสุข

2) สมาธิ เป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจ คิดเชิงเหตุผลด้วยคุณภาพจิต คุณภาพชีวิต และสุขภาพจิตที่ดี มีจิตใจที่มีคุณธรรม ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับเปลี่ยนการคิด และการปรับเปลี่ยนการทำงาน เสริมเสริมมิตรภาพการทำงานและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ส่วนผู้เรียนนั้นก็มีความมุ่งมั่นกับการเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอันสูงสุด

3) ปัญญา เป็นการฝึกอบรมด้านปัญญาให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ และยังสามารพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งเสริมสร้างประสบการณ์ตรงจากการประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย การปรับวิถีคิด วิถีทำงาน รู้จักแก้ปัญหาจนกลายเป็นปัญญาเสริมสร้างความเข้มแข็งทางกาย และจิตใจ เข้าถึงคำว่า ฟัง อยู่ อาศัยอย่างพอดี ไม่ฟังเพื่อ ตามกระแสของสังคม

ค) เดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ

1) หลักของศีล คือ การเดินด้วยอาการสำรวม การกำหนดรู้ ขณะเจริญสติภาวนา และก้าวเดินไปด้วย ไม่ยึดติดในสิ่งใดหนึ่งที่เกิดขึ้น จะเกิดประโยชน์การกำหนดรู้แบบนี้ ทำให้เกิดสมาธิป้องกันไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่านให้รู้เท่าทันต่อสิ่งที่ปรากฏขึ้น และยึดพุทธวิธีเป็นแบบอย่างแห่งการสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง ขณะเดียวกันผู้เรียนก็ต้องให้ความร่วมมือ ตั้งใจเรียนด้วยความนอบน้อมตามหลักศิษย์ที่รักที่จะเรียนรู้ นำสู่การปฏิบัติตาม อันเป็นพฤติกรรมอันดีงามของการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นพื้นฐานในการพัฒนา มีกิจกรรมในการรักษา ศิล บริจาคทานและร่วมกิจกรรมจิตอาสา ช่วยเหลือสังคม และสมาทานศีลในสถาบันการศึกษา ก่อนเข้าสู่บทเรียน

2) หลักของสมาธิ คือ ทุกย่างก้าว ต้องกำหนด เป็นการสร้างกระบวนการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาได้แก่ การพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจควบคู่ หลักคำสอนใน

พระพุทธศาสนาตั้งอยู่บนหลักการของเหตุและผลคือ การมุ่งมั่นจดจ่อต่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนจะได้ประโยชน์สูงสุด การทำสมาธิก่อนการเรียนการสอนในเวลาที่เหมาะสม และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) หลักของปัญญา คือ กระบวนการคิด รู้ทั่วถึงเหตุและผล รู้อย่างชัดเจนรู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น คิดเชื่อมโยงด้วยเหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างงมงาย ปัญญาในทางพุทธศาสนาจึงมีความหมายลึกซึ้งกว่าความหมายที่ใช้อยู่โดยทั่วไป ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ไขปัญญาต่างๆ ในชีวิตได้อย่างยั่งยืน สามารถนำพาบุคคลไปสู่ความพ้นทุกข์ สอนอย่างแยกแยะ เหตุปัจจัย สอนให้เข้าใจกระบวนการอย่างละเอียด ให้โอกาส กระตุ้นให้เกิดคำถาม รวมถึงสร้างกิจกรรมด้านศิลปะ สมาธิ ปัญญา และศิลปะสร้างสรรค์ที่สื่อให้เข้าใจเรื่องไตรสิกขา บูรณาการกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตเปี่ยมด้วยศีลธรรม การดำรงตนอย่างมีวินัย จิตใจเข้มแข็งและมีความสุข

ข) การถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ

จากการสังเคราะห์แนวคิดนวัตกรรมนาร่อง 5 โรงเรียนและวิถีแห่งความสุข จะเห็นได้ว่านวัตกรรมทั้ง 5 โรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการจัดระบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยนำหลักพุทธธรรมใช้เป็นฐานในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการให้นิสิต นักศึกษา และชุมชนมุ่งทำความดี ละเว้นความชั่ว ไม่ประมาท มีสติ ตั้งมั่น มีเมตตาธรรม พึ่งพาตนเองได้ด้วยการถ่ายทอดผ่าน 3 ช่องทาง ดังนี้

1) ถ่ายทอดความรู้ผ่านเทคโนโลยี โดยใช้พื้นที่ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวม โซนซี ชั้น 5 ห้อง 512 และห้อง 513 เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และพัฒนากระบวนการเรียนชั้นตอนต่างๆ เป็นแอปพลิเคชัน และคิวอาร์โค้ด Qr Code

2) ถ่ายทอดความรู้ผ่านบุคคล เป็นการถ่ายทอดความรู้ มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการ หนึ่งของการจัดการความรู้ การถ่ายทอดระดับบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร เป็นการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ไปยังผู้ ที่ต้องการความรู้ หรือการได้มาซึ่งความรู้ของผู้ที่ต้องการความรู้ โดยให้ดำเนินการเฉพาะความรู้ที่มีความสำคัญต่อองค์กร โรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา หรือต่อบุคคล เพราะเป็นความรู้วิถีพุทธจะช่วยให้สถานศึกษาเหล่านั้น ได้นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

3) ถ่ายทอดความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้กับแหล่งที่เชื่อมต่อเข้าด้วยกัน สามารถสืบค้นข้อมูลได้ทั่วโลก เครือข่ายอินเทอร์เน็ต จึงเป็นแหล่งที่จะสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาหาความรู้ได้ ดังนี้

(1) การใช้เครือข่ายเพื่อการติดต่อสื่อสารเป็นการติดต่อระหว่างผู้เรียน ศูนย์การเรียนกิจกรรมวิถีพุทธ ในรูปแบบฐานข้อมูล การเผยแพร่กิจกรรมการเรียนวิถีพุทธ และแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวกิจกรรมต่างๆ

(2) การใช้เครือข่ายเพื่อการสืบค้นข้อมูลซึ่งผู้เรียน ผู้ติดต่อประสาน โรงเรียน และตารางเวลาจัดกิจกรรม ผู้ที่สนใจสามารถสืบค้นจากฐานข้อมูลกิจกรรมการเรียนวิถีพุทธที่เชื่อมโยงในอินเทอร์เน็ตจากศูนย์กลางคือ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(3) การใช้เครือข่ายเพื่อการสอนและการทำกิจกรรม หรือการสอน และกิจกรรมวิถีพุทธออนไลน์ผ่านเครือข่าย โดยเปิดเป็นหลักสูตรการอบรมในแบบประกาศนียบัตร

เรียกว่า Online Program ซึ่งผู้เรียนสามารถสมัครและเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ และการเรียนการสอน เอกสารและการติดต่อต่างๆ อยู่ในรูปแบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สรุปว่า แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมการบริหาร การศึกษา เพื่อจะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาผู้เรียนและชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการ การศึกษาเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่ หลากหลายของผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาเพิ่มอิสระในการบริหารจัดการของสถานศึกษาในพื้นที่ ผ่าน กระบวนการสร้างกลไกความร่วมมือในการจัดการศึกษาระดับจังหวัด ระดับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย พัฒนาการศึกษาระดับจังหวัดตบโจทย์การจัดการศึกษาตามความต้องการและ ทุนเดิมของพื้นที่เป็นโมเดลพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาการถ่ายทอดความรู้ใช้ อินเทอร์เน็ต (Internet) จะทำหน้าที่เหมือนห้องสมุดแหล่งข้อมูลทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม ศิลปกรรม สังคมศาสตร์ กฎหมาย ความบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ และบูรณาการ หลักพุทธธรรมคือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างเป็นกลไกการพัฒนาและการ บริหารสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ให้ดำเนินไปได้อย่างมีความสุข เนื่องจากศีลเป็นการ พัฒนาที่สมดุล ประกอบกับสมาธิเป็นเครื่องมือในการกำกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และปัญญาเป็นเครื่อง สนับสนุนที่มั่นคง ถือเป็นในบริบทวิถีชีวิตแบบพุทธ เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทาง การศึกษา MCU Model อันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา MCU Model ต้องอาศัยองค์ประกอบ อีกหลายประการ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่มุ่งเน้นด้านการเพิ่ม ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา พัฒนากลไกขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธคือ 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ สำหรับเยาวชน และ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ

คณะครุศาสตร์ ได้พัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้กิจกรรมวิถี พุทธ และเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดกิจกรรมต่างๆ เปรียบเสมือนชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีครู โรงเรียน และชุมชน ดังนั้นบริบทของพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา จึงมีหลักสำคัญในการสร้างชุมชนต้นแบบ ของการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ สำหรับเยาวชน และ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ โดยการสร้างเครือข่ายและความ ร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักในการสร้างโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้ ต้องให้โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมถึงปัญหาต่างๆ และความต้องการโดยเรียงลำดับความสำคัญ ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และเพิ่มศักยภาพของภูมิปัญญา ท้องถิ่นหรือในชุมชน ตลอดจนการสร้างเครือข่าย ในการเชื่อมโยงความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่นวัตกรรมการศึกษาแนวใหม่

กิจกรรมวิถีพุทธ 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมแนวความคิดสร้างสรรค์ด้านการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้วิถีพุทธคือ “กิน อยู่ ดู ฟังเป็น” แนววิถีพุทธ ทั้งนี้กลไกสำคัญในการ

ขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา ต้องสร้างและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในทิศทางเดียวกันด้วยเครื่องมือนวัตกรรมทางการศึกษาและหลักพุทธธรรมเข้าด้วยกันเกิดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการเชื่อมโยงสู่หลักไตรสิกขา คณะผู้วิจัยได้นำพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สนทนากลุ่มย่อย เพื่อยืนยันพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาถ่ายทอดสู่โรงเรียนและชุมชนพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้โซนซี ห้องซี 500 ชั้น 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นศูนย์การเรียนรู้และใช้เป็นที่ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านการศึกษา และกิจกรรมต่างๆ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา อภิปรายผล ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องจากการศึกษาพื้นที่การศึกษานำร่องตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของชาติ มุ่งเน้นด้านการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน ควบบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักพุทธธรรม เพื่อกลไกการบริหารจัดการศึกษา เริ่มจากด้านร่างกาย และจิตใจให้เกิดความรัก ความสามัคคีและความเสียสละหรือจิตอาสา การลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา และการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาที่เอื้อให้คนในพื้นที่ทุกภาคส่วน ได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สร้างนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ใหม่ๆ สามารถตอบโจทย์คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง พบว่าการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง ยังประสบปัญหาคือ

เรื่องการติดตามผลสัมฤทธิ์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต ยังขาดเรื่องงบประมาณสนับสนุน หรือได้งบประมาณแต่ยังไม่เพียงพอสำหรับพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และพฤติกรรมของผู้เรียน และอีกประเด็นที่สำคัญคือ ชุมชนมีส่วนนั้น ในประเด็นนี้ ชุมชนหรือผู้นำชุมชน ยังขาดเรื่องประสบการณ์เรื่องนวัตกรรมการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา ทุกพื้นที่การศึกษาในประเทศไทย ไม่ควรมีความแตกต่างด้านการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมหรือพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร สามารถบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ขยายผลนวัตกรรมการศึกษา เชิงนโยบาย การจัดการเรียนรู้ งบประมาณ โดยพัฒนาตามหลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งความสอดคล้องของการบริหารงานด้านต่างๆ ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาทั่วทุกจังหวัดให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่อง

ปัญหาการสร้างพื้นที่นวัตกรรมการศึกษานำร่องการศึกษา วิธีคิดยังคงเหมือนเดิมและเครื่องมือยังใช้สิ่งที่อยู่ ไม่ได้รับงบประมาณส่งเสริมจัดซื้อเครื่องมือใหม่ๆ ที่ทันสมัย ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จำเป็นต้องค้นคว้าวิธีการใหม่ เพื่อจัดการปัญหาการพัฒนาวัตกรรมการศึกษาให้ดีขึ้น ถ้าหากยังขาดงบประมาณจากสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาก็เป็นแค่เพียงพื้นที่จัดตั้งขึ้นมาเท่านั้น นโยบายการจัดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จะต้องมีการปรับปรุงวิธีการและ

เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นวิธีการใหม่ ได้นวัตกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น และถึงจะขยายการจัดการองค์ความรู้ด้านฐานข้อมูล รวมทั้งการสร้างสิ่งใหม่ วิธีการใหม่ ที่จะทำให้การดำเนินการด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมการศึกษาเกิดขึ้นพื้นที่ที่ได้รับงบประมาณอุดหนุนด้านการพัฒนา นวัตกรรมการศึกษา สอดคล้องกับ**มาลัย พวงพิลา** ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา พบว่า สภาพการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน ส่วนรายด้าน ด้านการเงิน ด้านกฎระเบียบ และด้านกลยุทธ์ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนในด้านการดำเนินงาน โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา พบว่า ควรศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ควรศึกษาและวางแผนการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดศรีสะเกษ¹ ในขณะที่**อัจฉรา ประเสริฐสิน และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู” และนิยามนวัตกรรมทางการเรียนการสอนไว้หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครูประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) การจัดการ อบรมความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การส่งเสริมสนับสนุน อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเหมาะสม 3) การจัดเวทีนำเสนอผลงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) มีนโยบายส่งเสริมการใช้ นวัตกรรมในชั้นเรียน 5) มีงบประมาณจัดทำนวัตกรรม 6) กำหนด จำนวนนักเรียนแต่ละห้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวนสื่อการเรียนรู้และ 7) สร้างแรงจูงใจให้ครูในการสร้างนวัตกรรม เช่นการให้รางวัล²

¹มาลัย พวงพิลา, “สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4”, *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2564): บทคัดย่อ.

²อัจฉรา ประเสริฐสิน, เทพสุดา จิวตระกูล, จอย ทองกลุ่มศรี, “การศึกษาแนวทางการจัดการ นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู”, *วารสารบรรณศาสตร์มศว*, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 78-89.

ประเด็นที่ 2 วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา แนวทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี ใช้แนวคิดพลังของความรักและความเมตตาพัฒนาจิตใจ กระตุ้นเด็กนักเรียน และคุณครูอยู่ในโรงเรียน มีส่วนในการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดที่ “มุ่งสร้าง คนดี” ก่อนคนเก่ง แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นแนวทางการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมตามแนววิถีพุทธ และวิถีชีวิตพอเพียง สร้างโซล่าฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้า น้ำมันไบโอดีเซล บริสุทธิ์ พุทธเศรษฐศาสตร์ ช่วยเหลือสังคม โดยมีหลักการที่ว่า “ว่าความดี สำคัญกว่าคนเก่ง” เมื่อผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม หรือคุณค่าความเป็นมนุษย์ จะกลายเป็นคนเก่งเอง พร้อมจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และสังคม

สาระสำคัญของนวัตกรรมการเรียนการสอนวิถีพุทธ โรงเรียนรุ่งอรุณ ยึดหลักการสอนใช้ธรรมชาติเป็นสื่อการสอน บูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ ใช้การวัดต้นไม้เพื่อหาคำตอบ ตลอดถึงการ ทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ให้เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชา พื้นฐาน จะใช้รูปแบบการเรียนผสมผสานกับธรรมชาติ สอนเด็กให้ป็นดินเหนียวให้กับเด็กนักเรียนให้ ลงมือปฏิบัติจริง ท่ามกลางสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และกระบวนการสอน โดยเฉพาะจะเน้นการพัฒนาการของเด็กในด้านของสติปัญญา และเรื่องศีลธรรม ศาสนา และการสำรวมจิตใจ จำเป็นต้องมีระบบ ผ่านทางกิจกรรมหรือโครงการที่ไปลงพื้นที่ สามารถเข้าถึงได้ในพื้นที่การฝึกปฏิบัติ และปัจจัย สำคัญพิเศษสำหรับการเรียนรู้ไปบนความเข้าใจที่สอดคล้องกับหลักทางพุทธศาสนา

แนวทางการเรียนรู้ของโรงเรียนชวานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ มีแนวคิดหลักคือ “ความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มต้นจากข้าว เมล็ดเดียว” และมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพและเครือข่ายนักเรียนชวานาให้เห็นคุณค่าของข้าวเมล็ดเดียว แต่สามารถขยายพันธ์ได้ และเลี้ยงคนได้จำนวนมาก ได้ดำเนินชีวิตด้วยการปลูกข้าวเรียกว่าเป็นอาชีพหลักของคนไทย ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและเกษตร อินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ น้อมนำหลักการ ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรับเปลี่ยนบูรณาการสู่วิถีชีวิตแบบพอเพียง มีเป้าหมายขยายผลให้เกิดศูนย์การเรียนรู้การผลิตในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และขยายเป็นวิสาหกิจชุมชนแบบวิถี พอเพียง การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพของตนเองและสังคม ลดต้นทุนการผลิตอย่างเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม การแปรรูปสินค้า สร้างการตลาดที่ยั่งยืน และเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรรายอื่นๆ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน เพื่อสร้างชุมชนให้ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาโรงเรียน ชวานาพุทธเศรษฐศาสตร์ จังหวัดเชียงรายจุดเด่นคือ เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติและเกษตร การ ทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือนไว้ใช้ในศูนย์ มีการจัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ หรือต้นไม้ธรรม แก่ชาวพุทธ และต่างประเทศ การใช้ธรรมชาติ และเทคโนโลยีมาบรรจบกัน โดยมีการเสกนกควอาร์โค้ดจากป้าย ที่ติดหน้าต้นไม้ เมื่อเสกนเสร็จ ก็จะมีเสียงอ่านดังขึ้น และยังมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นการ พัฒนาสื่อธรรม โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

โรงเรียนวัดสุทธิวาราม กรุงเทพมหานคร มีแนวคิดพัฒนาให้นักเรียนโรงเรียนมีความ สะอาด บริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา และใจ มีความแข็งแกร่งในตนเอง สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการฝึกฝน อบรม จิตใจด้วยการเจริญสมาธิขั้นพื้นฐาน จัดอบรมค่ายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ทุกโครงการจะมีครูที่ ปรึกษาส่งสรุปผลการประเมินกิจกรรมชุมชน ในแต่ละภาคการศึกษาที่ห้องกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

เพราะเมื่อเกิดสถานการณ์โควิดระบาทหนัก ทางโรงเรียนวัดสุทธิวราราม ได้ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการแก้ปัญหา ได้เน้นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับผู้ปกครอง และการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนเข้ามาช่วยสอนและแก้ปัญหา โดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางการเรียนออนไลน์ ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาฝรั่งเศส ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกด้วยกิจกรรมร้องเพลงเปิดมวกตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตและทักษะการใช้ชีวิต และที่สำคัญคือ การนำ “นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง” โดยเน้นหลักการใช้จ่ายเงิน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย มีการออมเงินที่หามาได้ไว้ใช้ในอนาคต

วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นสถานศึกษาเอกชน หลักการบริหารจัดการวิทยาลัยคือ “สำนักเรียนเป็นบ้าน ผู้บริหารเป็นหลัก ครูให้ความรักเอาใจใส่ ใช้ไตรจักรการศึกษา ผู้เรียนเกิดปัญญา สรรพอาชีพเป็นเครื่องค้ำครองตน” โดยดำเนินการจัดการบริหารการศึกษา วิชาการงานอาชีพ และคุณธรรมจริยธรรมตามแก่เด็กและเยาวชน เน้นให้ผู้เรียนมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา นำไปพัฒนาทักษะวิชาการงานอาชีพด้วยคุณธรรม ดำรงชีวิตในสังคมอย่างสันติ และใช้แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์และน้อมนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อฝึกการพึ่งพาตนเองและสร้างรายได้ มีการเพาะเห็ดนางรมในโรงเรือน การสร้างธนาคารวัว ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาจุลมนิศรีสะเกษ สร้างหลักสูตรและพัฒนาให้เข้ากับบริบทสังคมที่ต้องการสร้างอาชีพหรือรายได้เสริมในขณะที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษแห่งนี้ คือ

1. สาขาช่างยนต์
2. สาขาอิเล็กทรอนิกส์
3. สาขาช่างตัวถังและสีรถยนต์
4. สาขาการบัญชี
5. สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
6. สาขาธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่
7. สาขาอาหารและโภชนาการ
8. สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย
9. สาขาการดูแลผู้สูงอายุ
10. สาขาเลขานุการ

ทุกสาขาที่วิทยาลัยจุลมนิศรีสะเกษ สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

จากการถอดบทเรียนพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องทั้ง 5 แห่ง เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง จึงสามารถสรุปนวัตกรรมทางการศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.1 นวัตกรรมทางการศึกษาในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นวัตกรรมทางการศึกษา	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
1. นวัตกรรมการเรียนการสอน/ การเรียนรู้วิถีพุทธ	1. การสอนแบบบูรณาการกับธรรมชาติ ผ่านสื่อการสอน มีห้องเรียนธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้สู่ธรรมะ 2. การสอนคุณธรรมและจริยธรรม ให้มีระเบียบวินัยและรู้จัก การพึ่งตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น มีทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกัน ในสังคมอย่างสันติสุข 3. การสอนทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตร วิถีใหม่ และการใช้ชีวิตแบบพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง 4. ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และภาษาธรรมผ่าน ต้นไม้พูดได้ หรือต้นไม้ธรรมะ
2. นวัตกรรมวัฒนธรรม/ มารยาทชาวพุทธ	1. เน้นให้ผู้เรียนมีการแต่งกายที่สุภาพในสถานศึกษาทั้งชุด นักเรียนหรือชุดธรรมดา รวมทั้งขรวาสต้องสวมใส่ชุดขาวและ พระภิกษุต้องมีการนุ่งห่มผ้าจีวรอย่างถูกต้องในช่วงการปฏิบัติ ธรรม 2. เน้นการสอนในเรื่องมารยาทในการใช้คำพูดกับครูและ ผู้ปกครอง การลงท้ายประโยคสนทนาด้วยค่ะ/ครับทุกครั้ง 3. เน้นการแสดงความเคารพต่อครูด้วยการยกมือไหว้ครู การ ทักทายเพื่อนด้วยการโอบกอด และมารยาทในการเดินผ่านพระ เช่นนั่งลงและกราบ หรือหยุดเดินและยืนในแนวด้านข้างเพื่อไหว้เมื่อพระเดินผ่านไป
3. นวัตกรรมการฝึกภาวนาวิถี พุทธ	1. การทำวัตรสวดมนต์ทุกวันพฤหัสบดีในภาคเรียนปกติ หรือ เวลาเช้า-เย็นของทุกวันในช่วงการจัดค่ายคุณธรรม 2. การฝึกสมาธิในการปฏิบัติธรรมและในขณะทำงาน และการ ปฏิบัติกรรมฐานโดยการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน เพื่อ ยกระดับจิตให้มีความคิดที่ดีขึ้น 3. การจัดอบรม ปฐมนิเทศ เพื่อให้ความรู้ในธรรมทาง พระพุทธศาสนา และในการจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนหรือ ในช่วงการจัดค่ายคุณธรรม
4. นวัตกรรมวิถีชีวิตพอเพียง	1. สอนทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรวิถีใหม่ การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ การบำบัดน้ำ เสีย การทำน้ำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือน การทำน้ำมันไบโอดีเซลบริสุทธิ์ การสร้างโซล่าฟาร์มเพื่อผลิต ไฟฟ้าใช้ในโรงเรียน

นวัตกรรมทางการศึกษา	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
	2. สอนวิธีในการประหยัดต่ออม ลดรายจ่าย สร้างรายได้ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย 3. สอนการสร้างอาชีพจากการเกษตรนอกจากเพื่อการประกอบอาหารในสถานศึกษา และสนับสนุนให้นำสินค้าไปขายเพื่อเป็นรายได้เสริม 4. การปลูกป่าและรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติในสถานศึกษา

ด้วยพื้นที่การศึกษาได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่สำหรับการทดลองนวัตกรรมการศึกษา โดยให้อำนาจแก่สถานศึกษาในการบริหารงานได้อย่างอิสระ และจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานส่วนกลางให้การสนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรและกลไกการหนุนเสริมแก่โรงเรียนในพื้นที่อย่างเหมาะสม ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของพื้นที่ จากการศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่องทั้ง 5 แห่ง คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ห้วงค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับ **พิชานันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช** ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ ในระดับอุดมศึกษา มีข้อสรุปว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษา จึงได้มีการกำหนดให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการศึกษามีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปจนถึงการให้ความสำคัญเพื่อให้คนไทยสามารถใช้เทคโนโลยีในการศึกษาที่มีได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ระบบทะเบียนนักศึกษา ก็คือส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งผู้ใช้งานก็จะมีทั้งอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ โดยระบบทะเบียนออนไลน์สามารถที่จะช่วยลดเวลาในการทำงาน ช่วยประหยัดต้นทุนและทรัพยากรของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี เพื่อให้การใช้งานของผู้ใช้ เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงเห็นว่าควรมีการจัดทำกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ขึ้นมา โดยใช้หลักการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทำให้ได้มาซึ่งกระบวนการ³ ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการพื้นฐาน ปัญหา และข้อเสนอแนะจากผู้ใช้งาน
2. การจัดการอบรมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน
3. การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การนำไปใช้จริงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

³พิชานันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช, “กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียนออนไลน์ ในระดับอุดมศึกษา”, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2562): บทคัดย่อ.

พรทิพย์ ไชยโส ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน” ผลการวิจัยพบว่า วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอนคือขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นการสืบเสาะหาคำตอบ ขั้นการสรุปผล ขั้นการขยายความรู้ และขั้นการประเมินผล เรียกว่า ชื่อว่า 3S2E Model นำเสนอวัตกรรมการในลักษณะของเอกสารคู่มือสำหรับอาจารย์และเอกสารการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาครู โดยจัดลำดับโครงสร้างจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ 9 หน่วย ใช้เวลาในการสอนและทำกิจกรรมแต่ละหน่วยประมาณ 3 ชั่วโมง ผลการนำนวัตกรรมไปใช้พบว่านิสิตนักศึกษาครูมากกว่าร้อยละ 50 มีสมรรถนะด้านการประเมินอยู่ในระดับดีมาก และมีจำนวนนิสิตนักศึกษาครูมากกว่าร้อยละ 90 ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ทั้งนี้ มีสมรรถนะด้านการประเมินที่นิสิตนักศึกษาครูได้รับการพัฒนา 9 สมรรถนะ ประกอบด้วย

1. สมรรถนะในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินและสิ่งที่ประเมิน
2. สมรรถนะในการให้ผลย้อนกลับกับผู้เรียน
3. สมรรถนะในการสร้างและใช้เครื่องมือในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. สมรรถนะในการให้คะแนนและแปลความหมายคะแนน
5. สมรรถนะในการออกแบบการประเมินสภาพจริง
6. สมรรถนะในการตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือประเมิน
7. สมรรถนะในการให้ระดับคะแนนและการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
8. สมรรถนะในการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอน

ของครู

9. สมรรถนะในการจัดทำโครงการในการออกแบบการประเมินการเรียนรู้ อาจารย์ที่ใช้วัตกรรมการที่พัฒนาขึ้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคู่มือและกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก นิสิตนักศึกษาที่เรียนรายงานว่าได้เรียนรู้ตามบทเรียนที่เรียนและตระหนักว่าสมรรถนะด้านการประเมินเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับครูที่จะนำไปใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป⁴

ประเด็นสุดท้าย นำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา หรือวัตกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อจะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาผู้เรียน และชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาเพิ่มอิสระในการบริหารจัดการของสถานศึกษาในพื้นที่ ผ่านกระบวนการสร้างกลไกความร่วมมือในการจัดการศึกษาระดับจังหวัด ระดับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พัฒนาการศึกษาระดับจังหวัดตบใจทย์การจัดการศึกษาตามความต้องการและทุนเดิมของพื้นที่เป็นโมเดลพื้นที่ นวัตกรรมทางการศึกษาการถ่ายทอดความรู้ ใช้ อินเทอร์เน็ต (Internet) จะทำหน้าที่เหมือนห้องสมุดแหล่งข้อมูลทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม ศิลปกรรม สังคมศาสตร์ กฎหมาย ความบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ

---

⁴พรทิพย์ ไชยโส, “การพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน”, *รายงานวิจัย*, (นักวิชาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556), บทคัดย่อ.

และบูรณาการหลักพุทธธรรมคือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างเป็นกลไกการพัฒนาและการบริหารสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ให้ดำเนินไปได้อย่างมีความสุข เนื่องจากศีลเป็นการพัฒนาที่สมดุล ประกอบกับสมาธิเป็นเครื่องมือในการกำกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และปัญญาเป็นเครื่องสนับสนุนที่มั่นคง ถือเป็นในบริบทวิถีชีวิตแบบพุทธ เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา 6744-Model อันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

กิจกรรมวิถีพุทธ 4 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมแนวความคิดสร้างสรรค์ด้านการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้วิถีพุทธคือ “กิน อยู่ ดู ฟังเป็น” แนววิถีพุทธ ทั้งนี้กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา ต้องสร้างและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในทิศทางเดียวกันด้วยเครื่องมือนวัตกรรมทางการศึกษาและหลักพุทธธรรมเข้าด้วยกันเกิดการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการเชื่อมโยงสู่หลักไตรสิกขา คณะผู้วิจัยได้นำพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สนทนากลุ่มย่อย เพื่อยืนยันพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาถ่ายทอดสู่โรงเรียนและชุมชนพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้สอดคล้องกับโครงการเลเมลสัน-เอ็มไอที และมูลนิธิวิทยาศาสตร์ชาติ (The Lemelson-MIT Program and the National Science Foundation (2004)50 ได้ จัดทำรายงาน เรื่องการสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต, ความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Invention Enhancing Inventiveness for quality of life, competitiveness, and sustainability) การศึกษาดำเนินการภายใต้การอุปถัมภ์ของโครงการเลเมลสัน - เอ็มไอทีที่สถาบันเทคโนโลยี แมสซาชูเซตส์และการสนับสนุนจากมูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ รายงานนี้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ และความคิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ จากเอกสารการรายงานผลการประชุมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งประดิษฐ์และความคิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ จำนวน 5 เรื่อง ผู้เข้าประชุมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 เรื่อง มีจำนวนทั้งหมด 56 คน ซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์ นักจิตวิทยา วิศวกร เกษษกร และนักกฎหมาย ซึ่งมีข้อค้นพบที่เกี่ยวกับด้าน การจัดการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนสังคมที่คิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ และเสนอแนะว่า

1. การบ่มเพาะจิตใจคนให้เป็นนักคิดสร้างสรรค์ควรเริ่มในโรงเรียนและ วิทยาลัยโดยจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดตั้งชมรม สิ่งประดิษฐ์และการจัดกิจกรรมการประกวดสิ่งประดิษฐ์
2. ความคิดสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ ต้องกำหนดเป็นเป้าหมายทางการศึกษาของทุกระดับและต้องระบุไว้ในมาตรฐานแห่งชาติเพื่อการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (K-12) และในมาตรฐานสาขาวิศวกรรม
3. หลักสูตรของวิทยาลัยต้องให้ฝึกการ แก้ปัญหาแบบปลายเปิดและต้องบรรจุเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและการเมืองที่เกิดจากการสร้างสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาด้วย
4. สนับสนุนสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการสอน ของครู

5. ต้องมีการสอนสิ่งประดิษฐ์ประวัติศาสตร์สิ่งประดิษฐ์ การสร้างสิ่งประดิษฐ์ในทุกหลักสูตรมิใช่เพียงสอนในสาขาวิศวกรรม หรือวิทยาศาสตร์เท่านั้น⁵

กรณีการ ภิรมย์รัตน์, ได้สรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านหลักการ ประกอบด้วย⁶ 1) พอประมาณ 2) มีเหตุผล 3) มีภูมิคุ้มกันและด้านเงื่อนไขประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 4) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา 5) ความคิดเห็นของนักศึกษาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ จากการศึกษา สามารถสรุปความหมายแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเห็นได้ว่า นักวิชาการได้ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจ ผลของการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้านำไปปฏิบัติ จริงๆ แล้ว ย่อมจะได้ผลดี เพราะสามารถบริหารจัดการตามอัตราส่วนของหลักปรัชญาเศรษฐกิจ และลดความเสี่ยงการประกอบการลงได้ จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านหลักการประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่กลับเพิ่มมูลค่าขึ้นได้ ลดอัตราความเสี่ยงความประพฤติกการใช้จ่ายลงได้ จึงสร้างความมั่นคง และความยั่งยืนในครอบครัวและชุมชนสร้างชุมชนแห่งสันติภาพ ปัญญาภาพและเอกภาพในชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อจะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาผู้เรียนและชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน

2. การส่งเสริมแนวทางพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัด ตอปัจจัยการจัดการศึกษาตามความต้องการและทุนเดิมของพื้นที่เป็นโมเดลพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาการถ่ายทอดความรู้ใช้อินเตอร์เน็ต (Internet) จะทำหน้าที่เหมือนห้องสมุดแหล่งข้อมูลทั่วโลก ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลด้าน

⁵The Lemelson-MIT Program and the National Science Foundation (2004) Invention Enhancing Inventiveness for quality of life, competitiveness, and sustainability, Report of the Committee for Study of Invention, accessed April 23, 2004, available from <https://lemelson.mit.edu/sites/default/files/content/images/InventionEducation/Invention%20Assembly%20Report%20Exec%20Summary.pdf>

⁶กรณีการ ภิรมย์รัตน์, **รายงานการวิจัย** “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร”, ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2553, หน้า 35.

วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม ศิลปกรรม สังคมศาสตร์ กฎหมาย ความบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ และบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างเป็นกลไกการพัฒนาและการบริหารสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์

3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วางนโยบายส่งเสริมแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา 6744- Model อันเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ต้องมีการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวประกอบ ตัวชี้วัดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
2. ควรศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาทั้งจากชุมชนและตัวผู้เรียน
3. ควรศึกษาต่อยอดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาในภาวะวิกฤต

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา. แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2556.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2556.

_____ .พุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2553.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำกัด, 2551.

ทิตินา แชมมณี. ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2554.

_____ .ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

_____ .ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

_____ .รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ปรีชา กันธิยะ. การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ประจำปี 2550 นำมิติศาสนาไปสู่วิถีชีวิตที่มั่นคงยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550.

พรพิมล พรพีระชนม์. การจัดการกระบวนการเรียนรู้. สงขลา : เหมการพิมพ์สงขลา, 2550.

พรรณิ ช.เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อแถมมี, 2538.

พรรณิ สวนเพลง .อินเทอร์เน็ตบรอดคาสติ้ง นวัตกรรมสร้างสรรค์การศึกษาเพื่อพัฒนาครู ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศไทย ระยะที่ 2 . คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , 2554 .

พระเทพปริยัติสุธี อาทร อินทปญฺโญ. การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม). “วัดพัฒนา” 50. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2548.
- พระราชวรมณี (ป.อ. ปยุตฺ ทยุตฺโต). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินติ้งกรุ๊ป.2530.
- _____.**ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพมหานคร : เฮาสออฟ เคอร์มิสท., 2550.
- ไพลดา อริรุทธพานิชย์. “การพัฒนาครุฑด้านการวิจัยในชั้นเรียนด้วยชุดฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2552.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ ไทย, 2536.
- รังสรรค์ บุชยะมา.ศศ. **การจัดการการเรียนรู้**.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2550.
- ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ, 2542**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นาน มีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, 2546.
- _____.**พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิริวัฒนา อินเตอร์พรีน, 2556.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. <https://th.wikipedia.org/> [ออนไลน์วันที่ 1 พฤศจิกายน 2563]
- วิชัย ต้นศิริ. **อุดมการณ์ทางการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- วีระพน ภาณุรักษ์และคณะ. “รูปแบบการเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ เครือข่ายมหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม”. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2559.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล.ดร. **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- ศิริบุรณ์ สายโกสุม. รศ.ดร.. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- _____.**จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลอาจารย์. ช่วง วรปัญญา. **วัดพัฒนา 50**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธ ศาสนาแห่งชาติ, 2550.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์, 2535.
- สมาน จิตภิรมย์รัตน์. **“วัดพัฒนา 41”**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.
- สำลี ทองธิว. การเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับผู้บริหารและครูยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. **นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.2553.

สุทธิพงศ์ บุญผดุง. “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครนายก”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2558.

อัจฉรา จันทร์ฉาย. “นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ”, 2553. ตุลาคม-ธันวาคม **วารสารบริหารธุรกิจ**. 33: 54.

อารมณ์ ใจเที่ยง. **หลักการสอน ฉบับปรับปรุง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, 2546.

(๒) บทความ/สารสังเขปออนไลน์

กระบวนการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/soc2/so31-2_1.htm, [12 ส.ค. 2558].

กระบวนการค้นคว้าใหม่ในการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.slideshare.net/valrom/ss-27120265> [12 ธ.ค. 2558].

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.edu.mcu.ac.th/main/?page_id=1025 [7 พฤศจิกายน 2563].

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, “วัดกับการท่องเที่ยว”, **จุลสารการท่องเที่ยว**, ฉบับปีที่ 11 เล่มที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2535).

ทฤษฎีการรับรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://thesis.rru.ac.th/files/pdf> [3 พฤศจิกายน 2560].

นภดล เหลืองภิรมย์, **ทฤษฎีนวัตกรรม**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://wordpress.com> [3 พฤศจิกายน 2560].

นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อ 6/05/2560 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/401951>

นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อ 7/05/2560 จาก http://manmanza.blogspot.com/2013_06_01_archive.html

นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.google.co.th/search?dcr>. [21 ตุลาคม 2560].

แนวคิด ทฤษฎี นวัตกรรมทางการศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อ 27/05/2561 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/553766>

น้ำมนต์ เรื่องฤทธิ์, “การพัฒนานวัตกรรมการสอนแบบผสมผสานโดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชา 468 310 เทคนิคการนำเสนอและการจัดนิทรรศการ,” ใน *Veridian E-Journal*, Silpakorn University ฉบับ ภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2560: 679- 693.

ปวีรบรรต สมนึก, “การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว”, อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี, **วารสารการท่องเที่ยวนานาชาติ**, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1/2558.

ปรากฏ เกิดมีสุข, **เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.phojae.skn.go.th/Knowledge/pakarn.pdf>. [25 พฤศจิกายน 2560].

ปรีดา ยังสุขสถาพร, (2556), Innovation System สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ สถาบันเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :
[http://www.nia.or.th/innolinks/page.php?issue=\[25 พฤศจิกายน 2557\]](http://www.nia.or.th/innolinks/page.php?issue=[25 พฤศจิกายน 2557]).

พระมหานันต์ องค์กรศิริ, “คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0”, วารสาร
นวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561):
บทคัดย่อ.

พิชานันท์ เตชะประสิทธิ์วานิช, “กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ระบบทะเบียน
ออนไลน์ ในระดับอุดมศึกษา”, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2
(พฤษภาคม – สิงหาคม 2562): บทคัดย่อ.

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, เครือข่ายการเรียนรู้.สารานุกรมวิชาชีพครู, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/supoldee/kherux-khay-kar-reiyn-ru>. [25 พฤศจิกายน 2557].

ภาพกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.slideshare.net/valrom/55-27120265> [12 ธ.ค. 2558].

มาลัย พวงพิลา, “สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4”, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่
5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2564): บทคัดย่อ.

ไมเคิล โททาโร, กระบวนการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <Http://www.L3NR.ORG/POSTS/373216>, [12 ส.ค. 2558].

วิวรรธน์ จันทรเทพย์, ความสำคัญของนวัตกรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :
<http://pc1554144053.blogspot.com/> ทฤษฎีนวัตกรรม [21 ตุลาคม 2560].

สิน งามประโคน พุทธบริหารการศึกษา: แนวคิดทฤษฎีและการบูรณาการ”, วารสารนวัตกรรมการ
การศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2560): บทคัดย่อ.

อัจศรา ประเสริฐสิน, เทพสุดา จิวตระกูล, จอย ทองกล่อมศรี, “การศึกษาแนวทางการจัดการ
นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครู”,
วารสารบรรณศาสตร์มศว, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 78-89.

(๓) วิทยานิพนธ์/งานวิจัย :

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, รายงานการวิจัย “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร”, ได้รับทุนอุดหนุนจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2553, หน้า 35.

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ. รายงานวิจัย “โครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของ
ประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้”, ทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551, หน้า 79.

พระครูขันตวิโรภาส (ขาว ขนติโก). “รูปแบบการพัฒนาวัดในกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งเรียนรู้
ด้านศิลปวัฒนธรรม”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : 2559.

- พระครูพัฒนสุตานุกุล. “กระบวนการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคณะสงฆ์ไทย”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : 2557.
- พระมหาขวัญ ภิรมโม. “วัดอรุณราชวราราม : บทบาทการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของวัดที่ส่งผลต่อศรัทธาของประชาชน”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : 2553.
- พรทิพย์ ไชยโส, “การพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน”, รายงานวิจัย, (นักวิชาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556), บทคัดย่อ.
- พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานวิชาวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์การกีฬา ของผู้เรียนระดับปริญญาตรีสถาบันการพลศึกษา”, รายงานวิจัย, (นักวิชาการศึกษาหลักสูตรและการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553), บทคัดย่อ.
- วันเพ็ญ ระวิพันธ์. แนวทางการใช้วัตกรรมการและเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครูตามนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.
- สุตาภัทร จันท์ประเสริฐ และคณะ, “นวัตกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยแบบใหม่ในยุค 4.0,” เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” (ครั้งที่10 ระหว่างวันที่ 27-28 มีนาคม 2561: 74).
- สุมาลี จันท์ชลอ และคณะ. รายงานวิจัย “การศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร”, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2551, หน้า 69.
- อลงกรณ์ คูตระกูล. “นวัตกรรมการสังคม: กรณีศึกษาโครงการของท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553.

๒. ภาษาอังกฤษ

- Alex Bell Raj and others, Who Becomes an Inventor in America? The Importance of Exposure to Innovation, accessed Decembe 23, 2017, available from www.equality-ofopportunity.org/assets/documents/inventors_paper.pdf
- Bardo and Hardman. **Urban Sociology: A Systematic Introduction. USA.**: F.E.Peacock Publisher, 1982.
- Danah Henriksen, We Teach Who We Are: Creativity and Trans -Disciplinary Thinking in the Practices of Accomplished Teachers (Dissertation, **Educational Psychology and Educational Technology: Michigan State University**, 2011) P.1

Sinay, E., Nahornick, A., & Graikinis, D., Fostering global competencies and deeper learning with digital technologies research series: Creativity and innovation in teaching and learning: A focus on innovative intelligence (I2Q) pilot program Research Report No. 17/18- 11. (Toronto: Ontario, Canada, 2017) P. 53.

The Lemelson-MIT Program and the National Science Foundation (2004) Invention Enhancing Inventiveness for quality of life, competitiveness, and sustainability, Report of the Committee for Study of Invention, accessed April 23, 2004, available from <https://lemelson.mit.edu/sites/default/files/content/images/InventionEducation/Invention%20Assembly%20Report%20Exec%20Summary.pdf>

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๖๕-๕๖๕-๓๕๐๖

ที่ อว. ๘๐๐๓.๓/ว ๐๐๗ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุมัติเข้าร่วมในการสัมมนา

เจริญพร รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุมัติให้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.

๐๘๑-๐๐๓-๖๑๗๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๖๕-๕๖๕-๓๕๐๖

ที่ อว. ๘๐๐๓.๓/ว ๐๐๗ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุมัติเข้าร่วมในการสัมมนา

เจริญพร ผศ.ดร. พีรวัฒน์ ชัยสุข

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุมัติให้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.

๐๘๑-๐๐๓-๖๑๗๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๖๕-๕๖๕-๓๕๐๖

ที่ อว. ๘๐๐๓.๓/ว ๐๐๗ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุมัติเข้าร่วมในการสัมมนา

เจริญพร ดร.ลำพอง กลมกุล

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุมัติให้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.

๐๘๑-๐๐๓-๖๑๗๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๖๕-๕๖๕-๓๕๐๖

ที่ อว. ๘๐๓.๓/ว ๐๐๗ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุมัติเข้าร่วมในการสัมมนา

เจริญพร รศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุมัติให้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.

๐๘๑-๐๐๓-๖๑๗๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร. ๐๖๕-๕๖๕-๓๕๐๖

ที่ อว. ๘๐๐๓.๓/ว ๐๐๗ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุมัติเข้าร่วมในการสัมมนา

เจริญพร ดร.เอกนถ ไยอินทร์

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุมัติให้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.

๐๘๑-๐๐๓-๖๑๗๕

ที่ อว ๘๐๐๓.๓ /ว ๐๑๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๙ ๓๐๓๐ ๕๐๓๘ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมในการสัมมนา

เรียน/เจริญพร นายพงศ์พิชญ์ ต่วนภูษา รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางและแบบบันทึกข้อมูลการสัมมนา จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์

๐๘๙-๘๑๙-๕๕๙๑

ที่ อว ๘๐๐๓.๓ /ว ๐๑๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๙ ๓๐๓๐ ๕๐๓๘ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมในการสัมมนา

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.เชิดชัย ชูระแพง มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางและแบบบันทึกข้อมูลการสัมมนา จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์

๐๘๙-๘๑๙-๕๕๙๑

ที่ อว ๘๐๐๓.๓ /ว ๐๑๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๙ ๓๐๓๐ ๕๐๓๘ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมในการสัมมนา

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.วีรชัย ยศโสธร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางและแบบบันทึกข้อมูลการสัมมนา จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์

๐๘๙-๘๑๙-๕๕๙๑

ที่ อว ๘๐๐๓.๓ /ว ๐๑๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๙ ๓๐๓๐ ๕๐๓๘ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมในการสัมมนา

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.พีรวัส อินทวิ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางและแบบบันทึกข้อมูลการสัมมนา จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์

๐๘๙-๘๑๙-๕๙๙๑

ที่ อว ๘๐๐๓.๓ /ว ๐๑๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๙ ๓๐๓๐ ๕๐๓๘ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมในการสัมมนา

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.ประทวน วันนิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางและแบบบันทึกข้อมูลการสัมมนา จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา Study Guidelines for the Development of Educational Innovation Areas” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้เข้าร่วมในการสัมมนา ในวันอังคาร ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้อง ๕๑๒) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อประสานงาน :-

ผศ.ดร.เกษม แสงนนท์

๐๘๙-๘๑๙-๕๙๙๑

ชุดที่ 1 .../ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

โครงการย่อยที่ 1 “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา”

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่และดำเนินการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างนี้ จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง
2. เพื่อวิเคราะห์ห้วงความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

ตอนที่ 2 แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อศึกษา “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา”

การถามครั้งนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อผลการศึกษาวิจัย จึงขอความกรุณาท่านตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อตามความคิดเห็นของท่านเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัย ทางผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือที่ดีของท่าน โดยข้อมูลจากแบบสอบถามดังกล่าวจะถูกเก็บเป็นความลับและจะใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาวิจัยนี้เท่านั้น

จึงขอเจริญพรมา ณ โอกาสนี้

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. และคณะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

ชื่อ .....นามสกุล.....หน่วยงาน
 .....สถานที่ปฏิบัติงาน.....แขวง/ตำบล.....
 เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....โทร.....

ตอนที่ 2 แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึก

คำชี้แจง: โปรดพิจารณาข้อคำถามต่อไปนี้แล้วให้ท่านให้คำตอบ

1. ท่านคิดว่า “ศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง” มีควรมีรูปแบบหรือกระบวนการอย่างไรบ้าง (กรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

2. ท่านคิดว่า “ศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง” ควรมีลักษณะอย่างไรบ้าง (กรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

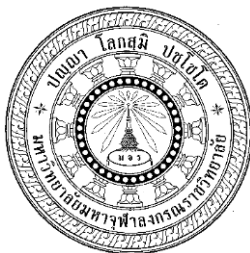
3. ท่านคิดว่า “การวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” ควรมีคุณลักษณะหรือรูปแบบอย่างไรบ้าง (กรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

4. ท่านคิดว่า “การวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” มีความสำคัญต่อการ “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” อย่างไร (กรุณาอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ)

.....
 .....

ชุดที่ 2.../ แบบคำถามในงานสัมมนา

“ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา”

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

คำชี้แจง

แบบคำถามในงานสัมมนานี้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่และดำเนินการถามในงานสัมมนา จะส่งผลให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นความจริงเพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง
- 1.2.2 เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา
- 1.2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา

แบบสัมมนา “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แนวคำถามในงานสัมมนา

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อการพัฒนา “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” การถามครั้งนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อผลการศึกษาวิจัย จึงขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความคิดเห็นของท่านเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัย ทางผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือที่ดีของท่าน โดยข้อมูลจากแบบสอบถามดังกล่าวจะถูกเก็บเป็นความลับและจะใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาวิจัยนี้เท่านั้น

จึงขอเจริญพรมา ณ โอกาสนี้

พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร. และคณะ

ตอนที่ 1 แนวคำถามในงานสัมมนา

คำชี้แจง: โปรดพิจารณาข้อคำถามต่อไปนี้แล้วให้ท่านให้คำตอบ

1. ท่านคิดว่ากระบวนการของ “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” และมีองค์ประกอบสำคัญอะไรบ้าง (เหตุผล / อธิบาย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า ผลกระทบ “ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” ควรมีรูปแบบหรือมีวิธีการศึกษาอย่างไรบ้าง (เหตุผล / อธิบาย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าหลักการสำคัญ “วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” ประกอบด้วยอะไรบ้าง (เหตุผล / อธิบาย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าหลักการสำคัญของการ “วิเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา” ควรมีรูปแบบและลักษณะอย่างไรบ้าง (เหตุผล / อธิบาย)

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผศ.ดร.

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Phrakrukittianavisit, Asst. Prof. Dr.

2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

3. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170

4. ประวัติการศึกษา

- ป.ธ. ๔
- พธ.บ. (พระพุทธศาสนา),
- ร.ม. (รัฐศาสตร์)
- พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)

5. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- 1) พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม/เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา
- 2) การพัฒนาชุมชน / สิ่งแวดล้อมสำหรับโรงเรียนและชุมชน

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
องค์ประกอบและรูปแบบการเชื่อมโยงการบริหาร การศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน	ปีงบประมาณ 2561	หัวหน้าโครงการ
วิกฤติการบริหารสถานศึกษาช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ฐาน วิถีชีวิตใหม่	ปีงบประมาณ 2563	หัวหน้าโครงการ
ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทาง การศึกษา	ปีงบประมาณ 2564	หัวหน้าโครงการ

7. ผลงานทางวิชาการ

7.1 บทความวิจัย

1. ทรรศนะ วิถีชีวิต วงศ์หล้า, สมศักดิ์ บุญปุ, พระครูกิตติญาณวิสิฐ กิตติญาณโน, จิระเดช ทาณะนี.
“การจัดการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้วิชาพลศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอบางปะอินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา
พระนครศรีอยุธยา เขต 2”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย. ปี ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562: หน้า 195-207.

2.รณกร ไช่เนา, ประยูร แสงใส, พระครูกิตติญาณวิสิฐ กิตติญาโน. “แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (2019): ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2562.

3 . A Causal Model of Factors Affecting Graduates' Engagement of Graduate Program Mahachulalongkornrajavidyalaya University Aroonrad Wilairatanakun Asst. Prof. Dr. Phramaha Yannawat Thitavaddhano Asst. Prof. Dr. Phrakrukittiyana visit Dr.Thongdee Sritragarn. 1 st International Conference On Multidisciplinary and Current Educational Research Organized By Mahachulalongkornrajavidyalaya University (MCU) In Association With Institute For Engineering Research and Publication (IFERP) 30 TH - 31 ST JULY 2020 AYUTTAYA, THAILAND.

7.2 บทความทางวิชาการ

1. พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา หอมหวล) และคณะ. “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙) : หน้า 78-88

๒.พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา หอมหวล) และคณะ. “เทคนิคการบริหารตามแนวพุทธ”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2559) : หน้า 24-32.

8. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

1. พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา หอมหวล). (2561). ภาวะผู้นำทางการศึกษา. (อัสสัม, 210 หน้า)